



LISA SEE

VISUL LUI JOY


Strada Fictiunii

LISA SEE



© Patricia Williams

Lisa See (n. 1955, Paris) este o scriitoare americană de origine chineză. Este autoarea mai multor romane traduse în zeci de limbi, printre care *Dragon Bones* (2003), *Floare-de-Zăpadă și evantaiul secret* (*Snow Flower and the secret Fan*, 2005) și *Peony in Love* (2007). Romanul *Fetele din Shanghai* (*Shanghai Girls*, 2009; Editura ALLFA, 2011) a fost inclus pe lista de bestseller-uri a ziarului *The New York Times* și premiat de organizația *Asian/Pacific American Awards for Literature*. Pentru activitatea ei literară și culturală, Lisa See a fost numită „Femeia

anului 2001” de către *Organization of Chinese American Women* și a primit premiul *Chinese American Museum’s History Makers Award* în 2003.

Vocea auz

„Aj-i||ui „Apucându-mă de scris, am dat dovadă

de cel mai mare curaj din viața mea.“

Lisa See

DREAMS OF JOY Lisa See

Copyright © 2011 by Lisa See All rights reserved.

VISUL LUI JOY Lisa See

Copyright © 2012 Editura ALLFA

**Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
SEE, LISA**

**Visul lui Joy / See Lisa; trad.: Vasile Lavinia. -
București: ALLFA, 2012 ISBN 978-973-724-382-9**

I. Vasile, Lavinia (trad.)

821.111(73)-31=135.1

Copyright © 2012 by ALLFA.

Editura ALLFA: Bd. Constructorilor nr. 20A, et. 3,
sector 6, cod 060512 - București
Tel.: 021 402 26 00 Fax: 021 402
26 10

Distribuție: Tel.: 021 402 26 30; 021 402 26 33

Comenzi: comenzi@all.ro
www.all.ro

Redactare: Mădălina Vasile
Tehnoredactare: Liviu Stoica Anca
Corectură: Vlăducă
Design copertă: Alexandru Novac

Tatălui meu, Richard See

Nota autoarei

În 1958, un comitet guvernamental al Republicii Populare Chineze a creat sistemul Pinyin pentru transcrierea cuvintelor din limba chineză, însă a durat mai mulți ani până ca sistemul să ajungă să fie folosit pe scară largă pe continent, iar Organizația Internațională de Standardizare l-a adoptat abia în 1982. Din aceste motive am ales să folosesc sistemul de transcriere Wades-Giles, pentru a fi în pas cu vremurile, cu mediul din care provenea Pearl și cu educația ei. Cei care au citit *Fetele din Shanghai* își vor aminti cu siguranță că Pearl vorbea într-un amestec de cantoneză și mandarină.

Marele Salt înainte a început în 1958 și s-a sfârșit în 1962. Cu toate că nu vom cunoaște niciodată numărul persoanelor care și-au pierdut viața în timpul foametei care a urmat acestei perioade, dosarele de arhivă recent scoase la lumină de către guvernul chinez, împreună cu cercetările experților și jurnaliștilor în domeniu, sugerează în jur de patruzeci și cinci de milioane de victime.

Vaietul îndepărtat al unei sirene de poliție mă face să mă cutremur. Greierii cântă nesfârșitul refren muștrător iar mătușa mea geme în patul dublu pe care îl împărțim. În capătul opus al verandei - amintire a durerii și rușinii stârnite de secretele pe care ea și mama și le-au aruncat în față când s-au certat în seara asta. Ciulesc urechile încercând s-o aud pe mama din camera ei. dar e prea departe. Liniștea asta mi se pare dureroasă. Strâng în mâini cearșaful și mă chinui să-mi îndrept atenția asupra unei vechi crăpături din tavan. încerc cu disperare să fiu tare. dar moartea tatei m-a aruncat pe marginea prăpastiei, iar acum mă simt în cădere liberă. împinsă în hău.

Tot ce credeam că știu despre nașterea mea. despre părinții și bunicii mei. despre cine sunt eu a fost o minciună. O minciună gogonată. Femeia pe care o credeam mama mea mi-e de fapt mătușă. Mătușa mea mi-e de fapt mamă. Bărbatul pe care l-am iubit ca pe un tată nici măcar nu mi-e rudă. Adevăratul meu tată este un artist din Shanghai. pe care atât mama cât și mătușa l-au iubit cu mult înainte să mă nasc. Și asta-i numai vârful aisbergului. cum ar spune mătușica May. Dar am fost născută în Anul Tigrului, așa că înainte să mă las copleșită de povara chinuitoare a sentimentelor de vinovăție legate de moartea tatei și de durerea născută odată cu aceste descoperiri, apuc mai tare cearșaful, strâng din dinți și încerc să-mi stăpânesc emoțiile, să le fac să dea înapoi din calea ferocității tigrului din mine. Nu funcționează.

Mi-aș dori să pot vorbi cu prietena mea Hazel. dar e miezul nopții. Și mai mult mi-aș dori să fiu din nou la Universitatea din Chicago, pentru că prietenul meu, Joe, ar înțelege prin ce trec. Știu sigur că a așa.

Abia pe Ia două dimineața mătușa mea adoanne și în casă pare să se aștearnă liniștea. Mă scol din pat. ies pe hol și mă îndrept spre dulapul în care-mi țin hainele. Acum o aud și pe mama plângând și mi se mpe sufletid. Nici nu-i trece prin cap ce am de gând să fac. dar chiar dacă s-ar gândi, m-ar opri oare ? Nu sunt fata ei. De ce m-ar opri? îmi strâng în grabă câteva lucruri. O să am nevoie de bani acolo unde merg și singurul mod în care pot face rost de ei mă va umple și mai mult de rușine. Mă duc grăbită la bucătărie, mă uit sub chiuvetă și scot de-acolo cutia de cafea cu economiile făcute de mama ca să-mi plătească facultatea. Bani aștia reprezintă toate speranțele și visurile ei pentru mine. dar eu nu mai sunt cea care am fost. Mama a fost întotdeauna grijulie și. pentru prima oară. îi sunt recunoscătoare pentru asta. Teama ei de bănci și de americani îmi va finanța fuga de-acasă.

Caut creion și hârtie, mă așez la masa din bucătărie și măzgălesc un bilet.

Mamă,

Nu mai știu duc sunt. Nu mai înțeleg țara asta. Urăsc faptul că ea l-a ucis pe tata. Știu că te vei gândi că sunt confuză și prostuță. Poate că sunt, dar trebuie să găsesc niște răspunsuri. Poate că China este adevărata mea casă, mamă.

Ii mai scriu că am de gând să-l găsesc pe adevăratul meu tată și că nu trebuie să-și facă griji în privința mea. împăturesc coala de hârtie și ies pe verandă. Mătușica May nici nu se clintește când așez biletidpe perna mea. Când ajung la ușa de la intrare, șovăi. In camera din fundul casei doarme unchiul meu invalid. El nu mi-a greșit niciodată cu nimic. Ar trebui să-mi iau la revedere de la el. dar știu ce mi-ar spune: „ Comuniștii sunt oameni răi. O să te omoare. “ Nu am nevoie să aud așa ceva tocmai acum și nu vreau nici să le anunțe pe mama și mătușa că plec.

îmi iau valiza și pășesc afară. în noapte. La colț cotesc pe Alpise Street și mă îndrept spre Union Station. E 23 august 1957. și vreau să țin minte tot ce văd în jurul meu. pentru că mă

îndoiesc că voi mai revedea vreodată Cartierul Chinezesc din Los Angeles. Pe vremuri, îmi plăcea Ia nebunie să hoinăresc pe străzi, și le știu mai bine decât oricare alt loc din lume. Aici, cunosc pe toată lumea, și toată lumea mă cunoaște. Casele, majoritatea bungalouri cu acoperișuri din șindrilă, sunt ceea ce eu numesc Chinafied, cu grădini pline de bambus, copăcei kumquat în miniatură, plantați în ghivece pe verande, și scânduri din lemn înșirate pe pământ pentru resturile de orez lăsate pentru păsări. Acum privesc totul cu alți ochi. Au fost suficiente nouă luni de facultate și întâmplările din seara asta. Am învățat și am făcut atâtea lucruri în primul an de facultate în Chicago. L-am cunoscut pe Joe și am intrat în Asociația Creștin-Democrată a Studenților Chinezi. Am învățat o grămadă despre Republica Populară Chineză și despre tot ce face președintele Mao pentru țară, lucruri care contrazic toate convingerile familiei mele. Așa că, în iunie, când am venit acasă, ce am făcut? L-am criticat pe tata pentru că părea abia ajuns în America, pentru mâncarea unșuroasă pe care o pregătea în cafeneaua lui și pentru stupidele emisiuni TV pe care le urmărea cu plăcere.

Aceste amintiri stârnesc în mintea mea un dialog pe care l-am tot purtat cu mine însămi de la moartea tatei. Cum de nu mi-am dat seama prin ce treceau părinții mei? Nu știam că tata imigrase în țară ilegal dându-se drept fiul unui cetățean american. Dacă aș fi știut, nu l-aș fi implorat niciodată să vorbească cu FBI-ul, ca și cum n-ar fi crvut nimic de ascuns. Mama o consideră pe mătușa May responsabilă pentru ce s-a întâmplat, dar greșește. Până și mătușa May se consideră vinovată. „Când agentul FBI a venit în Cartierul Chinezesc“, îmi mărturisise ea pe verandă cu doar câteva ore în urmă, „i-am vorbit despre Sam“. Dar agentului Sanders nu-i păsase cu adevărat nicio clipă despre statul ilegal al tatălui meu, pentru că primul lucru pe care l-a făcut a fost să întrebe de mine.

Și-apoi remușcărilor și durerea mă copleșesc și mai tare. Cum aș fi putut eu să știu că FBI-ul considera gruparea în care intrasem un paravan pentru activități comuniste? Am pichetat magazine și localuri care refuzau să angajeze sau să servească negri. Am vorbit despre interdicția impusă de Statele Unite

cetățenilor americani de origine japoneză de a părăsi țara în timpul războiului. Făceau toate astea din mine o comunistă? In ochii FBI-ului. da. și tocmai de-asta nemernicul acela i-a spus tatei că îl eliberau dacă dădea în gât pe oricine ar fi suspectat că ar fi fost comunist sau simpatizant. Dacă nu m-așfi înscris în Asociația Creștin-Democrată a Studenților Chinezi. FBI-ul nu ar fi putut să se folosească de asta ca să-l constrângă pe tata să-i toarne pe alții, mai bine zis pe mine. Tata nu ar fi fost pus în postura de a-și preda fiica, ajungând în final să-și ia viața. N-o să uit niciodată, cât oi trăi. cum se căznea mama să-i sprijine picioarele. încercând zadarnic să-i ușreze greutatea corpului care-i strângea frânghia în jurul gâtului, și n-o să mă iert niciodată pentru rolul pe care l-am jucat în moartea lui.

Partea întâi

Saltul Tigrului

Joy

Dropsuri

Cotesc pe Broadway și apoi pe Sunset. așa că am ocazia să trec pe lângă locuri pe care nu vreau să le uit vreodată. Atracțiile turistice mexicane de pe strada Olvera sunt închise, dar luminițele de carnaval viu colorate îmbracă standurile cu suvenire într-o lumină aurie. în dreapta mea se întinde Piaza, piatra de temelie a orașului, cu foișorul din fier forjat. Dincolo de ea, zăresc începutul aleii Sanchez. Când eram mică, locuiam acolo împreună cu familia, la etajul al doilea al clădirii Garnier, iar acum simt cum mă năpădesc amintirile. Parcă mă văd jucându-mă cu bunica în Piaza, mătușa cumpărându-mi acadele mexicane de pe strada Olvera, mama, alături de care treceam pe aici în fiecare zi în drum spre școala din Cartierul Chinezesc și înapoi spre casă. Au fost ani fericiți și totuși plini de atâtea secrete, încât mă întreb ce a fost până la urmă adevărat în viața mea.

în fața mea, palmierii își aruncă umbrele perfecte pe zidurile acoperite cu stuc ale clădirii Union Station. Ceasul arată ora 02.47. Abia împlinisem un an când s-a deschis gara, acest loc devenind și el o constantă a vieții mele. La ora asta nu circulă mașini sau tramvaie pe stradă, așa că nici nu mă mai sinchiesc să aștept culoarea verde la semafor și traversez în goană strada Alameda. Un taxi solitar stă parcat pe bordura din fața gării, înăuntru, sala de așteptare cavernoasă e pustie, iar pașii mei răsună zgomotos pe podeaua din marmură și plăci de ceramică. Mă strecor într-o cabină telefonică și închid ușa după mine. De sus se aprinde o lumină și îmi zăresc reflexia în geam.

Mama nu mi-a permis niciodată să fiu prea mândră. „Doar nu vrei să ajungi ca mătușa ta“, mă muștra ea de fiecare dată când mă prindea uitându-mă în oglindă. Acum îmi dau seama

că de fapt nu voia să mă uit prea atent la mine. Pentru că, acum că mă privesc, acum că mă privesc *cu adevărat*, îmi dau seama cât de mult semăn cu mătușica May. Sprâncenele mele au forma unor frunze de salcie, am tenul palid, buze pline și un păr negru ca tăciunile. Familia mea a insistat întotdeauna să am părul lung, și pe vremuri reușeam chiar să mă așez pe el, dar anul ăsta, cu câteva luni în urmă, am mers la un coafor din Chicago și am cerut să mă tundă scurt, în stilul Audrey Hepburn. Coafeza mi-a spus că este stilul pixie. Acum sunt tunsă băiețește, iar părul îmi strălucește chiar și aici, în lumina slabă a cabinei telefonice.

Vărs tot mărunțul din portofel pe polița cabinei, apoi formez numărul lui Joe și aștept să aud vocea operatoarei care să-mi spună cât vor costa primele trei minute de convorbire. Bag monedele în lăcaș și telefonul începe să sune. În Chicago e aproape 05.00 dimineața, așa că o să-l scol din somn.

— Alo? se aude vocea lui somnoroasă.

— Sunt eu, îi zic, încercând să par entuziasmată. Am fugit de-acasă. Sunt gata să facem ce-am vorbit.

— Cât e ceasul?

— Trebuie să te trezești. Fă-ți bagajele. Ia avionul spre San Francisco. Plecăm în China. Tu ai zis că trebuie să luăm parte la ce se petrece acolo. Păi, hai s-o facem.

Aud pe fir cum se întoarce în pat și se ridică.

— Joy?

— Da, da, eu sunt. Mergem în China!

— În China? Vrei să spui în Republica Populară Chineză? Doamne, Joy, e miezul nopții. Ești bine? S-a întâmplat ceva?

— M-ai dus să-mi fac pașaport ca să putem pleca împreună.

— Ai înnebunit?

— Ai zis că dacă ar fi să plecăm în China, am munci la câmp cântând, îi dau eu înainte. Am merge să alergăm în parc. Am lua parte la curățenia cartierului și am împărți mâncarea. N-am fi nici bogăți, nici săraci, am fi egali.

— Joy...

— Să fii chinez și să trăiești cu asta în suflet, să-i simți apăsarea, poate fi o povară, dar și un motiv de mândrie și fericire, chiar și tu ai spus-o.

— Una e să vorbești despre tot ce se întâmplă în China, dar am un viitor aici - facultatea de stomatologie, cabinetul tatălui meu... Nu m-am gândit niciodată cu adevărat să plec acolo.

Când îi aud tonul zeflemitor mă întreb ce-au însemnat toate întâlnirile alea și toată vorbăria lui. Îi dădea înainte cu drepturile egale, împărțirea bunurilor și valoarea socialismului față de capitalism doar ca să se culce cu mine? (Nu ar fi reușit oricum.)

— Aș sfârși omorât. Și tu la fel, încheie el, ca un ecou al propagandei pe care mi-o înșirase unchiul Vem toată vara.

— Dar a fost ideea ta!

— Auzi, e miezul nopții. Sună-mă mâine. Nu, mai bine nu. Costă prea mult. În două săptămâni te întorci aici. Putem vorbi atunci.

— Dar...

Se aude tonul.

Refuz ca dezamăgirea față de Joe să-mi dea planul peste cap. Mama a încercat mereu să-mi cultive calitățile. Mi-a spus că oamenii născuți în zodia Tigrului sunt romantici, iubitori de artă, dar m-a și prevenit, amintindu-mi că Tigrii pot fi impulsivi, nesăbuiți și tind să-și ia tălpășița când dau de greu. Mama a încercat să înăbușe aceste porniri în mine, dar dorința de a mă face nevăzută este mai puternică decât mine și n-am de gând să las obstacolul ăsta să mă oprească. Sunt hotărâtă să-mi găsesc tatăl, chiar dacă locuiește într-o țară de peste șase sute de milioane de oameni.

Ies din cabină. Taxiul e tot acolo, cu șoferul dormind pe locul din față. Bat ușor în geam, și se trezește tresărind.

— Duceți-mă până la aeroport, îi spun.

Cum ajung acolo, mă îndrept direct spre ghișeul Western Airlines, gândindu-mă la reclamele lor TV care mi-au plăcut din totdeauna. Ca să ajung în Shanghai, va trebui să zbor întâi către Hong Kong. Ca să ajung în Hong Kong va trebui să ajung întâi în San Francisco. Cumpăr un bilet pentru prima parte a călătoriei mele și iau primul avion spre San Francisco. E încă devreme când aterizez. Merg la ghișeul Pan Am unde mă interesez de zborul 001, care face înconjurul lumii, cu opriri în Honolulu, Tokio și Hong Kong. Când plătesc cu banii jos pentru un bilet dus spre

Hong Kong. femeia în uniformă elegantă mă privește neîncrezătoare, dar după ce îi întind pașaportul, îmi dă biletul.

Am câteva ore libere până la plecare. Caut o cabină telefonică și sun acasă la Hazel. Nu am de gând să-i spun unde plec. Deja m-a dezamăgit Joe și îmi imaginez că Hazel va reacționa chiar mai rău. Și ea m-a tot avertizat că Republica Populară Chineză este un loc rău și așa mai departe - propaganda obișnuită pe care ne-am învățat amândouă să o auzim de la familiile noastre.

Îmi răspunde la telefon cea mai mică dintre surorile Yee și mi-o dă pe Hazel.

— Vreau să-mi iau adio de la tine, îi zic. Plec din țară.

— Ce tot spui acolo? mă întreabă Hazel.

— Trebuie să scap de aici.

— *Pleci din țară?*

Îmi dau seama că Hazel nu mă crede - pentru că niciuna dintre noi n-a ajuns mai departe de Big Bear sau San Diego și astea datorită excursiilor de weekend organizate de biserica metodis-tă, iar mai apoi cu facultatea -, dar o să-și dea ea seama mai târziu. La vremea aia o să fiu deja undeva pe deasupra Pacificului. Nu va mai fi cale de întoarcere.

— Ai fost mereu o prietenă bună, îi spun eu, iar ochii mi se umplu de lacrimi. Ai fost prietena mea cea mai bună. Să nu mă uiți.

— N-am să te uit. Auzi, vrei să mergem la Bullock's după-amiază? mă întreabă ea după o pauză. N-ar fi rău să cumpăr câte ceva pentru când mă întorc la Berkeley.

— Ești cea mai tare, Hazel. Pa.

Zdrăngănitul receptorului în furcă marchează un final.

Când se anunță zborul meu, urc în avion și mă instalez pe locul meu. Caut cu degetele săculețul pe care-l port în jurul gâtului. Mi l-a dat mătușica May vara trecută, înainte să plec la Chicago. Conține trei semințe de susan, trei de fasole și trei monede de cupru din China. „Mama ne-a dat săculeții ăștia mie și lui Pearl, ca să ne protejeze când am fugit din Shanghai“, mi-a spus ea azi-noapte. „Ți l-am dat pe-al meu în ziua în care te-ai născut. Mama ta n-a vrut să-l porți cât ai fost mică, dar mi-a dat voie să ți—l dau când a venit vremea să pleci la facultate. Mă

bucur că l-ai purtat anul ăsta.“ Mătușa mea... Mama mea... Mi se umezesc ochii, dar încerc să-mi stăpânesc lacrimile conștientă că dacă încep să plâng, s-ar putea să nu mă mai pot opri.

Dar cum de a fost May în stare să mă părăsească? Cum a putut tatăl meu adevărat să renunțe la mine? Dar tata Sam? Oare știa că nu sunt copilul lui? May mi-a spus că nu mai știa nimeni adevăul. Dacă ar fi *știut*, nu s-ar mai fi sinucis. Ar trăi și acum și m-ar arunca în stradă, ca pe un copil obraznic și demn de tot disprețul, care l-a făcut de rușine și i-a adus atâtea necazuri. Mă rog, acum am plecat de-acolo. Mama și mătușa probabil că s-au sculat până acum, tot fără să-și vorbească, dar începând să se întrebe pe unde umblu. Mă bucur că nu sunt acolo, nevoită să aleg între două mame, să aleg pe cine să iubesc și cui să-i fiu devotată, pentru că, în ciuda tuturor secretelor otrăvitoare, ar fi o alegere imposibilă. Și, mai rău e că, la un moment dat, după ce apele se vor limpezi, mama și mătușa se vor împăca, vor trece totul în revistă pe îndelete, așa cum fac întotdeauna, vor pune lucrurile cap la cap și-și vor da seama că, de fapt, *eu* sunt cea vinovată pentru ce i s-a întâmplat tatei, și nu mătușica May. Oare cum vor reacționa când își vor da seama că FBI-ul era de fapt interesat *de mine*, că *eu* sunt cea care l-a condus pe agentul Sanders direct la casa noastră, provocând o asemenea nenorocire. Când se va întâmpla asta, vor fi bucuroase că am plecat. Probabil.

Las săculețul din mână și-mi șterg de fustă palmele transpirate. Sunt neliniștită - cine n-ar fi în locul meu? -, dar nu pot să mă las copleșită de griji, gândindu-mă la efectele pe care plecarea mea le-ar putea avea asupra mamei și a mătușii. Le iubesc, dar sunt furioasă pe ele și, în plus, mi-e frică de ce vor crede despre mine - și, dintr-odată, așa, pur și simplu, îmi dau seama că, în ochii mei, Pearl va rămâne întotdeauna mama mea, iar May, mătușa. Dacă aș încerca să văd lucrurile altfel, aș fi doar mai confuză decât sunt deja. Dacă Hazel ar fi acum lângă mine, mi-ar spune: „Of, Joy, ești varză.“ Din fericire, nu e.

Cam după un milion de ore de zbor, aterizăm la Hong Kong. La coborârea din avion câțiva bărbați așază o scară mobilă, și cobor cu restul pasagerilor. Pista de aterizare vibrează sub valurile

de căldură, iar atmosfera e înăbușitoare, mustind de o umiditate mai mare decât cea pe care o lăsasem în unnă la Chicago, pe când plecasem de acolo în iunie. Îi urmez pe ceilalți pasageri spre terminal, de-a lungul unui coridor murdar, care dă într-o încăpere largă, cu o sumedenie de cozi formate la ghișeele pentru controlul pașapoartelor. Când în sfârșit îmi vine și mie rândul, bărbatul mă întreabă cu un puternic accent britanic:

— Destinația dumitale finală?

— Shanghai, Republica Populară Chineză, răspund eu.

— Așteaptă pe margine!

Pune mâna pe telefon, iar în câteva minute doi agenți de pază vin să mă ia. Mă duc către zona de recuperare a bagajelor, de unde îmi iau valiza, după care mă însoțesc de-a lungul mai multor coridoare întunecoase. Nu mai simt alți pasageri în preajmă, doar oameni în uniformă care-mi aruncă priviri bănuitoare.

— Unde mergem? întreb eu.

Drept răspuns, unul dintre agenții de pază îmi smucește brațul cu brutalitate. În cele din unnă, ajungem în fața unor uși duble, pe care le împinge în lături. Mă pomenesc din nou în căldura toridă. Sunt urcată într-o dubiță fără geamuri și mi se spune să stau liniștită. Agenții de pază se urcă pe locurile din față și mașina demarează. Nu văd nimic. Nu înțeleg ce se petrece și sunt speriată - îngrozită, ca să spun drept. Tot ce pot să fac e să mă țin bine în vreme ce dubița ia curbele în viteză și saltă pe drumuri cu hârtoape. Se oprește după vreo jumătate de oră. Cei doi agenți coboară și vin în spatele dubei. Stau de vorbă câteva minute, lăsându-mă înăuntru, fierbând în suc propriu. Când se deschid ușile, văd că am ajuns pe un chei unde un vas mare este încărcat cu marfă. Vasul are arborat drapelul Republicii Populare Chineze - cinci stele aurii pe fundal roșu. Același ticălos agent de pază mă smucește afară din mașină și mă târăște pe pasarelă.

— N-avem nevoie să răspândești comunismu' pe aici, s-a răstit în timp ce mi-a întins valiza. Urcă pe vas și să nu te dai jos până n-ajungi în China.

Cei doi agenți de pază rămân la poalele pasarelei, asigurându-se că urc la bordul navei. Toate astea sunt o surpriză pentru mine - o surpriză tulburătoare și descurajatoare. La capătul

pasarelel zăresc un marinar. Nu, nu așa l-au strigat. E un mate- lot. parcă. Se apucă să-mi vorbească repede în mandarină, limba oficială a Chinei, pe care, cel puțin în fonna pură, nu o stăpânesc. Le-am auzit toată viața pe mama și pe mătușa conversând în dialectul Wu - șanhaieză. Cred că îl cunosc destul de bine, dar nu atât de bine ca pe cel cantonez, limba folosită în Cartierul Chinezesc. În familie, vorbeam într-un amestec de cantoneză, șanhaieză și puțină engleză. Presupun că o să renunț cu totul la engleză de acum înainte.

— Poți să repeți, și poate un pic mai rar? întreb eu.

— Te întorci acasă?

Dau din cap, convinsă că de data asta l-am înțeles cât de cât.

— Bun, bine ai venit! Să-ți arăt unde o să donni. Apoi te duc la căpitan. Lui trebuie să-i plătești biletul.

Privesc în unună spre cei doi agenți de pază care mă urmăresc în continuare de pe chei. Le fac cu mâna, ca o tută. Apoi îl urmez pe matelot. Când eram mai mică, am lucrat cu mătușa ca figurantă într-o mulțime de filme. Odată, am jucat într-un film despre niște orfani chinezi care, în timpul războiului, erau evacuați din China la bordul unui vas, și nici nu se compara cu ce e aici. Totul e plin de rugină. Scările sunt înguste și abrupte, coridoarele - prost iluminate. Deși încă ancorați, simt sub picioare mișcarea apei sub și mă gândesc că s-ar putea să nu fie un vas prea trainic. Mi se spune că voi avea o cabină numai a mea, dar când o văd, îmi vine greu să cred că spațiul acesta mic și claustrofobic ar mai putea fi împărțit cu altcineva. Afară e cald, dar înăuntru e mai înăbușitor.

Mai târziu sunt prezentată căpitanului. Are dinții pătați de tutun și uniforma soioasă de la mâncare și ulei. Mă urmărește cu atenție în timp ce-mi deschid portofelul să-mi plătesc biletul. Toate astea îmi fac pielea ca de găină.

Pe drum spre cabină, îmi spun în sinea mea că asta mi-am dorit. Să fug. Aventură. Să-mi gălesc tatăl. O reuniune fericită. Cu toate că abia am aflat că Z.G. Li e tatăl meu, nu este prima oară când aud de el. Obişnuia să le picteze pe mama și pe mătușa pe vremea când lucrau ca modele în Shanghai. N-am văzut niciodată vreunul dintre posterele acelea, dar am văzut câteva dintre

ilustrațiile pe care le-a făcut pentru *China Reconstructs*, o revistă de propagandă pe care bunicul obișnuia să o cumpere pe sub mână de la tutungerie. A fost ciudat să descopăr chipul mamei și al mătușii pe coperta unei reviste din China comunistă. Z.G. Li le pictase din amintire, și de atunci a făcut-o de mai multe ori. De atunci își schimbase numele în Li Zhi-ge probabil, după cum spunea mama, pentru a ține pasul cu schimbările politice din China. Mătușii îi plăcea să prindă în piuneze pe peretele de deasupra patului copertele cu ilustrațiile lui, așa că, cel puțin ca artist, simt că știu câte ceva despre el. Sunt convinsă că Z.G. - sau cum l-o fi chemând - o să fie foarte surprins și fericit să mă vadă. Gândurile astea îmi alină pentru o vreme grijile asupra trăinicieii vasului și asupra ciudatului căpitan.

De cum părăsim portul din Hong Kong, mă duc la bucătărie să mănânc de seară. Se pare că vasul este folosit îndeosebi pentru repatrierea chinezilor de peste hotare. Mi se spune că vase asemănătoare pleacă din Hong Kong în fiecare zi, transportându-i pe alții ca mine în China. Douăzeci de pasageri - toți bărbați chinezi - din Singapore, Australia, Franța și Statele Unite au fost la rândul lor aduși direct pe vasul ăsta de pe alte zboruri sau vase. (Ce-și închipuie Hong Kong-ul că s-ar întâmpla dacă imul dintre noi ar rămâne acolo pe timpul nopții sau chiar o săptămână?) Pe la mijlocul mesei începe să mi se facă rău. Sunt nevoită să mă ridic de la masă înaintea desertului din pricina greței. Cu chiu, cu vai, reușesc să mă târăsc înapoi în cameră. Mirosul de ulei amestecat cu cel de latrină, căldura, oboseala fizică și emoțională din ultimele zile - toate mă lovesc din plin. Următoarele trei zile mi le petrec încercând să nu vomit ceaiul și supa pe care cu greu reușesc să le înghit, dormind, stând pe punte în speranța vreunei adieri răcoroase și pălăvrăgind cu ceilalți pasageri care îmi oferă tot soiul de sfaturi inutile despre răul de mare.

În a patra noapte, sunt în pat când legănarea vasului în sfârșit se domolește. Probabil trecem prin estuarul fluviului Yangtze. Din câte am înțeles, mai durează câteva ore până să cotim pe râul Huangpu, care duce spre Shanghai. Mă dau jos din pat înainte de ivirea zorilor și îmi pun pe mine rochia mea preferată de

un albastru-deschis, cu buline și cu jupă albă pe dedesubt, făcută dintr-o muselină suedeză. Mă duc să vorbesc cu căpitanul. Îi înmânez un plic pe care îl rog să-l pună la poștă când se întoarce la Hong Kong și îl întreb dacă îmi poate schimba o parte din dolari în bani chinezești. Îi dau cinci bancnote de douăzeci de dolari. Le bagă în buzunar, după care îmi dă înapoi yuani chinezești în valoare de numai șaiszeci de dolari. Sunt prea șocată ca să mai protestez, dar purtarea lui mă face să-mi dau seama că, de cum vom acosta, mă pot aștepta la absolut orice. O să primesc același tratament ca la Hong Kong? O să dau peste oameni de teapa căpitanului, care să-mi ia banii? Sau mă așteaptă ceva cu totul și cu totul nou?

Mama spunea întotdeauna că în China corupția e în floare. Eu îmi imaginam că, odată cu venirea comunismului, lucrurile de genul ăsta au dispărut, dar se pare că nu cu desăvârșire. Ce ar face mama dacă ar fi în locul meu? Și-ar ascunde banii, așa cum făcea și acasă. Când mă întorc în cabină, scot toți banii pe care i-am furat din cutia ei de sub chiuvetă, îi împart în două grămezi și împăturesc suma mai mare într-o batistă, pe care mi-o prind de lenjerie cu un ac de siguranță. Restul, 250 de dolari, îi bag în portofel împreună cu banii chinezești. Apoi, îmi iau valiza, părăsesc cabina și cobor de pe vas.

E opt dimineața, aerul e apăsător și înăbușitor, albicios ca o supă de cartofi. Sunt mânătată împreună cu ceilalți pasageri într-o încăpere sufocantă, plină de fum de țigară și de un miros înțepător de mâncare ținută prea mult afară, pe căldură. Pereții sunt vopsiți într-un verde bolnăvicios, de culoarea ma-zărei. Umezeala e atât de mare, că până și geamurile transpiră, în America, totul ar fi ordonat, oamenii ar sta așezați frumos la coadă, dar aici, tovarășii mei de călătorie, o mulțime palpitând de nerăbdare, se îmbulzesc înainte, spre singurul ghișeu de control. Eu rămân pe margine, cu gândul la experiența prin care am trecut la punctul de control al pașapoartelor din Hong Kong. Coada se mișcă foarte încet, cu numeroase întârzieri din motive

pe care nu le pot vedea sau întui. Durează trei ore până să ajung la fereastră.

— Care este motivul vizitei? mă întreabă un inspector îmbrăcat într-o uniformă care nu-i pe măsura lui, de un verde murdar.

Vorbește în șanliaiează, așa că răsuflu ușurată, dar nu cred că ar trebui să-i spun adevărul, că am venit să-mi caut tatăl, deși nu am nici cea mai mică idee unde se află sau cum să dau de el.

— Am venit să ajut la construirea Republicii Populare Chineze, îi răspund.

Îmi cere actele și face ochii mari la vederea pașaportului meu american. Mă scrutează cu privirea, după care se uită la fotografie.

— E bine ca ai venit acum și nu anul trecut. Președintele Mao a spus că cetățenii chinezi de peste hotare nu mai au nevoie să solicite permise de intrare în țară. Tot ce-mi trebuie e un act de identitate, iar asta mi-ai arătat deja. Te consideri apatridă?

— Apatridă?

— În China e ilegal să călătorești ca cetățean american, îmi spune el. Deci, ești apatridă sau nu?

Am nouăsprezece ani. Nu vreau să creadă că sunt o fătucă ignorantă și neștiutoare care a fugit de acasă. Mi-e jenă să mărturisesc că nu știu prea bine ce înseamnă „apatridă”.

— Am venit în China ca răspuns la chemarea făcută chinezilor patriotici din Statele Unite de a ajuta poporul, îmi spun eu, recitând lucruri pe care le-am învățat la clubul din Chicago. Vreau să ajut poporul și să contribui la reconstrucția națională!

— Foarte bine atunci, spune inspectorul.

Îmi aruncă pașaportul într-un sertar pe care îl încuie. Mă cuprinde panica.

— Când îmi voi recupera pașaportul?

— Nu ți-l vei recupera.

Nu m-ai gândit nicio clipă că venind aici renunțam la drepturile mele, în cazul în care aș vrea vreodată să părăsesc China și să mă întorc în Statele Unite. Simt totul ca pe o ușă care se trânteste cu putere și se încuie în urma mea. Ce o să fac mai târziu dacă vreau să plec și nu am cheie? Dintr-odată văd în

fața ochilor chipul mamei și al mătușii și simt iarăși toate acele trăiri intense și amare din ultimele zile petrecute împreună copleșindu-mă. N-o să mă mai întorc niciodată acasă. Niciodată.

— Toate bagajele cetățenilor chinezi veniți de peste hotare trebuie percheziționate, mă informează inspectorul, arătând cu degetul spre o plăcuță pe care scrie: PROCEDURA VAMALĂ PRIVIND TRATAMENTUL PREFERENȚIAL AL BAGAJELOR PERSONALE AFLATE ÎN POSESIA CHINEZILOR DE PESTE HOTARE. Căutăm articole de contrabandă și sume de bani clandestine în monedă străină.

Deschid valiza, iar el mi-o răscolește cu grosolanie. îmi confiscă sutienele, lucru care m-ar fi amuzat dacă n-aș fi fost atât de uimită și de speriată.

— Pașaportul și sutienele?

Mă privește încruntat.

— Dacă ar fi aici intendentă, ți l-ar lua și pe cel de pe tine. îmbrăcămintea de tip reacționar n-are ce căuta în Noua Chină. Te rog să arunci cu prima ocazie articolul scandalos, îmi spune el, după care îmi închide valiza și o împinge într-o parte. Așa. Câți bani ai adus cu tine? O să fii repartizată la o unitate de muncă, dar deocamdată nu te putem lăsa să intri în țară dacă n-ai cu ce să te întreții.

Îi întind portofelul. îmi ia jumătate din dolarii pe care îi am și îi îndeasă în buzunar. Mă bucur că mi-am ascuns cea mai mare parte a banilor în lenjerie. Apoi, inspectorul mă măsoară din cap până-n picioare, scrutându-mi cu privirea rochia vaporosă cu buline, care, acum că stau bine să mă gândesc, n-a fost o idee prea inspirată. îmi spune să nu mă mișc de-acolo. Când pleacă, încep să-mi fac griji că mă paște aceeași experiență din Hong Kong, numai că, de data asta, cine știe unde voi fi trimisă. Poate că Joe și unchiul aveau dreptate. Poate că ceva foarte rău e pe cale să mi se întâmple. Broboane de transpirație încep să mi se prelingă pe șira spinării.

Inspectorul se întoarce cu alți bărbați îmbrăcați în aceleași uniforme de-un verde murdar. Pe fețe le flutură zâmbete de încântare. Mă numesc *tong chih*. înseamnă „tovarăș”, cu sensul că împărtășim același spirit, aceleași țeluri și ambiții. La auzul

cuvântului, simt că-mi mai vine inima la loc. „Vezi”, îmi spun în sinea mea, „n-ai de ce să-ți faci griji”. Se îngrămădesc în jurul meu, pentru poză, ceea ce explică întârzierile de mai devreme. Apoi, îmi arată un perete plin cu fotografii înrămate, cu unele dintre persoanele care au intrat în China trecând prin biroul acesta. Văd în mare parte bărbați, vreo două femei și câteva familii. Și nu sunt toți chinezi. Unii sunt caucazieni. Nu-mi dau seama de unde sunt deși, după îmbrăcăminte, nu par a fi americani. Poate că vin din Polonia, Germania de Est sau vreo altă țară din Blocul Răsăritean. În curând și poza mea va ajunge pe perete. Super.

Apoi, inspectorii mă întrebă unde am de gând să stau. Asta mă pune în încurcătură. Îmi observă șovăiala și schimbă priviri îngrijorate, poate chiar bănuitoare.

— Trebuie să ne spui unde plănuiești să stai, înainte să te lăsăm să pleci de-aici, mă informează inspectorul-șef.

Las capul în jos și ridic doar ochii spre ei, încercând să par inocentă și neajutorată. Am învățat expresia asta cu ani în urmă de la mătușa May. pe platourile de filmare.

— îl caut pe tata, le mărturisesc eu, în speranța că le va fi milă de mine. Mama m-a luat din China înainte să mă nasc. Acum m-ain întors acasă, unde mi-e locul.

Până aici mințisem, dar aveam nevoie de ajutorul lor.

— Vreau să stau cu tata și să-l ajut să construiască țara, dar mama n-a vrut să-mi spună unde să-l găsesc. A devenit prea americană, închei eu, strâmbând din nas la ultimul cuvânt, de parcă ar fi fost cel mai odios lucru de pe pământ.

— Ce fel de nimicitor e? mă întrebă inspectorul-șef.

— E artist.

— A, bun, zice el. Muncitor în domeniul culturii.

Bărbații dezbateau rapid posibilitățile.

— Du-te la Uniunea Muncitorilor Artiști Chinezi, îmi spune apoi inspectorul-șef. Cred că acum se numește doar Uniunea Artiștilor, branșa din Shanghai. Controlează toți muncitorii din domeniul cultural. O să știe exact unde să-l găsească.

Îmi scrie adresa pe o foaie, desenează o hartă simplă și-mi spune că pot merge până acolo pe jos. Bărbații îmi urează mult

noroc, după care părăsesc baraca și ies afară, în cartierul Bund, pierdută într-o mare de oameni care seamănă leit cu mine. Cartierul Chinezesc din Los Angeles era o mică enclavă, iar la Universitatea din Chicago nu erau prea mulți chinezi. Aici sunt mai mulți chinezi decât am văzut vreodată, luați la un loc. Mă străbate un fior de bucurie.

Rămân o clipă pe loc pe trotuarul care pare mai degrabă un parc care mărginește râul. În fața mea se întinde strada plină de oameni pe biciclete. E de-abia amiază, poate că toată lumea e în pauza de prânz, dar nu sunt sigură. Peste drum, clădiri imense - mai mari, mai impunătoare și mai întinse decât cele cu care eram obișnuită în Los Angeles - șerpuiesc de-a lungul Bundului, urmând albia curbată a râului Huangpu. Întorcându-mă cu fața spre râu, zăresc vase și cargoboturi chinezești de toate formele și mărimile. Zeci și zeci de șampane se leagănă pe râu ca niște gândăcei de apă. Joncile plutesc cu pânzele în vânt. Bărbații, care par să fie cu miile, la bustul gol, cu pantaloni din bumbac suflecați până la genunchi, cară baloți de bumbac, coșuri pline cu produse și încarcă sau descarcă de pe vase lăzi imense. Toată lumea pare să fie într-un du-te-vino continuu.

Arunc un ochi pe hartă încercând să mă orientez cât de cât, strâng mai bine valiza în mână, îmi croiesc drum prin mulțime până la stradă și aștept să se oprească bicicletele ca să mă lase să trec. Nu se opresc. Și nu există nici semafor. Între timp, sunt înghiontită și împinsă de valurile neconținute de pietoni. Unii dintre ei pășesc în mijlocul cârdului de biciclete și traversează vitejește. Următoarea dată când cineva se încumetă, îl urmez îndeaproape, sperând să fiu în siguranță lângă el.

În timp ce mă îndrept spre strada Naking, nu mă pot abține să compar Shanghaiul cu Cartierul Chinezesc, unde cea mai mare parte a lumii era din Canton, provincia sudică Guandong. La origine și familia mea provine din Guandong, dar mama și mătușa au crescut în Shanghai. Întotdeauna au spus că în Shanghai mâncarea era mai gustoasă și hainele mai alese. Orașul era fermecător, cu cluburi și dans, cu plimbări nocturne prin cartierul Bund. Și mai era ceva: veselia. Când eram mică, ocaziile în care o auzeam pe mama râzând erau rare, dar atunci obișnuia să-mi

povestească cum mai chicotea cu mătușica May în camera lor, cum stăteau la glume cu tineri chipeși și se lăsau pradă fericirii absolute de a se afla în locul potrivit - în Parisul Asiei la momentul potrivit, înainte de invazia japoneză, când bunica, mama și mătușa au fost nevoite să fugă ca să-și salveze viața.

Ce văd eu acum cu siguranță nu este Shanghaiul despre care mi-au vorbit mama și mătușa. Nu văd pe străzi femei elegante, uitându-se în vitrinele marilor magazine după ultimele creații de modă sosite de la Paris sau Roma, nici străini care să se comporte de parcă ei ar fi aici stăpâni. În schimb, sunt chinezi peste tot. Grăbiți cu toții, iar de eleganță nici nu poate fi vorba. Femeile sunt îmbrăcate în pantaloni din bumbac, bluze din bumbac cu mâneci scurte, sau costume simple, albastre. Acum, că m-am îndepărtat de râu, bărbații sunt mai bine îmbrăcați decât muncitorii de pe docuri. Poartă costume gri pe care tata le numea ironic „costume Mao”. Nimeni nu e prea slab sau prea gras. Nimeni nu pare prea bogat și nu zăresc niciun cerșetor sau ricșar de care mama și mătușa se plâneau atât de mult.

Am o singură problemă: nu găsesc Uniunea Artiștilor Plastici. Shanghaiul e un labirint de străzi, și curând mă rătăcesc de tot. Toate aleile pe care o apuc duc în curți și fundături. Cer îndrumări, dar oamenii trec mai departe pe lângă mine, îmbrâncindu-mă și holbându-se la mine ca la o străină. Le e teamă, cred, să intre în vorbă cu cineva care arată ca din altă lume. Intru în câteva magazine să cer ajutor, îmi spun toți că n-au auzit niciodată de Uniunea Artiștilor Plastici. Când le arăt harta, se uită pe ea, scutură din cap, după care mă alungă cu răceală din magazinele lor.

După ore întregi în care am fost respinsă, ignorată de-a dreptul și înghiontită de mulțimile de oameni, îmi dau seama că m-am pierdut de tot. În plus, sunt înfometată și amețită de căldură și începe să mi se facă frică. Adică foarte, foarte frică, pentru că sunt într-un oraș necunoscut, la celălalt capăt al lumii, departe de toți cunoscuții, iar oamenii se holbează la mine pentru că arăt atât de ciudat cu rochița mea stupidă cu buline și sandalele albe. Ce caut aici?

Trebuie să-mi păstrez stăpânirea de sine. Neapărat. „Gândește!” O să am nevoie de un hotel. Va trebui să mă întorc în

cartierul Bund și să o iau de la capăt. Mai întâi însă va trebui să beau și să mănânc ceva.

Reușesc să ajung înapoi pe strada Nanking și, după ce mai merg puțin, dau de un parc imens, unde zăresc câteva tonete. Cumpăr niște turte sărate, umplute cu came de porc și verdețuri tocate, ambalate în foi de hârtie cerată. De la o altă tonetă îmi iau un ceai servit într-o ceașcă groasă din ceramică, după care mă așez pe o bancă din apropiere. Turta este delicioasă. Ceaiul mă face să transpir și mai tare, dar mama susținea întotdeauna că nimic nu este mai răcoritor pe o zi călduroasă decât un ceai fierbinte. E după-amiaza târziu, iar temperatura n-a scăzut deloc. E atâta umezeală, fără nici cea mai mică adiere de vânt, încât nici nu-mi dau seama dacă ceaiul a avut sau nu vreun efect răcoritor. Cu toate astea, mâncarea și băutura m-au mai înviorat.

N-am mai fost niciodată într-un asemenea parc. E plat și lipsit de viață și pare să se întindă la nesfârșit. Este pietruit în mare parte, așa că pare mai degrabă potrivit pentru reuniuni în masă, decât pentru joacă și recreere. Chiar și așa, sunt destule bunici care au grijă de copiii mici. Bebelușii sunt prinși în legături în spatele bătrânelor, iar țăncii umblă nesiguri de colo-colo, îmbrăcați în pantalonași despicăți între picioare. Mă uit la o fetiță care se lasă pe vine și face pipi direct pe pământ! Niște copii mai mari - cu toții până-n patru, cinci ani - se joacă cu niște bețe. Pe o bancă în fața mea stă o bunică. Nepoțica ei pare să aibă înjur de trei ani și e drăguță foc, cu părul prins în panglici în așa fel încât codițele par să-i înmugurească ca niște ciupercuțe. Fetița se tot uită la mine. În ochii ei probabil că arăt ca un clovn. Îi fac cu mâna și își ascunde repede capul în poala bunicii. Ridică din nou privirea, dar cum îi fac cu mâna, își îngroapă fața la loc. Asta mai durează o vreme, după care fetița îmi face și ea din mânuță.

Înapoiez ceașca vânzătorului de ceai, iar când mă întorc să-mi iau valiza de pe bancă, fetița părăsește poala protectoare a bunicii sale și se apropie de mine.

— *Ni hao mal* o întreb eu. Ce mai faci?

Fetița chicotește și dă fuga înapoi la bunica ei. Ar cam trebui să plec, dar copila e așa de drăgălașă. Mai mult decât atât, ju- cându-mă cu ea, capăt un sentiment de apartenență și mă face să

cred că totul va fi bine. Arată cu degetul spre mine și-i șoptește ceva bunicii. Bătrâna deschide o plasă, scotocește prin ea, după care pune ceva în mâna micuță a nepoței sale. Mă trezesc că fetița se întoarce la mine, cu mâna întinsă cât e ea de lungă, și-mi oferă un snack cu aromă de creveți.

— *Shie-shie*.

Fata zâmbeste la auzul mulțumirii mele. După care se cocoată lângă mine, începe să-și legene picioarele și să sporovăiască despre mia, alta. Credeam că mă descurc destul de bine în dialectul șanhaiez, dar n-o înțeleg nici pe departe așa de bine cum speram, în cele din urmă, bunica ei vine spre banca pe care stăm.

— Văd că ai cunoscut-o pe dezamăgirea noastră, îmi spune ea. Data viitoare, soțul meu și cu mine sperăm la un nepot.

Am auzit lucruri din astea toată viața. O mângâi pe fetiță pe genunchi într-un gest de solidaritate.

— Nu pari să fii din Shanghai, continuă bătrâna. Ești din Beijing?

— Vin de departe, îi răspund eu, căci nu țin să-i spun întreaga mea poveste. Am venit în vizită la tata, dar m-ani rătăcit.

— Unde trebuie să ajungi?

îi arăt harta.

— Știu unde vine asta, îmi spune ea. Am putea să te ducem până acolo, dacă vrei. E în drumul nostru spre casă.

— V-aș fi foarte recunoscătoare.

își ridică nepoata, iar eu valiza.

Câteva minute mai târziu, ajungem la Uniunea Artiștilor Plastici. Îi mulțumesc bătrânei. Caut prin geantă, dau de ultimul pachet de dropsuri și i-l întind fetiței. Nu pare să înțeleagă ce e.

— Sunt dropsuri, îi explic eu. Dulciuri pentru o dulceață de fată.

Amintirea mătușii mele spunându-mi asta mă străpunge ca un junghi dureros. Am bătut atâta drum, dar mama și mătușa încă sunt cu mine.

După alte câteva mulțumiri ne despărțim, iar eu intru în clădire. Speram să dau peste aer condiționat, dar pe hol înăbușeala e la fel de mare ca pe stradă. În mijlocul încăperii, la un birou, zăresc o femeie între două vârste. Zâmbeste și-mi face semn să mă apropii.

— Caut un artist pe nume Li Zhi-ge, îi spun eu.

Femeii îi piere zâmbetul de pe buze și mă privește încruntată.

— Ai ajuns prea târziu. Întâlnirea e pe sfârșite.

Rămân pe loc, complet buimăcită.

— N-am de gând să te las să intri, mi-o trânteste ea pe un ton tăios, gesticulând plictisită spre niște uși duble.

— Vreți să spuneți că e acolo înăuntru? Chiar acum?

— Bineînțeles, e înăuntru!

Mama ar spune că mi-a fost sortit să-l găsec pe tata atât de repede. Sau poate că șansa mi l-a scos în cale. Oricum ar fi, sunt norocoasă, chiar și dacă e vorba despre un noroc chior. Dar tot nu înțeleg de ce recepționista nu vrea să mă lase înăuntru.

— Trebuie să-l văd, insist eu.

Chiar atunci, ușile se deschid, iar un grup de oameni dă buzna afară.

— Uite că iese, îmi răspunde recepționista cu dispreț.

Arată spre un bărbat înalt care poartă o pereche de ochelari cu ramă subțire. Părul destul de lung îi acoperă fruntea aproape în întregime. E de vârstă potrivită, asta-i clar - să tot aibă vreo patruzeci și cinci de ani -, și e foarte chipeș. Este îmbrăcat în- tr-un costum Mao, dar unul cu totul altfel față de cele pe care le-am văzut pe stradă. Este curat și frumos croit, iar materialul pare de bună calitate. Probabil tata este foarte faimos și influent, pentru că ceilalți îl urmează îndeaproape, mai-mai să-l împingă către stradă.

Mă grăbesc după ei, urmându-i în timp ce părăsesc clădirea. Odată ajunși pe trotuar, ceilalți se despart de el, împrăștiindu-se în marea de pietoni. Z.G. rămâne o clipă pe loc, urmărind cu privirea printre clădiri un petic de cer albastru. Oftează, dă din cap încercând parcă să se elibereze de stres, și pornește la drum. O iau după el, târând valiza după mine. Ce-ar fi să mă apropii de el și să-l anunț că sunt fiica lui? Nu-l cunosc, dar simt că nu e momentul potrivit. Și chiar dacă ar fi, sunt eu prea tulburată. La un moment dat se oprește la o intersecție și mă opresc și eu lângă el. Sigur trebuie să mă observe, de vreme ce arăt atât de diferit - la urma urmei, toată lumea m-a remarcat -, dar el pare dus pe

gânduri. Ar trebui să spun ceva. „Bună ziua, sunteți tatăl meu." N-o fac. Mă privește în treacăt, fără nicio reacție și pleacă mai departe, traversând strada.

Cotește pe o alee mai liniștită. Clădirile cu aspect oficial lasă loc imobilelor și magazinelor mici de cartier. Străbate câteva străzi, apoi o ia pe o alee mărginită pe ambele părți de case drăguțe, după moda occidentală, cu două sau trei etaje. Rămân la colț să văd unde intră. Trece de primele trei case, după care deschide poarta din gardul alb, intră în curte, urcă scările până pe verandă și dispare pe ușa din față. Fac câțiva pași pe alee. Zăresc petice de gazon, orhidee cymbidium în floare și viță-de-vie cățărătoare. Bicicletele stau sprijinite de verande, iar în fața ferestrelor sunt înșirate rufe puse la uscat. Casele sunt fermecătoare, cu acoperișuri din țiglă, fațade frumos vopsite și fier foițat din plin, în modele art déco, înfrumusețând grilajele care acoperă ferestrele, vizoarele, cornișele și cutiile poștale.

Nu așa îmi descrieseră Joe și profesorii mei China comunistă. Îmi imaginasem o locuință utilitară comunistă sau chiar o cămăruță solitară a unui artist. În schimb, tata locuiește într-o casă elegantă, în stilul art déco, cu o grădină fermecătoare. Ce anume spune asta despre el?

Trag aer în piept, urc scările și sun la sonerie.

Joy *Două umbre lungi*

îmi deschide o tânără. E îmbrăcată cu niște pantaloni largi, negri și cu o tunică albastru-deschis, cu nasturi brodați, care-i coboară de la gât până la subsoară.

— Vă pot ajuta cu ceva? mă întreabă ea.

Să fie fiica lui Z.G.? Sora mea vitregă?

— îl caut pe Li Zhi-ge.

— Despre ce e vorba?

Vocea ei melodioasă se înăsprește, trădând o ușoară iritare, poate chiar teamă.

— Am bătut cale lungă, îmi spun eu, ridicând ușor valiza.

Chiar și făcând abstracție de bagajul meu, nu se poate să nu-și dea seama că nu sunt de prin părțile astea.

— E o problemă personală și este foarte important să vorbesc cu el.

Fata se dă la o parte, lăsându-mă să pășesc înăuntru. Antreul este spațios. Podelele lustruite din lemn de mahon se întind de-a lungul unui hol lung. În dreapta mea zăresc o sufragerie plină de mobilier din timpul dinastiei Ming. Crescând în Cartierul Chinezesc, știu să recunosc falsurile, iar piesele astea sunt veritabile și de bună calitate. Dar mă cutremur când văd pereții: peste tot postere peste postere cu mama și mătușa. Sunt tinere și radioase, înveșmântate în haine frumoase, surprinse în tot felul de ipostaze - pregătindu-se să sară într-o piscină, coborând din avion și făcând cu mâna, savurând șampanie la un ceai dansant. Mama și mătușa depăneau adesea amintiri de pe vremea când erau „fete frumoase“. Iar acum, iată-le, înrămate și etalate ca într-un muzeu privat. Simt o luptă care se stârnește în mine pentru că simt încă supărată pe ele, dar chipurile lor îmi dau curaj.

— Luați loc, vă rog, îmi spune tânăra.

Mă supun, iar ea părăsește camera discret. După câteva momente, intră o altă tânără îmbrăcată exact la fel. Fără să sufle un cuvânt, îmi toarnă o ceașcă de ceai și se retrage cu spatele din încăpere.

Tata are servitori! Nu așa mi-am imaginat viața lui.

— Ce dorești? se aude o voce de bărbat.

E el. Dintr-odată, încep să tremur atât de tare, încât mi-e frică să mă ridic. Am bătut atâta drum rupând atâtea legături...

— Pot să vorbesc cu dumneavoastră? întreb eu, conștientă de tremurii care a pus stăpânire pe vocea mea. Sunteți ocupat?

— De fapt, chiar sunt, îmi răspunde el pe un ton tăios. Mă pregătesc să plec la țară. Nu se poate să nu știi lucrui ăsta. Așa că te-aș ruga să mă lași să mă întorc la împachetat. Am o mulțime de lucruri de făcut...

— Sunteți Li Zhi-ge?

— Bineînțeles că sunt!

— Cu mult timp în urmă, aveți un alt nume. Lumea vă cunoștea drept Z.G. Li...

— Mulți foloseau nume diferite pe vremea aia. Pe-atunci adoptasem obiceiurile occidentale la modă. Mi-am înțeles greșeala. M-am schimbat cu trecerea timpului și continui să mă schimb și în ziua de azi.

— Sunteți același artist care obișnuia să picteze fete frumoase?

Mă privește de sus, cu nerăbdare. Arată cu mâna spre pereți.

— Nu se vede? Și vremurile alea le regret...

— Le-ați pictat vreodată pe Pearl și May Chin?

Nu-mi răspunde - chiar dacă de data asta răspunsul se găsește pe pereții încăperii -, dar chipul i se întunecă și pare să se întristeze.

— Dacă ai venit să mă chinui, te obosești degeaba, îmi spune el pe un ton aspru.

„Despre ce vorbește?”

— Pearl Chin e mătușa mea, îi dau eu înainte. Mama mea e May Chin. Am nouăsprezece ani.

Pe măsură ce vorbesc, îi urmăresc fiecare reacție. Rezerva lui întunecată dispare, făcând loc unei palori fantomatice.

— Sunt fiica ta.

Se prăbuși în fotoliul din fața mea, holbându-se la chipul meu. Aruncă o privire peste posterele de pe zidul din spatele meu, după care se întoarce spre mine.

— Oricine ar putea pretinde așa ceva.

— Dar de ce ar face-o? vine replica mea ageră. M-au botezat Joy, continui eu.

Spun „m-au“ și mă rog să nu mă întrebe de ce. Nu simt pre-gătită să-i spun totul acum.

— Am auzit că Pearl și May au murit...

— N-au murit.

Scotocesc prin geantă, scot portofelul și îi arăt o fotografie făcută vara asta, când am fost pentru prima oară la Disneyland. Mama și mătușa s-au gândit că se cădea să ne îmbrăcăm frumos. Mătușica May a purtat o rochie de bumbac, cu corset și jupón înfioiat. Mama s-a îmbrăcat cu o fustă plisată și o bluză pe corp. Se duseseră amândouă la coafor ca să-și facă părul și purtaseră pe cap eșarfe din mătase care să le protejeze coafurile înalte. Pentru a-și completa ținuta au purtat pantofi cu toc. Cum era de așteptat, ne-am dondănit serios când a venit vorba de cum urma să mă îmbrac eu. În cele din urmă am căzut de acord asupra unei fuste creion, o bluză albă, fără mâneci, și balerini. Tata ia poza cu noi trei în fața lui Peter Pan.

Privirea începe să mi se înțețoseze și clipesc repede ca să-mi opresc lacrimile. Z.G. studiază fotografia cu o expresie pe care nu știu să o descifrez. Să fie dor? Dragoste? Regrete? Poate conștientizează că tot ce i-am spus e adevărat.

— May, spune el, lungind silaba, după care, dându-și seama că stau cu ochii pe el, își îndreaptă umerii. Ei bine, atunci, ele unde sunt? De ce n-au venit cu tine? De ce te-ar trimite aici singură?

Și el le numește tot „ele“ și n-am de gând să-l corectez.

— Sunt în Los Angeles. Apoi, ca să sune mai bine, adaug *Haolaiwu* - Hollywood.

Nu pare să bage de seamă că nu i-am răspuns la celelalte întrebări, pentru că spune:

— May și-a dorit dintotdeauna să meargă la *Haolaiwu*.

— Ai văzut-o în filme? Apare într-o mulțime de filme. Și eu! Obişnuiam să lucrăm împreună. La început am fost figurante și apoi... Ne-ai văzut?

Mă privește de parcă aş fi cine știe ce creatură de pe altă planetă.

— Joy, Joy ziceai că te cheamă, nu? *Aici* - arată în jurul lui - suntem în China. *Aici* nu vedem filme de la Hollywood. Apoi, după o pauză : De unde ești? Cum ai ajuns aici?

— îmi pare rău, credeam că ți-am spus. Sunt din Los Angeles. Am venit să te cunosc și să mă alătur luptei revoluționare!

își lasă capul pe spate, contemplând parcă tavanul.

— Ce-ai făcut? mă întreabă el când își întoarce privirea spre mine. Ești nebună?

— Ce vrei să spui? Voiam să te cunosc, îmi spun eu. Nu mă vrei?

— Nici nu știam că exiști până acum câteva minute.

Se uită peste umărul meu, spre antreu. Se încruntă când îmi zărește valiza.

— Ce ai de gând să faci? Dialectul tău Wu nu e cine știe ce. Merge, dar cei mai mulți oameni își vor da seama că nu ești de aici. Chiar și dacă șanhaieza ta ar fi perfectă, se vede că locul tău nu-i aici, cu hainele și cu părul ăsta.

De ce face totul să pară atât de groaznic?

— Nu se poate ca mama și mătușa ta să fi fost de acord cu venirea ta aici, adaugă el.

îmi dau seama că încearcă să scoată mai multe de la mine, dar n-am de gând să-l las.

— Guvernul chinez i-a rugat pe cei ca mine să vină aici, îmi spun eu, încercând să dau glas entuziasmului pe care-l simțeam de luni bune. Vreau să ajut la construirea Noii Societăți.

Dar a fost ca atunci când ridici capacul de pe un vas cu orez. Tot aburul meu a scăpat prea repede. De ce nu e fericit să mă vadă? De ce nu m-a îmbrățișat, nu m-a sărutat?

— Da, dar ești singura care e... care e...
înghite în sec. Aștept să spună cuvintele pe care vreau să le aud.

— Care e fiica mea.

Rămâne tăcut frământându-și bărbia cu degetele. Mă privește din când în când, cântărind lucrurile, reflectând. Pare că încearcă să găsească soluția la o problemă foarte spinoasă. Dar care să fie problema?

— Ești artistă? mă întreabă în cele din umiă.

Curioasă întrebare. Nu cred că m-ar numi cineva artistă, așa că mint.

— Da, lumea așa mi-a spus de când mă știu.

— Atunci, vorbește-mi despre cele patru feluri de artă.

Să înțeleg că sunt testată? îmi mușc buza de jos ca să-mi ascund dezamăgirea și încerc să-mi aduc aminte de lucrurile pe care le-am văzut prin Cartierul Chinezesc. Toată lumea are calendare cu Anul Nou Chinezesc. Până și Cafeneaua lui Pearl a făcut un calendar pe care l-am oferit celor mai fideli clienți.

— Calendarele pentru Anul Nou, mă hazardez eu pe un ton nesigur.

— Așa. Sunt una dintre cele patru forme de artă acceptate. Sunt pentru țărani - ca arta populară - și, prin urmare, sunt bune pentru mase. Portretele politice și afișele de propagandă intră și ele în categoria asta.

Mi-amintesc ceva ce-am învățat la Universitatea din Chicago, așa că mă apuc să recit:

— Mao spunea că arta trebuie să deservească muncitorii, țăranii și soldații. Ar trebui să fie strâns legată de practica revoluționară...

— N-ai terminat cu cele patru forme de artă. Ce-ai de zis despre Realismul Socialist?

Asta chiar că îmi amintesc de la facultate.

— Oferă o imagine științifică - ca o oglindă - a realității: masele ridicând un dig, tinere țesând pânzeturi în fabrici, tractoarele și tancurile coborând împreună de-a lungul unui drum de țară, unind muncitorii și soldații. Ca lucrările pe care le-ați făcut pentru *China Reconstructs*. Mama și mătușa - nici de data

asta nu precizez care era care - obișnuiau să păstreze numerele în care vă apăreau lucrările.

— May le-a văzut?

Iarăși May. Pare să fie mai curios în privința lui May decât a mea.

— Da, și le-a prins în piuneze pe perete, deasupra patului.

Un zâmbet ușor îi înflorește pe buze. Se vede că se simte flătat.

— Ce altceva? mă întrebă.

Despre May? Despre artă? Mă rezum la artă.

— Mai sunt desenele. Bune pentru politică...

Dă din cap, dar îmi dau seama că mintea lui încă se mai delectează cu gândul că undeva departe, în altă țară, cineva mai e și acum cu gândul la el.

— Și a patra? mă întrebă.

Sângele mi se urcă în obraji. Parcă tot ce-am învățat sau văzut vreodată mi s-ar fi evaporat din memorie. Revăd în minte pereții casei noastre din Cartierul Chinezesc, din cafenele și anticariate, garajele și magazinele în care am intrat toată viața...

— Peisaje! Flori și fluturi! Femei frumoase care își privesc oglindirea în iazuri sau lăncezesc în foisoare! Caligrafia!

Una dintre astea tot trebuie să fie.

— Pictura tradițională chinezească, spune el pe un ton aprobator. Este la polul opus față de calendarele de Anul Nou. Destul de ruptă de viața soldaților, muncitorilor și țăranilor. Unii o consideră prea elitistă, dar cu toate astea este o formă artistică acceptată. Deci, care-i specialitatea ta?

— Lumea din Cartierul Chinezesc a spus dintotdeauna că caligrafia mea e desăvârșită...

— Arată-mi.

Acum trebuie să mai și caligrafiez pentru omul ăsta - tatăl meu? Ce importanță au calitățile mele artistice? Încearcă oare să afle dacă sunt într-adevăr fata lui? Dacă dau greș?

Z.G. se ridică și-mi face semn să-l urmez în birou. Scoate cele patru comori ale studiului: hârtie, piatră pentru cerneală, sumi și pensulă. O cheamă pe una dintre servitoare și-i cere să aducă apă. Apoi, urmărește cum pisează cerneala pe piatră și o

amestec cu apă până ce obțin opacitatea dorită, felul în care țin pensula și o plimb pe suprafața hârtiei în timp ce scriu un cuplet. Nu vreau să scriu o formulă obișnuită, ca „Fie ca anul care vine să vă binecuvânteze cu pace și protecție“. Un cuplet reușit are nevoie de simetrie - frază cu frază, substantiv cu substantiv și verb cu verb. Pentru prima parte a cupletului aștern pe hârtie „Iama trece, zăpada se risipește, apa strălucește“. De cum termin, mă apuc de partea a doua, care ar atârna pe cealaltă parte a ușii: „Sosește primăvara, înfloresc florile, pasărea cântă.“

— *Ch 7 yun*-ul tău - rezonanța respirației - e bun, îmi spune Z.G., dar după cum a observat însuși marele nostru conducător, tipul acesta de artă nu mai poate fi văzut ca un ideal în sine. Așadar, te folosești de tradiție pentru a deservi prezentul? Fără doar și poate. Nevoia ta este mare în clipa asta, îmi dau seama. Mă uit la munca ta și nu sunt sigur dacă văd rămășițe feudale sau flori înmiresmate, dar ai avea de învățat de la mine.

Nu l-am înțeles nici pe jumătate. Cum a văzut el rămășițe feudale sau flori înmiresmate în cupletul meu? Nu contează, important e că am trecut testul.

— E bine c-ai venit azi, pentm că plec la țară să-i învăț pe țărani despre artă, mă anunță el. Vii cu mine în calitate de asistentă. Am primit destule cupoane de orez pentru... pentru călătoria mea cât să ne ajungă amândurora. Oamenii de la țară nu-și vor da seama cât de neștiutoare ești.

La țară? Fiecare decizie pe care o iau mă trimite și mai departe de lumea pe care o cunosc. Mă cuprinde teama și totuși sunt încântată... și onorată.

O oră mai târziu, Z.G. iese din casă cu un bagaj format din două bucăți din lucrarea sa, Long March, și i le înmânează șoferului, care le înghesuie împreună cu valiza mea și alte câteva cutii și pungi cu materiale pentru pictură în portbagajul limuzinii Red Flag¹. Apoi, șoferul ne duce până la doc, unde urcăm

¹ Limuzină construită de concernul First Automobile Works din China.

la bordul unui feribot cu destinația Hangzhou. După ce ne lăsăm bagajele în cabină, mergem la restaurant. Z.G. comandă pentru amândoi, iar mâncarea e destul de bună. În timp ce mâncăm, încercăm să-mi explice ceea ce urmează să facem, iar eu mă străduiesc să mă arăt vrednică de compania lui.

— Suntem la sfârșitul unei campanii numite „Să înflorească o sută de flori“...

— „Și să se întrecă o sută de școli“, i-o iau eu înainte. Am auzit despre asta. Mao a încurajat artiștii, scriitorii, ei bine, pe toată lumea să aducă critici la adresa guvernului în încercarea de a menține revoluția actuală, aflată în continuă dezvoltare.

Și îmi aruncă din nou una dintre acele priviri ale căror înțelesuri nu le pot desluși.

— Ca parte a campaniei, artiștii ca mine au fost rugați să iasă din atelierele lor, să ia contact cu poporul și să cunoască viața adevărată, continuă el. Mergem în satul Dragonul Verde din provincia Anhwei. E unul dintre colectivele noi. Sunt...

— Și despre ele am auzit! strig eu. Am citit despre ele în *China Reconstructs*. S-a început întâi cu reforma agrară, când proprietarii de pământ și-au cedat terenurile poporului...

— Mai bine zis le-au fost confiscate și redistribuite.

— Eu nu asta am citit, ripostez eu. Ar trebui să fii mândru de realizarea asta. După mai bine de două mii de ani, sistemul feudal de proprietate a fost abolit...

— Și clasa moșierilor a fost distrusă...

— Apoi, oamenilor li s-a cerut să formeze grupări de ajutor reciproc de cinci până la cincisprezece gospodării și să muncească împreună, continui eu, trecând peste comentariul său acid. Acum doi ani s-au format colectivele. Până acum, între o sută și trei sute de gospodării au fost aduse laolaltă, împărțind atât munca, cât și beneficiile.

— Un mod cam simplist de a vedea lucrurile, răspunde el, și din nou nu mă pot abține să-i remarc tonul sec. Dar ai dreptate, mai mult sau mai puțin. Oricum, cert e că mă duc în satul Dragonul Verde. După aceea, la momentul convenit, n-avem decât să vedem cum vor decurge lucrurile.

Se întoarce și privește pe fereastră. Încerc să-mi aduc aminte dacă știu ceva despre provincia Anhwei. Nu acolo avea loc acțiunea din filmul *The good earth*! Aproape că am copilarit jucându-mă pe platoul fermei lui Wang, care făcuse parte din Orașul Chinezesc, atracția turistică unde lucrau și părinții mei. O gospodărie țărănească mi se va părea un mediu familiar: găini ciugulind în fața prispei, unelte din lemn, o masă simplă, câteva scaune.

În Hangzhou stăm într-o casă de oaspeți destul de curată, dar cu o toaletă turcească la capătul holului, folosită la comun. Z.G. mă duce la un restaurant de pe lac. Pălăvrăgim despre felurile de mâncare: supă de pește cu tăiței de orez, mâncare de mazăre și orez. El îmi spune Joy, iar eu îl numesc Z.G. La desert, servim clătite făcute cu porumb proaspăt și presărate cu zahăr pudră. După masă, ne plimbăm pe malul lacului. În timp ce merg alături de tatăl meu îmi simt inima și stomacul pline, lată-mă în China, pe malul unui lac acoperit la apus de sclipiri rozalii. Sălciile plângătoare își înmoaie în apă ramurile atârnânde. Nu mă pot hotărî încotro să-mi îndrept privirea sau ce privește mă face mai fericită: să urmăresc cu privirea cele două umbre lungi din fața noastră sau chipul lui în lumina mângâietoare.

Joy *O primăvară de bambus*

În dimineața primei mele duminici petrecute în China, nu știu prea bine la ce să mă aștept. Toată viața am mers la slujbă sau la școala de duminică, fie la activitățile misionare, fie la slujbele bisericii metodiste. Chiar și în perioada șederii la Chicago am mers la slujbă. Dar azi? Când Z.G. iese din camera lui, arată cu totul altfel. Nu mai poartă costumul cu croială elegantă. În schimb, e îmbrăcat cu niște pantaloni largi, o cămașă albă, cu mâneci scurte, și sandale. Mă vede într-o pereche de pantaloni trei sferturi, cu o bluză albă, fără mâneci, pe care mi-a cumpărat-o mătușica May la reducerile de anul trecut de la magazinul Bullock's. După părerea ei, era o ținută „vioaie, proaspătă și tinerească“, dar lui Z.G. nu pare să-i placă.

După un mic dejun la care am mâncat terci de orez, turte din orez umplute cu verdețuri picante, fructe proaspete de moșmon japonez și un ceai tare, luăm o altă barcă și traversăm un râu mic până la Tun-hsi, unde un taxi-bicicletă ne duce până la stația de autobuz. Tun-hsi e mic în comparație cu Shanghaiul și destul de anost față de frumusețea orașului Hangzhou. Clădirile sunt modeste și nu pare să existe cine știe ce industrie. Aduce doar cu un loc în care oamenii din zonă vin să vândă sau să facă negoț cu produse și alte bunuri de larg consum făcute în casă. Ajungem în stația de autobuz plină ochi de călători și mărfuri. Oamenii în port tradițional poartă tunici albastre, podoabe pe cap țesute în culori vii și bijuterii de argint lucrate manual. Aud dialecte pe care nu le înțeleg, lucru destul de curios, pentru că suntem încă foarte aproape de Shanghai. Lumea se holbează la mine, dar în loc să-mi întoarcă spatele, așa cum făcuseră atâția în Shanghai, mă întâmpină cu rânjete largi - adesea știrbe.

Ne urcăm într-o rablă de autobuz. Pasagerii miros a usturoi și asudă din ce în ce mai tare ducând cu ei bebeluși care plâng,

găini și rațe vii, plase cu mărfuri, borcane cu murături și alte sărături care duhnesc, curg și care până la finalul zilei imput autobuzul. În curând șoseaua începe să se înguste, apoi se transformă într-un drum de pământ. Urcăm pe dealuri joase. Întreb pe Z.G. cât mai avem până ajungem în satul Dragonul Verde.

— Nu sunt sigur. N-am mai fost niciodată acolo. Am auzit că pe vremuri era un sat foarte prosper. O să stăm într-o vilă.

Își strânse buzele. Tata, Sam, obișnuia să facă asta în locul ridicatului din umeri.

— Nu sunt sigur ce înseamnă asta.

Z.G. spune că Dragonul Verde se află la 400 de kilometri distanță de Shanghai. Asta înseamnă înjur de 250 de mile, dar drumul, dacă poate fi numit drum, e atât de prost, încât autobuzul înaintează greu, hurducându-se. După mai multe ore, oprește. Șoferul strigă numele mai multor sate, printre care și Dragonul Verde. Noi doi suntem singurii care coboară. Eu îmi car valiza, iar Z.G. își duce bagajele și cutiile. Autobuzul ne-a lăsat pe un drum prăfuit, în mijlocul pustietății. În sfârșit își face apariția un băiat într-o căruță la care e înhămat un măgar. Z.G. vorbește cu el. Nici dialectul ăsta nu-l înțeleg, dar mai prind câte un cuvânt pe ici-colo. Z.G. mă ajută să urc în spatele căruței, după care aruncă și bagajele, iar el se cocoată lângă băiatul care mână măgarul. Pe partea dreaptă femeii și bărbați muncesc pe câmpuri de orez. În zare, pe un câmp îmbibat de apă, un bivol indian trage la plug. E o lume atât de diferită, iar preț de o clipă mă întreb dacă voi fi în stare să fac asta, să trăiesc la țară, să învăț să muncesc la câmp, și chiar să-l ajut pe Z.G.

E aproape ora cinci când în cele din urmă băiatul strunește măgarul și ne dăm jos din căruță. Z.G. îmi atârna pe umeri două ranițe, iar pe restul le ia el. Apoi ne luăm bagajele și ne începem drumul lung, agale, urcând pe o potecă, peste un mic deal și coborând o vale îngustă, la umbra ulmilor. Trecem pe lângă un indicator scris de mână, pe care citim:

Faceți curat după animale.

Trăiți în armonie.

Respectați oamenii și pământul.

E aici. În sfârșit, am ajuns. Intrăm în Colectivul din satul Dragonul Verde. Sălciile se leagănă ușor în bătaia vântului. În fața noastră se întinde un scuar, un spațiu deschis cu un singur copac masiv crescut în mijloc. La marginea scuarului, stă de veghe un tânăr așezat pe un bolovan și cu coatele pe genunchi. E în picioarele goale. Are părul atât de negru, încât aruncă străluciri albastrii în lumina soarelui. Când ne vede, sare în picioare și o rupe la fugă înspre noi.

— Sunteți tovarășul Li? întreabă el.

Z.G. dă din cap în semn că da.

— Și ea e fata mea.

Are o figură deschisă, dinții albi și drepti. Tricoul din bumbac lasă să i se ghicească umerii largi, puternici.

— Eu sunt Feng Tao, ne spune el. Și sunt gata să învăț.

— Eu sunt cel care speră să învețe de la tine, îi răspunde Z.G. pe un ton ceremonios.

Z.G. vorbește în același dialect rural, grosolan, pe care-l folosise și cu băiatul din căruță, dar pe măsură ce ascult schimbul acesta simplu de replici, încep să deprind nuanțele din intonație și pronunție care fac modul lui de a vorbi atât de diferit de dialectele șanhaiez și Wu, și chiar și de cel standard, mandarin, folosit în regiune.

Tao îmi ia ranițele de pe umeri și ne conduce spre mijlocul scuarului, la copacul umbros, plin cu flori albe, înmiresmate, care seamănă cu bobocii de sângele-voinicului. Nu văd niciun stâlp electric sau de telefon. Nici urmă de mașini sau scutere și totuși în aerul proaspăt se simte-un vag iz de benzină, parfumat de mirosul verdeții. Găinile ciugulesc de pe jos, așa cum îmi închipuiam. La dreapta mea, copaci înalți și subțiri mărginesc un pârau. Frunzele tremură în briza ușoară. De cealaltă parte a pâraului urcă o cărăruie spre un deal presărat de case miciute. Trebuie să fie versiunile în mărime naturală ale fermei lui Wang. La stânga mea se întinde un zid înalt, cenușiu.

Tao ne conduce pe o potecă, de-a lungul zidului, până ce dăm de o poartă lucrată cu grijă, ornată cu o friză sculptată, deasupra căreia tronează o oglindă. Intrăm pe poartă și ajungem într-o curte. Pe perete - tot unul exterior - atârână, înșirate pe sfoară, pește și picioare de porc, puse la uscat. Ce ciudat.

— Kumei, vino repede! strigă Tao. Au ajuns.

O femeie tânără își face apariția în pragul ușii. E cam de vârsta mea și duce în brațe un băiat de vreo patru anișori. Două cozi împletite, legate cu fire de lână stacojie, îi atârnă legănându-se de-o parte și de alta a capului. E rumenă în obraji și mai scundă ca mine, dar trupul ei pare mult mai solid și mai vânjos. E o fată drăguță, afară de cicatricile pronunțate care îi coboară de-a lungul gâtului, până pe umărul și brațul stâng.

— *Huanying! Huanying!* Bine ați venit! Bine ați venit! ne întâmpină ea pe un ton melodios. Eu sunt Feng Kumei. O să stați aici, cu mine. Ați mâncat?

Într-adevăr, mi-ar pica bine ceva de mâncare, un ceai, un duș, dar nu apuc să spun ceva, pentru că Tao mi-o ia înainte:

— Dar toată lumea așteaptă.

— Atunci, te rog, du-ne de îndată acolo unde urmează să muncim, îi spune Z.G.

— Speram să spuneți asta, îi răspunde Tao.

Ne lăsăm bagajele și hainele în curte. Kumei lasă băiețelul jos și îi spune să se întoarcă în casă. După ce copilul dă fuga înăuntru, noi patru pornim afară din curte, urmăm zidul până în scuar și intrăm într-o clădire învecinată, cu acoperiș din țiglă și cornișe îndreptate în sus.

— Aici era vechiul templu al familiei moșierului și de altfel al întregului sat, pentru că la noi toată lumea poartă același nume de familie, Feng, ne explică Tao. După Eliberare, am folosit templul pentru întruniri. Veniți, veniți.

Îmi face semn. Ceva în legătură cu gestul lui mă face să-l urmez îndeaproape. Cu toate că de afară clădirea părea să aibă un acoperiș masiv, interiorul seamănă mai degrabă cu o curte în aer liber, care lasă să pătrundă lumina ultimelor zile de vară. Stâlpi imenși din lemn, vopsiți într-un roșu sângieru, sprijină părțile acoperișului care încadrează curtea. În mijloc dușumeaua este lăsată și îmbibată cu apă. Crapii înoată haotic printre pietrele acoperite de mușchi. Eleșteul îți dă o senzație de răcoare, cu toate că temperatura aerului nu e nici aici mai înviorătoare, iar umezeala se simte din plin. Chiar și cu acoperișul deschis, mirosul de benzină se simte și aici deși, de când am sosit, nu am văzut nici urmă de mașină sau motor.

las părul să alunece în voie pe hârtie, amintindu-mi să las mâna moale, fără să pierd controlul asupra tușelor de culoare. Lângă mine, Tao imită modul în care țin pensula și, cu o privire hotărâtă, îndoie coala de hârtie.

Pictarea unei ramuri de bambus pare o sarcină simplă, iar lumea lucrează cu spor. Z.G. se plimbă prin sală, făcând comentarii ca „Prea multă cerneală“ sau „Toate frunzele ar trebui să arate exact la fel“. Apoi, se apropie de Tao și de mine. Mai întâi se uită peste lucrarea mea.

— Nu te pot învinui că nu înțelegeți în profunzime esența bambusului, dar trebuie să încerci să-ți controlezi libertatea de exprimare și să te joci mai puțin cu cerneala. Câteva tușe simple de penel sunt suficiente pentru a sugera starea spirituală a subiectului. Trebuie să evoci natura, nu să o copiezi.

Sunt dezamăgită că nu l-am impresionat și mi-e jenă că am fost criticată de față cu ceilalți. M-am aprins la față și-mi țin privirea în pământ.

Z.G. trece mai departe, la Tao.

— Te pricepi foarte bine la stilul *hsy-yi* al picturii libere, începe el. Ai mai fost instruit și în altă parte, tovarășe Feng?

— Nu, tovarășe Li. E prima oară când pun mâna pe pensulă.

— Nu fi modest, Tao, strigă iarăși bătrâna din primul rând și-i face semn lui Z.G. să vină mai aproape. Și când era copil Tao ne distra cu desenele pe care le făcea pe pământ.

— Când s-a mai mărit, intervine cineva, îi dădeam hârtie și o cană cu apă ca să se învețe să picteze. Se folosea de deget pe post de pensulă. Apa ajungea pe hârtie și, pentru câteva secunde, vedeam munți, râuri, nori, dragoni, câmpuri...

— Chiar și fața măcelarului, sare altcineva plin de entuziasm. Apoi, când apa se evaporă Tao o lua de la capăt.

Z.G. stă așa, privind pictura lui Tao, ciupindu-și bărbia cu degetele, aparent imun la laudele sătenilor. După o pauză lungă, ridică privirea.

— Ajunge pentru seara asta.

În timp ce oamenii se ridică de pe podea și se îndepărtează eare-ncotro, Z.G. îl bate pe Tao pe umăr în semn de laudă. Am crescut într-o casă în care atingerile erau rare, așa că rămân uimită văzând gestul lui Z.G. Drept răspuns la această laudă

neașteptată, pe chipul lui Tao înflorește același zâmbet larg și luminos cu care ne întâmpinase la sosire.

Adun picturile. Sunt groaznice, pline de pete mari de cerneală lipsite de orice finețe. La vederea lor, mă simt mai bine în legătură cu lucrarea mea, asta până când îmi amintesc de critica aspră a lui Z.G. De ce a trebuit să fie atât de rău și încă de față cu toată lumea?

În timp ce ne întoarcem împreună cu Tao și Kumei la vilă, soarele coboară în spatele dealurilor, învăluind totul într-o strălucire aurie. Când ajungem la poarta principală, Tao ne urează noapte bună. Deși toată lumea din sat poartă același nume de familie, mă gândeam că Tao și Kumei ar putea fi căsătoriți și, într-un fel, mă simt ușurată când aflu că nu-i așa. Z.G. o urmează pe Kumei pe poartă, dar eu mai rămân o clipă pe loc, urmărindu-l pe Tao, care se îndepărtează cu pași mari pe potecă, traversează un pod din piatră și se îndreaptă spre dealuri. Apoi mă întorc și intru în vilă. Valiza mea e tot în curtea din față. O iau de jos și mă aflu și mai tare în complex, pe urmele celorlalți. Pentru prima oară, cuvântul „vilă“ își găsește ecou în mintea mea. N-am mai fost niciodată într-un asemenea loc. Cu sute de ani în urmă trebuie să fi fost o clădire frumoasă și modernă, dar în ochii mei, în ochii unei fete din Los Angeles, pare destul de primitivă. Poteci și coridoare înguste din piatră leagă o serie de curți în aer liber, înconjurare de clădiri din lemn cu două etaje. Totul îmi pare confuz, și-mi dau seama imediat că de fapt nu știu unde mă aflu.

O urmăm pe Kumei în bucătărie. Dar e o bucătărie cum n-am mai văzut niciodată, în aer liber, fără acoperiș, ceea ce e plăcut pe zăpușeala din noaptea asta. Un cuptor masiv din cărămidă stă lipit de perete. Mai zăresc un zid care nu-mi trece de brâu. Mă uit de partea cealaltă și dau cu ochii de o troacă goală, de niște fân murdar și noroi uscat.

— A trebuit să dăm porcii colectivului, îmi explică femeia, observând interesul de pe chipul meu.

Porci în bucătărie? într-o vilă? Mintea mea face eforturi să priceapă ceea ce observă în jur. Asta nu seamănă deloc cu Orașul Chinezesc. O să mâncăm aici? Pare destul de murdar, genul de murdărie pe care o găsești în *aer liber*. Suntem practic afară, iar eu una n-am mai fost niciodată cu cortul.

Z.G. și cu mine ne așezăm pe niște bănci care seamănă cu capre de tăiat lemne așezate în jurul unei mese cioplită grosolan în lemn. Kumei ne toarnă cu polonicul în străchini supă de porc și legume aromată cu ardei iute. E delicioasă. După aceea mâncăm niște orez la temperatura camerei, scos dintr-un recipient de tablă.

În timpul ăsta, Kumei pâlăvrăgește. Băiețelul pe care-l văzusem cu ea mai devreme e fiul ei. Îl cheamă Ta-ming. Tot aici locuiește și o femeie bătrână pe nume Yong. N-a venit la lecția de pictură pentru că pe vremea orânduirii feudale i s-au legat picioarele și nu poate să meargă prea mult.

După masa de seară Kumei ne conduce înapoi prin labirintul de coridoare și curți în aer liber. Aflăm că vila are douăzeci și nouă de dormitoare.

— De ce nu locuiește mai multă lume aici? întreb eu, gândindu-mă că, dacă satul Dragonul Verde este un colectiv, atunci n-ar trebui ca mai mulți oameni să împartă casa asta mare?

— Nu contează, nu contează, spune Kumei, fluturând din mână a nepăsare. Am eu grijă de ea pentru oameni.

Ceea ce nu-mi oferă un răspuns la întrebare.

În cea de-a treia curte, Kumei ne conduce într-o clădire. Intrăm într-un fel de cameră de zi cu pereți din lemn de culoarea siropului de arțar. În celălalt capăt, două panouri din lemn sculptat acoperă ferestrele. Deasupra lor atârnă o sculptură murală în lemn, poleită cu aur, înfățișând jocul unor veverițe într-o boltă de viță de vie doldora de ciorchini de struguri. În mijlocul încăperii tronează o masă, iar câteva scaune stau sprijinite de perete. De-o parte și de alta a încăperii se găsesc câte două uși.

— Aici o să dormiți voi, ne spune Kumei. Vă puteți alege camerele.

Z.G. cercetează în grabă fiecare încăpere și optează în cele din urmă pentru a doua din stânga. Eu aleg camera alăturată. E mică, dar pare și mai îngustă din pricina unui pat matrimonial antic cu cadru generos și baldachin sculptat care ocupă mare parte din spațiu. Nu-mi vine să cred că voi dormi în ceva atât de luxos. Pe de altă parte, n-am văzut nici urmă de baie sau de lumină electrică, iar bucătăria era Iară îndoială anapoda. Ce-i asta, vilă sau casă țărănească?

Las jos valiza și mă întorc spre Kumei.

— Unde e baia?

— Baia?

Kumei pare confuză. Spun cuvântul care înseamnă toaletă, dar până și asta pare să o buimăcească.

— Vrea să știe unde poate să se spele pe față și să-și facă nevoile, strigă Z.G. din camera lui.

— Să-ți arăt, îmi spune Kumei chicotind.

— După ce termini, adaugă Z.G., poți să-mi aduci în cameră un termos cu apă fierbinte și un castron?

Îmi vine să-i aduc aminte că asta este Noua Societate și că Kumei nu e servitoarea lui, dar pe ea nu pare să o deranjeze. Îmi iau portfardul cu articolele de toaletă și o urmez înapoi în complexul de clădiri. Ieșim pe poarta din față și mergem de-a lungul unei poteci până ajungem la un jgheab cu apă. Mă uit la jgheab și apoi la Kumei. Mimează spălatul pe față. Prea bine, atunci, probabil că știe ea ce face, așa că îmi înmoui periuța în jgheab și mă spăl pe dinți. Îmi dau cu puțină apă pe față, iar ea îmi urmează exemplul. Nu mi-am împachetat și prosop când am plecat din Los Angeles, așa că mă iau după Kumei și îmi șterg apa de pe față cu brațul, lăsând restul pe seama aerului uscat al nopții.

Când ne întoarcem în complex, o iau pe Kumei de cot.

— Urma să-mi arăți unde să-mi fac nevoile.

Mă conduce înapoi în camera mea și arată cu degetul spre ceva care seamănă cu untarul pe care unul dintre profesorii mei din școala primară îl adusese într-o zi la oră ca să ne învețe despre vremurile de la începutul colonizării. E făcut din lemn, înalt de aproape jumătate de metru, mai mare la bază și închis cu un capac. Va trebui să folosesc chestia asta? Doamne sfinte!

— N-aveți așa ceva în Shanghai? mă întrebă Kumei, văzând expresia de pe fața mea.

Nu știu dacă au așa ceva în Shanghai, dar eu dau din cap în semn că nu. Kumei chicotește și de data asta.

— Asta e oala ta de noapte. Iei capacul, te așezi și îți faci nevoile.

Se oprește, după care adaugă:

— Nu uita să-i pui capacul după ce termini. De nu, o să te pomenești cu un miros urât și o puzderie de muște!

N-aș putea spune că informația asta mă încântă. În plus, mă face să-mi dau seama că la plecarea de acasă nu mi-am luat cu mine hârtie igienică, ca să nu mai vorbim de provizii pentru ceea ce mama și mătușa mea au numit întotdeauna „vizita surioarei mici și roșii“. Și-acum ce mă fac?

Kumei îmi urează noapte bună și închide ușa camerei mele. Mă așez pe marginea patului - lemn tare, acoperit cu o umplutură de pene și o plapumă - încă încercând să mă obișnuiesc cu toate astea. Vreau ca țara asta să fie perfectă, să profit din plin de timpul petrecut aici, dar multe dintre cele văzute azi au fost fie foarte primitive, fie destul de înfricoșătoare. Trag aer în piept ca să mă liniștesc și apoi arunc o privire înjur. Singura fereastră din încăperea e doar o deschidere acoperită de un alt panou cioplit. Întunericul devine din ce în ce mai adânc, iar greierii fac un târboi în toată regula. Pe masă e o lampă de ulei, dar n-am chibrituri cu care să o aprind. Și chiar dacă aș avea, nu mi-am adus nimic de citit. E incredibil de cald. Mă holbez la oala de noapte. Credeam că sunt pregătită să fac față greutăților unui asemenea trai, dar pur și simplu nu sunt pregătită să folosesc drăcia asta. Îl aud pe Z.G. foindu-se în încăperea alăturată și mă duc la el.

— Ei bine, cum a mers azi?

Întrebarea lui mă ia pe nepregătite. Vreau să mă integrez, dar nu arăt ca și cum aș face parte din lumea asta și sunt destul de sigură că și cu felul în care mă port am aceeași problemă. Vreau ca Z.G. să mă placă, dar îmi dau seama că pentru el sunt o surpriză și o povară neașteptată. Mai mult ca orice altceva, vreau să iubesc China, dar totul e pur și simplu atât de ciudat!

— E așa cum mi-am imaginat, ba chiar mai bine, spun eu, încercând să-i fac plăcere cu răspunsul meu.

Cum aș putea să-i explic ce simt? Sunt cât se poate de departe de confortul în care am crescut, dar tocmai despre asta vorbeam cu Joe și alți puști din Chicago.

— Mama și mătușa au spus întotdeauna că nu poți să înțelegi ce înseamnă luxul până nu rămâi fără el. Au pierdut multe când au părăsit China, dar nu le-am înțeles niciodată sentimentele. Cine are nevoie de lux când ai un scop, când ai parte de bunătate și de pasiune?

— Nu *trăiești* cu adevărat în lumea asta, subliniază Z.G., remarcându-mi falsul entuziasm. Nu știi cum e zi de zi să-ți duci traiul aici.

— Așa e, dar asta nu înseamnă că nu sunt bucuroasă că sunt aici, mă opun eu, simțindu-mă vulnerabilă sub privirile tatălui meu. Și cred că și oamenii sunt bucuroși că suntem aici... Că ești aici, mă corectez eu după o clipă. Vor învăța multe de la tine.

— Mă îndoiesc, răspunde el, și mă întreb din nou de ce o fi atât de pesimist. Noi o să ne facem treaba pe care o avem de făcut, dar țăranii ăia nu vor învăța nimic de la mine. O să vezi. Și nu pot să nu le dau dreptate lui May și lui Pearl. Oamenii ca noi nu au ce căuta aici. Locul nostru e mai degrabă în Shanghai.

După un moment, adaugă:

— Chiar și ținând cont de cum stau lucrurile acum.

Bagă mâna în buzunar și scoate un ghemotoc de ceva ce seamănă cu o hârtie creponată bej.

— O să ai nevoie pentru oala de noapte.

Se retrage în camera lui, iar eu într-a mea. Pereții camerei sunt făcuți dintr-un lemn subțire, închis la culoare, din care sunt construite toate clădirile pe care le-am văzut până acum în complex. Dar subțire, nu glumă, pentru că îl aud pe Z.G. cum face pipi și trage vânturi în camera alăturată. Mă dezbrac, îmi pun cămașa de noapte și, pentru prima oară, folosesc oala. Dacă noul meu tată nu e stânjenit de așa ceva, atunci va trebui să las și eu jena deoparte. Chiar și așa, mă așez pe margine, mă aplec înainte și încerc să direcționez jetul astfel încât să scoată cât mai puțin zgomot posibil.

Mă întind în pat. E prea cald ca să mai trag pătura pe mine, iar pe deschizătura care în mod normal ar adăposti un geam de sticlă nu intră nici urmă de aer curat. Adorm în zgomotul șoarecilor care mișună și scârțâie prin grinzi.

Pearl

O văduvă se cade să...

Sunt la bordul unui avion cu destinația Hong Kong, un loc prin care n-am mai fost de douăzeci de ani, de când eu și sora mea am fugit din China. În timp ce stau pe locul meu înghesuit, trecutul învolburat îmi revine în minte. Sora mea, o femeie egoistă, pe care am încercat să o protejez de pe când era în leagăn, și care m-a răsplătit trădându-mă de nenumărate ori, îmi bântuie gândurile. Fata mea mă umple de griji. Soțul meu, Sam... Vai, Sam...

Am rămas văduvă. Mama obișnuia să spună că văduvele sunt cele mai ghinioniste creaturi de pe fața pământului, pentru că fie au comis o crimă de neiertat într-o altă viață, fie lipsa de devotament față de soții lor le-a adus acestora moartea. Oricum ar fi, sunt condamnate să-și trăiască restul vieții fără iubirea altui bărbat, căci nicio familie respectabilă n-ar primi în sânul ei o văduvă. Și chiar dacă familia ar primi-o, văduva ar avea destulă minte cât să refuze, pentru că toată lumea știe că o femeie decentă n-ar trebui niciodată să fie cu un alt bărbat. Nu-i rămâne decât să-și accepte existența nenorocită care o așteaptă.

Văduvele se cade să se roage, să postească și să recite sutre. (Eu o să trec peste sutre și o să mă limitez la rugăciuni.) Se cade să-și dedice viața faptelor bune în lăcașul lor de cult. (Acest lucru s-ar putea de-aici înainte să nu-l pot face decât în sufletul meu, de vreme ce n-am nici cea mai mică idee ce-am să găsesc pentru o metodistă ca mine în Republica Populară Chineză.) Văduvele se cade să rămână caste întreaga viață. (Un lucru care nu-mi frânge inima, ca să spun drept.) Ar trebui să renunțe la bunurile materiale și să se dedice altora ca ea, celor oropsiți din punct de vedere social. (În schimb, eu zbor până la celălalt capăt

al lumii în căutarea fiicei mele.) Mi s-a spus adesea că suferința văduvei îi înfrânge vanitatea și nevoia de atașament, măcinându-le. (N-am fost niciodată vanitoasă - am lăsat asta pe seama surorii mele dar nu pot să renunț la nevoia de atașament dacă asta înseamnă să renunț la fiica mea.) Văduvele se cade să se limiteze la culori închise și poate la câteva bijuterii din jad de bună calitate. Dar de ce stau eu să mă gândesc la lucrurile astea, acum că am pornit pe nepusă masă în căutarea asta frenetică a lui Joy?

S-ar putea spune că nu știu în ce mă bag. De când sunt mi-a plăcut să plănuiesc totul și să acționez cu grijă, dar viața nu urmează întotdeauna un plan stabilit. În tinerețe l-am iubit pe Z.G., dar am fost forțată să accept o căsătorie de conveniență menită să achite datoriile tatălui meu. Acum, când stau să mă gândesc cum am crescut-o pe fata lui May ca pe propriul meu copil, iară să știu că Z.G. e tatăl lui Joy, imaginea lor împreună îmi apare în minte și mi se face un ghem în stomac de durere și rușine. Ea e o Oaie, în vreme ce el e Iepure. Aceasta este una dintre cele mai reușite perechi, și totuși eu am crezut că Z.G. și cu mine eram sortiți unul altuia. Mi se rupe sufletul la gândul acesta devastator, dar acum am alte griji pe cap.

Trecem de linia de schimbare a datei, ceea ce înseamnă că au trecut șaptesprezece zile de când s-a sinucis Sam, treisprezece de la înmormântarea lui, și două de când a fugit Joy de acasă. N-a fost absolut niciun dubiu că eu voi fi cea care avea să plece în căutarea ei. O persoană îngăduitoare ar spune că May n-a vrut să-l părăsească pe Vem, soțul invalid, care n-a fost niciodată întreg la minte, dar eu o cunosc. Nu vrea să-și lase afacerea și să se pună în pericol. Cum îi place ei să spună? Doar n-o să-și rupă vreo unghie. N-o fi Joy fiica mea bună, dar tot copilul meu rămâne și așa face orice pentru ea. Mă tot gândesc la mama care obișnuia să mă sfătuiască să-mi țin în frâu trăsăturile de caracter comune tuturor celor născuți în zodia Dragonului: Dragonul, considerându-se îndreptățit, tinde să se arunce cu capul înainte în tot felul de situații dezastruoase. Mama avea dreptate în multe privințe.

— Sunteți foarte curajoasă, îmi spune femeia de lângă mine în timp ce turbulențele zdruncină avionul.

E albă ca varul de frică și strânge cu putere brațele scaunului.

— înseamnă că ați mai trecut prin așa ceva.

— E prima oară când sunt într-un avion, îi răspund eu după un moment lung de tăcere.

Sunt așa de paralizată de durerea pe care o simt pentru moartea soțului meu și de spaima teribilă pentru fiica mea, încât nu mi-a fost deloc frică la decolare și abia dacă am băgat de seamă turbulențele care au început după ce avionul a fost realimentat cu combustibil în Tokio. Mă întorc cu fața spre fereastră și privesc în întuneric. Mai târziu, o aud pe femeie vomând într-o pungă, în cele din urmă, avionul își începe coborârea spre Aerodromul Kai Tak din Hong Kong. Insule mici își fac apariția din mare, bărcile de pescuit plutesc pe valuri, iar palmierii se unduiesc în bătaia vântului. Apoi zburăm chiar prin oraș, printre blocuri, atât de aproape, încât văd pe geamuri bărbați în maiouri bând ceai, haine atârinate pe spătarele scaunelor și femei gătind. Aterizăm, iar un grup de bărbați la bustul gol așază scările la ușa avionului. Îmi strâng lucrurile și îi urmez pe ceilalți pasageri spre ieșire. Mirosurile de fum de cărbune, friptură de rață și ghimbir, împreună cu aerul greu și umed, îmi umplu plămâni. De-abia am ajuns în Hong Kong, o colonie britanică, dar mie tot a China îmi miroase.

Un funcționar de la imigrări mă întreabă care este destinația finală. Ca un Dragon ce sunt, îmi vine să dau fuga direct în China, să tai țara în două, să smulg cu ghearele mele lungi ușile din țâțâni ca să-mi găsec fata, dar întâi și întâi mai simt alte lucruri de rezolvat. Și ca să fac asta trebuie să ajung în oraș.

— Hong Kong, răspund eu.

Aeroportul se află în zona Kowloon din Hong Kong. Pe măsură ce se lasă întunericul taxiul își croiește drum pe străzile întunecate spre punctul de plecare al feriboturilor Star. Lumini țipătoare de neon mărginesc cornișele, mângăind numele restaurantelor în engleză și chineză și făcând publicitate la absolut orice, începând cu băuturi gratis și până la dansatoare pentru soldații americani, și ierburi sau tonice care să-i ajute să aducă pe lume fii sănătoși și viguroși. Amintirile de demult sunt încă proaspete în mintea mea. Cu douăzeci de ani în urmă orașul ăsta

a fost, pentru mine și May, poarta noastră de scăpare din China, căci aici ne-am urcat pe vasul care ne-a purtat spre America. Și da, repet, este o colonie britanică, dar mă simt copleșită de cât pare de chinezesc totul. Granița cu China se află la vreo treizeci de kilometri depărtare, iar dincolo de ea mai sunt în jur de o sută treizeci de kilometri până la Canton.

Urc la bordul feribotului Star și traversez golful până pe partea cu Hong Kong-ul, unde clădiri înalte și albe se înalță pe dealuri înverzite. Pornesc spre același hotel ieftin în care am stat cu May în urmă cu douăzeci de ani. După ce mă cazez urc în cameră și încui ușa în urma mea. Parcă toată durerea pe care ar fi trebuit să o simt ca văduvă mă ajunge dintr-odată, în vreme ce groaza pentru ce ar putea păți Joy devine de-a dreptul copleșitoare. Am trăit multe lucruri groaznice la viața mea, dar fuga fiicei mele le întrece pe toate. Mi-e teamă că nu voi reuși să fiu atât de puternică pe cât ar trebui. Poate că n-am fost niciodată o mamă puternică. Pentru că, firește, *nu* sunt mama lui Joy. Îmi fac o mulțime de gânduri negre, până ce mintea îmi gonește spre unul și mai îngrozitor: rușinea pe care o simt pentru că i-am dezamăgit pe soțul și pe fiica mea îmi arde pielea. Nu mai am pe nimeni. Nici măcar pe sora mea. Mă îndoiesc că o voi ierta vreodată pentru că l-a denunțat pe Sam FBI-ului. Și-a cerut iertare, iar când așteptam amândouă la aeroport, mi-a spus: „Când vom avea părul alb, ne va rămâne dragostea de soră.“ Am ascultat-o, dar n-am crezut-o.

M-am abținut să spun ceva pentru că, de voie, de nevoie, trebuie să fim unite, ca surori și să o găsim pe Joy. Acestea fiind zise, când îmi îngădui să mă gândesc la lucrurile de care m-a acuzat May în acea ultimă noapte, îmi dau seama că în multe privințe avea dreptate. Mi-a atras atenția că am urmat o facultate în Shanghai, dar că n-am făcut niciodată nimic cu ea. N-am profitat nici de ocaziile care mi s-au oferit în Los Angeles. May mi-a spus că am preferat să mă victimizez și să mă las copleșită de propriile sacrificii. M-a acuzat că mă las dominată de frică și că încerc să fug de trecut. Dar May spunea întotdeauna și că „totul revine la începuturi“. Ar râde dacă m-ar vedea acum, căci am tot fugit și fug de-atâta vreme, încât am ajuns de unde am plecat, direct în inima trecutului meu.

Și iată-raă! Exact așa cum a spus May, mi-e fiică. Întotdeauna m-a paralizat o frică jalnică, incurabilă, în vreme ce sora mea nu s-a dat niciodată bătută. În urmă cu douăzeci de ani, pe când fugeam din Shanghai, nu m-a părăsit în coliba în care am fost violată și bătută de soldații japonezi. În schimb, m-a urcat într-o roabă, așa inconștientă cum eram, mai mult moartă decât vie, și a împins-o pe drumurile de țară până ce am fost la adăpost de pericol. Nu s-a prăpădit de durere când a trebuit să-mi dea copilul pe care-l purtase în pântec și-l iubise nouă luni de zile. Și nici n-a ezitat vreo clipă în cei nouăsprezece ani cât a pozat în mătușa lui Joy. A păstrat secretul. Și-a arătat dragostea față de fiica ei și față de mine păstrând secretul. Ea n-ar sta acum într-o cameră de hotel bocind și plângându-și de milă întreaga noapte.

Mă scol din pat chiar înainte de ivirea zorilor, fac un duș și mă îmbrac. Mă privesc în oglindă. Am patruzeci și unu de ani și, cu toate că am trecut prin atâtea greutăți, n-am nici măcar un singur fir de păr alb. N-am fost niciodată ca sora mea, pentru care frumusețea a fost averea ei cea mai de preț. Și totuși, în ciuda suferințelor din ultimele săptămâni, obrajii mei sunt și acum trandafirii. Doar privirea îmi trădează chinul pe care-l port în suflet, tumultul de tristețe și dor.

Cobor și comand o porție de terci de orez și un ulcior cu ceai de iasomie. Nici c-aș putea suporta o mâncare mai bogată. Sunt o văduvă care a pierdut tot ce avea pe lume. Cum aș putea mânca în Hong Kong un mic dejun englezesc cu ouă, șuncă, roșii fripte și pâine prăjită?

După micul dejun, trec pe la recepție și cer îndrumări spre Asociația de întrajutorare Soo Yuen, sperând să primesc acolo sfaturi despre cum aș putea intra în China și despre problema corespondenței către și de la sora mea. Asociația a fost fondată pentru a ajuta membrii familiilor Louie, Fong și Kwong. Socrul meu a apelat la serviciile ei ani de-a rândul. Tata Louie a păstrat legătura cu satul lui de baștină, Wah Hong, o viață întreagă petrecută în America. Le trimitea rudelor bani de ceai, chiar dacă asta însemna că noi trebuia să facem sacrificii. Când China și-a închis porțile s-a văzut nevoit să se folosească de asociație pentru a trimite familiei bani peste graniță. După ce a murit Tata

Louie, Sam a continuat să expedieze bani în Wah Hong, lucru pe care agenții de la FBI și INS l-au considerat unul dintre cele mai grave delictе ale sale. Parcă îl aud și acum pe Sam spunându-le: „Facem și noi ce putem pentru rudele noastre care au rămas blocate acolo.“ Dar firește că asta n-a contat pentru agenți. Așa că, dacă May îmi va trimite direct scrisori și bani în China comunistă, știu că va fi acuzată de FBI că ar fi simpatizantă comunistă, așa cum s-a întâmplat și cu Sam. În același timp, rămâne un mister ce are să mă aștepte de cealaltă parte a graniței. Am auzit că scrisorile sunt adesea deschise, citite și cenzurate sau pur și simplu aruncate la gunoi. Mai știu și că oamenii din China care îndrăznesc să trimită sau să primească scrisori din străinătate, indiferent de cât de inocent ar fi conținutul lor, pot fi acuzați că ar fi capitaliști secreți sau spioni.

Așadar, pornesc pe străzile din Hong Kong. Orașul freamătă de viață: vânzători de flori și păsări, piețe în aer liber, oameni de afaceri britanici în costume trois-pieces, femei frumos îmbrăcate, cu umbrele în mână menite să le ferească de soare. Aș putea spune că Hong Kong-ul este doar o versiune mai mare, mai tipătoare și mai cosmopolită a Cartierului Chinezesc. Dar atunci ar trebui să recunosc că nu seamănă mai deloc cu casa mea adoptivă, afară de mâncare, de valurile de turiști caucazieni și de chipurile de chinezi. Aș putea spune că Hong Kong-ul este mai apropiat de imaginea pe care o aveam eu despre Shanghai, cu țarmurile lui pline de viață, sexul de vânzare și mirosul de parfum, cărbune și minunate bunătăți, gătite chiar acolo, în stradă, doar că nu este nici pe departe atât de măreț și de bogat ca orașul copilăriei mele.

O oră mai târziu, ajung la biroul Asociației de întrajutorare Soo Yuen și mă apropiu de un bărbat slab, la vreo cincizeci de ani, îmbrăcat într-un costum ieftin, care soarbe ceai la un birou, îi întind mâna.

— Mă numesc Pearl Louie și sunt din Los Angeles. Fiica mea s-a născut în America. Arată ca o chinezoaică, dar e americană. Fiica mea... îngaim eu, iar ochii mi se umplu de lacrimi, dar reușesc să mă stăpânesc. Are doar nouăsprezece ani și a fugit în China - în Shanghai, sunt destul de sigură - ca să-și caute

tatăl. Se crede deșteaptă și e încântată de tot ce se întâmplă acolo, dar nu are habar despre treburile astea.

Cum de reușesc să-i spun unui străin toate astea? Pentru că nu mă pot aștepta ca omul ăsta să mă ajute dacă nu sunt complet cinstită cu el.

— Plănuiți să mergeți în Republica Populară Chineză? mă întreabă el, fără să pară impresionat.

— O spuneți de parcă ar fi o nimica toată, dar China e o țară comunistă. E închisă.

— Îhî, îhî, spune el cu o voce plictisită. Cortina de Bambus și toate alea.

Nu-mi vine să cred ce atitudine are. Tocmai mi-am descărcat sufletul în fața lui, toată durerea și grijile mele, și el se comportă de parcă nimic din toate astea n-ar avea vreo importanță.

Ciocănesc cu degetele în birou ca să-i atrag atenția.

— Aveți de gând să mă ajutați sau nu?

— Ascultați, duduie, e o Cortină de Bambus, nu de fier. Lu-mea intră și iese din China în fiecare zi. Nu e mare scofală.

— Ce tot spuneți? întreb eu, simțind că-mi pierd răbdarea. China e închisă...

— Republica Populară Chineză se pricepe de minune la propagandă, dar nici țara dumneavoastră nu se lasă mai prejos. Voi, americanii, aveți impresia că Republica Populară Chineză e complet închisă. Asta face parte din campania guvernului vostru de a izola China - refuză recunoașterea diplomatică, intezice negoțul, restricționează vizitele pentru reîntregirea familiilor...

Eram conștientă că Statele Unite pedepsește China pentru rolul pe care l-a jucat în Războiul din Coreea și pentru suținerea Uniunii Sovietice în Războiul Rece. Și, de parcă asta n-ar fi fost de ajuns, mai e și Taiwanul, o sursă constantă de iritare, ca să nu mai vorbim de amenințarea răspândirii comunismului.

— Dar britanicii încă mai fac afaceri acolo, spune el, aplecându-se înainte pentru a-și sublinia punctul de vedere. Toate țările alea Est Europene fac afaceri acolo. Chiar și americanii, jurnaliștii invitați de Mao și de guvern, intră și ies din China. Dar mai cu seamă noi, chinezii, avem în continuare afaceri acolo. Hong Kong-ul și China continentală au de sute de ani o

relație strânsă de afaceri, cu mult înainte ca Hong Kong să ajungă colonie. Cum am putea să trăim fără medicina naturistă chineză, de pildă?

Când mă uit la el cu o privire goală, își răspunde singur la întrebare.

— N-am putea. Avem nevoie de ingrediente pentru o mulțime de afecțiuni: oreion, febră, probleme intime... Și, ascultați la mine, în patruzeci de ani de-acum înainte, Hong Kong-ul se va întoarce la Republica Populară Chineză. Să nu credeți despre comuniștii ăia că nu încearcă deja să pună iar gheara pe noi. Prin intermediul Hong Kong-ului, regimul de la Beijing poate să absoarbă valuta străină, să cumpere materiale greu de obținut din altă parte, să exporte alte materiale în anumite țări. Nu zic că să bagi și să scoți oameni și produse ar fi ușor...

— Frica mea cea mai mare e că fata mea s-a dus în China și a fost prinsă și împușcată pe loc. Vreți să spuneți că nu se întâmplă asemenea lucruri? Îl întreb eu, pentru că nimic din ce-mi spune nu se potrivește cu ce am citit sau ce mi s-a spus despre lucrurile care se petrec în Republica Populară Chineză.

— Simplă propagandă, spune el, subliniind fiecare silabă în parte. Repet, nu înțelegeți câți chinezi se întorc în China în fiecare zi. De la Eliberare, numai în Fukien s-au întors peste șaiszeci de mii de chinezi de peste hotare. Alți nouăzeci de mii s-au întors pe continent din Indonezia. Credeți că guvernul i-ar ucide pe toții oamenii ăia? mă întrebă el pe un ton batjocoritor. Dar dacă vă faceți atâtea griji, poate că n-ar trebui să vă duceți.

— Dar trebuie să-mi gădesc fata. (Și nu-mi pasă ce spune el. Doar citesc ziarele. Mă uit la știri. E China comunistă, pentru numele lui Dumnezeu!)

Mă măsoară din priviri, cântărindu-mă din ochi ca pe o văduvă ce sunt.

— După cum bine ați spus și dumneavoastră, e o fată. Poate că nu merită efortul. Dacă era băiat, era altă treabă.

O fi Hong Kong-ul o colonie britanică, dar vechile obiceiuri și tradiții chinezești rămân adânc înrădăcinate. Sunt atât de furioasă, încât îmi vine să-l pocnesc.

— Uitați de fata asta prostuță, adaugă el. Puteți să mai faceți copii. Încă sunteți tânără.

— Da, da, îl aprob eu, pentru că ce rost are să mă cert cu omul ăsta despre cât înseamnă o fiică sau să-l pun cu botu' pe labe pentru că jignește jurămintele unei văduve?

— Și totuși, mă duc în China și am nevoie de ajutor.

— Ah! O luăm de la capăt! De ce fel de ajutor aveți nevoie?

— De două lucruri, atâta tot. Trebuie să primesc scrisori și bani de la sora mea și să-i pot scrie la rândul meu.

— Ați mai făcut asta... să trimiteți scrisori în China?

— Socrul meu trimitea bani în satul lui natal prin asociația asta, îi răspund eu.

— Mai spuneți-mi o dată numele de familie.

— Numele meu de fată e Chin. După soț e Louie.

Bărbatul se îndepărtează, caută prin niște dosare și revine cu o fișă de catalog.

— Familia dumneavoastră a trimis bani din Los Angeles în satul Wah Hong chiar până luna aceasta, spune el, iar atitudinea pare să i se schimbe odată cu această informație. Să vă trimit bani în Wah Hong?

— Nu acolo mă duc.

— În regulă. Tot putem să vă trimitem corespondența, atâta timp cât sunteți pe undeva prin provincia Kwangtung. Legăturile noastre se află chiar de cealaltă parte a graniței, așa cum au fost de peste o sută de ani.

— Dar eu mă duc în Shanghai.

Joy a spus că vrea să-și cunoască tatăl. Acolo trebuie să fie.

— Shanghai, spune el cu o grimasă. Nu pot să trimit nimic direct în Shanghai. N-avem legături acolo.

— Dacă trimiteți corespondența rudelor noastre din Wah Hong, ar putea să mi-o trimită mie mai departe?

Dă din cap în semn că da, dar trebuie să verifice ce se poate rezolva și ce nu.

— Și cum procedez?

— Puneți pe cineva să ne trimită bani...

— Sora mea o să trimită scrisori și bani, poate chiar și colete. Va trebui să luăm în considerare costul...

— Și timpul. Să trimiți o scrisoare par avion din Statele Unite la Hong Kong e rapid și ușor, dar costul unui colet trimis prin poșta aeriană e mult prea piperat.

— îmi dau seama. Îi voi spune surorii mele să trimită coletele cu vaporul.

— în orice caz, o să pun orice trimite într-un plic nou - sau pachet - și o să îl adresez vărului dumneavoastră, Louie Yun, spune el, aruncând o privire pe fișa pe care-o are în mână. O să i-l dau unuia dintre oamenii mei, care îl va lua cu el cu trenul de Canton. De acolo, va merge la Wah Hong și-i va livra scrisoarea lui Louie Yun, care o va pune într-un alt plic și v-o va trimite în Shanghai. Bineînțeles, va trebui să vă contactați vărul și să-i spuneți ce trebuie să facă.

— O să mă ocup, îi spun, deși aș vrea să plec direct în Shanghai. Chiar e atât de complicat? îl întreb după o clipă.

— Dacă vrei să primești doar scrisori, atunci e destul de ușor, deși s-ar putea să fie citite, inspectate, poate chiar confiscate. Dar dacă doriți să primiți bani...

— Nu vreau să creez probleme nimănui din sat, îl întrerup eu. Acum ceva timp, am primit o scrisoare de la unul dintre verii din Wah Hong în care spunea că nu mai au nevoie de banii noștri. Ne scria că „nu există lipsuri în Noua Chină“. Mai târziu a fost ucis în timp ce încerca să scape de acolo.

Bărbatul din spatele biroului pufnește indignat.

— China e imprevizibilă, și lucrurile se schimbă acolo de la o săptămână la alta. În clipa asta, comuniștii vor ca lumea să trimită bani. Au nevoie de bani. Își doresc investiții străine. Credeți-mă, vă vor lua bucuroși banii.

— Nu vreau să-mi ia banii și nici nu vreau să investesc, îi spun eu. Vreau doar să mă asigur că scrisorile trimise ajung la destinatar - de ambele părți.

Își aruncă brațele în aer, scos din răbdări.

— Gândiți-vă puțin, doamnă Louie! Dacă vrei să vă ia o parte sau chiar toți banii, atunci puneți-vă pur și simplu sora să vă trimită plicul direct și vedeți ce ajunge. Sau vă poate ascunde banii într-un colet și poate apela la noi să vi-l trimitem. Noi

și alte familii și asociații din zonă ne ocupăm de multă vreme de treburile astea. Știm noi ce facem.

— Puteți jura că rudele mele vor primi într-adevăr scrisorile surorii mele și că nu vor da de necazuri?

— Dacă sunt prinși, o să dea de necazuri!

Ceea ce era la fel de posibil și în cazul lui May, dacă trimețea sau primea direct scrisori din China comunistă.

— Așa că să ne asigurăm că nimeni nu e prins.

Nu sunt sigură de nimic din toate astea, dar ce pot face? N-o fi chiar situația perfectă, dar măcar acum am găsit o cale să primesc scrisori în China de la May prin Asociația de întrajutorare Soo Yuen și apoi prin familia lui Tata Louie în Wah Hong, ca în cele din urmă să ajungă la mine, în Shanghai. Pe aceeași cale, doar că în sens invers, îi voi putea scrie și eu surorii mele. Mi-aș dori ca May și cu mine să fi avut un intermediar, o rudă cât mai apropiată, dar nu e cazul. May și cu mine suntem înrudite cu toți cei din satul nostru de baștină, Yin Bo, dar am plecat de-acolo pe când aveam trei ani, iar May era doar un bebeluș. Mama a murit. De tata n-am aflat niciodată ce s-a ales. Sunt sigură că e mort, ucis de Banda Verde, masacrat într-unul dintre bombardamentele din Shanghai sau ucis de soldații japonezi după ce ne-a părăsit. Oamenii din Yin Bo s-ar putea să nu-și amintească de mine, de May, de părinții noștri. Și chiar dacă și-ar aminti, aș putea să am încredere în ei?

— Pot să vă dau un sfat? mă întreabă bărbatul de la asociație. V-am spus că multă lume se întoarce în China, și e foarte adevărat. Să intri e ușor, problema e să părăsești țara. N-ar trebui să vă duceți decât dacă aveți un plan de scăpare.

— Sunt dispusă să rămân în China până când o găsesc...

Ridică mâna, dându-mi de înțeles că nu e nevoie să mai continui.

— Pe fiica dumneavoastră, știu.

își scarpină ceafa și mă întreabă:

— Deci aveți un plan de scăpare?

— Mai departe de gășirea fetei mele nu m-am gândit la nimic, recunosc eu. N-o pot lăsa singură acolo.

Dă din cap văzând cât sunt de încăpățanată.

— Nu văd altă cale de a părăsi China decât prin Canton. Dacă reușiți să ajungeți cu fiica dumneavoastră în Canton, atunci veți fi doar două dintre sutele de persoane care pleacă în fiecare zi.

— Sute? Parcă spuneți că zeci de mii de oameni se întorc în China.

— Asta-i și ideea. Nu e ușor să scapi de acolo, dar oamenii reușesc să o facă. În unele zile am senzația că-mi petrec jumătate din program trimițând bani înapoi în satele de baștină pentru gospodăriile oamenilor care au plecat. Chiar dincolo de graniță sunt sate întregi pustii. Noi le spunem sate fantomă. Unii lasă totul exact așa cum era în dimineața plecării - mobilier, haine, bufete pline de conserve cu mâncare ca să fie toate la locurile lor când se întorc acasă...

— Când pot să plec? îl întrerup eu.

— Când puteți fi gata?

După ce terminăm cu aranjamentele, printre care și stabilirea unui plan prin care cineva ar trebui să mă aștepte în gara din Canton și să mă ducă în Wah Hong, îmi mai oferă un ultim sfat.

— Republica Populară Chineză există de aproape opt ani. E într-o continuă schimbare. N-o să fie cum vă amintiți sau cum v-ați imaginat și mai mult ca sigur n-o să semene cu orice ați fi auzit în America.

Când mă întorc la hotel, îi cer femeii de la recepție un formular pentru o telegramă, mă așez pe un scaun de pe hol și îi scriu lui May: AM AJUNS ÎN HONG HONG, MÂINE PLEC LA WAH HONG, TRIMIT DETALII PRIN POȘTĂ CÂND AJUNG ÎN SHANGHAI.

A DOUA ZI, mă îmbrac cu hainele țărănești cumpărate de sora mea în urmă cu douăzeci de ani și pe care le-am purtat la plecarea din China. Mă duc la gară, cumpăr un bilet dus pe ruta Kowloon-Canton și mă urc în tren. Se urnește din loc, iar în câteva minute părăsim orașul și traversăm Noile Teritorii, care fac și ele parte din colonie. Mă întreb cum a reușit să pătrundă Joy în țară. Dacă s-a dus în China, dar China n-a vrut să o primească? Lumea și-ar fi dat seama imediat că nu e din Shanghai. I-am spus întotdeauna că vorbește bine chineză în comparație cu

ceilalți copii din Cartierul Chinezesc, dar accentul ei... Și nu știu ce și pe cine să mai cred - pe bărbatul de la asociația de familie sau tot ce-am auzit în Los Angeles despre China? Dacă Joy e deja moartă? Dacă cei de acolo au crezut-o spion? Dacă a fost ucisă de cum a pus piciorul acolo? Asta-i temerea mea cea mai mare, gândul disperat care-mi macină sufletul. Ce rost ar mai avea atunci să o iau pe urmele ei? O moarte în plus - a mea. Mă mai chinuie și alte întrebări: Dacă dau de urma ei, în ce stare fizică și emoțională o voi găsi? O să vrea măcar să mă vadă? Vom reuși oare să ne salvăm relația care, în definitiv, s-a bazat pe o minciună? Va veni acasă cu mine, presupunând că am găsi o cale să părăsim țara?

Cei treizeci de kilometri până la graniță - un pod peste râul Sham Chun - trec mai repede decât mă așteptam. Steagul Republicii Populare Chineze flutură în vânt. Grănicierii urcă în tren și verifică actele de identitate ale călătorilor, oameni plecați cu afaceri sau în vizită la rude, care se întorc acasă. Sunt în număr mare, ceea ce confirmă spusele bărbatului de la asociația de familie. Mă gândesc cât de mult seamănă granița asta cu cea dintre California și Mexic, pe care atâția oameni o traversează în fiecare zi înainte și înapoi pentru diverse afaceri.

Când îi spun grănicierului că sunt cetățean chinez de peste hotare și că mă întorc acasă, sunt dată jos din tren împreună cu alți câțiva. Mă năpădesc amintirile de la sosirea noastră în America. Sora mea și cu mine fuseserăm separate de ceilalți pasageri și trimise în Stația de Imigrare de pe Angel Island, unde am fost interogate luni în șir. Oare o să am parte și-acum de aceeași soartă?

Sunt escortată într-o încăpere și aud în urma mea ușa încuindu-se. Aștept și, în cele din urmă, își face apariția un inspector. E mult mai scund ca mine și slab, dar pare viguros și neîndurător.

— Ești apatridă? mă întrebă el.

Hm... Bună întrebare. N-am pașaport. Tot ce am la mine e actul de identitate eliberat de Statele Unite. I-l arăt inspectorului, dar pare că nu știe ce să creadă.

— Ești cetățean american? mă întrebă.

Dacă e într-adevăr la fel ca pe Angel Island, atunci trebuie să fac același lucru pe care l-am făcut atunci cu May: să le spun un talmes-balmes ca să pun bete-n roate birocației.

— Nu m-au lăsat să devin cetățean, răspund eu. N-am fost destul de bună pentru ei. Îi tratează foarte prost pe chinezi.

— Scopul întoarcerii duminică în Republica Populară Chineză?

— Vreau să ajut la construirea națiunii, răspund eu cu supunere.

— Ești om de știință, doctor, inginer? Poți să ne ajuți să construim o bombă atomică, să vindecăm boli, să ridicăm un baraj? Ai avioane, vreo fabrică, vreo proprietate pe care s-o donezi guvernului?

Când dau din cap în semn că nu, mă întrebă:

— Ei, atunci, ce-ar trebui să facem cu dumneata? Cu ce crezi că ne-ai putea ajuta?

— Cu astea, îi răspund eu, ridicând mâinile.

— Ești gata să renunți la mizeria aia de idealuri americane pe care le-ai prețuit?

— Da, absolut! răspund eu.

— Ești studentă? Avem în Canton o stație specială de primire pentru studenții care se întorc în țară, cărora li se cere să mărturisească deschis motivele pentru care se întorc în China, ideile lor despre renume și profit și orice alte gânduri anticomuniste mai nutresc.

— Scuzați-mă, dar arăt eu a studentă?

— Arăți ca cineva care are ceva de-ascuns. Nu mă păcălești tu purtând hainele poporului.

Hârșăitul pe care-l scoate scaunul lui pe podeaua din beton atunci când se ridică pare de rău augur.

— Rămâi aici.

Iese din cameră, încuind ușa după el.

Sunt buimăcită și speriată. Bărbatul de la asociație a spus că avea să fie ușor, dar eu nu văd asta. E posibil să fi trecut și Joy prin asta? O fi declarat oare că e apatridă, renunțând la pașaport? Sper că nu.

Se deschise ușa și intră o femeie.

— Dezbracă-te.

Prea seamănă cu ce am trăit pe Angel Island. Nu mi-a plăcut să fiu examinată nici atunci, și nu vreau să mi se întâmple

din nou. De când am fost violată, mi-e frică să fiu atinsă de altcineva, chiar și de cei care mă iubesc și pe care îi iubesc, chiar și de fiica mea.

— Îi mai am și pe alții de controlat. Grăbește-te! îmi ordonă ea.

Mă dezbrac până la lenjerie.

— Sutienele sunt simbol al decadenței occidentale, spune ea în bătaie de joc. Dă-1 încoa'.

Fac ce mi se spune și îmi acopăr sânii cu mâinile.

— Poți să te îmbraci.

Inspectorul se întoarce și mai urmează o oră de interogare, îmi sunt controlate bagajele, iar unele bunuri îmi sunt confiscate, printre care și celălalt sutien pe care-l aveam în valiză. Mă urc din nou în tren. Și apoi, după doar câteva momente, trecem granița în China. Dar n-am ocazia să văd, pentru că un paznic intră în vagon și ordonă să se lase toate stururile.

— De câte ori trecem peste un pod, pe lângă un șantier industrial sau o instalație militară, veți lăsa stururile, ne anunță el. Nu coborâți din tren până nu ajungeți la destinația înscrisă pe bilet.

Pearl

De-a pururi frumoasă

PĂRĂSESC gara din Canton așteptându-mă să găsesc afară mașina care urmează să mă ducă în satul Wah Hong, dar nici urmă de ea. În parcare nu sunt nici măcar mașini particulare, darămite taxiuri. Tot ce văd înjur sunt biciclete și pietoni îmbrăcați aproape identic. Toată lumea pare săracă. Pe vremuri Canton era un oraș prosper, așa că schimbările mă șochează. Atunci când cealaltă parte a pasagerilor - studenții chinezi întorși de peste hotare - sunt îmboldiți pe lângă mine, în drum spre centrul lor special de recepție, profit de moment și mă întorc cu spatele îndepărtându-mă rapid în direcția opusă. Nu sunt studentă, dar nu vreau să fiu implicată fără voia mea în ceva oficial, fie și din greșeală. Traversez parcare și ajung pe trotuar. Strada este plină ochi de biciclete și în continuare nu zăresc niciun taxi, doar câteva mașini și camioane. Două autobuze trec huruind pe lângă mine, dar nu am idee încotro se îndreaptă. Întreb un trecător cum pot să ajung în Wah Hong. N-a auzit de el. Și nici următoarele persoane pe care le opresc. Rămân pe loc, rozându-mi unghiile și fără să știu ce să fac mai departe. Dacă bărbatul de la asociație a dat-o-n bară, atunci cum pot să contez pe el să se ocupe de corespondența mea?

N-am început tocmai cu dreptul.

Încerc să-mi păstrez calmul, dar nu sunt nici pe departe liniștită. Mai bine *zis* sunt panicată. Îmi spun în sinea mea că aștept jumătate de oră, și dacă nu vine nimeni să mă ia, încerc să găsesc un hotel. În cele din urmă, un Ford rablagit, o rămășiță a vremurilor bune, oprește în fața mea. Șoferul, un puști, lasă geamul.

Și iată-ne părăsind orașul Canton și pornind într-o călătorie, care din câte am înțeles durează vreo patruzeci și cinci de minute, pe un drum de pământ care ne poartă printre câmpuri de orez inundate, spre Wah Hong. Canton părea de parcă s-ar fi întors în timp sub regimul comunist, dar acum am senzația că suntem cu un secol sau chiar mai bine în urmă. Trecem pe lângă sate mici, cu doar câteva colibe țărănești îngrămădite una lângă alta. Mă trec fiorii. Într-o asemenea colibă eu am fost violată, iar mama ucisă. În toți anii ăștia am tânjit după străzile vesele și colorate ale Shanghaiului, dar satele din China nu mi-au lipsit niciodată, și totuși iată-mă aici. Încerc să-mi alung din minte amintirile astea urâte. Am ajuns aici, dar am să fac tot ce-mi stă în putință să închid ochii la ce văd în jur.

Când ajungem în Wah Hong întreb prima persoană care îmi iese în cale dacă îl cunoaște pe Louie Yun. Țasta e încă unul dintre acele sate minuscule, cu cel mult trei sute de locuitori, purtând toți același nume de familie, Louie, toți înrudiți cu socrul meu. Sunt condusă la casa lui Louie Yun. Da' știu că sunt surprinși să mă vadă! Servesc ceaiul. Aduc gustări. Apar și alte rude care se înghesuie să mă cunoască. Dar oricât m-aș strădui să nu *văd* sau să nu *simt* că mă aflu într-o cocioabă, iată-mă aici, și tot felul de amintiri îmi năvălesc în minte.

Când am ajuns prima oară la Los Angeles, spre sfârșitul Crizei Economice, rudele soțului meu și toți cei pe care i-am cunoscut erau mai săraci decât oricare dintre cunoștințele mele din Shanghai. Locuiam într-adevăr împreună în Cartierul Chinezesc - șapte oameni înghesuți într-un apartament cu trei camere - dar era de-a dreptul spațios în comparație cu cocioaba asta cu două camere în care stau, din câte îmi dau seama, zece sau chiar mai mulți membri ai familiei. Aud povești îngrozitoare despre suferințele prin care au trecut membrii familiei Louie în timpul așa-zisei Eliberări, și care au beneficiat de banii pe care îi trimiteam. Erau numiți „lacheii imperialismului“, erau bătuți sau obligați să stea în genunchi pe cioburi în piața publică. Unii au avut parte de o soartă și mai crudă. Povestirile sunt aiddoma închipuirilor mele și mă umplu de groază. Alții îl laudă însă pe Președintele Mao, recunoscători pentru hrană și pământ.

Așa cum cer obiceiurile de prin partea locului, normal ar fi să dau un ospăț, dar nu vreau să rămân aici atât de mult. Îl trag deoparte pe Louie Yun, îi dau niște bani și-i mai promit și alții dacă se ocupă de niște scrisori pentru mine. Îi explic procedeul și închei cu:

— N-am să te mint. Ar putea să fie periculos pentru tine și restul familiei.

Nu știu dacă e vorba despre recunoștință pentru darurile primite de-a lungul anilor de la Tata Louie, despre dorința de a mai ieși la lumină din sărăcie sau pur și simplu indiferența față de pericolele politice, pentru că mă întrebă:

— Cât plătești pentru serviciul ăsta?

— Cât vrei?

Negociem până ajungem la un preț corect, punând în balanță riscurile și valoarea dolarilor americani pe care May urmează să-i trimită în fiecare lună. Apoi, mă întorc în Canton. Sunt dusă cu mașina până la doc, unde găsesc o navă care să mă ducă în Shanghai. E mai rapid decât o călătorie cu trenul și mai ieftin decât una cu avionul. Încerc să mă conving că am cumpărat loialitatea lui Louie Yun, dar în realitate nu am de unde să știu sigur.

Patru zile mai târziu stau pe punte și urmăresc cum începe în zăre să se creioneze Shanghaiul. Cu o săptămână în urmă, coboram dintr-un avion în Hong Kong și eram învăluită de o minunată combinație de arome de care nu mă mai bucurasem de ani de zile. Acum, în timp ce aștept să debarc, trag în piept miresmele de acasă, mirosul de ulei și de canalizare, de orez gătit pe o șampană aflată în trecere, de pește stricat lăsat pe doc să putrezească, de legiune crescute în susul râului, veștejite din pricina căldurii și a umidității. Dar ceea ce văd în față pare o caricatură nereușită a Shanghaiului. Clădirile înșirate de-a lungul cartierului Bund - Banca Hongului Kong și Shanghaiului, Clubul Shanghai, Hotelul Cathay și clădirea Vămii - par cenușii, neglijate și lăsate în paragină. Nici plasele care atârnă de fațade ca niște trambuline nu îmbunătățesc cu nimic aspectul general. Nu mă aștept să văd hamali. Parcă trebuia să fie Noua Chină. Dar

iată-i pe chei, aproape dezbrăcați, alergând încoace și-n colo cu poveri grele în spinare.

Această impresie de moment nu-mi umbrește cu nimic dispoziția. Am ajuns acasă! Abia aștept să cobor de pe vas și să pun piciorul în stradă. Pentru o clipă îmi pare rău că nu e și May cu mine. De câte ori n-am stat împreună, pălăvrăgind despre nu știu ce cafenea sau magazin, tânjind după vremea tinereții noastre, când eram fete frumoase?

Sunt mânată alături de ceilalți călători într-o baracă pentru preluarea pasagerilor. Înmânez actul de identitate unui inspector, care își aruncă ochii peste el, după care mă măsoară pe mine din priviri. Sunt îmbrăcată într-o fustă din bumbac și o bluză roz, pentru că nu-mi pot imagina să intru în Shanghai arătând ca o țarancă necioplită. Cu toate astea, e clar că arăt diferit de restul lumii, așa că mi se acordă mai multă atenție. Un inspector îmi cercetează bagajele, în vreme ce altul mă chestionează cu privire la motivele întoarcerii mele în China, întrebându-mă dacă sunt hotărâtă să renunț la deprinderile mele capitaliste și dacă am venit să mă pun în slujba poporului. E o nimica toată față de oprirea la graniță. Poate că la auzul dialectului meu Wu își dau seama că sunt șanhaieză sadea. Odată ce ei au terminat cu interogatoriul, iar eu cu potopul de minciuni, unul dintre oameni scoate un aparat foto.

— Ne place să facem poze patrioților care se întorc acasă, îmi spune el, arătând spre fotografiile înrămate de pe perete.

Mă grăbesc într-acolo și mă uit peste fotografii, sperând să-mi găsească fata. Uite-o! Fata mea trăiește și e aici! În fotografie stă în mijlocul unui grup de bărbați îmbrăcați în uniforme și băști verzi pe cap, cu stele roșii. Un zâmbet frumos îi flutură pe față. Îi întreb pe bărbați despre ea. Și-o amintesc. Cum ar putea să nu și-o amintească? Nu e ca și când ar trece pe la ei prin clădire fete drăguțe din America în fiecare zi.

— Încotro s-a dus? Întreb eu.

— Tatăl ei e muncitor în domeniul culturii, mă lămurește un inspector dornic să dea o mână de ajutor. Am trimis-o să-l caute la Uniunea Artiștilor.

Zâmbesc pentru poză. Și nu e greu. Sunt fericită. Joy l-a găsit pe Z.G., ceea ce înseamnă că ar trebui să dau de amândoi destul de repede. O să fie mult mai simplu decât mă așteptam.

Plătesc o taxă mică pentru a-mi lăsa bagajele în baracă și apoi pornesc în grabă prin cartierul Bund, traversând bulevardele fără să acord vreo atenție priveliștilor din jurul meu. În holul Uniunii Artiștilor mă apropii de o femeie care stă la un birou.

— Puteți să-mi spuneți unde l-aș putea găsi pe Li Zhi-ge?

— Nu-i aici! mă repede ea.

Birocrații sunt la fel în toată lumea.

— Puteți să-mi spuneți unde locuiște? Întreb eu.

Mă scrutează cu privirea, bănuitoare.

— Ce treabă aveți cu el? N-ar trebui să încercați să-l vedeți pe Li Zhi-ge. Omul ăsta are o pată neagră la dosar.

Asta-i îngrijorător. Ai zice că inspectorul mi-ar fi menționat așa ceva.

— Ce-a făcut?

— Cine sunteți dumneavoastră? mă întreabă ea, ridicând tonul. Ce treabă aveți cu el?

— E o treabă personală.

— În China nu există nimic personal. Cine sunteți? mă întreabă din nou. Tot o instigatoare?

O instigatoare? Ce-o fi făcut Z.G.? Și dă Doamne să n-o fi implicat și pe fata mea!

— Ați văzut o fată...

— Dacă mai îmi puneți întrebări, o să chem poliția, mă amenință ea.

Pentru o clipă am crezut că avea să fie ușor, dar nimic în viață nu e ușor, absolut nimic. Iar eu nu sunt deloc în apele mele. Chiar dacă ăsta e orașul în care am trăit atâta vreme, mă simt stângace și nelalocul meu în noul Shanghai. Dar trebuie să mai fac o încercare.

— Ați văzut cumva o fată? E fiica mea...

Femeia bate cu palma pe birou și mă privește drept în ochi. Apoi ridică receptorul și începe să formeze numărul.

— Lăsați, spun eu, retrăgându-mă ușor cu spatele. Mă întorc altă dată.

Ies pe ușă, cobor scările și continui să merg ceva timp înainte să mă opresc. Sunt udă learcă de transpirație, din cauza umidității și mai ales a groazei. Mă reazem de un zid, îmi încrucieșz mâinile peste stomac și trag puternic aer în piept, încercând să-mi țin frica sub control. Chiar dacă la început a părut ușor, nu trebuie să uit problemele pe care le-am avut la graniță. Trebuie să am grijă. Nu pot să-mi închei căutarea înainte de a o începe.

Mai am o idee despre unde aș putea merge. Pornesc spre Concesiunea Franceză. Pe vremuri era o zonă animată, cu bordeluri, cluburi de noapte și patiserii rusești, dar acum totul arată cumva macabru și deprimant. Multe dintre numele străzilor s-au schimbat, dar chiar și după atâția ani îmi amintesc încă drumul spre vechiul apartament al lui Z.G, unde pozam împreună cu May. Proprietăreasa lui e încă aici și a rămas la fel de meschină și de arțăgoasă ca pe vremuri.

— Tu! strigă ea când dă cu ochii de mine. Acum ce mai vrei? Și asta după ce nu m-a mai văzut de douăzeci de ani.

— îl caut pe Z.G.

— *Tot* îl mai cauți? Nu te vrea. Nu ți-ai dat seama nici până acum? Doar pe sora ta, pricepi?

Cuvintele ei sunt ca niște ace care-mi străpung ochii. De ce-mi spune asta tocmai acum, când pe vremea aia a tăcut mâlc?

— Spuneți-mi doar unde îl găsesc.

— Nu-i aici. Și chiar dacă ar fi, acum ești prea bătrână. Uită-te și tu în oglindă și-o să vezi.

În timpul ăsta se holbează la hainele mele, la fața mea, la mâini și la tunsoare. Pesemne și-a dat seama că miros diferit ani întregi de diete occidentale compuse din carne și lapte eliberându-mi-se prin pori. O fi ea o bătrână crudă, dar nu e deloc proastă. Nu-i ia prea mult ca să-și dea seama că sunt străină.

— S-a întors în Shanghai după Eliberare, povestește ea. Mi-a plătit chiria pe care mi-o datora și mi-a mai dat ceva și pentru lucrurile pe care i le-am ținut aici - vopselele lui, pensulele, hainele și restul. După care mi-a plătit și mai mult pentru...

Face aluzii destul de fățișe. Poate că unele dintre obiceiurile chinezești mai funcționează și acum.

— Cât vrei pentru adresa lui?

În mintea ei crede că-mi propune o sumă astronomică, în realitate nu depășește cu mult un dolar american.

Z.G. locuiește nu departe de aici, pe o alee drăguță pe care se înșiră case fermecătoare în stil occidental, ridicate în anii 1920. Mă opresc puțin ca să mă dau cu ruj și să mă pieptăn. Îmi netezesc fusta, asigurându-mă că toate pliurile sunt la locul lor și că materialul atârnă cum trebuie. Nu mă pot abține. Vreau să arăt bine.

— Nu e acasă, îmi spune servitoarea drăguță care răspunde la ușă.

— Pot să intru? Sunt o veche prietenă de-a dumnealui.

Servitoarea îmi aruncă o privire curioasă, dar mă lasă să intru,

ceea ce mi se pare surprinzător, până ce pășesc înăuntru. Mi se taie răsuflarea și rămân ținută locului, înlemnită de ce mi-e dat să văd. Vechi postere cu mine și cu sora mea tronează pe pereți, ascunse de ochii lumii și protejate de asprimea străzii. Există doar pentru ochii lui Z.G. Nu mă așteptam la nimic din toate astea, la postere, la bogăția și rafinamentul din casă sau la cele trei tinere servitoare care stau aliniate în fața mea, vădit agitate, cu privirile lăsate. Arăt spre posterele de pe pereți.

— Vedeți și voi doar că - oare care ar fi cuvântul potrivit în Noua Chină? - patronul vostru și cu mine ne cunoșteam bine cu multă vreme. Vă rog spuneți-mi unde-l găesc.

Fetele se tot foiesc, evitând să mă privească în ochi și codindu-se să-mi răspundă. A trecut mult timp de când am mai avut de-a face cu servitori. Fac ce-am făcut și cu fosta proprietăreasă a lui Z.G. Deschid geanta și scot portofelul.

— Unde e? Întreb eu.

— A fost trimis la țară, răspunde cea care bănuiesc că ar fi șefa lor. Pare să fie cea mai în vârstă dintre ele, deși nu cred să aibă mai mult de douăzeci și cinci de ani. Celelalte două continuă să se foiască.

Nu-mi amintesc ca Z.G. să fi avut pe cineva la țară. Mai mult, am citit undeva că expedierea la țară este o pedeapsă des întâlnită în Noua Chină

Mă uit din nou la chipurile tinere din fața mea. Să fi avut probleme pentru că trăiește cu trei fete tinere? Pe vremuri se petreceau tot felul de netrebnicii. Stau în cumpănă cum să abordez subiectul, când servitoarea tunsă scurt îmi oferă de bunăvoie noi informații.

— Glonțul atinge întotdeauna pasărea călăuzitoare, spune ea abia șoptit. Stăpânul Li are necazuri.

— Balanța se înclină întotdeauna și în direcția opusă, intervine și cea de-a treia servitoare.

— Azi câine, mâine pisică, adaugă fata tunsă scurt. E posibil să-l fi trimis într-un lagăr de muncă.

— Sau să-l fi ucis, spune cea de-a treia, ridicând spre mine o privire îngrijorată.

— A fost arestat? întreb eu. Vreau adevărul, continui, când văd că fetele nu răspund.

— Tot ce știți.

— S-a dus de bunăvoie la țară ca să se căiască, să învețe de la țărani cum să fie mai umil și să-și amintească țelurile artei socialiste, se grăbește să recite șefa lor, înainte ca celelalte servitoare să înceapă iar cu pălăvrăgeala.

— Când se întoarce acasă? întreb eu.

— Poate vreți să întrebați dacă se mai întoarce acasă, zise fata tunsă scurt. La urma urmei, e grea povara puterii.

Cea care pare să fie la conducere își ciupește subalterna, aparent nemulțumită că servitorii mărunți nu-și cunosc lungul nasului, ca s-o oprească din vorbit.

— Eu îmi păstrez speranța, spune ea. Altfel nu mi-ar fi lăsat bani ca să am grijă de casă.

— Sau pentru mâncare, murmură cea mai tăcută dintre ele.

îmi mut privirea de la una la alta. Toate par să fie de vârsta lui Joy. Ce fel de om e Z.G? Oare se mai îndrăgostește și acum de orice chip frumos?

— Ați mai avut vizitatori? întreb eu. Cum ar fi o fată mai tânără?

— Din astea vin tot timpul, ciripește fata tunsă scurt.

Simt cum mi se încăleștează maxilarul. Atâta amar de vreme am simțit că trăiesc ca o servitoare, dar nu eram servitoare. Nu eram neobrăzată...

— îmi caut fata, spun eu cu asprime.

Dau să-mi bag portofelul în geantă.

— Pe ea o știm!

— Da! O știm!

— Spuneți-mi.

— A venit în ziua în care a plecat stăpânul. Am auzit-o spunând că e fata lui. A venit din altă parte...

— Ca dumneata.

— Și acum unde e? întreb eu.

— S-a dus cu el la țară.

Nu e cea mai proastă veste pe care o aud, dar nici bună nu e.

— Știți unde s-au dus? în ce sat?

Dau din cap în semn că nu. Chiar și când încerc să le mai ofer bani, tot nu au cu ce să mă ajute.

După ce mă conduc spre ieșire, mai rămân ceva timp pe alee. M-am lovit de un zid invizibil și nu sunt sigură ce să fac în continuare. Sunt disperată și îngrozită pentru fiica mea, care e alături de cineva intrat în necazuri așa de mari, încât pare să fi ales exilul în locul arestului. În disperarea mea, mă pomenesc vorbind cu May, de parcă ar putea să mă audă tocmai din Los Angeles. „Încă n-am găsit-o pe fata noastră. E cu Z.G. și ar putea avea probleme - lucruri la care nici nu ne-am gândit.“

Scutur din cap în timp ce orașul începe să își facă loc în gândurile mele. Aud în depărtare zgomotul unui troleibuz și huruitul unui autobuz sau al unui camion, dar în rest străzile sunt mai degrabă liniștite. Toate acele mașini străine din trecut, elegante și joase, au fost înlocuite de triciclete, biciclete, telegi și căruțe trase de măgăruși.

— Măsline proaspete și picante! Măsline proaspete! Hai la măsline! se aud strigătele unui vânzător ambulant.

N-am mai mâncat măsline din Shanghai de douăzeci de ani, așa că o iau pe urmele strigătelor, fac stânga și înainte pe stradă, până ce dau de un bărbat care poartă pe umăr un coș. Când mă apropii de el lasă coșul jos și ridică de pe el prosopul umed. Are trei feluri de măsline: grase, subțiri și maronii. Cer câteva grase. Gust una chiar înainte să-i plătesc. Închid ochii de plăcere în timp ce gustul leșietic înflorește în ceva ușor, înviorător și revigorant, care mă poartă înapoi în timp, pe când mâneam

măslina cu May și cu prietenii noștrii, Tommy, Betsy și Z.G. Cumva, explozia asta de aromă îmi limpezește mintea. Va trebui să mă întorc la Uniunea Artiștilor Plastici ca să mai pun câteva întrebări, dar mai întâi trebuie să găsesc cea mai bună cale de a obține informații de la femeia aflată la recepție sau măcar de a trece cumva de ea. Deocamdată însă, am nevoie de un loc unde să stau. Dacă plătesc dublu sau triplu, sunt sigură că aş găsi pe cineva care să-mi închirieze o cameră, dar nu vreau să fac asta.

Acasă. Los Angeles este casa mea acum - și cât de ciudat mi se pare, după toți anii în care mi-a fost dor de locul ăsta dar cuvântul îmi amintește că și aici aveam o casă. Ca să ajung acolo, va trebui să traversez râul Suzhou până în cartierul Hongkew. Nu văd nicio ricșă, dar oricum mă îndoiesc că m-aș putea urca într-una acum, după ce am fost măritată cu Sam. Dacă aş vedea vreuna, mi s-ar frânge inima. Dar nu pot să nu mă întreb unde or fi. Ce s-o fi întâmplat cu ele?

Mă întorc în grabă în Bund. Mai vorbesc o dată cu inspectorul care a ajutat-o pe Joy. Merg până-ntr-acolo încât să-l mi-tuiesc, dar insistă că nu mai știe nimic altceva, așa că sunt bani aruncați pe fereastră. După care trebuie să plătesc așa numita taxă de înmagazinare, ca să-mi pot lăsa lucrurile acolo pe timpul nopții. Îmi iau bagajul de mână și cer îndrumări până la o stație de autobuz. La sosire străzile erau aglomerate. Acum că s-a încheiat ziua de muncă, trotuarele sunt înșesate de oameni, iar carosabilul dă pe dinafară de atâtea biciclete. Clinchetul tuturor acelor claxoane e aproape liniștitor, ca țârâitul greierilor în nopțile calde de vară. Mă urc într-un autobuz care să mă ducă în Hongkew. Ani de-a rândul, de May s-au lipit tot felul de zicale americane pe care le folosea în neștire și cu care aproape că ne înnebunea pe toți. Una dintre ele era „înghesuiți ca niște sardele“. Abia acum înțeleg ce voia să spună. Lumea mă împinge din toate părțile. Simt cum mă cuprinde o panică familiară. Mă chinui să o înăbuș și mă legăn împreună cu masa aceea compactă și osoasă de oameni, în timp ce autobuzul accelerează sau oprește.

Cobor în fostul meu cartier. Totul îmi este atât de cunoscut, și totuși complet schimbat. Vânzătorii ambulanți și magazinașele sunt înghesuite laolaltă, oferind tot soiul de mărfuri și servicii: reparații de biciclete, tunsori, extracții dentare; portocale, ouă și

alune; lenjerie bărbătească marca Frontgate, tampoane igienice Red Flag și baterii White Elephant. Cotesc pe vechea mea stradă. Casele din cartierul meu sunt încă în picioare. Îmi amintesc că în fiecare primăvară vecinii noștri vopseau casele în nuanțe colorate: mov, verde sau roșu-închis, culori menite să ascundă prafii sau mușchiul care crește cu atâta repeziciune în climatul din Shanghai. Dar casele par să fie nevopsite de ani de zile. Mare parte din vopsea e cojită aproape în întregime, scoțând la iveală tencuiala cenușie și murdară de dedesubt.

Obiceiurile serilor de vară nu s-au schimbat însă prea mult de când am fost aici ultima oară. Copiii continuă să se joace pe stradă. Femeile stau pe trepte curățând mazăre, porumb sau alegând orez. Bărbații stau tolăniți pe scaune sau cocoțați pe lazi, fumând sau jucând șah. Mă urmăresc priviri din toate părțile. Mi-e frică să privesc în urma mea. Oare mă recunosc?

Zăresc de departe casa familiei mele. Magnolia s-a făcut imensă, făcând casa să pară mai mică decât mi-o aminteam. Pe măsură ce mă apropiez văd că panoul din lemn cioplit care proteja casa de spiritele rele atârna și acum deasupra ușii, dar iasomia și pini pitici care creșteau pe vremuri în grădină nu mai sunt de găsit. Trandafirii mamei mai trăiesc și acum, agățati de gard, uscați și lăsați de izbeliște. În mare, în curte nu mai „cresc” decât rufele întinse pe tufe sau înșirate pe frânghii, la uscat. Probabil că multă lume locuiește aici, dar dacă stau bine să mă gândesc, casa găzduia mulți locatari încă de pe vremea când eu și May am plecat de aici. Când mă apropiez, un bărbat care stătea pe treptele din față se ridică în picioare. Trebuia să-mi fi pregătit un discurs, dar se pare că nu e cazul.

— Pearl? Ești Pearl, nu-i așa? Pearl Chin?

E înalt, slab, cam de vârsta mea, cu o înfățișare distinsă, dar hainele de pe el sunt cam ponosite.

— Asta-i numele meu de față, îi răspund eu pe un ton ne-sigur.

Cine o fi?

Se apropie, îmi ia bagajul și deschide ușa de la intrare.

— Bine ai venit acasă, spune el. Te așteptam de multă vreme.

Pantofii mei pocănesc zgomotos pe parchet. Arunc din pragul ușii o privire de-a lungul holului, până sus, pe scări. Pare că nici aici nu s-a schimbat nimic. Între timp, bărbatul care m-a poftit în casă strigă tot felul de nume și oamenii încep să iasă din camere, să coboare scările, ștergându-și mâinile în timp ce dau fuga de la bucătărie. Exact ca în autobuz, mă pomenesc înconjurată din toate părțile. Mă privesc curioși. Mă uit și eu la ei, neștiind ce să spun sau să fac.

— Nu știi cine suntem? mă întreabă o femeie între două vârste.

Când dau din cap în semn că nu, încep să se prezinte. Sunt oamenii cărora părinții mei le-au închiriat camere după ce tata a pierdut banii familiei: cele două dansatoare care s-au mutat în pod (numai îmbrăcate în hainele de lucru, niște pantaloni lălai de un albastru spălăcit și cămăși albe, nu mai seamănă cu niște dansatoare), cizmarul care locuia sub scări (la fel de slăbănog și zbârcit cum îl știam), femeia care se mutase în spatele casei, cu soțul ei polițist și cele două fete (numai că acum e văduvă, iar fetele s-au măritat și au plecat) și studentul care stătea în pavilionul de la etajul doi (bărbatul curtenitor care a răspuns la ușă și care acum e profesor). Îmi amintesc vag că era cunoscut ca Donald, un nume occidental. Acum, se prezintă drept Dunao.

— Cum de mai sunteți toți aici? întreb eu uimită. Ce s-a întâmplat cu Banda Verde? Urma să pună mâna pe casă.

— A pus, răspunde profesorul. Dar Huang cel Ciupit de Vărsat - chiar și după toți aniiăștia la auzul numelui mă trec fiori pe șira spinării - a plecat în exil la Hong Kong. Regele lumii interlope a murit acum șase ani, explică profesorul, pufnind batjocoritor. Oricum, statul îi confiscase deja toate proprietățile.

— Ni se permite să stăm aici pentru că suntem aici de când lumea, spune văduva.

Mi se umezesc ochii. May și cu mine credeam că suntem singure pe lume, dar iată că aici sunt oameni care ne cunosc, oameni care au supraviețuit. E într-adevăr un miracol.

Dintr-odată se dau în lături permițând cuiva să treacă. Pentru o clipă nutresc speranța că ar putea fi tata. Sinceră să fiu, chiar nu știu cum m-aș simți dacă ar fi el. Datoriile lui Baba, un om de o lașitate fără pereche, ne-au nenorocit viața. Dar nu e Baba,

e Bucătarul. Oricât m-aș strădui să le rețin, lacrimile încep să mi se prelingă pe obraji. Încă de pe vremea când eram copilă el era un om bătrân. Probabil că acum e trecut de optzeci de ani. Pare slăbit, iar ceilalți îl tratează cu respect. Așa și trebuie. Bătrânii au fost dintotdeauna onorați în China.

— Pot să stau aici? întreb eu.

— Ai permis de ședere?

Văduva se întoarce spre Bucătar și-i spune pe un ton supus:

— Nu vrem niciunul să dăm de neazuri.

— Și n-o să dea, spune Bucătarul. Asta a fost casa familiei ei și i-am păstrat camera cum era. Poți să stai aici, continuă el, întorcându-se către mine, dar trebuie să urmezi regulile casei și ale străzii sau te denunț la cei de sus.

Abia atunci îmi dau seama că cei din casă nu-l respectă pe Bucătar pentru vârsta lui. Le e frică de el. L-am păstrat mai departe în casă după ce tata a pierdut totul pentru că nu avea unde altundeva să se ducă. Acum, în Noua Societate, este respectat și temut pentru că face parte din clasa comunistă. Domn' director Bucătarul. Nu-i spun directorul Wang, Lou sau Eng, pentru că n-a avut niciodată vreun nume. Îi spuneam Bucătarul pentru că asta era slujba lui. Acum, el ține frâiele în casa familiei mele.

Profesorul mă ia ușurel de braț și mă conduce pe scări.

— Să nu crezi că doar pentru că te-ai întors acasă lucrurile au rămas aceleași, strigă Bucătarul în urma mea. Vremurile alea au trecut, domnișorico.

Poate că nu atât de mult pe cât își închipuie, altfel nu m-ar striga după aceeași formulă de alint de pe timpuri și n-ar răspunde și acum la numele de Bucătarul. Ar fi adoptat un altul - ca Mereu Roșu sau Veșnic Roșu -, ceva în ton cu Noua Societate.

— Ai să-ți cureți oala de noapte și ai să-ți pregătești singură mesele, îi dă el înainte. Ai să-ți speli hainele și ai să faci treburi în casă. Ai să...

Am avut parte de multe surprize azi, dar niciuna nu se compară cu cea care mă așteaptă când deschide Dunao ușa camerei mele. E exact așa cum am lăsat-o May și cu mine - două paturi de o persoană, cu baldachine din pânză albă, brodate cu modele de glicină, iar pe pereți posterele noastre de fete frumoase

— Nu înțeleg, îi spun eu. Cum e posibil să nu se fi schimbat nimic?

— Știam că părinții tăi nu se mai întorc. Acum, în camera lor doarme Bucătarul. Dar bănuiam cu toții că sora ta și cu tine veți reveni într-o bună zi, și iată-te. Dar fără May...

Presupun că se așteaptă să spun ceva despre sora mea, dar nu pot. Îmi întorc privirea dinspre chipul lui plin de bunătate și privesc baia. Faianța, cada, oglinda... totul a rămas neschimbat.

— în multe case din oraș ai să găsești asemenea camere, spune Dun. Guvernul chinez nu e întotdeauna bun, dar cultura chineză ne stă mereu alături, și ea respectă familia. Cu toții îi așteptăm să se întoarcă acasă pe cei care au plecat. Toată lumea revine în Shanghai.

Presupun că are dreptate. Proprietăreasa lui Z.G. i-a păstrat lucrurile și el s-a întors să și le recupereze. Ideea asta oglindește chiar și ceea ce mi-a spus bărbatul de la asociația de familie că se întâmplă cu satele „fantomă“ de peste granița cu Hong Kong-ul. Dar să rămână casa mea și camera mea neatinsă în toți anii ăștia? Mi-aș dori să o poată vedea și May.

— Pari să ai nevoie de odihnă, îmi spune el. Sunt sigur că ți-ai lăsat bagajele pe undeva. Când vrei, merg cu tine să le luăm. Și să nu-ți faci prea multe griji în privința Bucătarului. E un tiran meschin, dar acum sunt mulți dintr-ăștia pe aici, spune el zâmbind. Știu asta pentru că mi-a spus-o chiar el de multe ori.

După ce profesorul pleacă, mă așez pe matginea patului. Un nor de praf se ridică în jurul meu. Netezesc cuvertura, zgândărind cu mâna praful. Probabil că încăperea asta n-a mai fost curățată de când am plecat. Mă ridic și mă duc la șifonier. Îmi amintesc ziua în care socrul meu a întors încăperea cu susu-n jos, înșfăcând hainele pe care May și cu mine trebuia să le purtăm la muncă, în Orașul Chinezesc. A lăsat în urmă rochiile noastre după moda occidentală și au rămas aici, așa cum au rămas și pantofii, blănurile și pălăriile.

Îmi pică ochii pe o haină din brocart negru, căptușită cu blană. Mama ne-a făcut pe comandă mie și lui May haine asortate, dar de fapt, eu fusesem cea care își dorise cu adevărat haina. A mea mi se părea elegantă, dar May s-a plâns că a ei era prea sobră și că o îmbătrânea. (Ceea ce, firește, era o critică nu prea

subtilă la adresa mea.) May a pierdut-o pe-a ei cu o iarnă înainte ca viața noastră să se schimbe. Parcă-l aud și acum pe *baba* certând-o, numind-o uitucă și țipând la mine pentru că nu eram o *jie jie* mai bună, care ar fi trebuit să-i reamintească surioarei ei să nu-și uite haina. May avea optsprezece ani! De ce ar fi trebuit să-i spun eu să-și ia haina de la cine știe ce petrecere sau de la garderoba vreunui club. După care *baba* mi-a spus să i-o dau lui May pe-a mea. Deși nu-i plăcea haina mea, soră-mea ar fi luat-o și așa, doar că eu eram mai înaltă, iar ei nu-i plăcea că îi atârna până la glezne.

Închid ușa șifonierului. Mă apropii de măsuța de toaletă. În sertare găsesc lenjerie intimă, pulovere din cașmir, ciorapi de mătase și costume de baie. Scot o cămașă de noapte din mătase de culoare nisipie, împodobită cu dantelă făcută de mână. Mi-e greu să cred că mai îmi vine și acum, dar îmi vine. Mă privesc în oglindă. În jurul meu zăresc portretele mele și ale surorii mele. M-am schimbat atât de mult pe dinăuntru. Nu mai sunt fata din posterele astea, dar am rămas la fel de slabă ca atunci, și se pare că voi putea purta vechile mele haine, deși nu-mi imaginez unde m-aș putea îmbrăca cu ele în China comunistă.

Sunt epuizată, dar cu toate astea mă așez și scriu două scrisori: una către Louie Yun în Wah Hong, în care îi comunic adresa mea, iar cealaltă pe care să i-o trimită lui May, în care o anunț că am ajuns, că nu am găsit-o pe Joy și că stau în vechea noastră casă. Îi explic de asemenea cum trebuie să-mi trimită corespondența. Mă ridic și mă apropii de pat, dau la o parte cuvertura încet ca să nu ridic praful. Mă întind pe așternutul răcoros și, înainte să mă întorc cu spatele, arunc o privire spre celălalt pat - patul lui May. Am venit aici în căutarea fetei mele, dar și ca să fug de sora mea. Totuși, iată că May e aici, privindu-mă senină de pe pereți. Mă uit în ochii ei și spun: „Sunt acasă, în camera noastră. Îți vine să crezi? N-am crezut niciodată că vom mai vedea locul ăsta. Și May, vai, May, e exact la fel.“

MĂ ÎNTORC de mai multe ori la Uniunea Artiștilor Plastici. Chiar și după ce o mituiesc pe femeia de la recepție, insistă că nu știe unde a plecat Z.G. Tot ce poate să-mi spună, în cele din urmă, e că a fost muștră de partid și că a părăsit orașul. Sunt

tentată să întreb și de Joy, dar știu deja că este cu Z.G. și mă tem să nu atrag o atenție nedorită asupra ei. Îi mai strecorez femeii niște bani și aranjează să-l întâlnesc pe directorul Uniunii Artiștilor Plastici, un bărbat mărunț și îndesat, cu părul albit la tâmple. După ce își primește și el partea de mită, îmi spune că Z.G. s-a dus la țară ca să „observe și să învețe din natură“. Ce-o însemna asta?

— Dar unde la țară?

— N-am primit asemenea detalii, îmi răspunde el.

— Nu știți când se întoarce?

— Nu eu hotărâsc, răspunde directorul. Cazul nu mai ține de mine. Oamenii din Beijing sunt cei care se ocupă.

Părăsesc Uniunea Artiștilor Plastici îngrijorată și dezamăgită deopotrivă. De ce a trebuit Z.G. să intre în asemenea necazuri, și de ce a trebuit să o amestece și pe fata mea în ele? Am încercat toate soluțiile posibile. Acum, tot ce-mi rămâne de făcut e să aștept, pentru că, la un moment dat, tot trebuie să se întoarcă. **Trebuie** să se întoarcă. După cum mi se tot spune, toată lumea se întoarce în Shanghai. Eu una m-am întors.

Mă apuc de curățat și de spăl toate lucrurile din camera mea. Nu mă ajută nimeni. De ce ar face-o? Foștilor noștri chiriași li s-a cedat proprietatea, plătind lunar echivalentul unui dolar și douăzeci de cenți, și nu vor să lase impresia că ar ajuta pe cineva din clasa burgheză. Dar Bucătarul? Le-am cunoscut pe servitoarele lui Z.G. și am mai văzut și alți servitori prin piață sau prin oraș, rezolvând treburi pentru stăpânii lor, dar Bucătarul are un statut bine stabilit în casa familiei mele, ca membru al noii elite și al maselor respectate, un membru de care trebuie să se țină cont și care nu se mai sinchisește de fosta lui „Domnișorică“. În plus, oricum e prea bătrân. Nu poate să bată covoarele, să lustruiască podelele, să spele geamurile, să-mi spele și să-mi calce lenjeria de pat. Le fac pe toate cu mâna mea, iar acum camera mea și a lui May arată aproape la fel ca în ziua în care am plecat de-acasă. E o imagine sinistru și mângâietoare în același timp.

Apoi, într-o seară, la o săptămână de la sosirea mea în Shanghai, cineva bate la ușa dormitorului meu. E un polițist. Mi se strânge stomacul de frică.

— Sunteți chinezoaica întoarsă de peste hotare, născută Chin Zhen Long?

— Da, răspund eu pe un ton nesigur.

— Trebuie să mă însoțiți în clipa asta.

O ia înaintea mea, pe scări în jos, străbate holul și mă conduce până la ușa de la intrare, prin fața celorlalți chiriași care rămân cu gura căscată, aratând cu degetul și șușotind între ei. Oare m-o fi raportat cineva? M-o fi denunțat Bucătarul?

Sunt dusă într-o casă transformată în secție de poliție, nu de parte de aici. Mi se ordonă să stau jos pe o bancă de lemn și să aștept. Trec pe lângă mine tot felul de persoane venite să înregistreze nașteri, decese, sosiri și plecări. Mă scrutează cu priviri curioase, bănuitoare. Mă pomenesc încă o dată aruncată înapoi în timp, pe Angel Island, pe când eu și May așteptaserăm într-o zonă îngărdită să ne înceapă interogatoriile. Sunt moartă de frică. Trebuie să par calmă. îmi spun în sinea mea că n-am făcut nimic rău. În cele din urmă, sunt condusă într-un birou. Un tânăr ofițer în uniformă stă așezat la o masă. În încăperea nu e nicio fereastră, iar un ventilator învârte aerul cald.

— Eu sunt Wu Baoyu, inspector clasa a treia, spune el. Mă ocup de cazul dumitale.

— Cazul meu?

— Ai făcut mare vâlvă la Uniunea Artiștilor Plastici. De ce te interesezi de Li Zhi-ge?

Nu vreau să spun nimic despre fiica mea, pentru că nu știu unde ar duce asta sau ce implicații ar putea avea.

— L-am cunoscut cu ani în urmă, răspund eu. Voiam să reînnoiesc prietenia cu el.

— Ar trebui să ai grijă cu cine umbli. Acest Li Zhi-ge a fost acuzat de partid. Ești nou-venită, așa că trec cu vederea de data asta, dar te avertizez că mita nu se mai acceptă.

Stomacul mi se strânge din nou și mâinile încep să-mi transpire.

— Bun, să începem, continuă el. Unde te-ai născut?

Următoarea oră mi-o petrec răspunzând la niște întrebări pe care mi le citește de pe un clipboard. Dacă mai am rude care mai trăiesc în satul meu natal, cu ce se ocupă, care sunt prietenii mei din China și cât de des mă întâlnesc cu ei. Deodată, dintr-un

difuzor răsună un anunț zgomotos. Inspectorul Wu se ridică, îmi spune să rămân unde sunt și părăsește încăperea. Câteva minute mai târziu, aud lozinci zgomotoase. Trag cu ochiul prin crăpătura ușii și zăresc un grup de bărbați și femei în uniformă strigând slogane, cu Micuța carte roșie a lui Mao în mâini. Închid ușa și mă așez la locul meu pe scaun. Jumătate de oră mai târziu, inspectorul Wu se întoarce. Trece peste întrebările despre familia și viața mea și începe să mă chestioneze în legătură cu întoarcerea mea în China.

— De ce nu te-ai prezentat la Comisia Chineză pentru Afaceri Externe?

— Nici n-am auzit de ea până acum, așa că nu știam că trebuie să mă prezint acolo.

— Acum ai auzit și o să te prezinți. Acolo ai să înveți ce înseamnă spiritul patriotic. Acolo vor fi raportați banii dumitale primiți din străinătate.

— Nu mă aștept să primesc vreun ban, mint eu.

Nu vreau să-mi treacă banii prin agenții guvernamentale. Dacă nu mi-i dau pe toți, așa cum a spus bărbatul de la asociația de familie?

— Prefer să muncesc.

— Ca să muncești, ai nevoie de un *danwei*, un punct de lucru, spune el. Ca să-ți găsești o slujbă, ai nevoie de un *hukou*, un permis de ședere. Pentru permisul de ședere, trebuie să te înregistrezi la guvernul local. De ce nu te-ai înregistrat?

Toate astea mă umplu de teamă. Nici n-a trecut o săptămână, că am și atras atenția asupra mea și am fost prinsă. Acum că autoritățile știu de mine, o să-mi fie mult mai greu să fac tot ce am de făcut. Și asta, dacă nu cumva mă aruncă chiar acum într-o celulă.

— Puteți să mă ajutați cu toate astea? întreb eu, încercând să-mi ascund teama.

— Vei începe prin a primi un permis de ședere ca să poți locui în fosta dumitale casă, dar trebuie să-ți atrag atenția că nu e casa *dumitale*. Acum aparține poporului. Ai înțeles?

— Am înțeles.

— Vei avea nevoie și de cupoane, continuă el. Statul se ocupă acum de distribuirea tuturor celor necesare. Statul cumpără

direct de la fermieri și producători, așa că orașenii din întreaga țară trebuie să se folosească de cupoane pentru a cumpăra cele trebuincioase - ulei, came, chibrituri, săpun, ace, cărbune și pânză - de la magazinele de stat. Cupoanele pentru orez sunt, bineînțeles, cele mai importante. De îndată ce-ți găsești o slujbă, să vii aici și te ajut eu să-ți obții cupoanele.

— Mulțumesc.

Ridică mâna.

— N-am terminat. Cupoanele pentru orez se folosesc local. În cazul în care călătorești, trebuie să soliciți cupoane speciale, valabile pe plan național. Dacă nu ai aceste cupoane, vei fi nevoită să-ți mănânci mesele fără orez. Nu ai voie să părăsești orașul fără permisiunea mea. Te-ai întors în China. Trebuie să faci ce spunem noi. Ne-am înțeles? Întreabă el din nou.

Mă simt de parcă ziduri imense s-ar înălța în jurul meu.

— Ești norocoasă, continuă polițistul cu falsă amabilitate. Țăranii sunt tratați aspru când se întorc în China. Sunt trimiși înapoi în satele din provinciile de baștină, unde sunt distribuiți la munca câmpului din colective, chiar dacă și-au adus cu ei din America destui bani cât să ducă o viață tihnită. Dar se poate și mai rău. Cei mai ghinioniști sunt trimiși la muncă în vestul îndepărtat, unde se asanează și se cultivă terenurile necultivate.

În încăperea aerai e cald și sufocant, dar pe mine mă trec fiori reci de groază. Nu se poate să fii trimisă la o fermă, cine știe unde.

— Eu nu sunt țărăncă, îmi spun eu. Nu mă pricep la munca asta.

— Nici ceilalți nu se pricep, dar învață.

Își verifică lista.

— Ești dispusă să mărturisești ce legături ai cu naționaliștii din Taiwan?

— N-am nicio legătură.

— De ce ești atât de prietenoasă cu imperialiștii americani?

— Tatăl meu m-a vândut, aranjându-mi o căsătorie de conveniență, îmi spun eu.

— Asta-i adevărul, dar lucrurile nu sunt chiar așa de simple.

— Din fericire, vremurile feudale sunt de mult apuse. Cu toate acestea, va trebui să treci prin mai multe ședințe de umilire

publică¹ ca să te debarasezi de individualismul burghez. Așa... să vedem, spune el, uitându-se din nou pe listă. Ești om de știință?

Mă măsoară din priviri și hotărăște că nu.

— Dacă erai, trebuia să te fac să semnezi o declarație în care recunoșteai că luna chinezească e mai mare decât luna americană.

Își lasă clipboardul pe masă.

— Adevărul e că faci parte dintr-o altă categorie. Ești bogată.

Crede că simt bogată. Și, în Noua Chină, cu dolarii mei americani, presupun că sunt.

— Chinezii din pătura de sus întorși de peste hotare sunt tratați cu tot respectul, îi dă el înainte. Ești privilegiată să ai parte de cele Trei Garanții. Poți primi din străinătate și păstra bunuri bănești sau de orice fel, atâta timp cât trec prin Comisia Chineză de Afaceri Externe. Îți poți schimba bunurile primite pe certificate speciale, care-ți vor permite să-ți plătești cheltuielile de zi cu zi și cele de călătorii și înmormântări. Ți se va permite de asemenea să cumperi bunuri de la magazine speciale, unde te vei folosi de certificatele pe care le primești în schimbul banilor trimiși de peste hotare.

— Și dacă nu vreau certificatele astea?

Vreau să dețin controlul asupra banilor mei, dar nu-i spun lucrul ăsta.

— Nu te obligă nimeni să-ți depui la bancă banii primiți, îmi spune el, fără să-mi ofere un răspuns la întrebare. Iar secretele dumitale vor fi în siguranță.

Toate astea par a fi mai mult de trei garanții, dar și concluzia asta o țin pentru mine.

— Vei veni aici în fiecare lună și vom sta nițel de vorbă. Te vei prezenta de asemenea și la Comisia Chineză pentru Afaceri

¹ Ședințele de umilire publică (*thamzing*, 1b. tibetană) reprezentau sesiuni de critică și autocritică publice, impuse de comuniștii chinezi sub regimul lui Mao Zedong unora dintre prizonierii lor. Victima era abuzată fizic și psihic în fața unui grup de oameni până recunoștea faptele de care era acuzată.

Externe. Dacă nu te duci, am să știu. Am să vizitez și casa în care locuiești și am să vorbesc cu tovarășii care stau acolo. Să nu cumva să crezi că poți să-ți ascunzi de ei sau de mine obiceiurile burgheze.

Bate cu creionul în birou și mă privește cu asprime.

— Una e să te întorci în China, dar trebuie să urmezi regulile noastre. Sper că ți-ai învățat lecția și sper că ai să te conduci așa cum trebuie.

Se ridică în picioare, se duce până la o masă alăturată și se întoarce cu niște broșuri pe care mi le îndeasă în mână.

— Ia astea și citește-le până la următoarea noastră întâlnire. Conțin fructele ideologiei noii reforme. Va trebui să-mi povestești trecutul duminicilor din punct de vedere revoluționar. N-o să accept mărturisiri neconvingătoare. Trebuie să fii sinceră. Trebuie să plonjezi în furnalul construcției socialiste și al reeducării patriotice.

Câteva minute mai târziu, ies pe ușa din față. Trag puternic aer în piept și îl eliberez încetișor din plămâni. Nu mă așteptam să fiu luată pe sus și interogată de poliție și după toate astea mă simt terorizată și cuprinsă de panică.

— Ești bine? mă întreabă cineva.

Ridic privirea și dau cu ochii de Dunao. Sunt tare ușurată să-l văd, dar și uimită că și-ar risca pielea pentru mine.

— Te-am urmărit până aici. Voiam să mă asigur că mai ieși.

Dă glas întocmai temerilor mele: că aș putea fi arestată. Dacă s-ar întâmpla așa ceva, nimeni n-ar mai afla vreodată ce s-a ales de mine. Și, mai rău chiar, n-aș mai găsi-o niciodată pe Joy.

— Să mergem acasă, spune el. Bem niște ceai, poate pot să te ajut.

Când ajungem acasă, fac ceai pentru amândoi. Îi povestesc lui Dun-ao despre fuga lui Joy, cum am urmat-o până aici, problemele lui Z.G., că trebuie să aștept până se întorc și îi enumăr toate regulile pe care mi-a spus polițistul că trebuie să le urmez. O fac pentru că am fost intimidată și speriată și nu mai gândesc limpede. Dun - așa cum îmi spune că îi place să fie numit - mă informează că, în realitate, am fost chiar norocoasă.

— Trebuie să mergi la întrunirile pentru reformarea gândirii, ca noi noi toți, spune el, dar atâta timp cât nu ești etichetată ca un element potrivnic, o să ai parte de multe beneficii. Vei primi certificate speciale. Vei putea obține rapid un permis de plecare, fără întârzieri și alte discuții.

— Dar cum rămâne cu fata mea? întreb eu. Nu plec Iară ea.

— E mai bine să fiți amândouă aici, îmi răspunde el. Se știe că guvernul tratează familiile de chinezi venite de peste hotare ca pe niște ostateci pentru a le stoarce de banii primiți din străinătate. Țsta e și scopul Comisiei pentru Afacerile Chinezilor de Peste Hotare. Îi exploatează pe oameni ca rudele lor să trimită și mai mulți bani care să fie folosiți pentru reconstrucția țării. Din cauza asta tind să nu le mai permită membrilor familiilor să părăsească țara.

— Dar tocmai mi-ai spus că chinezii veniți de peste hotare pot obține cu ușurință permise de plecare.

— Da, că bine zici. Cererile pentru permisele de plecare care sunt considerate în dezavantajul intereselor regimului sunt respinse.

— Păi atunci, ori una, ori alta?

— Poate amândouă, spune el, nesigur.

— În orice caz, continui eu, încercând să par încrezătoare, cererile alea pentru bani de peste hotare nu sunt decât un șantaj. Cu toate astea, dacă aș mai fi în Los Angeles, iar Joy ar fi aici, i-aș trimite până și ultimul bănuț în speranța că ar scăpa. Acum, trebuie să mă gândesc cum am putea scăpa amândouă. Nu pot să las impresia că aș fi bogată, dar nici că aș fi săracă lipită. Trebuie să rămân în Shanghai ca să-i aștept să se întoarcă de oriunde ar fi pe Z.G. și fata mea. Am nevoie de cupoane ca să supraviețuiesc și, în același timp, nu pot să atrag atenția cât mă ocup de toate astea. Dar poliția știe de mine, iar în câteva zile voi avea de-a face și cu Comisia pentru Afacerile Chinezilor de Peste Hotare. Ca să nu mai vorbesc de faptul că ultimul lucru pe care îl vreau e să mă port ca o văduvă, stând ascunsă ca o lașă sau ca o victimă. Nu-mi stă în firea de Dragon să aștept cu mâinile-n sân, dar asta-i tot ce pot face deocamdată. Trebuie să fiu un Dragon viclean, ascuns și prudent.

— Vei avea nevoie de o slujbă, mă sfătuieste Dun.

— I-am spus inspectorului Wu că-mi doresc o slujbă. Poate că aş putea să muncesc cu dansatoarele. Fac stilouri după modelul Parker 51.

Mă grăbesc să recit sloganul fabricii pe care fetele îl turuie toată ziua bună-zia:

— Ține pasul cu Parker!

— Am o idee mai bună. Ar trebui să te faci colecător de hârtie.

— Nu știu ce înseamnă asta.

— Dintotdeauna ai nutrit un profund respect pentru cuvântul scris, îmi explică el pe un ton profesoral. În timpul dinastiei Song, membrii Societății Hârtiei Scrise adunau coli de hârtie scrisă, o ardeau în cadrul unor ritualuri ceremoniale, după care păstrau cenușa. O dată la trei ani, membrii purtau cenușa până la un râu sau ocean, unde i se dădea drumul pe apă pentru a renaște în noi cuvinte și imagini. Ți mai amintești coșurile din bambus care se găseau aici în Shanghai, la colț de stradă, ca oamenii să poată arunca cum trebuie hârtia folosită?

Îmi amintesc vag de coșurile astea, dar sora mea și cu mine nu aveam nici urmă de respect pentru hârtia scrisă, având în vedere că pozam pentru reclame, care erau bineînțeles tot hârtie scrisă, în varianta ei cea mai comercială.

— Ceea ce era pe vremuri o profesie onorabilă, continuă Dun, a ajuns acum să semene mai degrabă cu meseria de gunoier. Și totuși, asta cred că o să-ți ofere tot ce ai nevoie: anonim, acces în toate colțurile orașului, respectarea regulilor pe care trebuie să le urmezi și o modalitate de a primi cupoane și de a-ți ocupa timpul până la întoarcerea fiicei tale.

Joy

Cum să observi și să înveți din natură

Încă nu s-a luminat de ziuă când cocoșii încep să cânte. Rămân în pat câteva minute, ascultând ciripitul păsărilor, scârțâitul podelei din camera alăturată, în timp ce se scoală tata, și salaturile matinale ale oamenilor care trec prin fața casei. Niciun secret nu poate fi păstrat cu atâtea podele din lemn, uși glisante și pereți subțiri ca hârtia. Aud fiecare pas, sforăit, tuse, oftat și șoptă. Mă scol din pat și mă îmbrac în grabă cu niște pantaloni largi și o cămașă spălăcită din bumbac, cu imprimeu floral, ambele scămoșate de atâtea purtat și spălat, ambele primite în dar de la Kumei. Mă pieptăn. Mi-ar plăcea să am și eu părul lung, să-mi pot împleti coșițe, așa cum au celelalte fete din sat. În schimb, îmi pun un batic pe cap pe care îl leg la ceafă. Mă privesc pe fugă într-o oglindă mică. Multă lume de-aici mi-a spus cât de mult semăn cu tata, atât fizic, cât și la gesturi, ca de pildă felul în care îmi ciupesc uneori bărbia când stau pe gânduri, sau felul în care ridic din sprâncene întrebătoare. Așa o fi, dar asta nu înseamnă că suntem la fel. Oricum, față de cum arătam când am ajuns aici prima oară, acum o lună, măcar am ajuns să semăn cât de cât cu o țărancă.

Deschid ușa glisantă și străbat în grabă până la bucatărie coridoarele și curțile. Kumei a aprins deja focul în plită, iar apa fierbe în ceainic. Îmi tom din ea într-o ceașcă, ies până la jgheab, acolo unde mă dusesese Kumei în prima seară, și mă spăl pe dinți și pe față.

Ce proastă eram pe-atunci! Mi se păruse distractiv și aventuros să mă spăl pe dinți cu apa din jgheab, dar m-am îmbolnăvit de nu mai știam de mine și a trebuit să-mi petrec primele zile în Dragonul Verde la pat, cu diaree și vomă. Z.G. nu-mi arătase prea multă compasiune.

— La ce te-așteptai? mă întrebasese el. Țasta-i un sat. Oamenii aștia probabil că nu schimbă apa decât la trei, patru zile. Și probabil că tot cu ea se spală și pe picioare și la subraț.

Asta m-a făcut să mă simt și mai rău. Până m-am întremat, reținerile pe care le aveam la gândul că trebuie să folosesc oala de noapte din camera a cărei pereți subțiri ca hârtia erau tot ce mă despărțea de Z.G., au dispărut complet. Dar am învățat, așa cum învăț în fiecare zi. Acum știu că modelul sculpturii murale cu veverițele și ciorchinii de struguri din sufrageria comună pentru cele patru dormitoare din această parte a complexului simbolizează speranța prosperității generațiilor viitoare. Panourile din lemn care acoperă ferestrele sunt cioplite înfățișând un leu, simbolul bogăției unei persoane. Oglinda atârnată deasupra porții principale îndepărtează spiritele rele, în vreme ce peștii uscați prinși de perete în curtea din față se află acolo pentru că *yu*, cuvântul folosit pentru „pește“, seamănă cu termenul care denotă belșugul. Iar picioarele uscate de porc atârnate în curtea din față? Ei bine, ele se mănâncă. Dar mirosul de benzină pe care l-am simțit în prima noapte? Așa își curăță oamenii petele de pe haine când nu vor să le spele cu totul de mână. Cât despre copacul din mijlocul scuarului, cu flori care seamănă cu niște păstăi de mazăre, el se numește salcâm japonez. Mugurii lui s-au transformat acum în fructe care cresc în păstăi lungi și gălbui ca niște șiraguri de perle. Iar când mi-a venit ciclul, Kumei mi-a arătat cum se descurcă femeile din sat: înfășoară niște nisip într-o bucată de pânză, pe care și-o ascund în lenjerie. Astea sunt doar câteva dintre lucrurile pe care le-am învățat.

O ajut pe Kumei să care mâncarea și tacâmurile în sala de mese a vilei. Z.G. și Yong, bătrâna care locuiește în vilă, stau la masă, de-o parte și de alta a lui Ta-ming. Picioarele legate ale lui Yong sunt de-a dreptul înspăimântătoare. Sunt minuscule, mai mult le ghicești prin pantaloni, ca niște acadele în miniatură. Într-o dimineață, când am intrat în bucătărie, își ridicase un crac al pantalonului ca să-și maseze gamba subțire și albă. Iar acolo, în spatele gleznei, se zărea ca o movilă de came și oase zdrobite. Acum, evit să mă uit la picioarele ei. Din pricina asta, cred că nu mă place. Sau poate crede că eu nu o plac pe ea. Oricare

ar fi motivul, cert e că de când am venit, abia dacă am schimbat două vorbe.

Astăzi avem la micul dejun terci de orez, ouă fierte tari, napi murați și găluște făcute din făină de orez colorată în verde cu o plantă de apă din partea locului și umplute cu legume picante și carne sărată de porc. Totul este delicios, dar nu mănânc mai mult decât mi se cuvine. Bag lingura în terci și le ascult pe Kumei și pe Yong. Am prins câteva nuanțe ale dialectului local și-l vorbesc din ce în ce mai bine.

Mă bucur că Z.G. și cu mine am fost trimiși să stăm cu Kumei. A devenit o prietenă bună, cu toate că, din multe puncte de vedere, încă ne simțim ca niște străine. Cum o fi căpătat cicatricele alea? De ce locuiește aici, în vilă? Cine a fost bărbatul ei? Îmi tot pun întrebările astea, dar nu vreau să pară că-mi bag nasul. Totuși, în mintea mea s-a construit un scenariu. Kumei s-a măritat probabil cu un soldat care a trecut prin regiune. Trebuie să fi murit în timpul Eliberării. De vreme ce bărbatul ei a fost un erou, sătenii i-au permis să locuiască în vilă, unde se îngrijește de fiul ei și de Yong, o altă văduvă, pentru că, în Noua Societate, vila a fost transformată într-o locuință pentru văduve. Poate că nimic din toate astea nu e adevărat, dar mie îmi place cum sună. Și-mi place de Kumei. Numele ei înseamnă „Sora plină de amărăciune“, dar mie nu mi se pare că i se potrivește. Nu știe carte, dar nu s-a lăsat doborâtă de poverile trecutului. Merge la ore după-amiaza, împreună cu mulți alți țărani, ca să se educe.

Kumei își lasă fiul în grija lui Yong și pornim amândouă pe câmp. Z.G. rămâne acasă, în vilă. Am bătut cale lungă pentru a-l cunoaște și a trecut deja o lună, iar el rămâne în continuare un mister. N-a întrebat mare lucru despre May sau chiar despre mine, și nici eu nu am întrebat prea multe despre el, cu toate că mi-ar plăcea să-l cunosc mai bine. Sunt timidă când simt în preajma lui și nu știu prea bine ce să spun. Poate că și el e timid. Sau poate nu e obișnuit să aibă o fiică. Poate că nu va simți niciodată pentru mine ce simțea tata, Sam.

E sfârșitul lunii septembrie. Aerul e tot cald, dar nu la fel de sufocant cum era când am ajuns aici. Trecem pe lângă mai multe câmpuri de orez ale cărui tulpini au căpătat o nuanță maronie.

Apoi urcăm micul deal aflat de cealaltă parte a vilei. Țin capul în pământ, prefacându-mă atentă la șanțurile și pietrele de pe potecă, în timp ce trag cu ochiul pe deal în sus, spre casa lui Tao. Arată ca majoritatea celorlalte case - mică, ridicată dintr-un fel de cărămizi și acoperită cu chirpici -, doar că este singura orientată spre nord. Ferestrele sunt simple deschizături, la fel ca în vilă. Acoperișul din țiglă e jos și strâmb. Un zid de sprijin alcătuit din mai mulți bolovani formează o terasă chiar în fața ușii. O plită pe lemne este înzidită într-unul dintre pereții exteriori; probabil că mamei lui Tao nu-i vine prea ușor să gătească atunci când plouă. O scară din lemn cu treptele rupte și pusă pieziș zace pe pământ, dar de când am venit nimeni nu s-a sinchisit să o repare. În vilă, peștele uscat și picioarele de porc atârână protejate în prima curte; aici, ele sunt ținute la întâmplare pe un perete exterior, destul de sus pentru a fi ferite de câini și rozătoare. Rufele înșirate la uscat picură pe pământ: lenjeria lui Tao, pantalonii lălâi ai tatălui său, tunicile închise la culoare ale mamei sale, hainele celor opt frați și surori ai săi. Eu una găsesc casa tare rustică și romantică. Mama s-ar îngrozi la vederea ei, numind-o „cocioabă vrednică de milă“.

— Tao s-a născut în Anul Câinelui, îndrăznește Kumei să spună, observând felul în care mă holbez la casă. Toată lumea știe că Tigrlul și Câinele au parte de căsătorii din dragoste.

— Nu sunt în căutarea unei căsătorii din dragoste...

— Nu, sigur că nu. Nu vorbeam despre tine. De asta trebuie să trecem pe aici în fiecare dimineață la exact aceeași oră. Pentru că nu vrei să *vezi* pe nimeni în mod special.

— Nu, nu vreau.

Dar vreau. Dacă May a putut să renunțe la mine așa de ușor, și dacă Z.G. nu vrea să mă cunoască, atunci poate că Tao... Poate că totuși sunt vrednică de iubire...

— Toată lumea iubește Câinii, îi dă înainte Kumei. Câinele știe cum să trăiască în armonie cu cei din jur și cum să le lingă mâinile. E loial, chiar dacă stăpânul e chiar nevasta lui. Se pricepe de minune să sară în ajutor, după cum prea bine se știe. Ai nevoie să fii salvată?

De-ar ști ea...

— Dar tu? Întreb eu. Ești Porc, nu-i așa? Poate că tu și cu Tao ar trebui să vă căsătoriți.

Nu vorbesc serios, dar poate că întrebările mele o vor face să schimbe subiectul.

— Da, încuviințează ea, căzând pe gânduri. Ar putea să meargă. Dar eu sunt văduvă și am un copil. Nimeni nu mă mai ia acum.

— Dar asta-i Noua Chină, în plus mai e și noua Lege a Căsătoriei. Văduvele...

Pe când ne apropiem de casa lui, îl văd pe Tao pășind afară, în lumina soarelui. Parcă ar fi așteptat în umbră apropierea noastră. Nu sunt singura care observă lucrul ăsta.

— Lasă-mă pe mine, spune ea șoptind, să ne gândim mai bine la săruturi pentru tine. Un Tigru are nevoie de un Câine bun și de nădejde. Ce partidă grozavă! Îi dă înainte, oftând teatral, de unde îmi dau seama că mă tachinează. Sau, de vreme ce asta-i Noua Societate, ai putea încerca amorul liber.

După care:

— Bună dimineața, Tao! Te duci la câmp? Nu vrei să mergi cu noi? Tovarășa Joy a fost foarte tăcută în dimineața asta. Probabil că încă se ghidează după fusul orar de la oraș. Poate poți s-o trezești tu.

Roșesc. Mi se întâmplă de fiecare dată când îl văd pe Tao, dar observ că și el se îmbujorează. Își ciufulește părul țepos și rânjește.

— S-ar putea s-o pot ajuta pe tovarășa noastră de la oraș.

Chiar atunci pe pământul bătătorit din fața ușii de la intrare se alătură băiatului ei mama lui Tao. Mânețile cămășii cârpite sunt suflecate până la coate, de parcă s-ar pregăti să spele rufele sau să săreze legume. Poartă un copil în spinare și alți trei i se îngrămădesc la picioare, ca niște pui de găină. (Președintele Mao a încurajat poporul să facă mulți copii, ca țara să aibă mulți tovarăși care să reîntregească rapid populația în cazul în care America ar lansa o bombă atomică. În plus, după cum a spus chiar el: „Cu fiecare stomac de umplut vine și o pereche de mâini.“ China are nevoie de aceste mâini pentru a construi Noua

Societate, iar părinții lui Tao și-au făcut din plin datoria.) Mama lui Tao îmi aruncă o privire nemulțumită.

— Să vii acasă de cum termini. O să te aștept cu o masă simplă, îți spune ea băiatului ei. Simplă, pentru că noi avem purtări de oameni simpli.

Cumva, mama lui Tao a ajuns la concluzia că eu nu am gusturi de om simplu. Poate din pricina rochiței pe care am purtat-o în prima mea noapte aici. Sau poate că se teme că am să i-l fur pe Tao și să-l iau cu mine în Shanghai. Om trăi noi în Noua Chină, dar pentru oamenii ăștia, Shanghaiul păstrează aura unui loc misterios, decadent și imoral.

Tao sare de pe terasă luându-ne-o înaintea. Am descoperit că bărbații din sat merg întotdeauna în frunte, lăsându-le pe femei în urmă. Nu mă deranjează, pentru că așa îl pot urmări pe Tao cum urcă pe nesimțite dealul, pot admira cum îi alunecă pe oase mușchii brațelor și ai picioarelor.

Slavă Domnului, Kumei nu știe ce gânduri în trec prin cap.

Ajungem pe vârful dealului. De-aici se văd alte cinci sate - fiecare dintre ele cu propriul său colectiv - cuibărite între sau pe dealurile din împrejurimi. Șiruri îngrijite de arbori de ceai cresc în terase pe povârnișuri. La vale, câmpurile de orez, de porumb, mei, sorg, cartofi dulci și fân formează o tablă de șah de hrană și belșug. Coborâm bălăbănindu-ne pe potecă și ne alăturăm celorlalți tovarăși din echipa noastră de lucru care se îndreaptă la rândul lor spre câmpuri.

În unele zile muncim pe plantațiile de ceai, culegând frunzele și îngrijindu-ne de cea mai prețioasă recoltă a satului Dragonul Verde. Alteori adunăm cartofi dulci, care sunt uscați, depozitați și dați de mâncare animalelor. Am muncit și în apă, construind șanțuri de irigare, puțuri și iazuri. Noi, femeile, suntem mai norocoase decât bărbații. Guvernul a emis o proclamație care stipulează că femeile nu pot munci în apă până la talie. Nimeni, și asta e destul de curios, dacă stai bine să te gândești, nu vrea ca vreo infecție să ajungă în corpurile femeilor prin zonele lor intime. Astăzi, totuși, muncim doar într-un lan de porumb. De vreme ce toate uneltele au fost cedate colectivului, ne luăm

săpăligele și celelalte instrumente de care avem nevoie de la șeful de echipă.

Acum, că mai sunt și alți oameni prin preajmă, am mare grijă cum interacționez cu Tao. Când o ia înainte pe câmpul care ne-a fost încredințat, rămân pe margine, îmi pun pălăria de paie peste batic, ca să mă protejez de soare, și abia apoi pășesc printre lanurile coapte de porumb. Kumei e în fața mea. Alege o brazdă chiar lângă Tao, dar eu mă duc trei brazde mai încolo și-mi înfig săpăliga în țărână, încercând să scot o buruiană.

Cu o lună în urmă nu mă pricepeam deloc la munca asta. Îmi dădeam silința, dar simțeam că n-o să mă obișnuiesc niciodată și ajunseseam la capătul puterilor. Mă tot gândeam la unul dintre profesorii mei care obișnuia să spună că țărâna chineză e „frate geamă cu boul“. Eu numai cu un bou nu semănăm. Mă întorceam de la câmp cu dureri de spate și de mușchi și cu mâinile pline de bășici. Arșița era îngrozitoare și nu pricepeam de ce trebuia să beau apă și ceai fierbinte. Dar, cum e zicala prin părțile astea: „Să vezi un lucru o dată e mai bine decât să auzi de el de o sută de ori. Să faci un lucru o dată e mai bine decât să auzi de el de o sută de ori.“ Am învățat și am tras înțelepciunea din natură. Mai e cale lungă până să ajung una dintre muncitoarele ultraproductive ale lui Mao, dar am aflat ce înțeleg sătenii prin „spirit de fier“.

Peste tot în jur aud oamenii muncind: foșnetul frunzelor în timp ce muncitorii se strecoară prin lanul de porumb, loviturile săpăligilor în timp ce afânează pământul și vocile plăcute care se adună laolaltă pe câmpul din apropiere pentru a intona un cântec de recoltă. E întocmai cum mi-am imaginat că avea să fie Noua Chină: țărani cu obrajii rumeni care muncesc cot la cot și împart avuțiile, soarele încălzindu-mi spatele, țârâitul greierilor și ciripitul păsărilor care ne însoțesc peste tot.

Când ceasul arată unsprezece, câteva femei măritate sosesc din sat cu canistre din metal atârinate de un fel de cobiliță pe care o poartă pe umeri. Ne servesc cu orez și legume - castraveți, vi-nete, roșii și ceapă, toate crescute de colectiv -, după care ne întorcem la muncă. La scurt timp după prânz își face apariția Z.G. Poartă pe cap o pălărie de paie cu boruri largi și duce cu el

o desagă și un șevalet. Muncește în rând cu noi în jur de o oră înainte să se așeze la umbra unui copac și să se apuce de desenat. Nimeni nu are nimic de obiectat. Ne surprinde munca la câmp.

La ora patru, când începe arșița mai mare, femeile măritate se întorc, aducând cu ele termosuri cu ceai și noi porții de orez. În timpul pauzei, oamenii se strâng în jurul lui Z.G. ca să-i privească schițele, exclamând și râzând la răstimpuri, când se recunosc în desene sau când îi recunosc pe alții.

— Uite, aia e cicatricea în formă de liliac a tovarășului Du!

— Eu chiar am picioarele atât de crăcănate?

— În asta se văd fetele din echipa de irigații. Cum se adună fetele astea, n-ai parte decât de veselie. Pentru ele viața pare lipsită de griji.

Lui Tao trebuie că-i vine greu să audă complimentele astea, de vreme ce nu demult era el cel care le primea, dar știe că se află în prezența unui artist mult mai înzestrat.

După pauză ne întoarcem la muncă. Ziua e aproape pe sfârșite, când se aude țipătul unei femei. Sătenii se opresc din cântat, și doar greierii își continuă zarva în timp ce încercăm prin aerul cald să dibuim sursa zgomotului. Încep să se audă noi țipete și urlate de durere. Kumei și cu mine dăm fuga prin porumb până pe câmpul alăturat, unde s-a început deja recolta; prin celălalt capăt a trecut o combină cu lame ascuțite. Acolo, în porțiunea curățată, s-au strâns mai mulți oameni grămadă. Fugim spre ei, iacându-ne cu coatele loc prin mulțime. Un bărbat mânjit tot de sânge, palid și îngrozit, stă aplecat deasupra unei femei. O rană mare, deschisă, se cascadează pe gâtul victimei, iar brațul ei e aproape desprins de trup. Sângele țâșnește, băltind în jurul ei. Trei femei și-au dat jos baticurile și încearcă să oprească sângerarea, dar nu pare să ajute prea mult. Simt în gât mirosul greu de sânge sub soarele arzător. Mi-e silă și-mi vine rău. Muștele și tot soiul de alte gângănii sunt atrase de miros și încep să bâzâie deasupra femeii, năpustindu-se asupra bălții de sânge. Am mai văzut-o prin sat la orele noastre de pictură ținute pe înserate și în drum spre câmp, dar nu știu cum o cheamă.

— Nu e vina mea, spune cu voce tremurândă bărbatul mânjit de sânge. Munceam pe partea mea de câmp. Tovarășa Ping-li

era lângă mine. Și apoi, dintr-odată, s-a aruncat în calea tăișelor, jos de tot, așa că n-am mai putut s-o evit. Probabil că nu m-a văzut. Dar cum e posibil? ne întreabă el, uitându-se la noi, căutând un răspuns, dar nimeni nu-i poate spune nimic. Nu se poate să nu mă fi văzut. În fiecare zi lucrăm unul lângă altul.

— Nu e vina ta, tovarășe Bing-dao, spune cineva din mulțime. Lucrurile astea se mai întâmplă.

Un murmur de încuviințări întâmpină această opinie. Dar „lucrurile astea se mai întâmplă?” mă întreb eu. Iar apoi îmi trec prin minte gânduri mai practice: „Unde e ambulanța? Unde e spitalul?” Dar nu e nici urmă de spital ori ambulanță pe o distanță de zeci de kilometri de aici. Și chiar dacă ar exista vreun spital, nu avem nici tractor, nici camion sau mașină care să fie folosite la transport. Oricum, nimic din toate astea nu mai contează. Femeia e pe moarte. Pielea i-a devenit ca de ceară. Balta de sânge continuă să crească, chiar dacă sângele nu mai țâșnește din răni ca la început. Ochii i-au devenit sticloși și nu pare să fie conștientă de ceea ce se întâmplă în jurul ei. Femeile îngenunchiate la căpătașul ei încearcă să o aline cum pot.

— Colectivul o să aibă grijă de copiii tăi, spune una dintre ele. Nu există orfani în Noua Chină.

— Vom avea grijă să nu fii uitată de copiii tăi, promite o alta.

— Sângele roșu e semn de puritate socialistă, adaugă cea de-a treia. Iar sângele tău e tare roșu.

Din nou murmur de încuviințări.

Îmi întorc privirea când femeii i se închid ochii și-l zăresc pe Z.G. Bucata de cărbune din mâna lui alunecă rapid pe foaia de hârtie din blocul lui de desen.

Mai târziu, pe când adun în curtea din față ustensilele de desen pentru lecția din seara asta, Tao bagă capul pe poartă. Mă întreabă dacă mă simt bine. Îi spun că da, cu toate că încă sunt tulburată după ce-am văzut-o pe femeia aceea murind. Tao dă din cap cu simpatie.

— Vreau să-ți arăt ceva, îmi zice el apoi. Vrei să vii cu mine?

— Tre' să pregătesc lucrurile pentru lecție

Arunc o privire împrejur să văd dacă ne urmărește cineva. Nu văd pe nimeni, dar asta nu înseamnă că nu ne aude careva, știind cum pe aici se aude orice sunet.

— Tovarășe Tao, îi spun eu pe un ton formal, pentru orice eventualitate, vin cu tine. Vreau să fiu utilă pentru toți cei din sat.

Îmi aruncă un zâmbet ștengăresc când ies în fața porții. O ia la stânga și străbate poteca care șerpuieste chiar pe lângă zidul înalt al vilei, iar eu îl urmez îndeaproape. Trece peste un mic podeț din piatră și cotește din nou la stânga, pe un drum care curge paralel cu râul din Dragonul Verde. Dacă Tao miroase a benzină, eu una nu mai simt, pentru că am ajuns să port la rândul meu același miros. Și o fac cu mândrie gândindu-mă că m-am integrat cu adevărat în viața satului.

Nu ajungem prea departe că Tao mă și ia de mână și mă trage de pe drumul principal. Atingerile erau interzise în Cartierul Chinezesc, dar aici regulile sunt și mai stricte. Nu-mi vine să cred că Tao mă atinge și că îl urmez pe treptele din piatră foarte abrupte, săpate în panta dealului. Nu-mi dă drumul mâinii. Mai sus, pe deal, aproape ascuns într-un crâng de bambuși, se vede un pavilion lat de vreo trei metri. Când ajungem la el, sunt deja cu răsuflarea tăiată. Piloni roșii circulari, cu vopseaua scorojită, se înalță până la acoperiș. Bambuși verzi, delicați, înconjoară trei laturi ale pavilionului. Pe cea de-a patra, ne protejează de o cădere în gol în valea de dedesubt o balustradă din piatră. Dealuri, sate și câmpuri se întind înaintea ochilor noștri.

— E minunat, spun eu.

Mă întorc cu spatele la priveliște și întâlnesc ochii întunecați ai lui Tao. Dintr-odată, aerul devine apăsător. Simt ce are să se întâmple în continuare. Poate că eu *o fac* să se întâmple. Când Tao mă trage în brațele lui, mă las în voia lui, supusă. Gura lui are un gust proaspăt, ca ceaiul alb. Îi simt inima bătând lângă a mea. Mă ține în brațe și mă privește în ochi. Simt că privesc în sufletul lui. Văd bunătate, compasiune și generozitate. Văd un suflet de artist.

Apoi, mă eliberează din strânsoare și face un pas înapoi. Nu-mi pasă ce a spus Kumei. Nu există amor „liber“ în China.

Nu aveam așa ceva nici măcar în America. Dragostea, de orice fel, are consecințe, așa cum a învățat pe pielea ei mătușica May. E adevărat că Tao și cu mine n-am făcut decât să ne sărutăm, dar asta este mai mult decât interzis în Noua Chină. Dar ce tot spun? Era interzis și pe vremuri. Și, să fim cinstiți! Eu sunt o fată cuminte, crescută în Cartierul Chinezesc. Eu nu fac asemenea lucruri.

— Ce e locul ăsta? întreb eu, încercând cu disperare să creez o oarecare distanță între ceea ce *vreau* să fac și ceea ce *se cade*.

— E Pavilionul Milosteniei, îmi răspunde Tao, iar vocea lui puternică nu trădează pic de emoție. A fost construit de bunicul moșierului care a deținut pe vremuri vila în care stai. Tot pământul ăsta era al lui. Deținea pavilionul, vila, toate clădirile din sat și câmpurile pe care le muncim, spune el arătând spre dealurile verzi, care se unduiesc în bătaia vântului. Așa și-a căpătat numele satul nostru. Seamănă cu un dragon verde care gonește peste dealuri.

Dacă el poate să fie atât de deschis, atunci eu de ce n-aș fi? Arunc o privire prin pavilion. Pe cei trei piloni sunt pictate cuplete: FII BUN ȘI MĂRINIMOS. OPREȘTE-TE LA RĂSTIMPURI PE DRUMUL NESFÂRȘIT CĂTRE VIITOR ȘI LASĂ DEOPARTE TOATE NECAZURILE.

— „Oprește-te la răstimpuri pe drumul nesfârșit către viitor“, citesc eu cu voce tare. Asta facem noi acum?

Tao îmi aruncă o privire pe care nu știu cum s-o interpretez.

— Asta facem? repet eu.

— Dar de ce trebuie să ne oprim?

Înțeleg întrebarea lui prin prisma gândirii mele de americană. Am fost sărutată doar de trei băieți. Primul a fost Leon Lee, fiul prietenilor părinților mei, Violet și Rowland Lee. De când Leon și cu mine eram copii, părinții noștri plănuiau într-o bună zi să ne căsătorească. Asta n-avea să se întâmple niciodată. Leon era prea serios pentru mine, iar eu nu doream să-mi petrec viața tânjind după visul american, să cumpăr o casă, să am o mașină de spălat vase și o peluză în curtea din față. Cu Joe Kwok m-am sărutat de câteva ori în facultate și credeam că ne

dorim amândoi același lucru, să fim împreună. Am aflat apoi că singurul lucru care îl preocupa serios era propriul lui viitor, și nimic altceva. Iar acum, Tao. Sunt virgină, dar cunosc pericolele și n-am să-l las în ruptul capului să treacă la atingeri mai serioase.

— Soarta te-a adus în satul nostru, spune Tao. A fost sortit ca tatăl tău să fie artistul care să mă învețe. Poate că ne e sortit să fim împreună.

— Trebuie să mă întorc, bâigui eu. Trebuie să-l ajut pe tata.

Dau să plec, dar mă trage din nou spre el. Felul în care mă strânge în brațe, felul în care-i alunecă mâna pe sub bluza mea, până pe sânul meu, nu trădează nicio sfiiciune. Așa ceva chiar nu mi s-a întâmplat niciodată, și simt cum mi se goleşte mintea. Plăcerea atingerii, focul și dorința pe care le trezește la viață mă iau pe nepregătite, bulversându-mă. Îmi sărută gâtul, împingând la o parte cu buzele săculețul primit în dar de la mătușica May. Îi simt limba pe piele, gustându-mi carnea, trimițându-mi fiori reci pe gât în jos, până pe sfârcuri. De unde știe ce să facă?

— Ar trebui să te întorci tu prima, spune el, cu o voce surprinzător de aspră. Eu am să vin un pic mai târziu la întâlnire, ca să nu bănuiască nimeni nimic.

Dau din cap și mă retrag.

— Trebuie să fim atenți, spune el. Nu trebuie să afle nimeni... deocamdată.

încuviințez din nou.

— Du-te, îmi spune, iar eu mă conformez.

Cursul de studiu politic și lecția de pictură din sala ancestrală nu-mi calmează cu nimic emoțiile și neliniștea. Merg învăluită de întunericul morții acelei femei și de lumina atingerii lui Tao. Sunt confuză, dar asta nu explică agitația din jurul meu. În seara asta, bărbații s-au strâns laolaltă, cu capul plecat și vocea potolită, în vreme ce femeile se strâng de cealaltă parte a sălii, cu fruntea sus și limba ascuțită.

— În vremurile feudale, femeia trebuia să-și urmeze bărbatul indiferent ce povară avea de dus, declară o săteancă, destul de tare ca vorbele să ajungă până la urechile bărbaților. Bărbatul

spunea: „Femeia e ca un ponei cumpărat. O călăresc și-o biciuiesc după bunul plac.“ Bărbatul tovarășei Ping-li a uitat că acum trăim în Noua Societate.

— Ping-li era femeie, dar înainte de toate era o ființă umană.

— Ni se spune că suntem stăpânii propriului destin, dar Ping-li n-a fost decât o sclavă pentru bărbatul ăla al ei.

Sunt consternată de toată această furie și de acuzații.

— N-a fost un accident întâmplarea de azi? Îl întreb eu pe Z.G. în timp ce sortăm pensulele și hârtia pe care am să le împart cu ajutorul lui Kumei după dezbaterea politică.

Z.G. îmi aruncă o privire de exasperare.

— Toată lumea spune că s-a sinucis, îmi șoptește Kumei. Bărbatul tovarășei Ping-li o bătea. O obliga să muncească din greu. A vrut să divorțeze de el în mai multe rânduri, dar asta nu l făcea decât să o bată și mai rău. Ce altceva putea să facă?

Fără să vreau, duc mâna la gât, copleșită de imaginile care-mi vin în minte cu tatăl meu, Sam. Nimeni din Dragonul Verde nu știe ce am lăsat în urmă ca să vin aici. Las mâna jos cât mai natural posibil și încerc să-mi ascund sentimentele. Îl surprind pe Z.G. privind-mă - cântărindu-mă, așa cum face întotdeauna - și constatând că, într-un fel sau altul, nu mă ridic la înălțimea așteptărilor.

— Poate că până la urmă China asta Nouă a ta nu e chiar așa de perfectă cum te-așteptai, îmi spune el în engleză, făcând-o pe Kumei să facă ochii mari de uimire.

— Vorbești rusa! sare Kumei, toată numai un zâmbet.

Toată lumea - de la președintele Mao până la fetele ignorante de la sat - caută să imite Uniunea Sovietică, care este numită *Lao Da Ge* - „Fratele mai mare“.

— Uniunea Sovietică de azi e ca ziua noastră de mâine! recită ea populara zicală.

Niciunul dintre noi nu o corectează. E mai bine să creadă că știu rusă decât să suspecteze că vin din America. Până și aici, în mijlocul pustietății, oamenii îi urăsc pe imperialiștii americani, așa cum le spun ei.

Mă uit de cealaltă parte a sălii, la Tao. Aproape întregul sat este aici, și totuși felul în care mă privește mă face să mă simt

de parcă am fi doar noi doi în toată încăperea. Până și ideea de a fi singuri împreună pare interzisă, și îmi ia gândul de la moartea femeii și de la imaginea tatălui meu spânzurat în dulap. Tao îmi aruncă un zâmbet încurajator. Parcă ar vrea să-mi spună că totul va fi bine.

— Am ieșit din căminele noastre în timpul colectivizării, bodogăne zgomotos una dintre femei. Ni s-a promis plată egală pentru muncă egală. Ni s-a spus că vom avea parte de Legea Căsătoriei care să ne îndrume. Dar unde-i ajutorul când avem nevoie de el?

Sung-li, soția corpolentă a secretarului de partid, mărșăluiește până la o veche masă de cult, și se sprijină pe ea cu pumnii strânși.

— Rânduielele feudale sunt greu de schimbat, spune ea cu o voce ascuțită. Când Armata Căii a Opta a trecut prin satul nostru în timpul Războiului de Eliberare, ne-a învățat să Dăm Glas Durerii¹. Noi, femeile eram încurajate să ne plângem despre umilințele pe care le înduram - violuri, bătaii, căsnicii lipsite de dragoste sau vieți duse sub papucul soacrelor fără inimă. Ne canalizăm poveștile triste despre chinuri și suferințe în furia colectivă față de sistemul feudal. Dacă bărbatul ne necăjea sau ne făcea zile fripte, îl băteam împreună în piață până cădea lat, ca un câine mort, cu gura, ochii și nasul pline de noroi și hainele zdrențuite.

În loc să le calmeze pe femei, discursul acesta mai mult le atâță, dar Sung-li nu a terminat.

— Dar nu asta-i calea prin care să-i facem pe bărbați să ne asculte, bârfind și plângându-ne ca niște femei slabe. Și dacă bați un bărbat în piața publică asta n-o să faci din el un soț mai bun, un tată sau un tovarăș mai bun. Vremurile s-au schimbat. Mă puneți într-o lumină proastă cu obiceiurile voastre înapoiate. Trebuie să ne ocupăm de chestiunea asta cum se cuvine. O să cer conducerii județului să ne trimită o echipă de propagandă.

¹ între 1940 și 1950, tribunalele locale chineze de la sate țineau întruniri în cadrul cărora țăranii puteau să se plângă despre

Ne vor ajuta să montăm o piesă ca să ne reamintească tuturor regulile. Voi avea nevoie de câțiva voluntari.

Am ceva experiență actoricească, așa că ridic mâna. Cum mă văd, Tao și Kumei își flutură și ei mâinile.

— Bun, spune Sung-li. Așa, restul serii un cuvânt să nu mai aud despre tovarășa Ping-li. E moartă. Asta-i tot ce putem să spunem, continuă ea, plimbându-și privirea prin sală, aproape provocându-i pe oameni să o contrazică. Strânge din buze și dă ușor din cap înainte să continue. Bun, acum să ne începem discuția politică. Vă rog să vă așezați la locurile voastre obișnuite.

Bisericiuțele se adună laolaltă fără tragere de inimă, iar Tao nimereste chiar lângă mine. În ciuda discursului încurajator al lui Sung-ling - dacă despre asta fusese vorba -, oamenii continuă să fie neliniștiți. Secretarul de partid Feng Jin urmează instrucțiunile nevastei lui, refuzând să pomenească vreun cuvânt despre femeia decedată. În schimb, se apucă să împartă laude pentru a alege muncitorii model. Apoi, povestește unele dintre cele mai importante fapte vitejești ale Armatei Roșii, lucru pe care-l face în fiecare seară. Începe să-mi placă mai mult decât episoadele din *Gunsmoke*, *Sky King* și *Highway Patrol* pe care obișnuiau să le urmărescă părinții mei.

Prima dintre poveștile din seara asta vorbește și despre femeile operatori de telecomunicații din timpul Războiului de Eliberare.

— Erau nevoite să alerge *sub foc continuu*, subliniază secretarul de partid Feng, de la o groapă de obuz la alta. Trimiteau mesaje urgente. Mesaje de *viață și de moarte*. Dacă pierdeau legătura, își transformau propriile corpuri în conductori *scrâșnind fire* între dinți. Femeile acestea au fost *surori* în războiul de rezistență!

Nu e chiar cea mai subtilă poveste moralizatoare, și din multe puncte de vedere pare o alegere ciudată, de vreme ce pun pariu că nu multă lume de-aici a văzut vreodată un telefon, dar par cu toții mai liniștiți. Dar eu una nu sunt. Piciorul lui Tao a alunecat lângă al meu. Căldura pielii lui îmi străbate cele două straturi de haine, arzându-mi pielea. Păstrez privirea înainte, holbându-mă la cefele celor din fața mea, dar inima îmi bate nebunește.

— Ce ne-a adus Eliberarea? întrebă secretarul de partid Feng Jin, după care trece la citate din Mao. „Toată lumea muncește, deci toată lumea mănâncă.“ Ce înseamnă asta? Astăzi, aceleași femei curajoase lucrează în centrale electrice. Se cațără pe stâlpii electrici ca să schimbe izolatori din porțelan pentru a menține în funcțiune liniile de înaltă tensiune. Într-o bună zi, vor aduce și aici telefoanele și electricitatea. Alte femei muncesc în mori și filaturi de bumbac sau ca operatoare de mașini unelte, prospectoare geologice, sudoare, forjori, piloți și marinari. Femeile sunt educate, fie în clase de instruire ca cea pe care o avem aici, în colectivul nostru, fie la universitate.

Urmează o discuție în care mai mulți bărbați ridică mâna și cer cuvântul. Ni se reamintesc încă o dată ce a promis președintele Mao în Noua Societate: Femeile duc pe umeri jumătate din bolta cerească. Toți - bărbați, femei și copii - trebuie să se lanseze în lupta politică pentru a ține piept furtunilor și a da piept cu lumea. Noi toți trebuie să aderăm la Legea Căsătoriei. Secretarul de partid Feng Jin încheie întrunirea cu un cântec, întreaga încăpere vibrează de voie bună în timp ce i se alătură toate vocile colectivului din Dragonul Verde.

Mai târziu, în timpul lecției de pictură, încă sunt conștientă de prezența lui Tao - cum aș putea să nu fiu când îi mai simt și acum gustul în gură și atingerea pe buze, gât și sân? care stă lângă mine. Refuz să-l privesc fățiș, dar trag cu ochiul la mâna lui și încerc să o desenez.

— Ceva s-a deschis în tine, Joy.

Ridic privirea și dau cu ochii de Z.G. Simt cum îmi năvălește sângele în obraji.

— Tehnica încă mai trebuie șlefuită, dar am impresia că lecțiile tale de calligrafie te-au înzestrat cu o atingere delicată.

Face câțiva pași înapoi, cu mâinile în sân, privindu-mi lucrarea cu o apreciere sinceră.

— Mâna e cel mai greu de desenat, adaugă el. Cred că ai fi bună, dacă ai vrea într-adevăr să înveți.

Zâmbesc. Ce ciudată și minunată s-a dovedit a fi ziua de azi. Când se încheie lecția, Tao pleacă împreună cu ceilalți săteni. Strâng împreună cu Z.G. și Kumei materialele de pictură și ne

întorcem la vilă. Kumei ne urează noapte bună, iar Z.G. și cu mine străbatem curțile spre camerele noastre alăturate. Z.G. dispăre în camera lui, în vreme ce eu pun materialele deoparte. Se întoarce câteva minute mai târziu cu un bloc de desen.

— Asta-i pentru tine, îmi spune el. Vei avea nevoie de mult exercițiu, dacă vrei să ajungi vreodată să desenezi cum trebuie o mână. Să încerci întotdeauna să zugrăvești lumea interioară din sufletul și din mintea ta. Asta este esența spre care tinde arta chineză. Ai putea să ajungi un artist adevărat, cred eu.

Nu mai spune altceva și se întoarce în camera lui. Rămân cu primele daruri de la tatăl meu - vorbele lui și blocul de desen.

După noaptea aceea, mă scol în continuare devreme și muncesc la câmp cum am făcut și până atunci. După-amiază, Z.G. lucrează mai departe de unul singur la marginea câmpului, cu cărbune, creion și blocul de desen sau cu pensule, vopsele și hârtie. Sătenii se opresc în continuare să se uite la desenele lui, dar observ tot mai mult că ține pentru el mare parte dintre lucrări, adesea acoperind foaia de hârtie, mai ales când mă apropiu eu, ca să nu văd la ce lucrează. Asta mă mâhnește, dar ce pot să fac?

La finalul zilei, Tao și cu mine rămânem mai în urmă, aducând uneltele tuturor și punându-le bine până a doua zi. Apoi, ne îndreptăm împreună spre Dragonul Verde. Avem grijă să nu ne ținem de mână sau să ne atingem, pentru că nu vrem ca scoțând cineva capul pe fereastră sau pe ușă să ne vadă. Ajungem la poarta din fața vilei, trecem de ea, traversăm micul pod, iar apoi străbatem în grabă cărăruia paralelă cu râul până ajungem la cotitura spre Pavilionul Milosteniei. Am devenit mai puternică. Acum pot să urc până în vârful dealului și am destulă suflare să-l sărut pe Tao de cum ajungem acolo. Mai târziu, mergem separat la întrunirea politică și la lecția de pictură din sala ancestrală. Nu mai stăm împreună, dar îl simt aproape, știind că a doua zi vom avea parte de întâlnirea noastră secretă din pavilion.

L-am pierdut pe singurul bărbat din viața mea care conta pentru mine, dar am ajuns să câștig alți doi bărbați, unici în felul lor. Doi bărbați care mă fac să uit de griji și mă încântă, fiecare

în felul lui, desigur. Și, pentru câteva minute, poate chiar ore din zi reușesc să mi-I alung din minte pe tata Sam. Dar nu e ușor. Când mă gândesc la tata, știu că ar fi fost nefericit să mă vadă aici. N-ar vrea să muncesc la câmp, să-mi curăț singură oala de noapte, să-mi las pielea să se pârjolească sub soarele dogoritor sau să petrec timp cu Tao, doar noi doi, singuri ore în șir - iar pe tema asta ar fi obiectat cel mai tare. Tata nu mi-ar fi spus-o niciodată - i-ar fi lăsat sarcina mamei -, dar ar fi fost foarte dezamăgit de mine. S-ar fi temut că mi-am stricat șansele pentru o „viață americană adevărată“, așa cum o numea el.

Remușcărilor pe care le simt pentru toate acestea sunt minore. O parte din mine simte că lumina aspră a soarelui îmi arde complet trecutul și că munca grea îmi șterge toate greșelile. În fiecare noapte când mă târăsc în pat, murdară din cap până-n picioare și cu mușchii obosiți, mă simt purificată și pot să dorm liniștită. Dimineața, când povara întunecată a remușcărilor care-mi apasă pieptul - și care nu m-au părăsit nicio clipă de când l-am văzut pe tata spânzurat cu o funie - amenință să erupă și să mă copleșească, arunc hainele pe mine și mă alătur celorlalți cu zâmbetul pe buze. Nu pot să uit cum m-au mințit mama și mătușa și cum s-au certat pentru mine, deși m-am dovedit a fi atât de nevrednică de grijile și de afecțiunea lor. Da, am scăpat de privirea acuzatoare a mamei și de privirea plină de reproș a mătușii, dar de mine însămi nu pot scăpa. Singurele lucruri pe care pot să le fac ca să mă salvez sunt să smulg buruienile de pe câmp, să mă las învăluită de sentimentele mele pentru Tao și să mă folosesc de pensulă, cărbune și vopsele pentru a învăța de la Z.G.

Partea a doua

Iepurele se ferește

Joy

In calea vântului și a valurilor

Repetăm de multe zile și suntem pregătiți să punem în scenă spectacolul nostru despre femei, „Legea Căsătoriei și judecata sănătoasă în Noua Chină“. Tobe, țambalele și coamele îi cheamă pe oameni din casele lor. Artificiile pocnesc și strălucesc, anunțând începerea serbării. E târziu, într-o după-amiază de duminică. Cei mai mulți săteni au avut zi liberă ca să se odihnească, să-și pregătească hainele și să se joace cu copiii. Acum, toată lumea din Dragonul Verde se reunește în scuarul din fața vilei pentru a ne urmări piesa. Cinci fete - cu bluze asortate, fundițe roz în păr și fluturând după ele panglici lungi din hârtie - aleargă printre grupurile de oameni. Băieții împart conuri de hârtie pline ochi cu alune sau semințe de pepene, pe care sătenii le sparg între dinți. Scena improvizată este aranjată după cutumele chinezești, fără cortină, totul fiind lăsat la vedere. Muzicienii își continuă cântecele zgomotoase, în vreme ce un grup de bărbați din tîmpa de acrobați a echipei de propagandă face tumburi și se învârt pe scenă. Programul începe cu o prezentare a câtorva dintre triumfurile lui Mao și ale Armatei Roșii din timpul Războiului de Eliberare. După aceea, actorii din echipa de propagandă interpretează o scenetă care ilustrează Măsura în Trei Pași pentru creșterea productivității agricole. Nu ni se spune nimic nou. Știu că sătenii din Dragonul Verde fac deja toate aceste lucruri, pentru că le-am făcut eu însămi sau le-am văzut cu ochii mei. Am cărat la câmp găleți de apă cu cobilița pe umeri, am împrăștiat bălegar cu mâna, am presărat conținutul oalelor de noapte pe varză, iar în fiecare zi Tao și cu mine trecem pe lângă un bivoli indian mînat înainte și înapoi peste bolovani, spărgându-i cu copitele, sfărâmând solul pentru un nou teren

arabil. În primele mele zile petrecute aici, mi-am făcut griji despre animalul ăsta. Purta ochelari de cal și se împleticise pe roci ascuțite de atâtea ori, încât picioarele îi ajunseseră sângerânde și mâncate de râie. Compasiunea mea de occidentală și-a spus cuvântul și l-am întrebat pe Tao de ce nu-i dădea nimeni bivolului ochelarii jos, ca să vadă pe unde merge.

— Fără ochelari, ar evita pietrele, mi-a spus el. E pedeapsa pentru faptele lui dintr-o viață trecută.

Încă îmi vine greu să cred că Tao se ghidează după asemenea credințe înapoiate, dar, dacă stau bine să mă gândesc, seara asta e merită educării țăranilor.

O nouă rundă de acrobații, care urmează după lecția de cultivare a pământului, îmbunătățește considerabil dispoziția publicului. Când cel din urmă acrobat părăsește scena făcând tumburi, Kumei, Sung-li și cu mine ne luăm de mâini și înaintăm. Eu voi juca două roluri diferite în seara asta. Dintre noi trei, eu sunt singura cu experiență actricească, așa că rolurile mele sunt mai complexe. Pentru primul personaj, o femeie soldat, port o jachetă verde, pantaloni și o beretă cu o stea roșie. În stânga mea, Kumei apare ca o fecioară dinaintea Eliberării, cu o parură bogată, împodobită cu ciucuri și mărgele, cu o jachetă din brocart și o fustă lungă din mătase cu zeci de pliuri micuțe. În dreapta mea, Sung-li poartă ținuta de zi cu zi a tuturor femeilor pe care le-am întâlnit aici, la țară: o bluză din bumbac cu model floral, pantaloni largi, albaștri și pantofi făcuți de mână.

— Noi, femeile, am găsit o viață nouă în Noua Chină, încep eu, adresându-mă publicului. Am luptat împotriva autorității politice a sistemelor feudale, împotriva autorității religioase și celei a bărbaților noștri. Am luptat împotriva opresiunii de clasă și agresiunii străine.

— Eu sunt o fată din vremurile feudale, anunță Kumei cu nervozitate în glas.

Când am început repetițiile, Sung-li a insistat ca Kumei să joace rolul acesta. E destul de greu să ți-o imaginezi pe Kumei, cu obrații ei rumeni și vocea ei sonoră, jucând rolul unei fecioare sfioase. Eu aș fi fost mult mai potrivită pentru rol, de vreme ce am jucat pe vremuri rolul unei fiice de împărat ca figurantă

într-un film. În plus, mătușa mea m-a sfătuit întotdeauna să iau rolurile cu cele mai frumoase costume.

— Când aveam cinci ani, părinții mei m-au vândut moșierului, continuă Kumei. N-a trecut mult, că m-a și împopoțonat ca pe un cadou pe care îl deschidea în fiecare noapte. Oh, cum mai plângeam! Aveam gură, dar nu și dreptul s-o deschid. Aveam picioare, dar nu și libertatea de a fugi.

Mișcările lui Kumei sunt stângace și n-are pic de prezență scenică. Totuși, sunt uimită de cât de bine se descurcă. Nu știe carte, așa că n-a putut citi scenariul. Am lucrat cu ea toată săptămâna, încercând să o ajut să memoreze cuvintele, dar Sung-ling spunea întruna că versiunea lui Kumei era mai potrivită.

— Soldații Kuomintang n-au ridicat un deget să ajute oamenii împotriva atacatorilor japonezi și a vitregiilor naturii. În urmă cu cincisprezece ani, seceta a pustii câmpurile. Acum unsprezece ani, foametea a făcut ravagii în țară. Milioane de oameni au suferit de foame.

Kumei ezită, poticnindu-se. După care se blochează de tot. Oamenii din public încep să râdă pe înfundate și să arate cu degetul. Am crezut că o să fie distractiv, dar acum îmi pare rău că s-a oferit să ajute. Sung-ling îi șoptește replica următoare, iar ea o repetă.

— Stăpânul meu păstra orezul pentru el. Oamenii plecau din sat și mergeau la cerșit. Își vindeau copiii. Mulți dintre ei, prea mulți, au murit. Când Războiul împotriva Agresorilor Japonezi s-a încheiat, am avut parte de Războiul de Eliberare.

Când publicul izbucnește în urale, Kumei face câțiva pași pe scenă și-și împreunează mâinile ca pentru rugăciune. În ciuda interpretării de amator, acum continuă cu mai multă forță.

— După ce marele nostru conducător a eliberat poporul, oamenii l-au acuzat pe stăpânul meu de fapte îngrozitoare. L-au omorât, iar mie mi-au ordonat să-mi recunosc păcatele. Am făcut-o în fața întregului sat. Iar voi - aici întinde brațele pentru a cuprinde întregul public - v-ați amintit de trecutul meu roșu ca fiica unei familii de țărani. M-ați lăsat să trăiesc!

Publicul pare fascinat, dar eu una m-aș fi descurcat mult mai bine cu monologul. Aș fi memorat textul propriu-zis trimis de guvern și n-aș fi vorbit atât de dezlânat.

Acum, Sung-ling înaintează cu pași mari pe scenă. A fost distribuită în rolul unei țărănci model.

— Marele nostru conducător a trimis oameni să ne învețe. Prima lecție: să mă spăl pe dinți! M-am supus. Mai târziu, a instituit Reforma Agrară. Până și femeilor ca mine li s-a trecut numele pe acte de proprietate. În sfârșit am fost liberi de opresiunea orânduirii feudale.

Nu este un rol prea greu pentru Sung-ling, de vreme ce nu trece zi în care să nu recite asemenea lucruri. Acum, se apleacă înainte, parcă pentru a se confesa, privind publicul cu înțeleș.

— Dar președintele Mao nu s-a oprit la asta. Ne-a îndrumat pe calea de la socialism la comunism, iar noi i-am dat ascultare. În urmă cu cinci ani, am format echipe de ajutor reciproc. În urmă cu doi ani, am cedat colectivului pământurile, animalele, semințele și uneltele noastre.

Am mai auzit toate astea dar, pentru prima oară, și-au găsit cu adevărat ecou în mintea mea. Oamenii au avut pământul lor pentru doar trei ani? Dar nimeni de aici nu se plânge. Toată lumea iubește colectivul, pentru că...

— Nu mai murim de foame, declară Sung-ling. Eliberați de moșierul lacom, câștigurile agricole au crescut și până și copiii noștri sunt dolofani.

Face o plecăciune și e întâmpinată cu ropote de aplauze. Pleacă încet capul și continuă.

— Am primit Reforma agrară și Legea Căsătoriei în același timp. Nu e același lucru cu deprinderea spălatului pe dinți sau a curățării urechilor. După cum veți vedea, încă ne confruntăm cu destulă opoziție...

În următoarea scenetă, Tao și o fată din echipa de propagandă interpretează rolul unui tânăr cuplu. Merg împreună pe scenă, fără să se atingă. Tao nu are decât opt replici, iar la repetiții nu i-au ieșit cum trebuie nici măcar o dată.

— Ar trebui să-l rog pe tata să ne aranjeze căsătoria, recită Tao fără tragere de inimă.

Am încercat să-l ajut să-și rostască replicile mai frumos, dar se pare că n-am scos-o la capăt.

— Tații noștri vor negocia prețul miresei și zestrea. Apoi, vei veni în casa mea.

Fata se îndepărtează de el strâmbând din nas și face un semn de refuz cu degetul.

— Nu, nu, nu pot să facă asta. Eu nu sunt de vânzare.

Tao bălmăjește replica următoare, care ar fi trebuit să fie: „Dar ți-am spus că aș fi fericit să fii cea de-a doua soție a mea.“

Pentru partenera lui, spectacolul merge înainte, cum ar spune Mătușica May.

— S-a terminat cu soțiile multiple, cu miresele copile sau cu concubinele. Și s-a terminat cu vânzarea femeilor, repetă ea, pe un ton din ce în ce mai sever.

Tao, peșitorul nepotrivit, insistă, gesticulând stângaci spre aleasa lui cu o înflăcărare demnă de toată mila.

— Vei fi în siguranță cu mine. Nu vei fi nevoită vreodată să părăsești casa ori curtea. Vorba zicalei - și aici Tao strălucește, ușurat să ajungă la ceva ce chiar cunoaște - „Bărbatul merge la piață să-și vândă marfa, dar locul femeii e acasă, cu soacra și copiii.“

La replica aceasta, un murmur de aprobare răzbate din public, ceea ce mă surprinde, ținând cont de felul în care acceptaseră oamenii din toată inima povestea cu reforma agrară. În clipa asta îmi dau seama că multe dintre familiile de-aici, ca familia lui Tao, încă își țin nevestele, mamele, surorile și bunicile închise în casă. Sunt atât de absorbită de aceste gânduri, că Sung-ling trebuie să mă împingă de la spate ca să înaintez pe scenă.

Mi s-a atribuit rolul surorii lui Tao, proaspăt întoarsă din serviciul militar. Ridic mâna spre cer în stilul însuflețitor prezent în posterele guvernamentale pe care le-am văzut.

— Fraților, a venit vremea să înțelegeți că femeile nu mai pot fi asuprite și exploatare. Uitați-vă la mine. Am luptat în armată. Astăzi, sunt liberă de cei patru pereți ai casei mele.

Am de ținut un monolog lung, și am muncit din greu ca să-l memorez. Până aici, sunt foarte mulțumită de cum mă descurc.

— Frate, continui eu, roagă-ți mireasa să meargă cu tine de bunăvoie la liderii de partid din satul nostru ca să primească permisiunea să se mărite. Dacă se învoiește, cumnata mea se

va bucura de un statut egal în căminul nostru. Dacă va naște o fetiță, să o primești cu brațele deschise. Pruncuciderea copiilor de sex feminin e strict interzisă! Ține minte, construiești Noua Societate. Dacă continui să urmezi vechile datini odată însurat, îmi voi duce cumnata cu mâna mea la tribunal să ceară divorț. Oamenii te vor înjosi în ședințe de umilire publică. Te vor izgoni din pricina deprinderilor tale contrarevoluționare și-i vor acorda bucuroși divorțul dacă te încăpățânezi să urmezi calea burgheză.

Membrii echipei de propagandă au insistat să folosească fraza aceasta, dar nu pot să nu mă întreb ce știi sătenii din Dragonul Verde - oricât de mult i-aș simpatiza - despre calea burgheză?

Directorul echipei de propagandă înaintază cu pași mari spre mijlocul scenei, ca să lămurească publicul, anunțând morala poveștii:

— Mirele și-a înțeles greșeala și promite să o ia pe calea cea bună, declară el. Tinerii noștri însurăței vor urmări propriile lor interese și se vor întoarce încântați de la starea civilă.

Pe măsură ce se lasă noaptea, membrii tmpei așază la marginea scenei farfurioare mici, umplute cu ulei de fasole și aprinse cu fitiluri din bumbac. Atmosfera aceasta mai întunecată pare potrivită pentru ceea ce urmează. Tovarășul Feng Rui, soțul femeii decedate, e condus pe scenă pentru o ședință de umilire publică. Ține capul plecat, refuzând să se uite în public. E îmbrăcat în haine țărănești, obișnuite. Părul îi atârnă ațos și lins.

— Țineți minte, îl avertizează Sung-ling, indulgență celor care mărturisesc și asprime pentru cei care refuză.

— Am fost un soț rău, începe tovarășul Feng Rui. Nu am urmat calea comunistă.

Atât a reușit să spună până să înceapă lumea să-l hulească.

— Știam noi că ești reacționar, țipă cineva.

— Nevasta ta te-a făcut om hain și avea dreptate, îl acuză altcineva.

Sung-ling ridică mâna, cerând liniște, pentru a se adresa direct tovarășului Feng Rui.

— Nevasta ta era femeie, dar, în același timp, era și o persoană. Și totuși, ai tratat-o ca pe un câine. Ai bătut-o și ai blestemat-o. Ce-ai de spus în apărarea ta? Povestește-ne trecutul tău urât ca să ne dăm seama cine ești.

Feng Rui bânguie ceva de neînțeles. Aproape că îmi pare rău pentru el văzându-l umilit în fața întregului colectiv. Dar apoi îmi vine în minte imaginea nevastei lui pe moarte, și parcă-i văd din nou rănilor și pielea ca de ceară. Feng Rui are noroc să scape așa ușor.

— Te-ai purtat atât de rău cu nevasta ta, continuă Sung-ling, încât a ales să se arunce în calea lamelor de la combina tovarășului Bing. Și cum crezi că se simte el acum? A curmat o viață, dar nu a fost vina lui.

— A fost vina ta! țipă lumea din public.

Stau la marginea scenei. Mi-am pus pe mine următorul costum, iar acum ar trebui să mă pregătesc pentru marea finală. În schimb, mă pomenesc alăturându-mă celorlăți, scandând acuze la adresa soțului tovarășei Ping-li. Adrenalina îmi țâșnește prin vene în timp ce tovarășului Feng Rui i se prinde în piept o panglică albă.

— De-acum înainte vei purta această panglică acuzatoare, anunță Sung-ling. Toată lumea se va uita la tine și-ți va vedea adevărata față, de element de dreapta!

Acestea fiind zise, Feng Rui este condus afară de pe scenă, încheind astfel partea ședinței de umilire publică din spectacolul nostru. Sunt entuziasmată, pregătită pentru următorul meu rol. Mă ciupesc rapid de obraji, ca să-i îmbujorez, de vreme ce niciunul dintre noi nu poartă machiaj. Trebuie să încheiem seara într-o notă pozitivă, iar ultima noastră scenă e numai bună pentru asta.

Îmi ocup locul la o masă împreună cu unul dintre actorii tri-miși de conducerea județului. Îl cheamă Sheng. Nu trebuie să-l privesc prea atent ca să-mi dau seama că nu a urmat lecția despre spălătul pe dinți, și e destul de limpede că nici de spălat nu s-a spălat în ultima vreme. Suntem doi soți cu o căsnicie nefericită. Suntem amândoi pescari. Ne certăm despre cine să se ocupe de treburi în casă, să aibă grijă de copii, despre cine coase sau spală hainele. Apoi, acuzațiile trec de la viața domestică la cea publică.

— Așa deci, îți place să ieși în larg, ca să-ți arăți tăria, așa-i? mă întrebă Sheng batjocoritor. E ca și când i-ai cere unui pui

de găină să înghită o boabă de soia. În cele din urmă tot o să te îneci cu el.

— Dar nu m-am înecat! Navighez pe mărele revoluției asemeni tuturor compatrioților mei. Țin piept vântului și valurilor și deschid noi drumuri pentru femei! Tovarășele mele și cu mine am aplicat conceptele lui Mao Tsetung în pescuit. Barca mea a prins peste șapte sute de tone de pește. „Toată lumea muncește, deci toată lumea mănâncă!“

Soțul meu e nemulțumit de răspunsul meu, dar încă și mai nemulțumit de mine. Poate că l-am bătut eu la pescuit, dar acum e rândul lui să mă bată la propriu. Nu-mi dă de mâncare. Mă încuie pe afară, ca să fiu nevoită să dorm în aer liber. Când eram copilă, eram adesea lăudată pe platourile de filmare pentru talentul meu de a plânge când striga directorul „Acțiune“. Acum dau drumul la lacrimi. Sunt atât de mândrită și vrednică de milă, pare că nu am nicio scăpare. Iau un cuțit de măcelar și mă pregătesc să mi-l înfig în inimă. Până și bărbații din public suspină, înduioșați de soarta mea nenorocită.

Chiar atunci, ridic privirea și zăresc un poster despre Legea Căsătoriei. Cercetez imaginea, explicând ceea ce văd:

— O căsătorie încheiată în grabă nu e o bază solidă pentru o căsnicie. Suicidul nu e o soluție pentru nefericire. Când soțul și soția vor dori, li se va acorda divorțul.

Când mă întorc, un complet de judecată e așezat la masa mea de bucătărie. Îmi spun povestea nefericită. Soțul meu oferă propria-i versiune. În cele din urmă, mi se acordă divorțul în conformitate cu Legea Căsătoriei. Soțul meu și cu mine ne despărțim în relații bune. Eu mă întorc la vasul meu de pescuit, el la al lui.

— Norii întunecați ai suferinței s-au împrăștiat, spun eu în fața publicului. S-a arătat cerul senin. S-a restaurat armonia.

Cu această concluzie, ne facem plecaciunile. Micul nostru spectacol nu a fost la fel de spectaculos ca un film artistic sau un serial de televiziune, dar publicului i-a plăcut la nebunie. Mă cuprind aceleași sentimente pe care le încerc după fiecare reprezentație - euforie și bucurie. În timp ce sătenii se îndreaptă spre casele lor, Tao, Kumei, Sung-ling și cu mine ajutăm trupa

să-și încarce costumele și recuzita în roabe, care vor fi împinse până la cel mai apropiat drum, la câțiva kilometri depărtare. De cum părăsesc scuarul, Kumei și fiul ei străbat cei câțiva pași în-
apoi spre vilă.

— Mulțumesc pentru ajutor, mă laudă Sung-ling.

— Mulțumesc că m-ați lăsat să particip, îi răspund eu. Mă bucur că am putut să...

— Nu te împăuna prea tare, îmi taie Sung-ling macaroana. Indivizii n-ar trebui să-și asume meritul pentru o treabă bine făcută. Gloria revine echipei și colectivului nostru.

Dă din cap cu asprime și se îndepărtează. Eu și Tao rămânem aproape singuri în scuar. Mi-ar fi plăcut să putem merge undeva să bem o Cola sau să mâncăm o înghețată așa cum făceam acasă, pentru că nu mă simt pregătită să mă întorc la vilă. Însuflețită de adrenalina care îmi curge încă prin vene, îl întreb dacă i-ar plăcea să facem o plimbare. E prea târziu ca să mai urcăm dealul spre Pavilionul Milosteniei, așa că ne rezumăm la poteca ce urmează cursul râului. După un timp, ne oprim și ne așezăm pe niște pietre de pe malul apei. Îmi dau jos pantofii și șosetele și-mi înmoi picioarele în apa rece. Tao își descalfă sandalele și-și afundă picioarele lângă ale mele. În școala primară, Hazel și cu mine obișnuiam să le luăm peste picior pe celelalte fete pentru că le plăcea să filtreze cu băieții, atingându-și pe ascuns picioarele pe sub masă. Era genul acela de tachinare specific fetelor tinere care nu știu absolut nimic despre sex, băieți sau povești de dragoste. Dar acum îmi las degetele - ude și moi - să alunece de-a lungul bolții piciorului drept al lui Tao. Și totuși, senzațiile pe care mi le oferă atingerea asta nu se limitează la picioare. Gestul meu i-a dat curaj și lui Tao, pentru că-mi ia mâna și o așază în poala lui. Îi simt sexul tare și mă înfior, dar nu-mi retrag mâna.

Mai târziu, când mă întorc la vilă, îi găsesc pe toți în curtea din față. Ta-ming doarme cu capul în poala lui Kumei. Yong e cocoțată pe o jardiniere din ceramică, abia atingând pământul cu picioarele ei legate. Iar Z.G. stă cuibărit pe o treaptă, cu coatele pe genunchi și capul în față. Mă simt înviorată, dar el pare furios, și asta chiar mă irită.

— Vii de departe și toată lumea încearcă să fie înțeleghătoare față de obiceiurile tale diferite, începe el pe un ton sever, aspru. Dar nimeni din casa asta nu-și permite să-ți tolereze preocupările burgheze.

— Ce preocupări...

— Pleci din sat cu Tao și faci cine știe ce. Trebuie să încetezi cu astea.

Primul meu răspuns este un val de indignare. „Cine te crezi? Tatăl meu?“ îmi vine să-l întreb, numai că el chiar *e* tatăl meu. Ei bine, o fi el tatăl meu, dar asta nu înseamnă că mă *cunoaște*. Nu poate să-mi spună ce să fac. Caut cu privirea un sprijin de la Kumei și Yong. Tocmai am văzut o serie de scenete despre eliberarea femeilor. Kumei și Yong ar trebui să fie de partea mea, dar pe chipurile lor albe ca varul se citește teama.

— Suntem în Noua Chină, dar un lucru nu s-a schimbat, continuă Z.G. Faptele tale se reflectă și asupra noastră, a tuturor.

Faptele mele? Mă gândesc la lucrurile pe care tocmai le-am făcut cu Tao. Rușinea, jena și amintirea plăcerilor trăite cu el îmi ard obraji. Și totuși, răspund sfidătoare.

— Nu s-a întâmplat nimic!

— Dacă ești prinsă, continuă Z.G., nu vei fi singura pedepsită. Noi toți vom fi nevoiți să participăm la ședințe de umilire publică și să ne facem autocritică.

— Mă îndoiesc, spun eu pe un ton arțăgos, așa cum făceam când intram în bucluc și mă certa tata.

Asta-i bună acum! Am ajuns aici de-a dreptul euforică, încântată de spectacol, de felul în care a reacționat publicul la interpretarea mea și de faptul că lucrurile avansează între mine și Tao. De ce trebuie Z.G. să strice totul?

— *Tu* nu știi nimic despre nimic. Ceea ce faci e periculos pentru gazdele noastre, spune el. În ultimii doi ani, peste două milioane de oameni au fost mutați cu forța în vestul îndepărtat și puși să cultive terenurile virane drept pedeapsă pentru că au criticat guvernul, pentru că nu s-au adaptat în societate sau pentru comportamentul lor contrarevoluționar. Unii dintre oamenii ăia erau țărani ca Yong, Kumei și Ta-ming, care au făcut ceva ce i-a deranjat pe membrii partidului local. Cât timp crezi c-ar rezista ei trei acolo? S-ar prăpădi foarte repede, nu crezi?

— Parc-ai fi unchiu', îi răspund eu. Strigi întruna „Lupul!“.
Eu n-am văzut nimic rău.

— Tocmai ai văzut ce s-a întâmplat cu bărbatul lui Ping-li.

— A meritat-o!

Z.G. dă din cap. Nu ne cunoaștem de prea mult timp, dar e limpede că îl fac să-și piardă răbdarea și că el mă irită la culme.

— Îți mai spun o dată, îmi zice el, încercând să-și mai tempereze tonul. E periculos ce faci - nu doar pentru tine, ci și pentru gazdele noastre.

— Nu cred așa ceva. De ce-ar avea faptele mele vreo consecință asupra lor sau, la drept vorbind, asupra oricui altcuiva?

— E periculos și pentru mine, îmi mărturisește Z.G. Ce crezi că va raporta secretarul de partid Feng Jin la Uniunea Artiștilor Plastici despre cine am adus cu mine în Dragonul Verde și despre cum corupi oamenii? Ești străină, continuă el în engleză, încă n-am găsit o soluție ca să te protejez când ne întoarcem în Shanghai.

— Poate că nu vreau să mă întorc...

îmi respinge comentariul cu un gest iritat al mâinii. Înainte să continue, trage puternic aer în piept ca să se liniștească.

— Vreau să înțelegi că nu sunt insensibil când vine vorba de dragoste. Tu, mai mult ca oricine altcineva, ar trebui să știi asta. Știu că e imposibil să desparți doi tineri îndrăgostiți care vor să fie împreună. La urma urmei, câteva minute sunt suficiente.

Lipsa lui de tact și de menajamente mă șochează. Nu mi-l pot imagina pe tata Sam spunându-mi vreodată așa ceva.

— Nu văd decât un singur lucru de făcut, spune Z.G. Să vă țin pe amândoi pe-aproape. De-acum înainte te duci și te întorci de la câmp numai împreună cu Kumei. Gata cu vizitele tale cu Tao la Pavilionul Milosteniei.

— De unde știi...?

— E un sat mic. Aici n-ai parte de intimitate. Lumea vede tot. Nu ți-ai dat seama de treaba asta nici până acum? mă întrebă el, după care se oprește, ca vorbele lui să-și facă efectul. Seara, o să mergi cu mine la sala ancestrală pentru sesiunea de studiu

politic și lecția de desen. O să împărți de una singură hârtia și pensulele. N-ai nevoie de ajutor.

— Dar așa n-am să mai apuc să-l văd niciodată...

— Sâmbăta viitoare, continuă Z.G., vorbind de-a dreptul peste mine, vom ține o expoziție cu cele mai bune lucrări ale tuturor. Tao și cu tine vă veți expune lucrările cu Pavilionul Milosteniei.

— Dar n-am lucrat nimic acolo, recunosc eu. Și nici Tao.

— Știu, îmi spune el pe un ton sec. Trebuie să vă apucați amândoi de lucru, cât mai repede. Așa că, după lecția noastră din sala ancestrală, voi doi o să vă întoarceți cu mine la vilă.

— Nu vreau să mă creadă nimeni specială...

— N-o să te creadă specială când o să vadă cum te tratez. O să te învăț să desenezi, și-o să înveți. O să-ți dau teme de făcut, și-o să le faci. N-am de gând să fiu blând. Toată lumea e de acord că Tao e talentat. Cât despre tine, nu sunt sigur că ai un talent deosebit, dar ești mai bună decât toți ceilalți din locul ăsta. Așadar, de-acum înainte, noi trei o să avem lecții private în curtea din față. O să ținem poarta deschisă, ca să ne vadă toată lumea. În curând, oamenii vor înțelege că vizitele voastre la Pavilionul Milosteniei erau menite doar pentru desen și pictură. Și nimic altceva. Dacă aveți noroc, într-o zi, două, o să uitate de voi. Odată ce se întâmplă asta, dacă se întâmplă să vă las singuri câteva minute...

Poate că n-o să fie atât de rău. Poate se dovedește chiar să fie un lucru bun. Tao și cu mine putem să muncim întreaga zi la câmp, după care, noaptea, vom petrece timp împreună la lecția noastră specială. Vom învăța de la Z.G. și, în același timp, vom fi împreună într-un fel care să nu ducă la ceva prea periculos. Am nouășpe ani și nu sunt proastă. Lucrurile au avansat foarte repede cu Tao. Și, după cum a subliniat și Z.G., știu foarte bine unde poate duce giugiuleala.

— Și de sâmbătă încolo ce se întâmplă? întreb eu.

— Stai să vină sâmbăta și mai vedem. Nu uita, trecutul e cel care-l face pe om. Dacă trecutul tău nu este bun, atunci nici tu nu vei fi. Un rebel la vârsta de cinci ani va rămâne un rebel în

tinerete și va muri rebel. Tu ce ești, Joy? Care-i trecutul tău și ce-ai de gând să devii de-acum înainte?

Și-așa începe pregătirea mea artistică. Așa cum a promis, Z.G. nu e deloc îngăduitor cu mine.

— Schița e bună, dar expresia tot nu e destul de profundă, îmi spune el. Marele nostru președinte a spus că nu poate exista artă doar de dragul artei. Trebuie să exprimi gândurile și sentimentele poporului. Trebuie să fie realist!

N-am mai muncit niciodată atât de mult. Criticile lui Z.G. sunt dure, dar lecțiile îmi permit în același timp să fiu cu Tao, a cărui prezență le confirmă sătenilor care se îngrămădesc noaptea în jurul nostru în curtea vilei că profesorul nu dă dovadă de părtinire față de fiica lui.

— Tao e înzestrat cu talent, le spune Z.G. sătenilor. Fiica mea... Ea învață să picteze aceeași frunză de bambus la nesfârșit. Artiștii din timpul dinastiei Ming au perfecționat tehnica aceasta de a picta aceeași frunză de bambus o dată, și încă o dată și încă o dată, la nesfârșit.

Așa e. încă mă pune să pictez lăstari de bambus, exact așa cum am făcut în prima noapte în care am ajuns aici. Nu înțeleg de ce, ținând cont de criticile lui.

— Artiștii din dinastia Ming încercau să redea esența bambusului cu tușele lor simple, continuă el. Acum, fiți atenți la felul în care a pictat fiica mea bambusul din jurul Foișorului Milosteniei. E drăguț, dar observați-l mai îndeaproape. Nu e nimic *în spatele* tușelor ei. Îi tot spun că trebuie să exploreze mai adânc pentru a-și descoperi sensibilitatea emoțională.

Pearl

Praf și amintiri

Îmi încep zilele la șase dimineața. Mă trezesc în zgomot de bubuituri ritmice - chiriașii fac gimnastică după un program de radio pe care toată lumea este încurajată să-l urmărească în fiecare zi. După ce mă îmbrac și cobor la parter, îi găsesc la bucătărie, ciorovăindu-se și certându-se ca de obicei din pricina spațiului mic.

— E rândul meu la aragaz, se răstește una dintre dansatoare la nevasta polițistului.

Văduva face apel la rațiune.

— Vreau doar să-mi pun chifla lângă oala ta. S-o încălzesc la căldura de la aragaz.

— Știi care-s regulile. Dă-te de-aici!

Văduva se retrage cu spatele și se ciocnește de cizmar. O parte din terciul lui de orez se varsă pe podea, așa că se pune pe țipat:

— Hei! Ai grijă, vacă grasă ce ești!

— De ce zbieri la mine? Îi țipă văduva la rândul ei. E vina ta. În Noua Societate trebuie să faci loc pentru toată lumea.

Cizmarul mârâie, după care duce din nou castronul la gură și soarbe zgomotos. Cu cealaltă mână își scarpină noada. Nimeni nu se sinchisește să strângă murdăria de pe jos, dar, pe de altă parte, podeaua pare că n-a mai fost curățată de la Eliberare, poate chiar mai mult. Mă ridic de la masă, înmoi o cârpă cu puțină apă fierbinte din termos și șterg balta de terci de pe jos. Iau mai multe straturi de negreală, iar modelul de gheață crăpată al gresiei, pe care mama o îndrăgise atâta, începe să iasă la iveală. După mii de mese unsuroase, gătite de mulțimea de oameni care locuiește în casa familiei mele și, cel mai probabil, nicio repriză

de curățenie, gresia a rămas la fel de frumoasă. Împăturesc cârpa și mai frec puțin locul. Ciorovăiala matinală încetează, iar în încăpere se așterne liniștea. Șase perechi de ochi se holbează la mine: văduva polițistului mă privește cu dispreț, cizmarul cu o expresie batjocoritoare, cele două dansatoare amuzate, Bucătarul îngrijorat, iar profesorul cu simpatie. Mă ridic din genunchi, clătesc cârpa și mă întorc la ceașca mea de ceai.

După micul dejun, urc din nou la etaj unde, acum că mă uit mai bine, pare că nici mocheta că n-a mai fost curățată de când am părăsit casa împreună cu mama și cu May. Intru în cameră și închid ușa după mine. Mă spăl pe dinți, îmi prind o eșarfa pe cap și-mi ridic mai sus brățara din jad, până mi se întepenește în jurul brațului. După ce îmbrac o jachetă ușoară, cobor scările, ies din casă și pornesc spre muncă. Nimeni nu-mi urează la revedere sau o zi bună. E aceeași poveste de șase săptămâni. În unele zile, îmi pierd nădejdea că Z.G. și Joy o să se mai întoarcă vreodată în Shanghai sau c-o să mai primesc vreo veste de la May. I-am scris surorii mele o dată pe săptămână, iar până acum n-am primit niciun răspuns. O fi primit scrisorile mele? Sau bărbatul de la agenția familială mi-o fi înșirat gogoși atunci când mi-a spus că sora mea și cu mine vom putea să ne trimitem scrisori una alteia prin el și Louie Yun în satul Wah Hong? Nu pot decât să aștept, și să văd ce aduce ziua de mâine.

Astăzi, cerul de octombrie este senin, iar aerul perfect. Vânzătorii de pepene pe care-i întâlneai pe străzi la finele verii au fost înlocuiți de cei de curmale. Un negustor cu o voce ascuțită, subțire, cheamă mușterii la plăcinte cu ridichi și varză prăjite în ulei. Un producător de tofu împinge un căruț din lemn, laudându-și în gura mare micile calupuri albe, perfecte. Femeile, chiar și în Societatea aceasta Nouă, petrec cel puțin trei ore pe zi pregătind mâncarea, vizitând diverse piețe, tocând, gătit și făcând curat. La ora asta, le vezi cărând termosuri la rezervoarele de apă caldă sau cu coșuri în mâini, pornind spre magazinele de stat după lapte proaspăt de soia și gogoși. Văd o mulțime de servitori: fete tinere de la țară - atât de ușor de recunoscut după bluzele cu modele florale, pantalonii din bumbac strânși în talie

cu sfoară și pantofii cu talpă de hârtie făcuți de mână - stând la coadă cu cupoanele stăpânilor în mână.

Când îmi vine autobuzul, mă înghesui printre ceilalți muncitori, cei mai mulți dintre noi îmbrăcați în nuanțe fade de albastru și gri, cu rare pete de culoare roșie sau galbenă sub forma unei eșarfe înfășurate în jurul gâtului sau a unui batic care acoperă părul. Autobuzul pornește printr-o mare de mii și mii de oameni pe biciclete marca Etemal. Ne croim drum prin Hongkew, traversăm Podul Grădinii, până în Bund. Cobor la stația mea și grăbesc pasul spre locul meu de muncă. E important să nu întârzi la munca de construire a socialismului.

Pontez de sosire la șeful meu, îmi iau coșul și celelalte unelte și pornesc înapoi spre Bund. Acum știu de ce clădirile în stil occidental din zonă, pe vremuri atât de impozante, sunt acoperite cu plase. Pentru a prinde oamenii care încearcă să se sinucidă. Îmi feresc ochii și întorc privirea spre Huangpu. În fiecare dimineață și seară urmăresc sosirile și plecările vaselor care fac curse pe râu. Cu douăzeci de ani în urmă, May și cu mine am părăsit China la bordul unui vas, dar acum așa ceva ar fi imposibil. Vasele de inspecție pot opri orice ambarcațiune de pe râu sau mare, și până și vasele ancorate mă umplu de neliniște.

Bun, să pornim la muncă. Sunt o roțiță minusculă în marea mașinărie pe care comuniștii o numesc curățenia stradală. Dacă totul merge ca pe roate, atunci, în curând, tot ce era perceput drept occidental, „imoral și corupt“, individualist, unic ori frumos va fi eradicat. Astăzi am fost repartizată în zona care era odată Concesiunea Franceză. Toate vechile nume - Concesiunea Franceză, Așezarea Internațională, până și Vechiul Oraș Chinezesc - au dispărut. Acum, n-a rămas decât Shanghaiul. Îmi voi petrece următoarele zece ore patrulând străzile și aleile, adunând resturi de hârtie căzute pe jos, sau smulgând postere vechi și reclame de pe zidurile caselor și magazinelor.

Se spune că întoarcerea în patria mamă seamănă cu întoarcerea în sânul familiei, dar mie nu mi se pare deloc așa. Slujba asta mi-a permis să văd schimbările care au avut loc în orașul meu natal - începând cu cele mai intime detalii ale vieții de zi cu zi și până la impactul imens pe care l-a avut comunismul asupra

spațiului acesta care era odinioară Parisul Asiei. Văd măturători de stradă, mașini de gunoi și oameni ca mine, curățători de tot soiul, și totuși în fiecare zi se găsesc noi hârtii și gunoaie. Ai zice că lumea se ferește să arunce totul deodată. Am dat peste etichete vechi și peste hârtie de împachetat pentru produse și companii care nu mai există în oraș - Casa de Blănuri Flaubert's, pudra de dinți Lion Brand și British American Tobacco. Am cojit de pe ziduri și uși vechi anunțuri politice și înștiințări. Am găsit scrisori de dragoste de mult aruncate, ofrande pentru temple și fotografii. Am cules de pe jos până și cuplete de căsătorie căzute pe stradă din coșuri care dădeau pe dinafară. De multe ori am stat să mă întreb, în timp ce îndesam cupletele în coșul meu, dacă în Noua Societate căsătoria e ceva ce se aruncă la coș iară niciun pic de respect față de obiceiuri, tradiții, dragoste sau urări de bine. Astăzi găsesc o factură de la o fabrică de cântare. Mai încolo, coli de hârtie sfărâmițate de la Overseas Banking Company zac împrăștiate pe stradă ca o pulbere de praf.

Pe la ora zece, ajung la o piață de stat în aer liber. Înghesuiala de dimineață s-a terminat, iar zona din afara pieții e plină de mor-mane de frunze de varză, fructe stricate, solzi și mațe de pește. O mașină de gunoi oprește pe-aproape și ridică toată murdăria. Când pornește din nou la drum, strada e iarăși curată. *Viața* orașului a fost îndepărtată. Străinii, care pe vremuri populau și conduceau Shanghaiul, au dispărut. Singurele excepții sunt experții sovietici și pușinii americani, francezi sau nemți care, călăuziți de ceea ce nu poate fi decât pură prostie, fie s-au decis să rămână aici când China și-a închis porțile, fie au lăsat în urma tot ce aveau în Occident ca să vină aici.

Cluburile pe care le frecventam pe vremuri cu May au dispărut și ele. Ce s-o fi ales de dansatorii de închiriat¹, de muzicieni, chelneri și barmani? Or fi morți, trimiși prin țară la asanarea terenurilor sau muncind într-o fabrică precum cele două foste dansatoare din casa familiei mele. Rușii Albi care locuiau pe bulevardul Joffre au dispărut și ei, ca de altfel și bulevardul

¹ *Taxi dancers* în original. În anii 1920-1930, unele cluburi puneau la dispoziția clienților parteneri de dans plătiți.

în sine. Acum se numește Calea Huaihai, pentru a comemora ce a de-a doua mare campanie din 1949, când armata lui Mao a înaintat de la râul Huai până la mare, ajungând în postura de a ocupa Shanghaiul. The Race Club de pe Bulevardul Edouard VII din Așezarea Internațională, unde tatăl meu a pierdut atâția bani, a fost transformat în Piața Poporului de pe acum numita Cale Yen'an.

Bebelușii morți nu mai zac aruncați pe trotuare. Erau o privilegiu atât de obișnuită, încât mi-amintesc că treceam pe lângă unu, doi sau chiar trei pe zi iară să mă opresc din drum sau să le acord vreo clipă de atenție. N-am văzut nici rieșari sau cerșetori morți de foame sau frig pe timpul nopții. Și totuși, moartea se întâlnește la tot pasul: un bărbat - probabil vreun capitalist nereformat - a sărit de pe o clădire destul de îndepărtată de cartierul Bund cât să-i lipsească plasele atașate ca bariere; un altul, un adevărat exemplu de „parazit burghez“, a fost ucis în bătaie de foștii lui patroni în mijlocul străzii.

Odinioară, prostituatele erau ca niște flori care împodobeau orașul. Acum oamenii se îmbracă cu haine atât de asemănătoare și de șterse - în pantaloni, cămăși și berete gri - încât uneori nici nu poți să deosebești bărbații de femei. Oricât de uimitor ar părea, hainele după moda occidentală încă sunt expuse în vitrinele magazinelor universale - reminescente ale vremurilor mai bune. În magazine, am găsit cremă hidratantă Pond's și rujuri Revlon. Sunt învechite și nu vor fi înlocuite cu marfa nouă, dar eu le cumpăr când dau peste ele, pentru că s-ar putea să nu mai am altă ocazie. Când le termin, trebuie să folosesc articole de toaletă rusești, cu toate că aromele lor sunt adesea respingătoare.

Cum se face că mă cuprinde nostalgia când vine vorba despre prostituate și cerșetori? Dar, dacă stau bine să mă gândesc, mie mi-e dor de tot, de torsul mașinilor străine, de domniile eleganți în costumele lor de comandă și pălăriile dichisite, de veselia de-atunci, de șampanie, bani, străini, de aroma patiseriilor franțuzești și rusești și de bucuria pură de a mă afla într-unul dintre orașele mărețe ale planetei. Îmi pare rău că nu am adus cu mine aparatul foto, ca să-i pot trimite poze lui May. Nimic din

ceea ce-i scriu nu s-ar compara cu experiența vie și de necrezut de a vedea totul cu ochii ei.

Ce n-a dispărut - șobolanii. Sunt peste tot. Deci, iată ce nu înțeleg eu: Vechiul Shanghai, Shanghaiul *meu*, era plin de păcate la suprafață, dar susținut de respectabilitatea bogăției bancare și comerciale de dedesubt. Acum văd așa-zisa respectabilitate a comunismului de la suprafață și decăderea de dedesubt. Pot să măture ei, să curețe și să care cu căruțurile cât vor, dar nimic nu schimbă faptul că orașul meu natal se descompune, putrezește și se transformă într-un schelet. În cele din urmă, singurele lucruri care vor rămâne vor fi praful și amintirile. Ca de obicei, descopăr pe ruta care mi-a fost încredințată fărăme din mine și May. Nu știu dacă alți colectori de hârtie au trecut cu vederea reclamele acestea lipite pe ziduri sau dacă pur și simplu nu au ajuns încă pe străzile și aleile acestea, dar e ciudat să ne dezlipesc și să ne cojesc nasurile, chipurile zâmbitoare, coafurile drăguțe și hainele. Iau bucățelele astea - uneori doar câte un ochi sau deget - și le bag în buzunar. Un poster reușesc să-l desprind cu totul de pe zid. Îl fac sul și mi-l îndes în jachetă. La sfârșitul zilei, se presupune că trebuie să predau tot ce am adunat de pe stradă, dar o să păstrez posterul și celelalte fragmente cu sora mea și cu mine pe care le-am ascuns în buzunar și-o să le adaug la lucrurile pe care le-am pus bine acasă.

Cotesc pe o alee îngustă. Tot soiul de imagini încep să-mi gonească prin minte: cum am venit aici într-o vizită de Anul Nou, cum era mama ajutată să coboare din ricșă, cum își ștergea tata sudoarea de pe frunte cu o batistă din pânză. Cunosc strada asta. Aici locuia familia Hu. Madame Hu era cea mai bună prietenă a mamei. Mama și Madame Hu obișnuiau să pună la cale o căsătorie între May și Tommy, fiul mult iubit al familiei Hu. Acum e clar că asta nu avea să se întâmple niciodată, dar pe atunci mi se părea că Tommy și May formau un cuplu drăguț. Îmi amintesc și ziua în care au căzut bombele pe Strada Nanking și a murit Tommy. Mă uit în urmă și recunosc multe momente care mi-au schimbat viața. Ziua în care a murit Tommy e unul dintre ele. Mi se pare curios că nu l-am recunoscut drept semnul de rău-augur care s-a dovedit să fie, pentru că în noaptea aceea Banda Verde

condusă de Huang Cel Ciupit de Vărsat a venit să ne amenințe tatăl.

De ce nu m-am gândit până acum să vin aici? Trebuie să aflu dacă mai trăiește cineva din familia Hu. Casele de pe strada asta sunt foarte diferite de cele pe care le-am văzut până acum. M-am obișnuit să văd rufe atârinate la uscat la ferestre, întinse peste tufe ca niște pături de zăpadă murdară sau agățate pe garduri și ziduri. În Noua Chină nu există secrete. Toată lumea cunoaște pe toată lumea doar trecând pe lângă rufele lăsate la uscat — ce vârstă au oamenii care locuiesc în casă, dacă sunt bărbați sau femei, dacă sunt săraci sau cât de cât mai pricopsiți. Dar în fața casei familiei Hu nu se zăresc pantaloni flaușați, jachete cârpite, izmene lălâi sau șosete mototolite care ar semnala că locuiește cineva aici. Nu există nici urmă de rufaraie. În schimb, tufele de trandafiri încă păstrează câteva flori, iar un dud umbrește curtea.

O iau pe alee și sun la sonerie. O femeie elegantă, cu picioarele legate, răspunde la ușă. E Madame Hu. Am auzit vorbindu-se despre aceste păsări rare, despre oamenii care aveau banii și influența necesare pentru a părăsi țara când încă mai puteau, dar care n-au făcut-o. Madame Hu e una dintre ei. Au trecut douăzeci de ani, dar mă recunoaște din prima clipă. Stăm amândouă acolo, râzând și plângând deopotrivă, neputând să ne credem ochilor.

— Intră, intră.

Îmi face semn să intru și mă conduce în salon. Parcă aș pași înapoi în timp. Lucrurile familiei Hu sunt încă aici, la fel de frumos păstrate. Încăperea este plină de scaune și canapele joase, îmbrăcate în catifea. Pardoseala din dale cu motive geometrice este curată și lustruită.

Madame Hu merge legănându-se, cu picioarele ei legate, până la un scaun. Mi se taie răsuflarea în timp ce amintiri cu mama îmi copleșesc mintea și sufletul. Madame Hu sună un clopoțel și o servitoare își face imediat apariția.

— O să avem nevoie de ceai, ordonă Madame Hu, după care se întoarce spre mine. Ți mai place ceaiul de crizantemă sau ai prefera altceva?

Sigur, cum se putea să uite? Când May nu era decât un bebeluș, mama obișnuia să mă aducă aici la ceai. Le ascultam pe cele două femei bârfind și-mi dădeau voie să beau din ceaiul lor îndulcit cu două lingurițe de zahăr. Mă simțeam ca un om mare când eram cu ele.

— Mi-ar plăcea niște ceai de crizantemă, spun eu.

Servitoarea se retrage cu spatele.

Câteva clipe lungi, mătușica Hu, așa cum îi spuneam eu și May din politețe când eram copile, și cu mine ne scrutăm cu privirea. Ce vede oare când se uită la mine? Dezamăgire că sunt îmbrăcată în hainele mele comune, de muncitor, sau vede dincolo de îmbrăcămintea mea, recunoscând persoana care am devenit? Când mă uit la ea, și, trebuie să recunosc, mă holbez din greu, absorbind fiecare particică din ea, mă simt de parcă aş vedea-o pe mama, dacă ar mai fi în viață. Mătușica Hu nu e mărunțică din pricina vârstei sau a greutăților, ci pentru că ea și cu mama erau minione. (Cum îmi mai amintesc ce griji își făceau când am continuat să cresc, ajungând în cele din urmă mai înaltă ca ele, mai înaltă ca tata. Mi-aduc aminte cum trăgeam cu urechea la conversațiile lor neliniștite în care se întrebau dacă o să-mi găsesc vreodată un soț cu înălțimea mea dezagreabilă, deloc feminină.)

Mătușica Hu a acordat întotdeauna mare atenție felului în care se îmbrăca, ca și mama, și încă se îmbracă frumos. Poartă o tunică din mătase bleumarin, închisă cu brandenburguri complexe, care pornesc de la gât și coboară de-a curmezișul pieptului. Bijuteriile ei sunt splendide - cercei din aur și jad minunat șlefuit, o broșă și un colier simplu. Mă uit în treacăt la picioarele ei și sunt exact așa cum mi le aminteam - perfect îngrijite și gătite cu papuci din mătase brodată. Mirosul care emană de la aceste membre prețioase, un amestec deosebit de came putredă, alaun și parfum, e ceva ce n-am mai simțit de douăzeci de ani. Ceea ce mă surprinde cel mai tare este că mătușica Hu arată tânără, sau cel puțin mai tânără decât m-aș fi așteptat. Apoi îmi dau seama că, dacă trăia mama, n-ar fi avut decât cincizeci și șapte de ani.

— Nu trebuia să te întorci, îmi spune mătușica Hu. E periculos.

— Am fost nevoită, îmi mărturisesc eu și-i spun toată povestea cu fiica mea și cum m-am întors la Shanghai să o găsec.

Mătușica Hu dă din cap.

— Atâta suferință și durere, nu? Și, cu toate astea, viața merge înainte.

— Dar dumneata, mătușico, de ce-ai rămas aici?

— Asta-i casa noastră, îmi spune ea. Aici m-am născut. Aici s-a născut bărbatul meu. Aici s-au născut părinții și bunicii noștri. Și, firește, Tommy s-a născut aici și aici e îngropat. Cum să-l părăsesc? Cum să-mi părăsesc soțul?

— Ce mai face Unchiu' Hu?

Nu-mi răspunde din prima.

— Când Mao și acoliții lui au preluat puterea, și-au făcut o datorie din a pune mâna pe proprietățile oamenilor. N-au naționalizat totul dintr-odată. În schimb, au început o tortură lungă, împozând oamenii ca noi până nu ne-am mai putut duce traiul de zi cu zi. A trebuit să renunțăm la proprietățile noastre bucată cu bucată. Până la urmă, statul ne-a luat fabrica. Unchiul a fost forțat să măture podelele fabricii constuite de propriul lui bunic. Dar avortonii aia de broască-țestoasă nu se pricepeau deloc. Producția a scăzut. Muncitorii ajungeau să se rănească. I-au cerut bărbatului meu să-și reia vechiul post de director al fabricii, dar cu aceeași plată pe care-o primea ca măturător. Face o pauză și reia. În doi ani s-a prăpădit. Acum, fabrica aparține statului, dar încă mi-a rămas casa.

— Îmi pare rău, mătușico. Îmi pare rău pentru unchiu'.

— Asta-i viața, ce putem face? Cu toții am pierdut pe câte cineva.

Servitoarea se întoarce și toarnă ceaiul. Fără să întrebe, mătușica Hu îmi pune două lingurițe de zahăr în ceașcă înainte să mi-o întindă. Nu îmi mai beau ceaiul cu zahăr de ani de zile. Gustul, combinat cu aroma de crizantemă și mirosul care se ridică dinspre picioarelor legate ale mătușii Hu, e oarecum grețos, și cu toate astea mă poartă înapoi în luxul și confortul copilăriei, în vremurile acelea în care mă simțeam protejată.

— Cum de poți să locuiești încă aici? i-o trântesc eu, uitând de maniere.

— Nu e greu să-mi mențin vechea viață, recunoaște ea. Mulți o fac. Am servitori, pentru că ni s-a interzis să-i concediem după Eliberare. Își permite să scoată un chicotit delicat. Președintele Mao nu a vrut să mai agravăm și noi situația șomajului.

Ceea ce ar explica de ce avea și Z.G. servitoare, deși în urmă cu opt ani n-ar fi fost decât niște copile.

— încă mai am croitoreasa mea, îi dă ea mai departe. Aș putea să te duc la ea, dacă vrei. Mama ta așa ar fi vrut.

Dar nu-mi răspunde la întrebare, și o știe prea bine.

— Țin draperiile trase, ca să nu știe lumea cum trăiesc. Dacă bagi capul în orice casă de pe strada asta, ai să găsești menajere, valeți, slujnice, bucătari, grădinari și șoferi. Chiar și în Noua Societate trebuie să ne păstrăm casele curate și ordonate, continuă ea, iar chipul i se încrețește ușor de amuzament. O numesc Noua Societate și Noua Chină, dar e exact ca vremurile de demult despre care-mi povestea bunica, când cei bogați își țineau casele gri și simple pe dinafară, ca bandiții și răuvoitorii să nu bănuiască bogăția care se ascundea în interiorul zidurilor. Strămoșii noștri s-or fi îmbrăcat ei în veșminte opulente, în brocarturi brodate și mătăsuri, când se aflau pe moșie, dar când ieșeau pe stradă purtau haine simple, neîmpodobite, ca să nu fie răpiți pentru răscumpărare. Și asta facem și noi acum! Doar că, îi dă ea înainte, cu o pufhitură diabolică, noi, șanhaiezii, nu ne-am pierdut *hai pah-ul*.

Așa este, șanhaiezii au avut dintotdeauna un simț al stilului unic.

— îmi trimit și acum servitoarea să cumpere bujori când e sezonul lor. Trebuie să-i pun undeva. De ce nu pot să folosesc vaza asta? întrebă Mătușica Hu, arătând cu mâna spre o vază art déco din sticlă, cu gravura unei femei goale. Își întoarce privirea spre mine. Unde stai?

— în vechea noastră casă, dar nu arată așa.

— Oh, știi, spune ea, dând din cap cu compătimire. După bombardamentul din 1937 - cât a mai trecut de-atunci - ne-am dus la voi acasă când n-am primit nicio veste de la mama ta. Am găsit chiriași. Intruși, mai bine zis. Le-am spus de Banda Verde.

Unchiul a crezut că ați murit toți patru, dar o știam eu pe mama ta. Nu lăsa ea să se întâmple ceva fetelor ei.

— Nu știu ce s-a ales de *baba*, dar mama, May și cu mine am părăsit Shanghaiul împreună.

Bag mâna în mânecă și trag până la încheietură brățara mamei. Mătușii Hu îi licăresc ochii; a recunoscut-o. Nu intru în detalii.

— N-a mai ajuns până la Hong Kong.

Mătușica Hu dă din cap întristată, dar nu-mi oferă condoleanțe. Cum a spus mai devreme, am pierdut cu toții pe câte cineva.

— Mă rog, reia ea, am trecut pe la voi pe acasă o dată la câțiva ani. Am văzut cum au tratat-o chiriașii ăia. Dar se putea și mai rău. Casa voastră a fost împărțită înaintea Eliberării. N-au mai fost repartizați și alții să locuiască acolo. Doar să nu te aștepți să plece vreodată cuiele alea.

— Cuie?

— Oamenii care locuiesc la voi în casă. Odată ce-au intrat, nu-i mai poți scoate de-acolo. Dar nu trebuie să arate așa cum arată, mă dojenește ea pe un ton matern. Vizitează casele de amanet. Pun pariu că poți găsi și cumpăra la loc o parte dintre lucrurile familiei tale.

— Mă îndoiesc că mai sunt acolo după atâta amar de vreme.

— Ai să fii surprinsă. Cine să cumpere așa ceva în timpul războiului cu japonezii sau mai târziu, în vremea războiului civil? Toți muncitorii ăia pe care-i vezi pe stradă? De unde ar ști ei ce să cumpere, chiar dacă ar avea bani? Nu sunt șanhaiezi adevărați. Nu au *hai pah*. N-ar trebui să-ți fie teamă să trăiești cum trăiai odată.

— Dacă e adevărat ce spui, atunci unde sunt cluburile de noapte? Ce s-a întâmplat cu muzica? Cu dansul?

— Să dansezi într-un club întreaga noapte e cu totul altceva decât *să ai* lucruri. De altfel, unii oameni, oameni foarte influenți, cântă la instrumente occidentale, dansează pe muzică occidentală... Comuniștii se vor puri și pentru mase, dar dacă intri în sferele înalte, ai să vezi cât sunt de corupți. Dar nimic din toate astea nu contează, spune ea, după care se apleacă spre

mine și mă bate ușor pe genunchi. Trebuie să-ți pui la punct casa, chiar și cu cuiele alea acolo.

— Dar cum să fac așa ceva? N-o să fiu raportată?

— Eu una n-am fost.

— Tu locuiești singură.

Tresare, și-mi regret imediat remarca. Dar ea este o femeie care se ghidează după obiceiuri vechi. Alege să-mi ignore mojiția, de parcă n-aș fi decât o copilă needucată.

— Să nu uiți niciodată că aici suntem în Shanghai. Să nu uiți că ești șanhaieză. Să nu-ți uiți niciodată *haipah*-ul. Fac parte din tine indiferent ce nouă campanie lansează președintele ăla gras.

Mai târziu, mă conduce până la ușa. Îmi ia mâna și privește îndeaproape brățara mamei.

— Mama ta pe tine te-a iubit întotdeauna cel mai mult, spune ea, apoi apucă ușor brățara și mi-o strecoară în mâneca jachetei. Te rog să mai vii să mă vezi.

Mai petrec o oră culegând hârtii de pe jos înainte să mă întorc la birou pentru a preda cea mai mare parte dintre lucrurile pe care le-am adunat. S-a întunecat deja și mai am câteva lucruri de făcut înainte să mă întorc acasă. Mai întâi, trec în revistă navele și paza din cartierul Bund. Președintele Mao nu stăpânește cine știe ce forță navală: rufăraia atârnă pe frânghii, la uscat, pălării și haine stau agățate de arme, iar marinarii stau pe punte, mâncând supă cu tăiței. Trebuie să fie concentrată și gustoasă, pentru că aroma de ghimbir, arpagic și coriandru proaspăt plutește prin aer până la mine. Un lucru e sigur: marinarii nu acordă mare atenție altor lucruri în afară de castroanele lor cu supă.

Dau din cap ca pentru mine, iar apoi mă îndrept spre casa lui Z.G., așa cum fac în fiecare seară. Acum o săptămână, servitorii au ajuns atât de iritați de sunatul meu zilnic la ușa, încât nu mai îmi bat capul cu asta. În schimb, întârzii ceva timp în spatele unei tufe de pe trotuarul celălalt și aștept să văd ce lumini se aprind în casă. Odată și-odată, tot o să dau cu ochii de fata mea. Dar nu în seara asta.

Apoi, mă îndrept spre misiunea metodistă la care mergeam când eram tânără. Vin aici în fiecare zi. Ca mulți alții, mi-e frică să intru. Mă așez pe bordura trotuarului de vizavi. Nu rămân

prea mult singură. Câteva femei se apropie de mine. Parcă ar târî după ele umbre nesfârșite de amintiri. Se așază lângă mine pe bordură.

Președintele Mao nu vede cu ochi buni nicio religie, fie ea chineză sau occidentală, dar asta nu înseamnă că ele nu există. Monoteiștilor ca mine li s-a spus să „urmeze calea socialismului“, să „demaște elementele de dreapta ce se ascund sub vălul Creștinătății“ și să „lupte cu hotărâre împotriva activităților anticomuniste și antisocialiste duse de reacționari și de elementele răuvoitoare care folosesc drept paravan biserica“. Pot să-mi spună ce să fac, dar nu mă pot împiedica să mă rog.

Îi vorbesc Domnului despre dorul pe care îl simt pentru locuri lăsate în urmă, pentru oameni care nu mai sunt lângă mine. Întreb de Joy. Oare îi e dor de Cartierul Chinezesc așa cum îmi era și mie de Shanghai pe când eram doar o tânără ajunsă într-o țară străină? Îi e dor de bunici, de mătușă și unchi, de mama și de tatăl ei așa cum mi-a fost și mie de părinți, de sora mea și de Sam? Las durerea pe care o simt pentru Sam să se strângă în mine. Îmi plec capul, umerii îmi atârnă, iar spatele mi se înmoaie. Poate că e mai bine să fiu în Shanghai. Acasă, totul mi-ar fi amintit de el: fotoliul lui, castronul lui preferat, hainele lui care încă mai atârnă în dulapul în care s-a sinucis. Dacă aș părăsi casa mea din Cartierul Chinezesc, aș vedea numai locuri în care am fost împreună, cafeneaua în care munceam, plaja unde făceam picnicuri. N-aș vrea nici să aprind televizorul, pentru că n-aș putea să văd niciunul dintre show-urile pe care le urmăream împreună. Și dacă aș auzi la radio una dintre melodiile lui preferate? Oricare dintre lucrurile astea ar fi fost devastator. Dar acum sunt în Shanghai. Nu pot să dau timpul înapoi, să schimb prezentul sau să influențez cu ceva viitorul.

Închei cu o rugămintă specială, cerându-i lui Dumnezeu să-i păzească pe fata mea și pe Z.G. N-am uitat nicio clipă de necazurile de care mi-au vorbit servitoarele lui, așa că, oricare ar fi ele, sper ca rugile mele să-i protejeze. Spun Tatăl Nostru și mă ridic. Un tocilar trece cu căruțul pe o alee din dreapta mea, agitănd cârâitoare din metal și strigând: „Hai la ascuțit foarfece ca să vă tăiați ghinionu“. Ascuțiți-vă satârele și secerati-vă necazurile de la rădăcină!“

Autobuzul e ticsit, ca de obicei. Cobor la stația mea, după care mă grăbesc să ajung la întâlnirea politică din cartierul nostru. Mi s-a spus că am făcut treabă bună, „participând activ“ în ceea ce nu s-ar putea numi decât „spălare pe creier“. Ascult lecțiile, recit cu voce tare sloganuri și mă alătur celorlalți când critică un vecin pentru comportamentul său burghez și un altul pentru tendințe de dreapta. Păstrez pentru mine ce gândesc cu adevărat. În propriul meu cartier, nu pot să pozez drept o colectoare de hârtie incultă. Vecinii mei îmi cunosc trecutul decadent și sejurul lung în Occident. Sunt considerată o persoană cu „trecut problematic“. Pot fi atacată în orice moment, dar, după cum m-a sfătuit Dun, cu cât accept mai ușor tot ce mi se vâără în cap, cu atât îmi va fi mai bine. Cu cât fac mai multe mărturisiri - și, vai, cu câtă ușurință le fac -, cu atât mai tare câștig încrederea oamenilor.

Străzile sunt în mare parte pustii când pornesc spre casă. Dacă ar fi să dau un singur exemplu care să arate cât de mult s-a schimbat Shanghaiul, acela ar fi că la nouă seara orașul deja doarme. Chiar și mașinile au interdicție să circule după ora nouă fără permis special. Cum ajung acasă, mă uit imediat pe măsuta de la intrare să văd dacă am primit vreo scrisoare. Aștept de-atâta timp o veste de la May, încât aproape că mi-am pierdut orice speranță, dar în seara asta dau cu ochii peste un colet cu un scris pe care nu-l recunosc. După ștampila poștală, se pare că a fost expediat din satul Wah Hong. Cutia a fost deschisă și resigilată în grabă. O iau, dau fuga sus în camera mea și încui imediat ușa.

Rup sigiliul. Cutia conține câteva haine și alte articole. Deasupra, un plic cu scrisul lui May. Deschid scrisoarea și citesc primul rând - „Vești bune! Am primit o scrisoare de la Joy“ -, după care mă grăbesc să caut prin cutie un alt plic cu scrisul fiicei mele. Găsesc câteva pulovere, un pachet cu produse de toaletă și pălăria cu pene pe care am purtat-o cu mulți ani în urmă când am părăsit China. Puloverele o să-mi prindă bine la iarnă, dacă o să mai fiu aici. Tampoanele sunt o adevărată binecuvântare față de produsele pe care le-am găsit la magazinul local. Dar nu găsesc scrisoarea lui Joy. Scot pălăria. Când am ajuns în Angel Island, am ascuns în căptușeala ei notițele cu informațiile pe care trebuia să le recităm achetatorilor, iar mai târziu chiar și

bani. Mi-a luat câteva secunde să-mi pice fisa, dar numai eu aş fi putut înţelege ce semnificaţie poartă pălăria aceasta. Îndepărtez cu grijă căptuşeala şi scot o bancnotă de douăzeci de dolari şi încă două plicuri, ambele fără destinatar.

Deschid unul şi descopăr scrisul îngrijit al fiicei mele. Epistola începe cu „Dragele mele Pearl şi May“, de parcă am fi fost nişte simple prietene, şi nu mama şi mătuşa ei. Stilul ei formal îmi rupe sufletul.

Mi scriu de pe vasul care mă duce spre Shanghai. Am să-l rog pe căpitan să pună scrisoarea la poştă când se întoarce în Hong Kong. Probabil că vă faceţi griji pentru mine. Sau poate sunteţi supărate. Oricum ar fi, vreau să ştiţi că sunt bine. Chiar sunt. Niciodată nu m-am simţit în largul meu în Cartierul Chinezesc. Acum mă întorc în căminul meu adevărat. Ştiu că aveţi îndoieli şi parcă-l şi aud pe unchiul Vern spunând lucruri rele despre comunism. Vă rog să aveţi încredere că ştiu ce fac. Sunt recunoscătoare pentru tot ce-aţi făcut pentru mine, dar de acum încolo preşedintele Mao îmi va fi şi tată, şi mamă. Dacă greşesc cumva — dar nu greşesc —, voi suporta consecinţele. Voi, amândouă, m-aţi învăţat cum să fac asta... să-mi asum consecinţele. Şi eu am fost o consecinţă. Acum ştiu lucrul ăsta.

îmi pare rău că am fost o povară pentru voi două. îmi pare rău că am fost o greşală pe care a trebuit să o înduraţi atâţia ani. Dar nu vă mai faceţi griji pentru toate astea. O să vă iubesc mereu.

Cu drag,
J^oy-

îmi trec degetele peste cuvintele lui Joy şi încerc să mi-o imaginez în timp ce le scria. A plâns oare aşa cum plâng eu acum? E atât de sigură pe ea, dar cine nu-i aşa la nouăsprezece ani? Cum poate să spună că nu s-a simţit niciodată acasă în Cartierul Chinezesc? Am făcut tot ce-am putut, absolut tot, ca să-i oferim un cămin adevărat, de aceea bucuria pe care o simt citind

scrisoarea fiicei mele este umbrită de dezamăgire. Cu durere în suflet deschid celălalt plic.

Dragă Pearl,

Dacă citești scrisoarea asta, atunci știi că sistemul nostru de corespondență funcționează. Am pus ceva bani în pălărie și în cutie. Dacă lipsesc cumva, atunci cineva i-a șterpelit pe drum. Verii dinWah Hong? Cenzorii?

O să-ți trimit în continuare haine. Să te uiți prin ele după mesaje ascunse și bani. Ai citit deja scrisoarea luiJoy? Unele dintre lucrurile pe care le-a scris mi-au frânt inima. Poate că ai găsit-o până acum. Așa sper.

Mă străduiesc cât pot să am grijă de cafenea. O să fie tot aici când te întorci. Vern e trist și stă retras. Oamenii pe care-i iubea cel mai mult pe lume - Sam,Joy și cu tine - au dispărut. Confuzia lui îmi arată cât de mult suferă. Îmi fac griji că toate acestea îi afectează sănătatea.

Pearl, toată lumea de la biserica ta se roagă pentru tine și Joy. Și eu mă rog și mă gândesc la voi în fiecare zi. Important e că am primit vești de la Joy. Sper că ești la fel de ușurată ca și mine.

Ai mare curaj, Pearl. Dacă Joy îți seamănă vreun pic — și cum să nu-ți semene? —, atunci o să supraviețuiască. Ai făcut multe pentru mine de-a lungul anilor, dar nu m-am mai simțit niciodată atât de mândră și de onorată că ești sora mea.

Să ai grijă de tine. Cu toată dragostea,
May

Scormonesc printre lucrurile trimise de May, căutând prima ei scrisoare. Fusese scrisă într-un stil menit să înșele vigilența cenzurilor. Conține informații banale despre Cartierul Chinezesc, despre vreme, și un dîneu la care participase și la care gazdele serviseră un jeleu verde cu banane. În nicio scrisoare n-a pomenit nici măcar o dată ceva despre Hollywood, despre propria ei afacere sau orice altceva legat de ea. Nu-l iau ca pe un semn că s-ar fi schimbat ca prin minune.

Apoi mă întorc la scrisoarea lui Joy și o mai citesc de câteva ori. Nu mă ajută în niciun fel s-o găesc, dar sunt bucuroasă că am primit vești de la ea, ușurată că May și cu mine vom putea comunica și, nu în ultimul rând, încântată peste măsură că am văzut-o pe mătușica Hu. Ce mai zi am avut, după atâtea săptămâni de monotonie. Mă ridic de pe pat și-mi dau jos jacheta. Aaug posterul pe care l-am salvat la colecția de postere ascunse în șifonier. Bag fragmentele cu ochii, urechile și gurile noastre într-o cutie din lemn de păr pe care-o țin sub pat. Risc păstrând amintirile astea, dar nu mă pot abține. Dacă Z.G. poate să țină pe pereți postere înrămate, eu de ce n-aș putea să păstrez lucrurile astea în camera mea? Știu prea bine răspunsul: o fi Z.G. în pericol, dar el rămâne totuși o persoană importantă, pe când asta nici măcar nu mai e camera *mea*. Prin urmare, unde o să ascund scrisorile lui Joy și May? Deocamdată, le strecor înapoi în căptușeala pălăriei, pe care o pun pe unul dintre rafturile de sus ale șifonierului.

Vizita de azi la mătușica Hu și raza de speranță pe care am primit-o de la fiica mea m-au reînșuflețit. Îmi dau jos restul hainelor de muncă, le las grămadă pe podea și fac o baie. Simțindu-mă inspirată, mai arunc o privire prin șifonier și sertare. Îmi pun o lenjerie făcută la comandă, din mătase roz-pal, împodobită cu dantelă franțuzească, lucrată de mână. Apoi mă strecor într-o rochie stacojie din lână făcută special pentru mine de Madame Gamett, pe vremuri una dintre cele mai bune croitorese din oraș. Rochia îmi vine ca turnată, dar ceea ce trecea drept elegant și frumos croit în urmă cu douăzeci de ani acum pare mult prea demodat. Încalț o pereche de pantofi cu toc, din piele de aligator, care, din pricina vârstei, au căpătat o tentă brun-cenușie. După hainele aspre de muncă, pielea mea se bucură de senzația fină a mătăsii și a lânii. Brățara de jad îmi atârnă rece și grea pe încheietura mâinii.

Când mă întorc jos, încerc să privesc totul din perspectiva lui Joy. Deși tot nu știu unde e, mi-am recăpătat credința că o să se întoarcă aici, ba chiar curând. Și când o să se întoarcă, vreau ca totul să arate bine. Mătușica Hu avea dreptate; înainte pur și simplu nu cântărisem lucrurile cum trebuie. Chiriașii locuiesc aici

de douăzeci de ani, dar din câte îmi dau seama nu au vândut sau aruncat nimic din lucrurile familiei mele. Dar asta nu înseamnă nici că au avut mare grijă de ele. Tapetul este pătat, murdar și pe alocuri jupuit. Covoarele, draperiile și tapițeria au ajuns cu toate într-o stare jalnică. Dar acum m-am întors eu acasă, și am de gând să urmez sfatul mătușii Hu. în următoarea mea zi liberă, o să merg la un amanet și la talcioc. Am de gând să cumpăr câte ceva pentru casă și să-mi iau un aparat foto. Țin minte cât de stricți erau paznicii din tren, trăgând draperiile ca să nu vadă nimeni podurile și instalațiile militare. Nu știu ce s-ar întâmpla dacă, de pildă, aș încerca să fotografiez navele marinei acostate în Bund, dar nu plănuiesc să fac așa ceva. Poate găsesc un loc unde să dezvolt fotografiele, ca să i le trimit lui May. între timp, o să-mi facă plăcere să privesc din nou prin obiectivul unui aparat foto. Am de gând să termin și ce am început întâmplător în dimineața asta: să fac curățenie în casă. O s-o fac cu grijă, când spațiile comune sunt goale. Chiriașii o să observe, poate. Sau poate că nu.

Ciorovăiala începută de dimineață în bucătărie continuă la masa de seară. Profesorul își prepară la aragaz o crăticioară cu supă cu tăiței.

— Ți ia prea mult, se plânge una dintre fostele dansatoare.

— Și-ai făcut prea multă mâncare pentru o singură persoană, constată colega ei de cameră. N-ar trebui să fii așa de risipitor.

— Nu sunt risipitor, îi răspunde el, în timp ce pune supă cu polonicul în două castronașe și le așază pe una dintre tăvile mamei mele, împreună cu două perechi de bețișoare și două linguri. Se uită la mine, după care întrebă: Ai vrea să mâncăm împreună niște tăiței sus, în pavilion?

Tăcerea care s-a lăsat în dimineața asta când m-au văzut curățând podeaua nici nu se compară cu cea care pune stăpânire pe ei acum, lăsându-i ca înlemnți. Apoi încep să cârâie cu toții deodată.

— Pavilionul de la etaj e dormitorul tău!

— Cu noi nu-ți împărți niciodată tăiței!

— N-ai pic de spirit socialist!

Bucătarul le oprește trâncăneala, muștrându-mă pe un ton sever.

— Domnișorico, în casa asta nu tolerăm năravurile proaste.

Nu spun un cuvânt în timp ce-l urmez pe Dun pe ușă afară și apoi pe scări, spre pavilion. N-am mai intrat în camera asta de când au împărțit părinții mei casa pentru a oferi camere de închiriat, dar aici găsesc o altă oază în marea de cenușiu comunist care a pus stăpânire pe Shanghai. Mamei i-ar fi părut rău pentru bietul ei chirieș student, pentru că mai are și acum câteva piese de mobilier pe care le credeam de mult vândute. Patul e făcut cu grijă, iar rafturile sunt pline de cărți. Mai zăresc o mașină veche de scris cu caractere englezești și un fonograf pe care mi-l amintesc de când May și cu mine eram mici.

Dun așază tava pe masă, care servește și drept birou. îmi face semn să iau loc pe scaun, iar el își trage mai aproape un taburet.

— Sper să nu dăm de necaz. Nu vreau să fii raportată la comitet, începe el, dar ceea ce spune apoi este chiar și mai tulburător. Arăți minunat în seara asta.

Abia am rămas văduvă. Ar trebui să mă ridic pe loc și să mă întorc în camera mea. în schimb, aleg o abordare diferită. Dun și cu mine suntem prieteni. E tot ce putem să fim.

— Mulțumesc, spun eu, primindu-i complimentul de parcă ar fi venit din partea mătușii Hu sau chiar a Bucătarului. Și mulțumesc pentru invitația la cină.

— Te servesc cu un pahar de vin?

Deschide fereastra și ia de pe pervaz o sticlă de vin Lotus, pe care o lăsase la răcit. Aroma băuturii mi se pare slabă, dar nu-maidecât o căldură plăcută mi se răspândește în trup. Un timp, mâncăm în liniște, o liniște plăcută. Dun este un bărbat cumsecade, demn și blajin. Are o anumită eleganță care mă surprinde, căci mare parte din oraș a devenit groaznic de uniform și mohorât. într-o altă viață, dacă lucrurile ar fi fost diferite, e posibil să mă fi măritat cu cineva ca el.

Când ceilalți chirieși dau drumul la radio în salon pentru lecția de limbă rusă din fiecare seară, mă ridic să plec. Nu mă interesează să învăț rusa, tot așa cum nu mă interesează să văd filme rusești într-unul dintre cinematografele în care May și cu

mine ne-am îndrăgostit de *Haolaiwu*. Dar ar trebui să vrem cu toții să învățăm de la Fratele mai Mare - artă, științe, totul -, așa că serile învățăm rusa de la radio. Dacă ne mai rămâne ceva timp după aceea, atunci putem să ne ocupăm timpul cu studiul politic, cu corespondența sau cu cârpitul hainelor.

— Înainte să pleci, spune Dun, mă întrebam dacă ai vrea să-mi dai niște lecții de engleză.

— Lecții de engleză? Asta n-ar fi chiar mai rău decât să primești o femeie în camera ta?

îmi ignoră întrebarea.

— Mama ta mi-a spus că obișnuiai să dai lecții de engleză, în facultate am studiat literatura engleză. Acum, predau literatura socialistă și comunistă - *Fructele mâniei* și cărți de felul ăsta. Din păcate, engleza mea nu mai e așa de bună ca pe vremuri.

— Ce importanță are?

— M-ar ajuta la predat, și-mi place să cred că sunt un profesor bun, spune el, permițându-și un zâmbet abia schițat. Și într-o bună zi, spre să ajung în America.

îi arunc o privire sceptică. Cum ar putea să plece vreodată?

— Pot să visez, nu-i așa? mă întrebă el.

— Atunci rămâne pe marți și joi seara, îi spun eu. Dar iară vin.

Joy

Loialitatea comunistă; Expertiza tușelor de culoare

— Ți-am mai spus, Deping, să ții pensula așa, dă instrucțiuni Z.G. Concentrează-te! Napul tău nu seamănă deloc cu cel de pe masă. Uită-te la el! Uită-te cu adevărat! Ce vezi?

Ne-a fost greu să nu observăm nerăbdarea lui Z.G., dar până și eu mă simt exasperată și dezamăgită. Acum câteva zile, secretarul de partid Feng Jin ne-a informat că a primit de veste din capitală că timpul nostru aici s-a scurs. Z.G. și cu mine trebuie să plecăm de dimineață și să ne croim drum spre sud, până în Canton, pentru nu știu ce târg. El e fericit că pleacă. Suntem aici de două luni, iar sătenii se încapățânează în continuare să nu țină pensulele cum trebuie. Nu iau în seamă sfaturile lui Z.G. despre cantitatea de cerneală în care să-și înmoaie pensulele, iar picturile au toate în comun o anumită grosolănie.

— Toată lumea să se uite bine la ce a pictat Tao, spune Z.G. își folosește pensula ca să redea pe hârtie ceea ce vede. Poți să vezi norii mișcându-se pe cer. Poți să vezi porumbul unduindu-se în bătaia brizei. Poți să vezi *napull*

Știm cu toții că Tao face parte din cu totul altă categorie decât noi. Nu trebuie să se limiteze la cerneala neagră. În schimb, Z.G. i-a dat lui Tao (și de curând și mie) o cutie de acuarele. Rezultatul constă într-o mulțime de imagini vii, în care nuanțele de verde, albastru, galben și roșu au o mare profunzime și luminozitate.

— Când privești pictura asta, continuă Z.G., te simți însuflețit, dar în același timp senin. Tao crede în ceea ce pictează, și ne face și pe noi să credem.

Tao stă pe vine, cu mâinile-n sân, și mustăcește de plăcere. Hainele lui au fost spălate de atâtea ori, încât au ajuns aproape

albe, decolorate de soare și de atâta frecat. Mi-ar plăcea să pot reda într-o lucrare culoarea aceea - nuanțele ascunse de albastru și gri care încă mai zăbovesc în material.

— Așa, acum să vorbim despre picturile fiicei mele, îi dă înaintea Z.G., în timp ce-și croiește drum spre mine. (Of, iar o luăm de la capăt, aceleași critici nefavorabile.) După cum știți, lucrează la un portret al marelui nostru Conducător. Nu l-a întâlnit niciodată, dar crede cu adevărat în el.

— Ca noi toți, strigă unul dintre învățăcei.

— Când am ajuns prima oară în satul vostru, spune Z.G., fata mea avea o tehnică slabă de lucru și-i era teamă de culori. Dar cu entuziasmul ei pentru Noua Chină a reușit să compenseze din belșug lipsa de pregătire. Cine poate să-mi spună care e cea mai bună calitate a portretului ei?

— I-a făcut alunița numai bine, nici prea mare, nici prea mică.

Remarca aceasta vine din partea lui Deping, care fusese aspru criticat pentru năpăd.

— Îmi place costumul lui albastru. Îi vine ca turnat, adaugă Kumei.

— Da, și l-a făcut puțin mai slab decât e în realitate, adaugă Z.G. chicotind, iar ceilalți încep și ei să râdă.

— Nu ne-ați spus că cea mai bună formă de artă glorifică liderii de Partid, istoria și politica Partidului? Întrebă Tao.

— Absolut, încuviințează Z.G., cu bunăvoință. Lucrurile astea fac parte din fundamentele Noii Chine.

— Cea de-a doua formă de artă din punct de vedere calitativ onorează muncitorii, țăranii și soldații, adaugă Tao.

— Ei sunt forța motrice a țării noastre, aprobă Z.G., care însă n-a terminat cu mine. Fiica mea a făcut o treabă bună. Cred că - întoarce privirea dinspre ceilalți pentru a se uita drept la mine - e bunicică. Chiar bunicică.

Ceea că mă face să simt că în sfârșit am început să învăț.

Când se încheie lecția, Tao ne ajută pe Z.G. și pe mine să cărăm materialele de pictură înapoi la vilă. Știu că Tao și cu mine nu mai avem voie să fim singuri, dar vreau să petrec puțin timp

cu el înainte să părăsim Dragonul Verde. Mă chinui să-mi dau seama cum să-i cer voie lui Z.G, când îmi spune pur și simplu:

— într-o oră să fii înapoi.

Tao și cu mine ne grăbim să ieșim pe poartă, cotim la stânga, apoi urmăm cursul râului până ajungem la poteca ce urcă spre Pavilionul Milosteniei. Nici n-ajungem bine în Pavilion, că Tao mă și trage în brațele lui. Îl sărut, mă sărută. Mișcările noastre sunt atât de frenetice, de grăbite și deperate. Prea mult timp ni s-a permis doar să ne privim peste masă, separați de tatăl meu, în timpul lecțiilor noastre private. Am fost nevoiți să stăm în părți opuse ale sălii ancestrale în timpul orelor de pictură ale lui Z.G. Am pornit dinadins la câmp la ore diferite și am ales să facem munci diferite: am cules ori curățat de coajă porumbul, am recoltat ori am separat orezul, am împachetat ori am cărat coșurile de roșii.

Tao își plimbă buzele pe gâtul meu și bâjbâie încercând să-mi desfacă brandenburgerile bluzei, când mă retrag. Iau o gură de aer, apoi încă una. Și Tao se chinuie să-și vină în fire. Mai trag o dată cu putere aer în piept și mă întorc cu fața spre priveliștea din pavilion. Când am venit prima oară aici, câmpurile se întindeau în zare ca o mare de satin verde. Acum seamănă cu Los Angelesul în perioada asta a anului, când buruienile, iarba și grădinile capătă o tentă maronie. O să-mi fie dor de locul ăsta. O să-mi fie dor de mirosul pământului, de apusuri și de cărăruile tainice care șerpuiesc pe dealuri și până jos în vale. Dar mai mult decât orice o să-mi fie dor de Tao. Stă în spatele meu, ținându-mă de umeri, cu gura pe urechea mea, cu tot trupul lipit de spatele meu.

— Pot să-ți spun Ai-jen - iubirea mea? mă întrebă el.

Vocea lui nu trădează pic de teamă ori necuviință. E pur și simplu cinstit, sincer. I-am auzit pe mulți dintre tinerii căsătoriți adresându-și unul altuia această dezmiertare. Aș putea fi cu adevărat iubirea lui Tao?

— Ești sigur? Îl întreb eu.

— Am știut-o din noaptea în care ai venit. Președintele Mao spune că femeile susțin jumătate din bolta cerească. N-am putea să o susținem împreună? Casa mea e mică, și ar trebui să locuim

— Stai puțin! Dau din cap, nu-mi cred urechilor. Ce vrei să spui?

— Ai vârsta potrivită. Și eu la fel. Nu suntem rude foarte apropiate. Niciunul dintre noi nu suferă de vreo boală. Hai să mergem la secretarul de partid și la nevasta lui și să le cerem permisiunea să ne căsătorim.

Să ne căsătorim? Cererea lui în căsătorie, așa cum e ea, face să se întâmple ceva minunat. Minte mi se goleşte de toate grijile și amintirile.

— Abia dacă ne cunoaștem, îi spun eu.

— Ne cunoaștem mult mai bine decât se cunoșteau tinerii căsătoriți în vremurile feudale. Pe atunci, băieții și fetele se cunoșteau abia în ziua nunții.

Dar căsnicia nu făcea parte dintre preocupările mele. Și totuși, să stau aici, într-un loc care pare să fie la milioane de kilometri distanță de Cartierul Chinezesc din Los Angeles, unde nimeni nu mă cunoaște sau nu-mi cunoaște trecutul, ar fi un leac pentru vina și rușinea pe care le port cu mine oriunde m-aș duce.

— Amândoi ne dorim aceleași lucruri, să pictăm, să cultivăm pământul și să ajutăm la construirea Noii Societăți, îi dă înainte Tao.

— De acord, dar mă iubești?

Mi s-au aprins călcâiele după Tao, nu-ncape îndoială. Mă gândesc la el zi și noapte. Și faptul că mi-a fost interzis în ultimele săptămâni nu mă face decât să-l doresc și mai mult.

— Nu ți-aș cere mâna dacă nu te-aș iubi. Și tu mă iubești pe mine, spune el rânjind. Am văzut-o din prima clipă în care ne-am întâlnit.

Vreau să-i spun „da”. Vreau să fac dragoste cu Tao. Vreau să fim împreună. Dar oricât de sigură aș fi de sentimentele mele pentru el, cert e că nu sunt pregătită. De-abia mi-am întâlnit tatăl bun și acum ajung să-l cunosc. Și-apoi, mai e și China. Am nouășpe ani, am ocazia să fac ceva ce puține fete vor reuși vreodată. Mi-ar plăcea să văd cât mai pot Cantonul, Beijingul, Shanghaiul și restul Chinei.

— Da, te iubesc, îi spun eu, și chiar cred ce spun. Sunt *sigură* că-l iubesc. Dar vrei ca oamenii din colectiv să creadă că ne

furișam împreună? Și cum rămâne cu mama și cu tatăl tău? Nu cred că mama ta e pregătită să mă primească la ea în casă. (Puțin spus. E limpede ca lumina zilei că mama lui nu mă place.) Și mă îndoiesc că tata e pregătit să-și ia adio de la mine tocmai acum.

— N-avem nevoie de permisiunea lor.

— Știu, dar ar fi frumos să le primim binecuvântarea.

Mai pune pe tapet câteva motive pentru care ar trebui să acționăm imediat, dar după un timp se dă bătut.

— Bine, spune el. O să aștept.

Apoi începe iar să mă sărute, și sunt fericită, cu adevărat fericită.

— Mi-aș dori să poți veni cu mine, îmi șoptesc la ureche. Am putea vedea China împreună.

— Vreau să plec din locul ăsta mai mult decât orice, îmi răspunde el, cu o voce plină de speranță și de nerăbdare. Dar mi-ar trebui un pașaport intern și n-am așa ceva. Poate îmi face tatăl tău rost de unul?

Președintele Mao a introdus abia anul trecut pașapoartele interne. Statul vrea să-i împiedice pe țărani să ia cu asalt orașele, dar noul pașaport le interzice dreptul la călătorie și comercianților, medicilor și artiștilor de stradă - cu excepția celor autorizați de stat. Măsura păstrează satele pure, dar în același timp le ține și izolate. E unul dintre lucrurile care mi-au plăcut cel mai tare aici.

— Poate, îmi spune eu, poate.

Mai târziu, când ne întoarcem în sat, Tao îmi spune:

— Promit că n-o să te uit, dar trebuie să-mi promiți și tu c-ai

în dimineața următoare, Z.G. și cu mine părăsim Dragonul Verde, străbatem cei câțiva kilometri până la popas și luăm autobuzul spre Tun-hsi. De acolo, mergem la Huangshan, unde mă simt exaltată de vârfurile ce se înalță spre cer și de pinii ce țâșnesc de printre stânci dispuse în unghiuri greu de închipuit. Mi se reamintește, ca atâtor altor artiști înaintea mea, micimea omului în fața naturii. Ne întoarcem la Hangzhou și ne plimbăm pe malul Lacului de Vest, așa cum am făcut și când ne îndreptam

spre Dragonul Verde, numai că de data asta ne oprim să pictăm Cele Zece Privești¹ de care împăratul K'ang-hsi s-a bucurat atâta vreme. Z.G. îmi spune că Hangzhou este cel mai romantic oraș din China, și chiar simt lucrul acesta. Tânjesc după Tao, iar când pictez îi simt răsuflarea pe piele. Dar, în același timp, simt cum mi se deschide o nouă perspectivă... ca artist. Știu că devin din ce în ce mai bună cu fiecare zi.

La început de noiembrie, ajungem în Canton la Târgul Chinez de Bunuri pentru Export, care va dura o săptămână. Asociația Artiștilor vrea ca Z.G. să reprezinte munca la care se remarcă atât de bine: materialele de propagandă care vând China chinezilor și altor simpatizanți din afară ai regimului. Mergem pe culoarele expoziției și ne uităm la mărfuri: textile chinezești, radiouri, termosuri, felicitări și vase de gătit cu abur pentru orez. Trec pe lângă 170 de modele diferite de tractoare. Oamenii au venit, fără exagerare, din toate colțurile lumii pentru a cumpăra excavatoare cu abur, piese auto și stilouri. Găsești orice de vânzare: plase de păr, produse de machiaj și oglinzi. Dar nu e mai bine să fii practică și să-ți prinzi părul în coadă, să lași soarele să-ți rumenească obraji și să-ți privești chipul în oglinda unui iaz sau a unei ape curgătoare decât să cumperi toate lucrurile astea? Ai nevoie de nasturi din plastic sau de elastic când brandenbururile făcute de mână sunt atât de drăguțe, iar sfoara simplă îți ține la fel de bine pantalonii? Și, sincer acum, la ce-ți trebuie tractor, când poți să lucrezi cot la cot cu tovarășii tăi și să faci aceeași muncă manuală? Am auzit că două mii de afaceriști străini și chinezi de peste hotare participă la târg, și cumpără produse în disperare. E prima oară în două luni când văd și alte nații în afară de chinezi și asta mă cutremură. Abia aștept să plec de la târg, dar am stat la țară atâta timp, că zarva orașului Canton mă ia prin surprindere. Afacerile de tot felul - librării, frizerii, bănci, ateliere foto, croitorii și magazine universale - concurează pentru spațiu. Văd spitale, clinici, băi publice și teatre. Din difuzoarele aflate parcă la fiecare colț de stradă răsună muzică,

¹ „Cele zece privești de pe Lacul de Vest“ este titlul unei serii de peisaje realizate de artiștii de la Academia de Artă a dinastiei

anunțuri și știri. Traficul seamănă un pic cu ce-mi amintesc din scurta mea vizită în Shanghai: biciclete, biciclete și iar biciclete. Familii întregi - mama, tata și doi sau trei copii - își țin echilibrul pe ghidoane și apărătoare. Bicicletele sunt de asemenea folosite la căratul canistrelor, cutiilor, lăzilor, coșurilor cu porci și a baloților mari de fân care uneori se înalță chiar și la un metru peste capul biciclistului și pot ajunge și până la doi metri în diametru, în funcție de numărul de tulpini de bambus folosite pentru echilibru. Bicicletele care îmi plac cel mai mult sunt cele care transportă darurile de zestre pentru mireasă - deși în Noua Chină presupun că ar fi mai corect să fie numite cadouri de nuntă - pe șosea, ca toată lumea să le poată admira. Seturile de mobilier pentru dormitor alcătuite din pat cu tăblie, noptiere și măsuță de toaletă sunt foarte populare, și e ceva să le vezi pe toate stivuite una peste alta pe o bicicletă.

În ultima noastră noapte în Canton, Z.G. bate la ușa camerei mele de hotel. (Cât de ciudat a fost în ultimele zile să am parte de apă curentă, de cadă de baie, să pot trage apa la toaletă și chiar să mă uit la televizor.) Intră în cameră, trage scaunul cu spătar de la birou și se așază.

— Tocmai am primit ordin să merg la Beijing, spune el. Trebuie să-mi înscriu lucrările într-o competiție națională. Se oprește puțin. Îmi dau seama că se chinuie să-mi spună ceva. Suntem foarte aproape de Hong Kong, continuă el într-un sfârșit. Asta-i șansa ta să pleci, cu toții străiniiăștia care sunt aici. Ar trebui să vezi dacă poți să obții un permis, după care să iei feribotul sau trenul până la Hong Kong cu una dintre delegații. De acolo, ai putea să iei avionul spre casă.

Mai să-mi dea lacrimile.

— Nu mă vrei?

L-am întrebat asta când am ajuns prima oară la el acasă, încă n-am aflat răspunsul. E tatăl meu adevărat, dar până acum nu am deschis subiectul. Nu-i spun *baba* sau „tată“; afară de cele câteva cuvinte de laudă despre desenele mele, nici el nu a folosit vreo formulă de alint pentru mine. Nu sunt scumpetea lui, așa cum mă numea câteodată tata Sam, sau chiar Pan-di - Speră-la-un-Frate - , așa cum îmi spunea bunicul. Dar tot sunt dezamăgită că Z.G. vrea să mă trimită acasă.

— Nu asta e problema, dacă te vreau sau nu, îmi explică el. Nimeni dintre cei care contează nu știe că ești aici. Dacă mergi la Beijing și află lumea de tine, nu vei mai putea pleca acasă.

Mă gândesc la tot ce am văzut și-am trăit - cum am cântat pe câmp cu Kumei, cum l-am sărutat pe Tao în Pavilionul Milosteniei, cum am ajutat la construirea Noii Societăți - și-apoi pun în balanță toate acestea cu secretul pe care l-au ținut mama și mătușica May, cu gândul că o să ajungă să se bată pe mine, cu unchiul Vem zăcând în dormitorul din spate, cu trupul și mintea de-a pururi invalide, și chipul mamei când mă privește și se gândește la suicidul tatălui meu.

— Nu vreau să mă întorc acolo, spun eu. Aici e locul meu.

Z.G. încearcă să mă convingă să mă întorc acasă, dar refuz să-I ascult.

Tigrii pot fi încăpățânați, iar eu sunt cât se poate de hotărâtă. Și totuși, îmi dau seama că a fost cât pe-acți să fiu trimisă înapoi. Trebuie să ajung să-I cunosc mai bine pe Z.G., și vreau să mă cunoască la rândul lui.

A doua zi, în trenul spre Beijing, Z.G. stă pe bancheta din fața mea, cu picioarele-i lungi încrucișate. A renunțat la hainele țărănești, întorcându-se la costumele lui Mao, așa că arată destul de elegant. Eu stau cu blocul de desen în poală și încerc să surprind frânturi din peisajele care trec în zbor pe geam, ca niște cărți poștale: o roabă proptită de un zid, un ghiveci cu un arbust kumquat, o mică grădină care se întinde până la calea ferată, oameni muncind pe câmpurile de orez. N-aș putea spune că mi-a fost dor de casă de când am venit în China. Ba chiar m-am strădui să *nu* mă gândesc la ce-am lăsat în urmă. Dar în timp ce trenul înaintează pufăind prin peisajele rurale, gândul mă poartă spre Cartierul Chinezesc și spre oamenii care m-au crescut.

îmi dreg glasul, iar Z.G. ridică privirea.

— Când eram mică, încep eu, cu vocea tremurândă, locuiam într-un apartament.

Rămâne tăcut, iar eu iau asta ca pe un îndemn să continui.

— Nu aveam grădină și nu mă jucam cu ceilalți copii. Când m-au dat la grădiniță, am început să merg în vizită la celelalte fetițe. Era Cartierul Chinezesc, așa că oamenii aveau grădini

micuțe, dar pline de orhidee cymbidium, de bambuși și, ici-colo, de câte un arbore bodhi. Mai erau ticsite și cu tot felul de alte prostii: cabluri electrice uzate, fărașe făcute din cutii vechi de sos de soia și motoare unuroase. Credeam că așa trăia toată lumea.

Cred - *sper* - că Z.G. înțelege de ce îi spun toate lucrurile astea.

„Vreau să știi. Vreau să știi cine sunt.“

— Apoi mama a început să mă ducă la Biserica Metodistă Unită pentru lecții de limba chineză, îi dau eu înainte.

Face ochii mari. Da, presupun că-i vine greu să creadă că mătușica May și-a trimis copilul la școala unei misiuni, dar știu ce-ar trebui să-i spun mai departe.

— Mama și mătușa au studiat la Misiunea Metodistă din Shanghai, ți-aduci aminte? De aceea m-a trimis mama acolo. Oricum, ca să pot participa la orele de chineză, a trebuit să merg și la slujbele și la școala de duminică. Și, dintr-una într-alta, în curând femeile de la biserică au început să ne invite pe mine și pe alți copii la ele acasă, în Hancock Park, Pasadena și Beverly Hills... Sunt zone bune de locuit, îi explic eu, observându-i privirea nedumerită.

— Dar de ce te-ai dus acasă la ele? mă întreabă el.

— Ca să cânt la adunări, să primesc cadouri - așa cum primesc copiii săraci - de sărbători sau să urmăresc recitaluri de pian.

— Bogătașii ăștia, spune el pufnind. America.

— Am văzut tot felul de grădini cu peluze întinse și trandafiri. Mi se păreau ciudate, dar, pe de altă parte, nimic nu e prea ciudat când vine vorba despre *lo fan-i*.

— Mi-aduc aminte de ei din vremurile când trăiau în Shanghai, încuviințează el pe un ton sumbru.

— Când am împlinit paisprezece ani, continui eu, ne-am mutat la casă. Avea o grădină plină de uscăciuni, dar mama a petrecut o grămadă de timp îngrijind-o, smulgând buruienile și înlocuindu-le cu genul de lucruri pe care le vedeai la vecinii noștri: orhidee cymbidium, bambuși, legume și o mulțime de nimicuri culese de părinții și bunicii mei de pe marginea drumului.

— Când ești sărac, nu știi niciodată când poate să-ți prindă bine o bucată veche de cablu electric sau un motor ruginit, spune Z.G.

Mă uit la el, cu costumul lui dichisit, ochelarii curați ca lacrima și înfățișarea îngrijită. De unde știe el?

— Când am început cursurile la Universitatea din Chicago...

— Ai făcut facultatea? mă întrebă el.

Simt plăcerea, satisfacția și poate chiar și mândria din glasul lui. Cum e posibil să fi petrecut două luni împreună și totuși să știm atât de puține unul despre celălalt?

Dau din cap în semn că da.

— Deja, la vremea aia, trecusem prin platourile de filmare, prin toate acele case cu excursiile organizate de biserică și mersesem chiar și în vizită la câțiva dintre copiii *lo fan*-ilor de la liceu care aveau părinți „progresiști“, ceea ce însemna că nu-i deranja să primească o chinezoaică în căminele lor. Și-atunci am ajuns la concluzia că nu toate casele alea cu peluzele lor coafate erau ciudate, ci grădina familiei mele și cele ale vecinilor mei.

Z.G. se uită pe geam la micile cocioabe care se întind până la calea ferată. Arată cu degetul spre curțile și grădinile micuțe.

— Ca astea? întrebă el. Și ele au bambus, legume și vechituri. Nu și motoare vechi sau cabluri electrice folosite. Aici, nimeni nu are acces la asemenea lucruri, dar oamenii pun deoparte alte mărunțișuri.

Are dreptate. Văd o mulțime de lucruri - vase ciobite din lut, o roată strâmbă de bicicletă, saci de orez din pânză groasă - care au fost adunate și păstrate. Am crezut întotdeauna că oamenii care trăiau în Cartierul Chinezesc păstrau toate vechiturile astea pentru că trăiseră pe vremea Marii Crize Economice; acum îmi dau seama că, de fapt, mama lui Hazel și toți ceilalți încercau să recreeze China de Sud. într-o manieră pur vizuală, Z.G. m-a ajutat să înțeleg un aspect al vieții mele pe care nu îl percepușem până acum.

— Exact ca astea, spun eu, mulțumită că a văzut întocmai ce speram. Întotdeauna am considerat că grădina noastră era domeniul mamei, dar ea a trăit în Shanghai. De ce și-a dorit o grădină specifică Chinei de Sud?

— Poate că grădina reflecta comunitatea în care trăia, o comunitate nlină de țărani dm sud.

Și de data aceasta are dreptate. Mama și mătușica May au fost fete din Shanghai, dar tata, bunicii, unchii mei și toți vecinii noștri erau țărani veniți din sudul Chinei. Chiar și cei care locuiseră în Los Angeles de două sau mai multe generații - dintre care unii erau bine educați, vorbeau o engleză curată și se îmbrăcau ca niște americani - rămâneau în adâncul inimii tot niște chinezi din sud. Cumva, păstrasera imaginea asta despre cum ar trebui să arate lucrurile și recreaseră vegetația luxuriantă din sudul Chinei în deșertul din Los Angeles. Dar, și mai important, încă păstrau cumpătarea lor de chinezi din sud.

— Eu sunt șanhaiez, îmi spune Z.G, iar May este, fără îndoială, un produs al Shanghaiului. Poți să ai grădinile astea în sânge, dar și tu tot o fată din Shanghai rămâi.

Mi-o spune cu atâta convingere! Și, într-un fel, asta mă face fericită. Mă bucur că m-am hotărât să vorbesc cu el, dar nu mă pot abține să mă gândesc la femeia pe care am crezut-o întotdeauna mama mea. Dacă stau să mă gândesc la grădina ei, trebuie să fi avut unele amintiri despre satul ei de baștină. Fie asta, fie satul natal era parte din sufletul ei, tot așa cum port și eu în suflet o profundă iubire pentru viața la țară, iubire transmisă de tatăl meu Sam. Prin părinții mei buni, ar trebui să fiu o șanhaieză sadea, după cum spune Z.G. în schimb, eu mă simt legată de oamenii pe care-i zăresc pe geamul vagonului, țărani Chinei, ca sătenii din satul Dragonul Verde, ca oamenii din Cartierul Chinezesc, ca tata, care mă iubea atât de mult. Acum, în timp ce stau în tren, înțeleg în parte de ce îl iubesc pe Tao. Îmi amintește de tata - nu de cel din fața mea, în costumul lui elegant, ci de cel care-și făcea griji când eram bolnavă, care prepara bunătăți numai pentru mine, care-mi spunea povești de adormit.

În Beijing, Z.G. și cu mine facem excursii la Marele Zid Chinezesc, la Palatul de Vară și Orașul Interzis. Toată viața am auzit de locurile astea de la școala chinezească și din pozele și ilustrațiile pe care le tăia bunicul din reviste ca să le atârne pe pereți. Panoramele sunt frumoase, dar pun pariu că sunt mult mai încântătoare primăvara, când afară nu e frig de crapă pietrele.

Noaptea, mergem la petreceri, unde Z.G. mă învață cum să disting oamenii importanți.

— Un cadru obișnuit poartă un singur stilou în buzunarul de la piept, îmi explică el la o petrecere ținută într-un complex de lângă Orașul Interzis, unde locuiesc și muncesc cei mai importanți membri ai Partidului Comunist. Un cadru cu două stilouri este mai important. Cei mai influenți poartă mai multe stilouri în buzunarul de la piept.

Z.G. pare să cunoască pe toată lumea. Are *guan-hsi* bune - relații -, care funcționează ca o rețea ce unește legăturile guvernamentale, familiile, influența și puterea. Oamenii sunt bucuroși să-l vadă, îndeosebi femeile, care îi aduc băuturi, duc mâna la gură pentru a-și ascunde chicotelile când le vorbește și, în general, se comportă de parcă n-ar mai fi văzut un bărbat în viața lor. Întâlnim o mulțime de americani, care, după experții sovietici, formează cel mai mare grup de străini din Beijing. Luăm parte chiar și la câteva petreceri unde Președintele Mao și Premierul Chou En-lai circulă printre invitați. Îi văd chiar făcându-i semn cu capul lui Z.G. de câteva ori, dar drumurile noastre nu se încrucișează nici măcar o dată. Aceștia sunt oamenii despre care am citit și care m-au inspirat. Au făcut istorie și ne-au schimbat țara. În copilărie, am cunoscut o mulțime de vedete de film când am muncit pe platourile de filmare. Odată, am stat chiar în poala lui Clark Gable. Dar niciunul dintre ei nu avea carisma liderilor Chinei. Când intră într-o încăpere, aerul se schimbă, devenind electric în adevăratul sens al cuvântului - puternic, plin de viață. Sunt absolut copleșită de admirație și respect. Totul este minunat, dar două lucruri mă tulbură. Primul - și știu că este minor - e că aici pur și simplu mor de frig. La toate petrecerile la care mergem aproape că nu e pic de căldură. Uneori, câte un mangal sau un radiator șubred care pare vechi de o mie de ani mai dezmoște nițel atmosfera, dar nu ajută cine știe ce într-o sală mare sau într-o casă care datează din timpul dinastiei Ming, în care se face tot timpul curent. Încep să port lenjerie flaușată și flanele de corp pe sub rochiile de lână practice pe care mi le-a cumpărat Z.G, împreună cu pulovere, șaluri, pălărie și haină. Celălalt aspect care mă roade pe dinăuntru este ceea ce presupun c-ar trebui să numesc ipocrizie. Se presupune că trăim într-o societate fără clase, și totuși merg la petreceri și banchete cu

oamenii de cel mai înalt rang din China. E extraordinar să mă aflu într-o încăpere din capitală alături de Președintele Mao, dar de-aici și până la simplitatea și sărăcia din satul Dragonul Verde e o cale așa lungă, și pentru mine lucrurile astea n-au niciun sens. Asta nu înseamnă că nu mă distrez. Mă distrez de minune, dar latura asta a Chinei e ceva la care nu mă așteptam.

Lăsând enigmele acestea la o parte, mă las purtată într-un vârtej de vizite, excursii și petreceri. Mănânc găluște preparate la aburi, curmale roșii, ziua mere glazurate de la vânzătorii stradali. Noaptea mă delectez cu tot soiul de feluri de mâncare la banchete extravagante, dar pentru mine nimic nu se compară cu mâncarea din Dragonul Verde. Și, cu siguranță, nimeni nu-mi e mai drag ca Tao.

În ziua competiției naționale de artă - sponsorizată de Uniunea Artiștilor Plastici și de Galeria de Artă Chineză, ambele controlate de guvern - Z.G. și cu mine participăm la petrecerea de inaugurare. Artiștii din întreaga Chină și din toate mediile și-au înscris creațiile pentru cea mai bună lucrare pentru Anul Nou. Intrăm în galerie chiar în timpul cuvântului de deschidere rostit de principalul membru al juriului. În timp ce ascult cuvântarea, observ că este prezent și Președintele Mao, ca de altfel multe alte figuri politice importante. Câțiva dintre ei zâmbesc spre noi, dar, ca de obicei, Președintele se rezumă la un semn scurt cu capul.

— Astăzi căutăm cea mai bună pictură care celebrează sosirea Noului An, se adresează membrul juriului mulțimii. Dacă lucrarea dumneavoastră este aleasă, oamenii o va atârna pe pereții caselor, în fabrici și colective. Veți servi poporul în cel mai bun mod cu putință, inspirându-l să ajute la construirea drumului de la socialism spre comunism. Membriilor juriului țin să le reamintesc că vechile obiceiuri și tendințele feudale nu-și au locul în Noua Chină. Fanteziile, superstițiile și alte elemente reacționare nu vor fi tolerate. Dar nu uitați, de Anul Nou oamenii nu vor să vadă nici pagini de istorie pe pereții lor!

Cu acest mesaj confuz, ne invită să ne bucurăm de expoziție.

Z.G. se oprește la fiecare exponat în parte. Îmi cere părerea, după care îmi spune dacă am sau nu dreptate. E limpede că vede

lucruri care mie îmi scapă și surprinde înțelesurile profunde într-un fel pe care nu mi-l pot imagina. Se oprește la o pictură cu titlul *Marea Victorie a Războiului de Eliberare*. îi spun lui Z.G. că ar trebui să-i încurajeze pe oameni să-și aducă aminte de bucuria pe care au trăit-o la vremea aceea, la celebrarea momentului.

— Da, încuviințează Z.G., dar e asta o lucrare potrivită pentru Anul Nou? Ministerul Culturii le spune artiștilor să portretizeze politica și istoria în lucrările lor, dar după cum tocmai a menționat juriul, oamenii nu vor să vadă lucrurile astea în calendarele lor de Anul Nou. Tânjesc după vechile stiluri, care să le reamintească speranțele lor de noroc în viață, prosperitate și noi moștenitori, precum și principiile lor morale și religioase....

— Dar comisia a spus și că...

— Că ar trebui să evităm istoria și subiectele tradiționale, spune el, după care se apleacă și-mi șoptește la ureche: Directiva asta sigur vine de la Președintele Mao. Nouă ne revine sarcina să descifrăm ceea ce dorește, evitând, în același timp, să-l punem într-o lumină proastă. Dacă îl punem într-o lumină proastă, multă lume va avea de suferit.

Mă dau înapoi, șocată că Z.G. ar spune așa ceva în public. Mă bucur că mulțimea este zgomotoasă și că nu se poate să-l fi auzit cineva.

Se îndepărtează, iar eu continui turul expoziției. Observ cum au surprins diverșii artiști dorințele lui Mao și sugestia lui Z.G. despre semnificația lor. Unii au optat pentru a trimite un mesaj politic prin intermediul imaginilor din trecut: zei ai porților înveșmântați în port militar sau zeițe în haine țărănești. Alții au ignorat complet istoria și politica, concentrându-se în schimb pe simboluri ale norocului.

Ajung la tabloul lui Tao propus de Z.G. Stilul pare copilăresc în comparație cu cele ale artiștilor profesioniști. Înfațișează țărani strângând recolta de orez. Culorile sunt aprinse, dar anoste, lipsite complet, sau aproape complet, de perspectivă. Cu toate astea, lucrarea are ceva care o face să pară plină de viață. Aproape că sunt purtată înapoi pe câmpurile din Dragonul Verde, aproape că simt soarele fierbinte deasupra capului și mirosul de pământ care-mi umple nărilor.

Z.G. are mai multe lucrări intrate în concurs. Preferata mea îl înfățișează pe Mao în tinerețe, purtând veșminte lungi de cărturar, străbătând un câmp urmat de țărani și soldați, aproape ca un zeu călăuzindu-și discipolii. Dealurile din jurul colectivului din satul Dragonul Verde formează fundalul. Sunt sigură că Președintelui îi va plăcea și mă întreb ce părere va avea comisia.

Îl ajung din urmă pe Z.G., care stă în fața unui tablou intitulat *O recoltă bogată*.

— Ai văzut majoritatea exponatelor, îmi spune el. Pe care dintre ele crezi că ar vrea să o vadă Președintele Mao câștigând?

N-am ocazia să răspund, căci în capătul opus al galeriei, unde comisia se îngheșuie în jurul unui tablou, se iscă zarvă. Ne grăbim într-acolo, alăturându-ne celorlalți curioși care caută să vadă ce se petrece.

— Țsta putea foarte bine să fie pictat acum douăzeci de ani, se plânge unul dintre membrii comisiei. Compoziția... Culorile... Țsta nu e Realism Socialist.

— Artistul a fost influențat de elemente străine, adaugă altul pe un ton sever. Marele nostru Președinte a spus că arta trebuie analizată și împărțită în flori parfumate și pleavă. Asta-i pleavă.

— Trandafirii evocă ideologia capitalistă, critică un al treilea membru al comisiei. Vedeți cum își ține o mână pe după cap? Știm cu toții ce înseamnă asta. Se vinde, ne ademenește cu gesturile ei necuviincioase, întocmai ca o prostituată.

Comisia trece mai departe mârâind scârbită. În timp ce mulțimea se împrăștie, mă strecor mai aproape de tablou. Lucrarea înfățișează o tânără țarancă într-un câmp de trandafiri, cu un coș plin cu flori culese în brațe, prinzându-și un boboc după urechea dreaptă. Dar cine este figura centrală? Chiar eu! Z.G. m-a pictat pe mine! În toate acele rânduri când l-am văzut cu albumul de schițe pe marginea câmpului din satul Dragonul Verde el mă desena pe mine. La fel ca portretul lui Mao semnat de Z.G., acesta este un amestec de realitate și fantezie. Port hainele lui Kumei - o bluză galbenă și pantaloni albastru-închis - așa cum am făcut de atâtea ori în Dragonul Verde, dar am părul mai lung și împletit în stilul atât de popular printre fetele de la țară. Stau pe un câmp de trandafiri roz. N-am văzut un singur trandafir roz în Dragonul Verde.

— Semeni cu mama ta, îmi spune Z.G. cu o voce blândă.

Roșesc. Mătușica May a fost văzută dintotdeauna drept o mare frumusețe. Nu m-am considerat niciodată o fată frumoasă, dar privind tabloul, nu pot să nu cad pe gânduri.

— Mi-a fost dor de ea, adaugă Z.G.

Privirile noastre se întâlnesc și, pentru o clipă, întrezăresc iubirea pe care i-o mai poartă și acum.

Și, dintr-odată, mă pomenesc cu Președintele Mao chiar lângă mine. E ușor burtos, iar părul îi rărește spre tâmpile. Fața plină îi lucește și arborează un zâmbet cald și liniștitor. Lângă el mă simt de parcă aș fi mai aproape de istorie și, de uimire și stupeoare, rămân ca împietrită.

— îmi place tabloul acesta foarte mult, spune el. Fata din el e încântătoare, dar și sănătoasă. Tu ești, am impresia.

— Este fiica mea, spune Z.G. cu o ușoară plecăciune.

— Ah, Li Zhi-ge, de când nu ne-am mai văzut! spune Mao încet. Mulți dintre noi am avut femei la țară în anii ăia de demult. Nu știam că și tu, continuă el cu un zâmbet din ce în ce mai larg. Câte fete drăguțe ai mai lăsat prin China?

Eu nu sunt rodul unor asemenea legături, dar asta nu pare să conteze pentru Mao, care-și îndreaptă din nou atenția spre mine.

— Ți-a povestit tatăl tău despre mine? Am fost în peșteri împreună în Yen'an. Mai ții minte vremurile bune, tovarășe Li?

Z.G. încuviințează, iar Președintele continuă.

— Pentru un Iepure, tatăl tău era un luptător bun, dar am considerat că ar face mai mult bine cu pensula decât cu baioneta.

Unii oameni spun că, odată ce președintele Mao se pune pe vorbit, nu se mai oprește. Nu-l interesează opiniile altora. Nici măcar nu vrea să facă conversație ca majoritatea oamenilor. Trebuie doar să ascuți și încerci să înțelegi ce vrea să spună.

— Ca erou al Eliberării, tatăl tău ocupă un loc special în societatea noastră, continuă Mao. După Eliberare, am vrut să vină la Beijing. Aș fi avut nevoie de cineva cu talentul lui. Ar fi locuit cu mine și cu restul celor din Comitetul Central. Ar fi fost tratat ca un prinț - un prinț *roșu* -, dar lui îi era dor de casă. A vrut să se întoarcă în Shanghai. Așa că l-am făcut membru în

Consiliul Permanent al Uniunii Artiștilor Plastici și consultant în cadrul sucursalei din Shanghai. A obținut premii la competiții naționale, dar oricine are momente de slăbiciune. Oricine mai calcă strâmb din când în când.

Z.G. își drege glasul.

— Recunosc că s-a mai întâmplat să nu aleg întotdeauna cea cea dreaptă, dar nu sunt un adept al căii capitaliste. Am încercat să-mi răscumpăr greșelile. Am mers la țară...

— Da, da, spune Mao, dând din mână a nepăsare și întorcându-și privirea spre mine, cu o expresie amuzată pe chip. Chiar și în Yen'an am avut de-a face cu firea de Iepure a tatălui tău. Așa de precaut, de discret, dar nu ne-a păcălit nicio clipă. Sub învelișul lui fin de Iepure drăguț se ascunde o voință puternică și o încredere de sine aproape individualistă, spune el, după care se întoarce înapoi spre Z.G. Nu-ți mai face griji despre treburile alea. Doar știi cum se spune, Iepurele țopăie întotdeauna peste obstacole și năpaste și aterizează în picioare. Așadar... îmi place portretul pe care mi l-ai făcut. Bun mod de a-ți cere iertare. Cred că se poate face ceva cu el și cu celelalte ca el. Totuși, data viitoare să mă înfățișezi ca un om din popor: pantaloni simpli, cămașă simplă, pălărie de paie și...

— Și un fundal simplu, îi încheie Z.G. fraza. Ca oamenii să vă vadă doar pe dumneavoastră.

Dar Mao și-a pierdut interesul pentru subiect. Acum, mi se adresează direct.

— Nu prea spui multe.

— încă n-am spus nimic.

Președintele râde pe înfundate. Apoi, chipul lui capătă o expresie deopotrivă cârcotașă și serioasă.

— Cunosc accentele din fiecare provincie, dar pe-al tău nu reușesc să-l identific. Spune-mi de unde ești. Întreb pentru că în câteva zile pun Comitetul Central să emită o lege nouă, mai strictă - Stoparea fluxului de oameni de la sate - care să-i împiedice pe **toți** țărani să vină la oraș. Vom verifica liniile de cale ferată, autostrăzile, porturile și toate punctele de comunicare dintre provincii. Așa că spune-mi, micuțo, unde-ai crescut? O să trebuiască să te trimitem înapoi acasă.

în ochii mei, Mao e un bărbat în vârstă - mai bătrân, oricum, decât mama și tatăl meu - dar oare ce încearcă să facă? Să flirteze cu mine sau să mă sperie de moarte? Cum aş putea să-i răspund așa încât să n-ajung expediată nu la țară, ci tocmai în California?

— Mama ei este din Shanghai, răspunde Z.G. în locul meu, dar fiica mea s-a născut în America. A venit recent în China.

— Ai adus valută cu tine? întreabă Președintele. Valorile bănești din partea chinezilor de peste hotare sunt mai mult decât binevenite. Banii străini ajută la construirea statului nostru socialist.

Z.G. intervine și de data asta, și, pentru prima oară, îi aud lăundându-se.

— A făcut ceva mai bun. S-a întors în persoană ca să-și ajute patria.

— Ah, dar e unul dintre oamenii ăia care mâine-poimâine caută să obțină permis de plecare? întreabă Mao. Pentru a consolida frontul nostru comun în rândul chinezilor de peste hotare, am fost nevoiți să o lăsăm mai moale cu controlul asupra permiselor de plecare. Prea mulți se poartă ca niște păsări în colivie care abia așteaptă ocazia să scape din captivitate. Se plâng că rațiile lor de orez sunt amestecate cu cereale de proastă calitate. Spun că nu acordăm atenția cuvenită persoanelor în vârstă, bolnavilor, femeilor însărcinate sau nou-născuților. Au fost corupți de Occident să prețuiască libertatea personală mai mult decât orice altceva, dar acum trebuie să se supună Partidului. Chiar și *eu* trebuie să mă supun Partidului. Imită vocea smiorcăită a unui nefericit care s-a întors de peste hotare: „Stomacul meu e obișnuit cu lapte de vacă și pâine albă. Nu suport peștele uscat și orzul.“ Ce fel de chinez e ăsta? întreabă el cu un mârâit. Un chinez *e* stomacul lui. Chinezii ăștia de peste hotare nu-și pot uita rădăcinile capitaliste și nu se adaptează la modul de gândire socialist.

Z.G. ignoră toate astea.

— Fiica mea m-a ajutat cât am stat la țară, spune el în schimb. Am învățat împreună din natură...

— Isteață soluție de a scăpa din necaz, plecarea asta voluntară la țară, tovarășe Li.

Z.G. ridică din sprânceană, cu o mină nedumerită.

— Te-ai descurcat bine acolo, continuă Mao, dar apoi am avut nevoie să mergi în Canton. Ai făcut din nou treabă bună, așa că te-am adus aici. Când ai ajuns prima oară în Beijing credeam că mai aveai ceva până să fii etichetat de dreapta. După care am văzut pictura făcută de ucenicul tău, Feng Tao. Se potrivește cu lucrurile la care m-am gândit de când m-am întors de la Moscova. Ei cred că au avansat foarte rapid, și chiar au făcut-o. Au lansat Sputnikul. Acum, Tovarășul Hrușciiov spune că Uniunea Sovietică va depăși Statele Unite din punct de vedere economic în cincisprezece ani. Noi de ce n-am putea depăși Marea Britanie în aceeași perioadă de timp? în curând, vântul de răsărit va triumfa asupra celui de apus.

O tânără în uniformă ni se alătură.

— Comisia s-a decis, spune ea.

Președintele își împreunează mâinile și le scutură în față cu hotărâre.

— Va trebui să ne continuăm discuția mai târziu.

Se îndepărtează, iar eu trag aer în piept cu putere. Nu-mi vine să cred că am stat de vorbă cu Președintele Mao, că m-am aflat atât de aproape de el, auzindu-l depănând amintiri din trecut și vorbind despre noile lui planuri. O parte din mine se gândește: „Ce mi-ar fi plăcut să mă fi văzut Joe.“ Dar apoi Joe îmi iese din minte, pentru că Mao s-a consultat cu membrii comisiei, iar acum înaintează pe podium.

— Tocmai am avut parte de o dezbatere încordată cu membrii comisiei. Nu vor să vadă nimic prea popular sau care să duhnească a influență occidentală, ne mărturisește el, apucând cu mâinile pupitrul. Nu le plac fetele frumoase din trecut. Eu sunt de altă părere. în locul fetelor frumoase, de ce nu putem avea *muncitoare* frumoase - strângând recolta, cocoțându-se pe stâlpii de telefon sau... culegând flori?

Îl strâng de braț pe Z.G., încântată, în timp ce murmurare de uimire răsună în întreaga galerie.

Mao zâmbește.

— Tovarășe Li Zhi-ge, te rog să te apropii.

Z.G. își croiește drum spre podium și se oprește la o ușoară distanță de Președintele Mao. Blițurile încep să scânteieze.

— Ți-ai părăsit tumul de fildeș occidental, spune Mao. În același timp, te-ai folosit de tehnici străine pentru a servi China. Mi-ai arătat că loialitatea spiritului tău comunist îți întrece măiestria artistică. Ai câștigat marele premiu.

Crăciunul vine și trece fără o singură colindă, fără decorații și cadouri, dar viața rămâne festivă și plină de veselie. Posterul lui Z.G. cu mine e pe toate dramurile. Posterele pot fi reproduse în circa zece ore de la stadiul inițial până la tipărirea finală, reprezentând o modalitate aproape instantanee de a dezvălui populației dispoziția, dorințele, politica și poziția partidului. Ca urmare a celebrității dobândite de Z.G. peste noapte, suntem invitați la interviuri și la și mai multe banchete decât înainte. Mănânc cele mai celebre delicatese - creier de maimuță, cap de leu, supă din cuib de pasăre, aripioară de rechin, castravete de mare - și tot orezul pe care l-am putut mânca. Oriunde mergem, Z.G. mă prezintă drept fiica și muza lui. Nu spun nimic, deși *tot* nu mă simt fiica lui și nu sunt sigură că vreau să fiu muza lui. De la expoziție, m-am tot întrebat dacă aș putea deveni artist plastic. Și dacă da, care ar fi tipul de artă potrivit pentru mine - concepția despre artă a Președintelui Mao, a lui Z.G., lucrurile pe care le-am văzut în albumele de artă din Occident? Aș zugrăvi fete frumoase ca mama și mătușa sau muncitoare frumoase, cum a sugerat Mao?

Și care ar fi subiectul lucrărilor mele? O artă care să glorifice revoluția, să onoreze eroii sau să promoveze politica de partid? Nimic nu mi se *pare* potrivit. Sentimentele sunt cele care mă mână și un singur subiect îmi vine în minte: Tao. Stau trează până noaptea târziu și dorm până la miezul zilei, dar întotdeauna găsesc timp să mă gândesc la Tao, pentru că *am nevoie* să mă gândesc la el. Petrec ore întregi pictându-l din memorie, încercând să-mi amintesc un singur deget de-al lui. Mă tot gândesc la artiștii dinastiei Song care știau să immortalizeze esența unui ceva anume cu cât mai puține tușe posibil. Fiecare schiță, fiecare tușă mă poartă tot mai aproape de Tao. Atât de mult îl iubesc. În drumul meu, observ că tehnica mea devine din ce în ce mai rafinată.

În ianuarie, Președintele Mao merge în orașul Nan-ing pentru o cuvântare despre demararea Marelui Pas înainte, după cum îl numește el însuși. Ascultându-l la radio, îmi dau seama că este o continuare a ceea ce ne spusese, mie și lui Z.G., la expoziție.

— Există două moduri de a face lucrurile, declară Mao, una cu rezultate mai lente și mai slabe, iar cealaltă cu rezultate mai rapide, superioare.

Anunță că preia controlul asupra economiei și că, în cincisprezece ani, China poate întrece producția de oțel a Marii Britanii, întocmai cum ne-a spus și la galerie în noaptea aceea. Dar în câteva săptămâni se răzgândește și stabilește un termen mai scurt. China poate face lucrul acesta în șapte ani. Nu trece mult și pune ochii pe America, susținând că, în doar cincisprezece ani, China poate depăși producția agricolă și cea de oțel a Statelor Unite.

— Trebuie să ne forțăm limitele, declară el. Câțiva ani de muncă grea și apoi mii de ani de fericire.

Nimeni nu știe ce înseamnă toate astea, dar suntem cu toții nespus de încântați.

În februarie, după doar trei luni petrecute la Beijing, Z.G. și cu mine ne suim în tren și pornim spre sud, cu destinația Shanghai, pentru că el vrea să-și petreacă acasă Noul An Chinezesc. Când am părăsit Shanghaiul, orașul suferea teribil din pricina căldurii și a umidității. Acum, în timp ce coborâm din tren, vremea pare mai blândă ca în Beijing, dar tot este destul de frig. Copiii poartă atâtea straturi de haine flaușate, că nici nu-și pot ține brațele normale, pe lângă corp. Nici adulții nu arată mai bine.

Când ajungem acasă la Z.G. și intrăm în salon, dau cu ochii de posterele cu mama și mătușica May. Uitasem de ele. Cele trei servitoare tinere, îmbrăcate toate în haine călduroase, flaușate ne vin în întâmpinare. Mă conduc în camera mea. Ferestrele mari, cu grilaj din metal, dau înspre stradă. E iarnă, copacii sunt goi, lăsând soarele să încălzească încăperea - un lucru bun, de vreme ce acasă la Z.G. nu e pic de căldură. Pentru prima oară în viața mea am o măsuță de toaletă, o oglindă, un pat dublu și, în plus, iui și fonier și o baie numai ale mele. Dar e așa de frig! Îmbrac

Beijing, îmi înfășor un fular în jurul gâtului și-mi pun mânușile, pregătită să le port și prin casă, numai să-mi fie cald.

Când mă întorc la parter, Z.G. aruncă o privire în direcția mea și spune:

— Nu poți să te îmbraci așa. Acum ești în Shanghai. Vino cu mine, te rog.

Nu sunt sigură ce e așa de nepotrivit la felul în care sunt îmbrăcată, de vreme ce el poartă încă hainele de drum și pare că s-a înfoclit la rândul lui ca să facă față frigului din casă, dar îl urmez la etaj, unde urcăm un rând de scări până în pod. O parte dintre tablourile lui stau sprijinite de pereți. Cutii și cufere zac stivuite la întâmplare pe podea, dar el știe exact ce caută. Se așază pe vine, deschide un cufăr și-mi face semn să vin lângă el.

— Pe vremuri aveam un atelier unde le pictam pe mama și pe mătușa ta, îmi explică el. Când m-am întors în Shanghai după Eliberare m-am dus acolo. Proprietăreasa mea păstrase tot. Oamenii pleacă - la război, în vacanțe în alte țări, ca să scape de bârfe -, dar noi chinezii revenim *întotdeauna* acasă... dacă putem. Proprietăreasa mea a știut c-am să mă întorc în cele din urmă.

Scoate o haină îmblănită, din brocart negru.

— Uite, încearcă asta. A fost a mamei tale. A lăsat-o în atelierul meu într-o zi.

Îmi dau jos buleandra din lână cenușie care mi-a ținut de cald în Beijing și îmbrac haina mătușii May.

— E superbă, spun eu, dar nu e prea bătătoare la ochi?

— Nu-ți face griji în privința asta, mă liniștește Z.G. în Shanghai, femeile poartă de când lumea haine îmblănite.

Mă uit nerăbdătoare prin cufăr, să văd ce altceva aș mai putea găsi. Z.G. îmi întinde un halat roșu, din atlas, brodat cu o pereche de păsări fenix surprinse în zbor.

— Mama ta a purtat halatul ăsta pentru un poster pe care l-am făcut, în care înfățișa o zeiță. Arăta minunat în el. Și uite, mai sunt și altele.

Nu vreau să-i rănesc sentimentele, dar trebuie să subliniez problema evidentă.

— Sunt costume.

— Ai putea să le porți cu ocazii speciale. S-o fi văzut pe mama ta când s-a costumat în războinica Mulan...

Nu înțeleg oamenii în vârstă. Chiar crede că îmbracându-mă într-unul dintre costumele astea voi fi ca ea? Chiar nu-și dă seama că nu semăn deloc cu May? Mă holbez la veșmântul din poala mea. Materialul e moale și foarte elegant. Ridic ochii spre Z.G. Nu i-am spus nici până acum adevărul despre cum am fost crescută, despre tata Sam sau despre furia pe care o simt pentru mama și mătușa.

— Pentru copii e greu să-și imagineze părinții tineri, spune Z.G. Dar ce ne-am mai distrat, mama ta și cu mine. Și mătușa ta Pearl era grozavă, dar May era unul dintre acei oameni cărora norocul pare să le suradă întotdeauna. Vino, vreau să-ți mai arăt ceva.

Părăsim mansarda și mergem în dormitorul lui. N-am mai intrat niciodată în dormitorul unui bărbat. Unchiul Vem avea o cameră de băiețel, plină de machete de bărci și avioane. Dormitorul părinților mei purta amprenta mamei - lămpi cu abajururi pline de volănașe, cuverturi înflorate și draperii dantelate. Iată ceva foarte diferit: un pat voluminos din lemn masiv cu baldachin domină încăperea. O țesătură bogată, de un roșu-aprins care îmbracă și zidurile Orașului Interzis acoperă cuvertura matlasată. încăperea e ordonată și primitoare, exceptând spațiul de deasupra șemineului, unde atârnă portretul mătușii May. E înfășurată într-un soi de țesătură transparentă, și nu rămâne nimic ascuns vederii. E goală-puşcă. O știu pe mătușica May de când m-am născut. Am dormit cu ea pe verandă șase ani de zile. Am văzut-o întorcându-se noaptea târziu de la întâlnirile ei de afaceri, mirosind ușor a alcool și cu hainele cam șifonate, dar n-am văzut-o niciodată așa.

— E mama ta, mai frumoasă ca niciodată, spune Z.G.

Gândul îmi zboară la mama, la Pearl: „Stăpânește-te. Nu-l lăsa să-ți observe consternarea. Prefa-te că este un simplu obiect de artă, nimic mai mult.“ Dau din cap, străduindu-mă să par interesată, fericită, dar simt că-mi vine să vomit. Una e să mergem la țară, să vedem locurile faimoase și să cutreierăm împreună străzile din Beijing, și alta e acum, în Shanghai, într-o casă care,

din multe puncte de vedere, este un adevărat altar închinat mamei și mătușii. În doar câteva minute petrecute aici, am surprins o fărâmə din ceea ce trebuie să fi fost viața lor pe vremuri, sau din cum trebuie să fi fost ele. Nu recunosc persoanele alături de care am crescut. Cât despre mătușa May, norocul nu i-a surâs cătuși de puțin, ajungând să locuiască în Cartierul Chinezesc, să se mărite cu Vem, să nu recunoască vreodată că sunt fiica ei.

— E minunat. Totul e minunat, spun eu și mă lovește un nou val de greață. Abia aștept să aud mai multe despre vremurile alea, dar încă n-am văzut Shanghaiul. Te superi dacă fac o plimbare? Mă întorc repede. Avem atâta timp, acum că sunt aici.

— Sigur. Vrei să vin cu tine?

— Nu, nu. Vreau doar să fac o mică plimbare. Am mers mult cu trenul.

Cobor în grabă și mă pierd în noapte. E *frig*, dar aerul proaspăt e o adevărată ușurare. Zâmbesc forțat. Am venit aici căutându-mi fericirea, și-o să fiu fericită. Poate dacă zâmbesc, îmi voi convinge și trupul de cât de fericită sunt. Mă uit în ambele sensuri și hotărâsc să mă aventurez la dreapta. Nu știu încotro mă îndrept. Trebuie doar să merg și să continui să zâmbesc.

Pearl *Rănilile de pe sân*

Mă îndrept spre casa lui Z.G., așa cum fac de obicei la sfârșitul oricărei zilei. Conform calendarului occidental este 15 februarie și mai sunt trei zile până la Anul Nou Chinezesc. Deși sunt creștină, monoteistă, nu am putut decât să port în inimă spiritul Crăciunului. De Valentine's Day, nu m-am gândit decât la Joy și la felicitările pe care le făcea în școala primară pentru colegii ei de clasă. Acum, oriunde întorc capul, văd oameni ocupați cu pregătirile pentru Anul Nou Chinezesc: își iau haine noi, dau cu mătura în fața casei, cumpără ingrediente speciale. O văd pe Joy peste tot. Prima oară când am dat întâmplător peste posterul pentru Anul Nou a lui Z.G. înfățișând-o pe Joy, am fost de-a dreptul copleșită. Acum e lipit pe pereții cafenelelor, magazinelor, cabinetelor medicale și școlilor. Am auzit că s-au vândut peste zece milioane de exemplare. Fiecare bucățică de hârtie pe care o adun și o predau sper să fie măcinată și reciclată în postere noi cu fiica mea, pentru că fața ei zâmbitoare mă încredințează că e bine. Dar iată că a venit și clipa în care o văd în came și oase.

Joy!

Înaintează cu hotărâre spre mine, fără teamă de întuneric, de parcă ar fi coborât dintr-un poster, de parcă ar cunoaște orașul. Poartă haina lui May, cea pe care sora mea chipurile o pierduse. Z.G. trebuie să o fi avut pusă bine în toți anii ăștia. Stomacul mi se strânge gândindu-mă la asta, dar nu-i dau atenție pentru că fiica mea s-a întors în sfârșit în Shanghai! Se uită drept la mine, privirile ni se întâlnesc pentru o fracțiune de secundă și apoi trece mai departe. Nu mă recunoaște. Să mă fi schimbat așa de mult? A refuzat oare să vadă ceea ce i se înfățișa clar în fața ochilor pentru că nu-și putea imagina că așa fi aici? Sau poate că

era imposibil să mă recunoască îmbrăcată așa, cu atâtea straturi de haine flaușate, căciula tricotată care-mi acoperă părul și urechile și fularul ridicat până peste nas.

Cotesc pe stradă și merg în urma ei la o distanță sigură. O parte din mine își dorește să fug la ea și să o strâng în brațe. Dar n-o fac. Sunt la finalul unei zile de muncă și arăt pe măsură, ca o simplă colectoare de hârtie. Nu poate să mă vadă în halul ăsta. Nici Z.G. nu trebuie să mă vadă așa. Am bătut atâta drum ca să-mi gădesc fiica, iar acum că o văd, mă las copleșită de orgoliu. Cum o să mă privescă Z.G. după atâta vreme? Ani de zile am știut de el doar că era acolo, undeva, în China. N-am crezut niciodată că o să-l întâlnesc din nou, dar văzând-o pe Joy, îmi dau seama că drumurile noastre sunt pe cale să se încrucișeze din nou.

Îmi vine să mă ascund în tufișul de pe trotuarul opus, să-i urmăresc pe fereastră mișcându-se dintr-o cameră într-alta și să aștept până îmi pun în ordine gândurile și emoțiile înainte să bat la ușă, dar nici măcar asta nu pot să fac. Servitoarele lui Z.G. știu de mine. Nu vreau ca Joy să afle de venirea mea de la ele. Dar e mai mult decât atât. Dintr-odată, nici măcar nu știu ce i-aș putea spune.

Ajungem în Huaihai Road. Ea cotește la stânga, îndreptându-se spre râul Huangpu. Știu ce *vreau* să-i spun - „te întorci cu mine acasă în clipa asta“ -, dar știu și că asta ar fi o mare greșeală. Sunt mamă de nouăsprezece ani, știu câte ceva despre ce înseamnă să fii mamă, și îmi cunosc fiica. M-a dezamăgit că a fost atât de nechibzuită și de prostuță încât să vină aici, dar când a trecut pe lângă mine nu mi s-a părut tristă sau descurajată. Dimpotrivă. Deci, ce tactică să aplicăm noi mamele copiilor noștri când știm că sunt pe cale să facă, sau au făcut deja, o greșeală? Ne învinovățim pe noi însene. În cazul meu, pot să-mi asum parte din vină pentru că am mințit-o atâția ani. O să-i spun cât de mult regret că am dezamăgit-o. Și apoi, și apoi... „Te rog, întoarce-te acasă!“ Nici metoda asta n-o să funcționeze.

Mă opresc, o urmăresc pe fiica mea cum dispare în mulțime, iar eu mă îndrept către o stație de autobuz. Când ajung acasă, fac o baie, îmi prind părul la ceafa într-un coc, mă machiez nițel și mă duc la șifonier. Mă uit la hainele mele, toate ca niște semne

ale trecutului. Dau cu ochii de un guler din blană de vulpe, de haina mea împlănită din brocart negru, perechea celei purtate de Joy, cea pe care mi-o dorisem atât de mult și pe care *baba* încercase să mă facă să i-o dau lui May. Scot o rochie croită de Madame Gamett, din lână verde-închis, cu poale ușor încrețite, iar pe coapse cu un motiv decorativ, din nasuri negri-tăciune. În urmă cu douăzeci de ani, mama a spus că era prea sofisticată pentru mine; acum cred că e numai bună - simplă, ușor demodată, iar culoarea îmi va pune în valoare părul negru. Lui Z.G. s-ar putea să-i placă să mă vadă în haina din brocart, dar nu vreau să merg atât de departe. Îmi spun în sinea mea că nu-mi pasă cum arăt după douăzeci de ani, dar bineînțeles că-mi pasă. Îmi spun în sinea mea că nicio femeie n-ar trebui să-i permită unui bărbat să-i vadă rănilor de pe sân sau din suflet.

Vreau să fac ceva prin care să-i reamintesc lui Joy de casă, de faptul că a fost iubită și că i s-a dus dorul. O să-i duc un cadou. (Ce fel de mamă aș fi dacă aș uita de ea tocmai de Crăciun?) Iau o sticlă veche de parfum de pe măsuța de toaletă și o învelesc într-una dintre eșarfele mele din mătase. Mă înfofolesc la loc în haina groasă și bag cadoul în buzunar. Îmi pun mănușile de lucru, iar în jurul gâtului îmi leg o eșarfă roșie din cașmir fin, amintire a vieții mele de odinioară. E prima oară când port ceva atât de frumos pe stradă, deși haina groasă nu lasă prea mult la vedere.

Iau un autobuz înapoi spre cartierul lui Z.G., merg până la casa lui și sun la sonerie. Îmi deschide una dintre servitoare. Dă din cap, de parcă m-ar fi așteptat, și mă conduce în salon. Îmi scot haina și mănușile. Z.G. își face apariția câteva minute mai târziu. Încă mi se pare un bărbat extraordinar de chipeș, și am sperat că va avea o reacție asemănătoare la vederea mea, dar primul lucru pe care îl face este să privească peste umărul meu, căutând să vadă dacă nu e și May cu mine. Încep să mă joc cu brățara de jad prinsă la încheietură, străduindu-mă să nu mă pierd cu firea și să nu se vadă pe chipul meu dezamăgirea.

— M-au anunțat servitoarele mele că ești în oraș, spune el, iar vocea lui se revărsa în cascadă asupra mea, ca apa peste pietrele de râu.

Lepurii sunt întotdeauna atât de grațioși și de dulci în vorbire.

— Am venit să-mi iau fata, i-o trântesc eu.

— Fata?!

întrebarea lui îmi dă de înțeles că Joy n-a fost tocmai sinceră.

— Joy, spun eu. E a mea. Eu am crescut-o. May mi-a dat-o mie.

— May n-ar fi făcut așa ceva, iar Joy nu mi-a spus nimic...

— Ai fi surprins de câte e May în stare.

Cuvintele mele sună mai aspru decât aș fi vrut. Schițez un zâmbet forțat pentru a arăta că nu eu sunt personajul negativ în povestea asta.

— Joy a crezut toată viața că eu sunt mama ei, iar soțul meu, tatăl ei. Când a aflat adevărul a fugit de acasă, a venit aici să te caute și să... nu știu pentru ce.

— Joy m-a mințit? Și-a mințit propriul tată?

Tulburarea din vocea lui mă ia pe nepregătite. Nu o cunoaște deloc pe Joy.

— Sam Louie, soțul meu, a fost tatăl ei. Acum e mort.

Z.G. cade pe gânduri.

— Tot tatăl ei rămân, spune el apoi.

— Ai pierdut acest privilegiu cu mult timp în urmă.

Simt sarcasmul strecurându-mi-se în voce, dar nu mă pot abține. Sunt prea mulți ani de suferință la mijloc ca el să mai ridice pretenții de tată. Și totuși, mă privește cu o expresie de nedumerire.

— Când am venit în noaptea aia la tine să-ți spun că May și cu mine eram obligate să acceptăm căsătorii de conveniență cu bărbați pe care nu-i cunoșteam, de ce n-ai încercat să mă oprești, să ne oprești? De ce n-ai făcut nimic? De ce n-ai spus ceva?

Douăzeci de ani de furie și dezamăgire încep să clocotească în mine, dar el tot nu pare să înțeleagă. Partea cea mai rea e că pur și simplu nu-mi pot lua ochii de la el. Vechile mele sentimente, în ciuda a tot ceea ce știu acum despre el și sora mea, mă fac să-mi pierd răsuflarea. Inima îmi bate cu atâta putere, încât am impresia că o să-mi sară din piept. Și mult mai adânc în sufletul meu, deși sunt văduvă, deși l-am iubit pe Sam, simt cum mă cuprinde o căldură pe care n-am simțit-o niciodată pentru soțul meu. Am crezut mereu că era din pricina violului,

dar acum îmi dau seama că nu asta era problema. Mă cuprind rușinea, remușcărilor și furia.

— May știa ce simți pentru mine, spune în cele din urmă. M-a rugat să nu-ți spun nimic despre noi. Nu voia să te rănească. Nici eu nu voiam. Nu-mi doream decât să am grijă de May.

— May e o Oaie, spun eu cu amărăciune. Toată lumea voia să aibă grijă de ea.

Când ne certaserăm ultima oară, May mi-a spus că ea și cu Z.G. obișnuiau să se amuze de felul în care mă purtam în preajma lui. Pe cine să cred? Am bătut atâta dmm să o găsec pe Joy, iar acum tot ce-mi trece prin minte este o singură întrebare: mai există vreo șansă să găsec iubirea alături de bărbatul acesta pe care l-am purtat în suflet atâta amar de vreme? Au trecut doar șase luni de la moartea lui Sam, e posibil oare să primesc a doua șansă?

Stop!

— Cum adică voiai să ai grijă de May? Ai lăsat-o însărcinată, după care n-ai mișcat un deget, un singur deget să o ajuți. Ai lăsat-o captivă într-o căsătorie de conveniență. Ai plecat din oraș. Ai...

— Nu mi-a spus că e însărcinată.

Asta mă face să mă opresc, căci... cum e posibil așa ceva?

— Când o pictai și era - închid ochii, încercând să-mi gonec imaginile din minte - goală, nu ți-ai dat seama?

— Tu știi?

— Nu, dar nu eu făceam dragoste cu ea. Ce credeai că o să se întâmple?

— Nu m-am gândit, recunoaște el. Sau cel puțin nu gândeam limpede. Pe-atunci eram absorbit de mișcarea revoluționară. Eram plin de *ai kuo* - dragostea pentru țara noastră și pentru popor. Credeam că pot ajuta la schimbarea Chinei. Nu m-am gândit prea mult la *ai jen* - dragostea pe care o simțeam pentru May. Eram tineri toți trei. Niciunul dintre noi nu s-a gândit la consecințele a ceea ce făceam.

Se aude soneria. Știm amândoi cine e. Îmi netezesc rochia și mi prind câteva şuvițe desprinse din coc. Z.G. ia poziția de drepti și-și duce mâinile la spate. Rămânem împietriți ca două statui, în

Joy intră grăbită în casă, debordând de energie, cu obrazii îmbujorați de frig. Deși e februarie, se vede că a stat mult la soare. Își scoate pălăria, dezvăluindu-și cosițele zbârlite, făcute vâlvoi. Nu s-a tuns de când a plecat din Los Angeles.

Joy observă privirea încrâncenată a lui Z.G. și cercetează încăperea, încercând să-și dea seama ce se întâmplă. La vederea mea, sprâncenele ei delicate, nasul drăgălaș și buzele pline îi trădează uimirea. Ochii i se măresc și devin chiar mai strălucitori. Apoi, nu e fericire, tristețe, sau măcar furie la venirea mea ceea ce văd, ci altceva mult mai rău. Umbra rece a indiferenței îi alunecă peste trăsături. Mă fixează cu privirea, dar nu scoate un cuvânt.

— Bună, Joy, îi spun eu zâmbind, și văzând-o că nu răspunde, mă grăbesc să continui. Ți-am adus un cadou de Crăciun.

Mă duc la haină, scotocesc prin buzunare, scot sticla de parfum împăturită și i-o întind.

— Nu mai sărbătoresc Crăciunul.

Urmează o tăcere lungă. Știe că sunt monoteistă și că asta mar face să sufăr.

— Joy...

Rugămintea din vocea mea e puternică. Nu se poate să n-o înduioșeze.

— Nu te vreau aici. O să strici totul.

— Nu vorbi așa cu ea, intervine Z.G. pe cel mai calm ton cu putință. E mătușica ta.

Îmi înfig unghiile în palme, încercând să împiedic durerea care amenință să mă copleșească.

— Iar tu ești tatăl meu, i-o întoarce fiica mea. Asta e mult mai important.

Simt cum toate lucrurile pe care am vrut să i le spun despre cât e de nerecunoscătoare, de crudă, de răsfățată și de egoistă - „exact ca mama ta adevărată“ - sunt pe cale să răbufnească. Z.G. face un pas înainte. Ridic o mână ca să-l opresc să se apropie sau să vorbească.

— Te iubesc foarte mult, Joy. Te rog, n-am putea vorbi despre motivul pentru care ai fugit de-acasă?

Desigur, cunosc motivul, nu a vrut să fie nevoită să-și confrunte cele două mame care au mințit-o, dar trebuie să o fac să vorbească.

— N-am mai avut ocazia să vorbim în noaptea aia. Dacă îmi spui ce a fost în sufletul tău, poate că o să te simți mai bine în legătură cu tot ce s-a întâmplat. Și poate îți pot fi de ajutor.

Și, ca prin minune, iată că fiica mea are iarăși cinci ani. Își prinde cu dinții buza de sus și o mușca puternic încercând să-și înfrâneze emoțiile.

— Spune-mi, iubito. Spune-mi, ca să pot înțeleg.

Când scutură din cap, îmi dau seama că sunt pe drumul cel bun. Ne-am întors la tiparul prin care trecuserăm de atâtea ori ca mamă și fiică.

— Îmi pare rău că n-am făcut mai mult pentru tine când a murit *baba* al tău, îi spun eu. Îmi cer iertare pentru asta. Amândouă l-am iubit.

Lacrimile încep să se rostogolească pe obrajii lui Joy.

— Ar fi trebuit să ne fi consolată una pe alta, continui eu.

Dar ceea ce-mi răspunde mă ia pe nepregătite.

— Aveai dreptul să mă ignori după tot ce-am făcut.

— Dar ce-ai făcut? o întreb eu confuză.

Repet, la asta chiar nu mă așteptam. Mintea mea încearcă să țină pasul.

— Vai, mamă, a fost numai vina mea. Am vorbit cu mătușica May după cearta voastră. Mi-a explicat tot, cum era tata fiu de american doar în acte...

— May dă mereu vina pe altul.

— Nu, mamă, ascultă-mă. FBI-ul și INS-ul nu s-ar fi interesat niciodată de familia noastră dacă nu aș fi avut de-a face cu grupul ăla din Chicago. Agentul Sanders a abordat-o pe mătușica May din *cauza mea*. Ea încerca să ne ajute familia. Încerca să obțină libertatea pentru tine și tata. Nu și-a dat seama că eu eram adevărata țintă. Dacă mi-ai fi spus adevărul despre tata, aș fi fost mai atentă, n-aș fi intrat în grupul ăla, iar guvernul n-ar fi pus ochii pe noi.

Are dreptate. Dacă Joy n-ar fi intrat în grupul ăla, acum lucrurile ar fi stat altfel. Totuși...

— Asta nu schimbă cu nimic faptul că sora mea ne-a trădat.

— Dar mătușica May nu v-a trădat! Ea a încercat doar să vă ajute cum a putut. Amnistie, mamă. Știi măcar ce înseamnă asta?

O parte din mine se gândește: „Până și aici, după toate câte s-au întâmplat, Joy îi ia partea lui May.“ Dar o altă parte din mine, chiar *aude* ce îmi spune fiica mea. Am învinovățit-o pe May pentru tot, dar dacă într-adevăr nu era vina ei?

— Iubito, tatăl tău nu s-a sinucis din vina ta. Să nu crezi asta vreodată. Da, poate că FBI-ul te-a folosit pe post de pion, dar oricum aveau să câștige partida.

— Nimic din ce mi-ai spune sau ai face nu schimbă ce s-a întâmplat, ce-am făcut sau unde am ajuns. Nu vei putea vreodată să mă pedepsești mai mult decât mă pedepsesc eu însămi.

— De asta ai venit aici? întreb eu. Să te pedepsești? Dar nimeni nu merită o pedeapsă așa de aspră.

— Mamă, nu înțelegi nimic. Vreau să iau parte la ceva mai important decât problemele mele. Vreau să-mi răscumpăr toate păcatele, să îndrept tot ce am distrus - viața tatei, familia noastră. E modul meu de a mă căi pentru tot ce am făcut.

— Cel mai bun lucru pe care poți să-l faci e să te întorci acasă. Unchiul Vem îți duce dorul. Și nu vrei să ajungi să o cunoști pe May și altfel? o întreb deși îmi vine greu, Și chiar dacă ai avea dreptate, deși nu ai, China comunistă nu e locul potrivit pentru căință.

— Pearl are dreptate, spune Z.G. Ar trebui să te întorci acasă, pentru că ceea ce vezi și trăiești aici nu e ceea ce crezi. Lu Shun scria: „Primul om care a gustat vreodată un crab trebuie să fi încercat la un moment dat și un păianjen ca să-și dea seama că nu e bun de mâncare.“ Tu n-ai gustat decât crabul.

Se uită la mine, după care înapoi la Joy.

— Ultima oară când am văzut-o pe mama ta a fost acum douăzeci de ani. Nu știam nimic de tine. N-am știut ce s-a întâmplat cu mama și mătușa ta. De ce? Pentru că m-am dus să mă alătur lui Mao. Am luptat în bătălii. Am ucis oameni.

Începe să ne povestească greutățile prin care a trecut în ultimii douăzeci de ani, pentru că, are impresia cumva, că toată

povestea asta are legătură cu *el*. Presupun că noi ar trebui să credem că ne spune într-adevăr povestea vieții lui, dar a fost o vreme când l-am cunoscut bine pe Z.G. și îmi dau seama că sunt multe lucruri pe care nu ni le dezvăluie. Și de ce ar face-o? Abia a cunoscut-o pe Joy. E plăcut ca fiica ta să te privească cu dragoste și respect, dar eu m-am săturat de minciuni.

— Ai fugit, îi spun eu. Ai devenit un artist celebru și ne-ai distrus viața, mie și lui May.

— V-am distrus viața? Cum? întrebă el. Ați scăpat de-aici. V-ați măritat. V-ați întemeiat familii. Ați avut-o pe Joy. Unii ar spune că m-am bucurat de succes sub regimul ăsta, dar alții cred că mi-am vândut sufletul. Să-ți spun ceva, Pearl. Poți să vinzi, să vinzi și să tot vinzi, dar câteodată pur și simplu nu e de ajuns. Se întoarce spre Joy. Vrei să știi adevăratul motiv pentru care m-am dus la țară?

— Pentru a învăța poporul, răspunde ea cu supunere.

— Degeaba încerc eu, nu poți să-i înveți nimic pe analfabeți.

Am uitat să menționez că, pe lângă toate celelalte Iepurele mai este și snob?

— Poate că nu ești un profesor bun, spun eu.

Z.G. îmi aruncă o privire.

— Am educat-o pe fiica mea și a învățat mult.

— Și l-ai învățat și pe Tao, adaugă Joy.

Surprind o încântare neașteptată în vocea ei pe când rostește numele acesta.

— L-am lăudat pentru că trebuia să laud pe cineva, spune Z.G. Nu e foarte bun. Trebuie să fi văzut treaba asta.

— Nu-i adevărat, îi răspunde ea cu înflăcărare.

Obrajii îi ard de indignare. E o privire pe care o recunosc de când era mică și i se spunea ceva ce nu voia să audă cu niciun chip. Reacția ei mă face să mă întreb cine e acest Tao, dar Z.G. își continuă explicațiile.

— Vrei să știi de ce m-am dus la țară?

De data asta nu mai așteaptă vreun răspuns. Are de gând să ne-o spună fie că vrem sau nu să auzim.

— Anul trecut, Shanghaiul era foarte diferit de orașul pe

oamenii ca mine - artiștii și, ei bine, cei care făceau parte din vechea elită. Ne bucuram și de dans, de operă, de acrobați. Apoi, acum nouăsprezece luni, Mao a lansat „Să înflorească O Mie de Flori“.

Îmi amintesc cât de încântată a fost Joy de treaba asta și cum se lua la harță cu unchiul Vem, care era de părere că n-avea să iasă nimic bun din campania asta.

— Ni s-a spus că puteam spune orice fără teamă de incriminare, continuă Z.G. Am criticat lucrurile care, credeam noi, nu merseseră cum trebuie în primii șapte ani de regim. Ne-am exprimat vederile fără rezervă, iar nemulțumirile au vizat toate arile: că puterea ar trebui deținută prin rotație, că încercarea de a intra în grațiile Uniunii Sovietice a fost o greșeală și că ar trebui reluate relațiile cu Statele Unite și Occidentul. Artiștii și scriitorii au avut propria lor listă de plângeri. Doream să scoatem arta și literatura de sub tutela partidului. Consideram că nu tot ce înseamnă artă și cuvânt scris ar trebui să deservească muncitorii, țăranii și soldații. Deja, până în luna mai, președintele Mao nu mai voia să audă nicio critică. Până la venirea verii ajunsese deja să nu-i mai placă deloc. Când a ținut un discurs despre „ademenirea șerpilor din cuiburile lor“, ne-am dat seama că începuse Campania împotriva Opoziției de Dreapta. Lancea lovește pasărea care scoate capul afară.

Nu am înțeles de ce a deviat Z.G. atât de mult de la subiect, dar Joy e ca fermecată. Se așază și-l ascultă fascinată. Povestea lui își găsește ecou undeva în străfundul ei, atinge coarda aceea sensibilă la care eu nu am reușit să ajung. Mă întreb dacă Z.G., care tocmai a aflat că și Joy are propriile ei tragedii, suferințe și remușcări, justificate sau nu, îi împărtășește suferințele lui pentru a-i oferi o perspectivă. Mă așez pe canapea lângă Joy și mă străduiesc să-l ascult cu mai multă atenție.

— Când a început rectificarea, unele cadre au fost trimise „sus în munți și în satele de la câmpie“, în regiuni izolate, ca să ocupe posturi neînsemnate sau să muncească la câmp. Artiștii și scriitorii au avut parte de o soartă mai rea. Când cineva l-a întrebat pe Premierul Chou En-lai de ce se întâmplau toate astea, știți ce a spus?

Niciuna dintre noi nu răspunde.

— A zis că „dacă intelectualii nu îngrașă pământul, își vor uita originea, vor ajunge încrezuți, incapabili să deservească muncitorimea cu inima deschisă“. Dar să răscolești bălegarul nu e cea mai aspră pedeapsă pentru cei etichetați contrarevoluționari, de dreapta, spioni, simpatizanți ai Taiwanului sau trădători...

— Nu văd ce au de-a face toate astea cu faptul că vreau să o iau pe Joy acasă, spun eu.

— Vede numai ce îi convine și încerc să o fac să înțeleagă, explică Z.G. Când s-au schimbat lucrurile, am fost acuzat că m-am transformat dintr-o floare parfumată într-o buruiană otrăvitoare. În ziua în care a ajuns Joy în Shanghai am fost umilit într-o ședință de critică și autocritică la Uniunea Artiștilor Plastici, unde prietenii mei m-au acuzat că aș avea vederi prea occidentale, că folosesc tehnici occidentale de redare a umbrelor și a perspectivei în picturile mele și că dau dovadă de individualism prin tușele de culoare. Nu m-am dus la țară ca să predau artă maselor. Nu m-am dus ca să observ și să învăț să pictez viața așa cum e ea. Am făcut-o ca să evit să fiu trimis într-un lagăr de reeducare prin muncă.

— Nu se poate, spune Joy pe un ton nesigur.

Oh, cât de rău îmi pare pentru ea. Să fie nevoită să vadă lucrurile într-o cu totul altă lumină... din nou. Să afle că cel la care fugise, fugea la rândul lui.

— Gândește-te puțin, Joy, spune el. Ne-au găzduit în vila moșierului pentru că acolo-i țineau pe toți tovarășii îndoielnici și suspecți din Colectivul Dragonul Verde.

— Te înșeli, insistă ea.

— Nu mă înșel. Știi cine erau Kumei, Yong și Ta-ming? Concubina moșierului, una dintre nevestele lui cu picioare legate și singurul fiu supraviețuitor.

— Kumei nu se putea să fie concubină...

— Tu credeai că sătenii ne tratau ca pe niște oaspeți de seamă, iar eu îți spun că ne-au găzduit în vilă drept pedeapsă.

— Dar deserveam poporul, pledează Joy. Ajutam la colectivizare.

— Când m-am oferit să merg la sat, încercam să controlez cumva pedeapsa pe care o aveam de ispășit, spune Z.G. Mă așteptam să stau în Dragonul Verde cel puțin șase luni, ceea ce ar fi fost mai bine decât anii pe care i-aș fi putut petrece într-un lagăr de muncă... asta în cazul în care aș mai fi ieșit viu de-aco- lo. Faptul că m-am trezit cu tine la ușă a complicat lucrurile. Cum să am o fiică din America, cel mai mare dușman al nostru? Dacă întreba cineva de mama ta, ce urma să spun? Că a fost o fată inimoasă? Toată lumea ar fi tras concluzia că avea legături naționaliste, altfel n-ar fi părăsit China. Și asta ar fi fost ca o altă pată neagră pentru mine.

— Dar președintele Mao te place, aproape că se tânguiește Joy. Mi-a povestit despre toate lucrurile alea pe care le-ai făcut împreună în peșterile din Yen'an.

— Pe-atunci eram tovarăși de arme, recunoaște Z.G., revenind iarăși la trecutul lui. L-am cunoscut în iama lui 1937, când am devenit membru al Academiei de Arte Lu Shen. L-am pregătit pentru propagandă culturală pe cei care s-au alăturat cauzei noastre. Cine altcineva era mai potrivit decât mine, care făcusem atâția ani postere publicitare? Nu e greu să treci de la pictarea fetelor frumoase în peisaje imaginare la pictarea oamenilor ca Mao, Chou și alți lideri de partid pozând în ipostaze imaginare alături de muncitori, soldați și țărani zâmbitori.

— Lucrurile astea nu sunt imaginare...

— Serios? L-ai văzut vreodată pe Marele Cărmaci mergând pe câmpuri alături de țărani? întrebă Z.G.

Așteaptă un răspuns, și când nu-l primește își reia firul gândirii.

— După cum ți-a spus, când am intrat mărșăluind în Beijing, mi-a oferit un post important, dar pe-atunci vraja deja se spulberase. În epoca feudală, oamenii spuneau: „Când îți slujești împăratul, ești ca o soție sau concubină care își slujește bărbatul ori stăpânul. Cele mai mari virtuți sunt loialitatea și supunerea.“ Asta vrea Mao de la noi, dar mă tem că sunt loial și supus doar când alternativele sunt lagărele de muncă sau moartea. Din fericire, reabilitarea mea a sosit după doar câteva luni. A început când Mao m-a trimis în Canton.

Aud cuvântul *reabilitare* și mă gândesc la Sam. Și el a fost persecutat de conducere, dar el n-a mai avut parte de reabilitare. Joy nu pare să sesizeze asta.

— Dar președintele Mao te place, repetă ea cu o voce stinsă.

— *Pe tine* te place, îi răspunde Z.G. I-a făcut plăcere să vadă că o fată așa drăguță părăsește America pentru a veni aici. Mulțumesc că m-ai ajutat cu reabilitarea.

— Reabilitare, repetă Joy, auzind în sfârșit cuvântul.

— Îți amintești conversația pe care a purtat-o cu noi la expoziție? o întreabă Z.G.

Nu știu despre ce vorbesc, dar Joy încuviințează.

— De ce nu mi-ai spus? întreabă ea.

— Am încercat, dar nu voiai să asculți. Când eram în Canton, am încercat să te conving să părăsești țara.

— Așa e, recunoaște Joy. Ai încercat.

— Ei bine, e clar că nu ai încercat destul, îi întrerup eu.

Se întorc amândoi spre mine, amintindu-și de prezența mea.

— Adevărul e, că n-am vrut să plece recunoaște Z.G.

— E fiica ta! Ar fi trebuit să o protejezi!

— E fiica mea. Nici n-am știut de ea. Am fost egoist. Voiam să o cunosc, spune el, întorcându-se spre Joy. Dar asta nu înseamnă că ar trebui să stai aici.

— Nu vreau să rămân aici. Vreau să mă întorc în Colectivul Dragonul Verde.

Pe chipul lui Z.G. se citește neliniștea. Nu știu ce e Dragonul Verde, dar știu că locul fetei mele nu este într-un colectiv.

— Oamenii sunt modelați de pământul și de apa care-i înconjoară, spune el. Ești americană. Nu știi ce înseamnă greutatea, nu știi cum să supraviețuiești. Dacă te întorci la Dragonul Verde, renunți la viața de oraș. Nu te vei mai putea întoarce niciodată în Shanghai. Și nici nu se va mai putea pune problema să pleci din China.

— Nu vreau să plec din China, spune Joy cu încăpățănare. Asta e casa mea acum.

— Cum să-i explic lucrurile ca s-o fac să înțeleagă? mă întreabă Z.G.

Joy se crispează auzind asta, iar eu nu deschid gura. Se întoarce înapoi spre Joy.

— Le-am cerut iertare lui Mao și Chou prin tablourile mele, dar cine știe ce se poate întâmpla mâine? Mao nu recunoaște când greșește. Se descotorosește de oricine îl contrazice. De la recenta luptă de clasă, toți cei cu o fărâmă de creier sau coloană vertebrală au fost trimiși în lagărele de muncă sau uciși. Cei care-au mai rămas, ca Chou En-lai, se tem să i se împotrivescă lui Mao, dar nu contează, pentru că oricum nu mai ascultă de nimeni. Cine va apăra China de ideile proaste?

Privind chipul frumos al fiicei mele, îmi dau seama că nu-i pasă de nimic din ceea ce-i spune Z.G. A încercat să o convingă pe cale rațională, oricât de egoiste i-ar fi fost motivele, dar fiica mea suferă de ceva care nu poate fi atins de argumente logice. Morții pot pune stăpânire pe cei vii, iar remușcările și suferința au pus stăpânire pe fiica mea.

— Joy, spun eu încet, vii cu mine acasă? N-ai văzut niciodată casa în care am crescut eu și May.

— De ce aș face așa ceva?

— Pentru că sunt mama ta și am bătut atâta drum.

— Nu ți-a cerut nimeni să vii.

— Joy!

Asprimea vocii lui Z.G. ne face să tresărim. Joy începe să clipească repede, rușinată, încercând să-și rețină lacrimile. Apoi întorcându-se spre mine, zice:

— Toate astea au venit așa, din senin. Trebuie să treacă un timp, să ne revenim. Las-o pe Joy să stea aici câteva zile, iar apoi o aduc eu la tine.

Pearl *Durerea vieții*

15 februarie 1958

Dragă May,

Fata noastră s-a întors în sfârșit la Shanghai. E bine, sănătoasă. Asta e cel mai important lucru pe care trebuie să-l ținem minte. Am fost atât de preocupată să o găesc, că nu m-am gândit prea mult la cum va reacționa la vederea mea sau la ce vom face în continuare. Nu știu cum să-ți spun, așa că îți spun pur și simplu :Joy nu vrea să se întoarcă acasă. Crede, și asta mă doare mai mult decât aș putea exprima în cuvinte, ca e singura vinovată pentru moartea lui Sam. Oricât de mult aș respinge ideea, cel puțin în parte tot are dreptate. Dacă nu s-ar fi înscris în grupul ăla, FBI-ul nu ne-ar fi cercetat niciodată.

După cum știi, te-am învinovățit pe tine pentru tot ce s-a întâmplat. Am păstrat legătura cu tine doar pentru că Joy a fugit de acasă și aveam nevoie de ajutor. Ai încercat să-mi spui ce simți - la aeroport și în scrisorile tale -, dar nu te-am ascultat și nu am luat în seamă cuvintele tale. O parte din mine încă e furioasă pe tine, dar ascultând-o pe Joy spunându-mi aceleași lucruri pe care mi le-ai spus și tu, au răsunat parcă altfel. Amnistie. Chiar crezi că Sam și cu mine am fi fost achitați? Nu te-am crezut când mi-ai spus motivele pentru care ai făcut ce-ai făcut. Am crezut că ai fi spus *orice* ca să te aperi. Dar m-am înșelat. Nu ne-ai denunțat că să ne faci un rău. Ne-ai denunțat pentru că voiai să-l protejezi pe Sam, pe mine și, presupun că, pe Joy mai mult decât oricine altcineva.

Amnistie. Repet întruna cuvântul, și de fiecare dată mă căiesc mai mult. Dacă eu m-am înșelat, atunci și Sam

trebuie să se fi înșelat. Dacă am fi mărturisit, Sam ar mai fi trăit și acum și familia ar fi fost încă împreună. Vai, May, de-ai fi văzut expresia de pe chipul lui Joy când vorbea despre Sam. Mi-a frânt inima. Au fost atâtea greșeli care-au dus la atâtea tragedii de-a lungul anilor, și acum iată ce s-a ales. Sam e mort, iar Joy e atât de sfâșiată de remușcări, încât nu vrea să se întoarcă acasă, la Los Angeles, și nici măcar la vechea noastră casă de aici, din Shanghai. Spune-mi ce să fac.

Pearl

Nu i-am scris nimic despre Z.G. pentru că nu voiam ca toată treaba asta veche să semene din nou ranchiună între noi. N-am pomenit nimic despre Colectivul Dragonul Verde, despre vederile politice ale lui Joy și nici despre Tao, care presupun că trebuie să fie vreun tânăr pe care l-a cunoscut în călătoriile ei. Când mă gândesc la acest Tao, îmi vin în minte tot felul de exemple de nechibzuință de care fiica mea a dat deja dovadă. Din punctul ăsta de vedere, seamănă mult cu mama ei adevărată. Dar ce-aș avea de câștigat dacă aș așterne toate astea pe hârtie? Împăturesc scrisoarea, o bag într-un plic și scriu pe el adresa noastră din Los Angeles. Apoi, bag plicul într-unul mai mare, și trec pe adresă pe vărul Louie din satul Wah Hong, și înmânez plicul bărbatului de la asociația familială din Hong Kong ca destinatar, în care-l rog să-mi trimită scrisoarea par avion.

A doua zi primesc o scrisoare de la May. Fusese scrisă în urmă cu douăsprezece zile. De când promisem primul colet, anul trecut, în octombrie, sora mea a trimis regulat colete în care erau ascunși bani. E prima dată când primesc doar o scrisoare. A fost deschisă, lucru care mă panichează. Din fericire, cenzorii nu au tăiat niciun cuvânt.

4 februarie 1958

Dragă Pearl,

Necaz după necaz. Vern a murit săptămâna trecută. N-a mai fost același după moartea lui Sam, și după ce tu și Joy ați plecat. Cred că s-a dat bătut în fața bolii, dar

doctorul Nevel îmi spune că nu trebuie să gândesc așa. „Tuberculoza oaselor n-are niciodată un final fericit.“ Așa mi-a spus. „Și-apoi mai erau și problemele lui mentale.“ Intr-adevăr, Vern a avut întotdeauna mintea unui băiețel, dar n-a făcut niciodată vreun rău cuiva. Era blând. Indura fără să crâcnească suferințele bolii sale. În plus, știm amândouă cât putea fi de generos.

În ultimele zile am privit viața cu alți ochi. N-am fost niciodată o soție bună pentru Vern. Lipseam tot timpul de-acasă. Mă bazam pe tine să-i porți de grijă, și i-ai purtat, așa cum ai avut grijă de atâtea alte lucruri în locul meu. N-am crezut niciodată în sentimente de vinovăție sau în remușcări. Nu-ți puteam suferi felul în care te agățai de nenorociri. Dar acum a venit rândul meu. Când i-am urmărit pe oamenii de la pompe funebre cum îl scoteau pe Vern din casă...

Acum, tot ce-a mai rămas din soțul meu sunt mirosul persistent al bolii sale și cele câteva machete de bărci și avioane care n-au fost sparte în noaptea aia teribilă în care a fugit Joy. Când mă gândesc cât l-am subapreciat pentru machetele alea... Când mă gândesc cum v-am lăsat întotdeauna pe tine și pe Sam să vă descurcați cu scutecele, durerile și mirosul lui Vern... De când ați plecat tu și Joy, nu m-a avut decât pe mine și vizitele ocazionale ale unchilor și familiilor acestora. O, Pearl, acum înțeleg cum te-ai simțit după ce a murit Sam, iar Vern n-a fost nici pe departe soțul care a fost Sam.

Am făcut aranjamente ca slujba de înmormântare să se țină la biserica ta. Pastorul m-a primit cu brațele deschise și nu mi-a reproșat nici măcar o dată că n-am venit la slujbe. Femeile — Violet și celelalte — m-au tratat ca pe o membră a congregației, și nu ca pe femeia care obișnuia să râdă de hainele lor urâte și de coafurile demodate. Le sunt recunoscătoare tuturor, pentru că altfel nu știu cine altcineva l-ar fi condus pe Vern pe ultimul drum. Parastasul a fost modest, doar două mese. Când m-am întors am aprins tămâie pe altar. Oriunde-ar fi acum, că e în Raiul Chinezesc sau în Raiul tău, sper să fie cu Tata Louie, Yen-yen și Sam, înconjurat din nou de dragostea pe care a meritat-o.

încerc să mi te imaginez citind scrisoarea asta. Te gândești oare: „Sora mea, ce femeie inutilă și egoistă?” Recunosc, am fost toate astea. E prea târziu să mă schimb?

Pearl, deși ești departe, te rog ține minte că mă gândesc la tine în fiecare zi. De ce mi-a luat atât de mult timp să înțeleg care sunt lucrurile importante în viață? M-am bazat întotdeauna pe ceilalți să aibă grijă de mine. Acum sunt singură în casa asta și în viață. Te rog, Pearl, întoarce-te. Te rog. Am nevoie de sora mea.

Cu drag, May

Plâng în fața durerii vieții. Mă rog pentru Vem și ca el să fi scăpat în sfârșit de durerea care l-a chinuit atâția ani. Mă doare sufletul când mă gândesc că a avut-o alături doar pe May în ultimele sale clipe. Se pare că May l-a înțeles în cele din urmă pe bărbatul cu care s-a măritat, ce om bun era, dar cu el cum rămâne? Trebuie să se fi gândit la ea ca la o pasăre exotică care apărea în camera lui noaptea târziu sau dis-de-diminează, doar ca să dispară din nou. Singura lui companie adevărată o formam eu și cu Sam. M-am săturat să plâng. M-am săturat de suferință. Am găsit-o pe Joy, dar își va mai găsi vreodată fericirea loc în inima mea?

Scot o coală de hârtie și mă apuc de scris:

Am făcut cu toții ce ne-a stat în putință, dar câteodată pur și simplu nu e de ajuns. Vern a trăit mult mai mult decât se așteptaseră doctorii. Mi-aș fi dorit să fiu acolo cu tine, pentru că îți înțeleg durerea mai mult decât ai crezi.

Cele „câteva zile” ale lui Z.G. s-au transformat în câteva săptămâni. Îmi reiau vechea rutină: iau autobuzul până la muncă, supraveghez portul și adun hârtii. Stau la coadă la diverse magazine ca să cumpăr pe cupoane ulei, came și orez. Îmi fac timp pentru rugăciune, mă prezint la interviurile lunare cu inspectorul Wu de la secția de poliție și continui să particip la întrunirile politice. Și, din când în când, trec pe la casa lui Z.G., o dată, de două ori pe zi, mereu la altă oră. Îmbrăcată în hainele de lucru, Joy și Z.G. nu mă recunosc. Mă uit pe geam, urmăresc intrările

și ieșirile servitoarelor și aflu o mulțime de lucruri. Joy doarme până târziu, ia micul dejun în pat, se bucură de o baie lungă, se îmbracă, iar apoi, pe la amiază, părăsește casa împreună cu tatăl ei. Îi văd cum urcă în limuzina Red Flag cu draperiile albastre trase, ferindu-i de privirile indiscrete pe când gonesc spre petreceri sau pe unde or mai umbla ei. Uneori, o văd pe Joy îmbrăcată în ținute pe care le recunosc. Sunt haine pe care le purtasem eu și May pe vremea când pozam pentru Z.G.

Joy și Z.G. ies tot timpul în lume. Lui Joy mai ales pare să-i surâdă toată această atenție. În Los Angeles, Sam a fost mereu doar un fost ricșar. În Shanghai, tatăl lui Joy e o celebritate. Mă deranjează stilul lor de viață și nu înțeleg de ce Joy nu se revoltă împotriva tuturor acestor privilegii. Și, ce e cel mai rău e că nu îmi doresc deloc să mă vadă. Dar ceea ce mă doare cel mai mult este sentimentul că încearcă să mă excludă cu bună știință. Fiica mea e singurul lucru care mă preocupă. O văd în fiecare zi, și totuși în multe privințe e încă departe de mine.

Apoi se petrece ceva care mă face să-i scriu lui May. Îmi fac griji că mulțimea de scrisori trimise în Wah Hong va alerta autoritățile. Acestea fiind zise, May trebuie să afle lucrul ăsta.

2 martie 1958

Dragă May,

Astăzi Joy împlinește douăzeci de ani. Am invitat-o să-și sărbătorească ziua la noi acasă. L-am rugat chiar și pe Bucătar să pregătească unele dintre mâncărurile noastre preferate de pe vremuri - tipar la abur, creveți cu castane de apă și legume „opt comori“. Dar toată treaba a fost un dezastru. Noi două ne-am iubit întotdeauna casa, dar nu mai arată ca odinioară. În ultimele luni, după cum ți-am scris, am cumpărat o parte din vechiul nostru mobilier de la casele de amanet. De fiecare dată când mai găsesc câte ceva, am sentimentul că, într-un fel, îndrept lucrurile. Dar felul în care a privit Joy totul! M-a făcut să mă simt atât de lașă. Și ce-a fost în mintea mea când l-am rugat pe Bucătar să pregătească masa? Mâncarea a fost arsă și fără pic de gust. Cum să se ridice o cină mediocră din vechea noastră sufragerie la nivelul banchetelor la care merge Joy?

Trebuie să-ți spun din nou că arată bine. Z.G. a dus-o la cea mai bună croitoreasă din oraș. N-o fi femeia asta Madame Garnett, dar ținutele pe care i le-a făcut lui Joy sunt mult mai elegante decât hainele pe care le văd de obicei pe stradă. Poate că până la urmă Joy va cunoaște o mică fărâmă din Shanghaiul pe care l-am iubit, sau măcar ce-a mai rămas din el.

A trecut o lună și ceva, dar eu tot aștept momentul în care Joy va spune: „Mamă, du-mă acasă.“ Mă tem însă că mai e mult până atunci. În plus, cred că este îndrăgostită și asta nu face deloc situația mai ușoară. Nu mi-a spus prea multe despre acest Tao, dar când vorbește despre el o adorabilă tentă rezalie îi cuprinde obraji, iar ochii îi strălucesc. Nu am voie să pun întrebări despre el. Singurul lucru bun pe care pot să-l spun este că Joy și cu mine am ajuns, cât de cât, la un armistițiu.

Cu drag, Pearl

Iarăși nu-i scriu nimic despre Z.G. Nu-i spun cu câtă grijă o țin pe Joy de braț în timp ce o conducea prin casa noastră. De câteva ori, arăta de parcă era pe punctul să o ia la goană, când a dat cu ochii de funinginea din bucătăria pe care nu avusesem încă timp să o curăț, când a văzut posterele din dormitor cu sora mea și cu mine, când l-a cunoscut pe Bucătar. I-am văzut degetele lui Z.G. devenind albe de încordare încercând să o țină locului. Mă întreb ce i-o fi spus înainte să vină și după ce au plecat.

Ultimele două scrisori rămân fără răspuns de la May. Să fi fost reținute? Oare o să fiu arestată? Sau poate a fost May prea ocupată ca să-mi scrie? Sau prea copleșită de durere, doliu și remușcări? Știu cum e. Aștept o lună, după care îi scriu un bilețel:

E totul în regulă? Ai primit scrisorile mele? În caz că nu, am găsit-o pe Joy și-mi pare rău pentru Vern. Te rog, scrie-mi cât de curând.

În zilele care urmează, continui să-i scriu surorii mele, dar cu prudență. Nu pomenesc nimic despre posterul cu Joy, pentru că

asta ar conduce autoritățile direct către Z.G. Nu spun nici despre ziua în care Joy m-a vizitat din senin, venind pentru prima oară singură. Mi-am aruncat ochii pe fereastră și am dat de ea. Stătea acolo, privind primul trandafir îmbobocit din tufele de pe marginea gardului. Am fost tare încântată să o văd, gândindu-mă că ceva o făcuse să vadă lucrurile altfel. Am făcut ceai și am stat în salon. Sunt convinsă că vizita aceasta a fost felul ei de a se apropia din nou de mine, și totuși nu am discutat decât mărunțișuri. Mi-a spus că se prezentase la secția de poliție și la comitetul din cartierul lui Z.G.

— N-a fost mare lucru, mi-a spus ea.

Mersese și la Comisia Chineză pentru Afaceri Externe și promise aceleași cupoane speciale la care am și eu dreptul.

— Dar n-am nevoie de ele, a spus ea, ridicând din umeri. Am tot ce-mi trebuie acasă la Z.G.

În timp ce vorbea, îmi venea să plâng, pentru că uneori e pur și simplu al naibii de greu să fii mamă. Ca mame, trebuie să așteptăm și să tot așteptăm momentul în care copiii noștri hotărâsc să-și deschidă sufletul în fața noastră. Și dacă asta nu merge, nu putem decât să răbdăm și să pândim momentul de slăbiciune, când ne putem strecura din nou în viața lor, și ei ne vor vedea și-și vor aminti că-i iubim necondiționat.

Am grijile mele, dar viața continuă oricum ar fi. Z.G. a făcut un nou afiș care-l înfățișează pe Mao în pantaloni simpli și o cămașă albă, descheiată la gât, pe un fundal șters, așa cum însuși Președintele a cerut să fie pictat, din câte mi-a spus Joy. Arată ca un zeu mărinimos al poporului, și pentru popor. Sincer acum, nu pot să merg nicăieri sau să fac nimic fără să-i văd fața. E literalmente peste tot - pe pereții clădirilor, în restaurante, în casele oamenilor. Am auzit că patruzeci de milioane de copii au fost vândute în întreaga țară. În oricare altă parte a lumii, asta ar fi făcut din Z.G. un om putred de bogat. Aici, nu se bucură decât privilegiul și invitații la petreceri (Petreceri!) pentru el și Joy.

Vreau să-i scriu din nou lui May și să-i spun ce simt pentru Joy, ce cred despre felul în care trăiește, să o întreb ce ar trebui să fac, dar sunt îngrijorată pentru că nu am mai primit nimic de la ea de atâta vreme. (Ceea ce înseamnă că nu mi-am primit nici

cei douăzeci dolari pe care-i aveam în plus în fiecare lună. încă mai am o parte din banii pe care mi i-a dat Vem, dar trebuie să-i chivernisesc, pentru că sunt tot ce am ca să scap cu Joy de aici când o veni vremea.) Mă frământ o săptămână întregă după vizita lui Joy. Să-i scriu oare încă o dată lui May sau să mă opresc pentru o vreme? Nu știu care sau unde e problema. în cazul în care conținutul scrisorilor mele a atras atenția, mă hotărâsc să scriu ceva apreciativ față de Marele Salt înainte. Rămân prudentă, dar asta e partea ușoară. Tot ce trebuie să fac este să reproduc entuziasmul pe care-l aud din difuzoare, pe care-l văd în postere sau articolele de ziar. May e sora mea. Mă aștept să descifreze înțelesul ascuns al vorbelor mele.

15 aprilie 1958

Dragă May,

Președintele Mao, Conducătorul nostru Suprem, ne conduce spre un viitor minunat. A creat un slogan pe care toți îl repetăm fericiți: „Muncă grea pentru câțiva ani, fericire pentru o mie.“ Ți-aduci aminte cum se murea de foame în China? In curând China va fi un tărâm al belșugului și bogăției. Nicio națiune nu ne va mai privi de sus.Vom realiza asta cu ajutorul a „doi generali“: agricultura și oțelul. Dacă muncim cu toții din greu, curând toată lumea se va îmbrăca în satin și mătăsuri. Vom locui în zgârie-nori, cu încălzire, aer condiționat, telefoane și lifturi. Ne vom bucura de timp liber pe care să-l petrecem cu familia.

Nu pot să cultiv grâne, dar în fiecare zi, înainte și după muncă, dau o mână de ajutor împreună cu vecinii mei la producția de oțel. Lucrăm bucuroși fără plată, pentru că participăm la construirea națiunii. Fiecare sector are cel puțin un cuptor de topit făcut din cărămidă cenușie. Tovarășii din vechea noastră casă s-au pus de acord să ducă ultimul nostru radiator la cuptorul de topit de pe strada noastră. Of, May, ar trebui să mă vezi. Trei nopți pe săptămână muncesc la suflantă ca să mențin cuptorul în funcțiune. Mă vezi pe mine topind fierul? Așa de puternică sunt pentru Republica Populară Chineză. Când nu sunt la suflantă, străbat străzile cu ochii în pământ, uitându-mă

după cuie vechi, came ruginite sau orice piesă de metal trecută cu vederea de ceilalți. Președintele Mao spune că oțelul este mareașul industriei!

Nu scriu că atunci când vine timpul să turnăm materialul pe care l-am topit, nu arată nici pe departe ca oțelul pe care l-am văzut la jurnalele de știri. E mai degrabă o masă plină de cocoloașe, fără pic de luciu, roșiatică și nisipoasă. Când se usucă, seamănă cu prăjiturile *nui-shi-ge-da* - „bălegar de vacă“. Nu-mi pot imagina la ce-ar putea fi folosit. Cu siguranță nu la fabricarea tractoarelor, a drugilor sau a mașinilor textile, pentru că nu e destul de rezistent. Așa că, din câte îmi dau seama, toată treaba asta nu e nimic altceva decât o mare pierdere de timp, energie și sudoare, pe deasupra și fără plată. Sigur, dacă aș spune toate astea cu voce tare, aș ajunge să fiu criticată de chiriași și comitetul local în ședințe de umilire publică pentru gândirea mea capitalistă.

Cea mai bună veste pe care-o am este că luna trecută s-a deschis prima comună populară. Are patruzeci de mii de oameni! Președintele Mao spune despre comuna populară că „este minunată.“ N-am fost încă la țară, dar am încredere în Președintele Mao că-mi descrie ce a văzut cu ochii lui. Spune că la țară sacii cu grâne se înalță până la cer. Da, suntem pe cale să detronăm Statele Unite în producția agricolă. În curând, China îți va exporta grâne!

Cu drag, Pearl

Scrisoarea pe care o primesc nu vine ca răspuns la veștile mele despre Marele Salt înainte. Este datată 1 martie și May trebuie să o fi trimis după ce a primit epistola mea în care o anunțam că Joy s-a întors în Shanghai. Mare parte din ea a fost tăiată de cenzori. N-au mai rămas decât întrebări la care nu numai May, ci și cenzorii și inspectorul Wu ar dori să afle răspunsul. „Unde a fost Joy în tot timpul ăsta? Dacă Joy nu stă cu tine, atunci unde locuiește? Cine i-a cumpărat haine? Acest Tao de care-ai pominit? Nu-mi place cum sună. Nu e genul de fată pe care să o

cumperi pe câțiva metri de material." Replica aceasta, mai mult decât orice altceva, îmi dă de înțeles că May nu înțelege cu adevărat ce se petrece în spatele Cortinei de Bambus. Acum nu mai există fete rele. Apoi, formulează întrebarea pe care o așteptam de ceva timp. „L-ai găsit pe Z.G.? O să-ți fie greu, dar trebuie să încerci să-l găsești. Pe vremuri, eram cu toții prieteni buni. Trebuie să ne ajute."

Citesc ultima parte de mai multe ori. O gelozie patetică clo-cotește în mine, dar cum se poate ca după atâția ani să mai fiu încă geloasă? Sunt aici ca să fac tot ce pot pentru a-i aminti fiicei mele cine și ce este, dar o parte din mine se agață în continuare de lucruri mărunte, vechi de douăzeci de ani. Mă gândesc la toate scrisorile pe care le-am primit de la May de când am ajuns în Shanghai. A mai întrebat despre Z.G.? Nu, dar a fost prezent în fiecare epistolă trimisă: „N-ai întâlnit pe nimeni de pe vremuri? Ce știi de vechii noștri prieteni?" l-am ignorat întrebările de-atâtea ori, debarasându-mă de ele mai ceva ca cenzorii! Sigur, i-am răspuns din când în când: cutărică a murit în timpul războiului, a fost un erou, a fost împușcat sau a scăpat... Dar despre Z.G. nu i-am scris nici măcar o dată. De ce? Un colțișor plin de amărăciune din sufletul meu a păstrat secretul acesta. Să fi fost oare răzbumarea mea pentru rolul pe care l-a jucat May în moartea lui Sam? Cum e posibil așa ceva, de vreme ce acum știu că nu a fost vina ei?

Nimeni nu e perfect. Nu sunt o femeie bună la suflet cum m-am considerat întotdeauna. Mi-e rușine să spun că nu-i răspund la întrebările astea pentru că i-aș putea spune lucruri care ar răni-o profund. De când a venit Joy să mă viziteze singură, ea și Z.G. m-au scos în oraș la cină o dată pe săptămână. Aș putea să-i spun lui May că Z.G., Joy și cu mine am mâncat chiar seara trecută tocăniță de raci și o supă ușoară, rață și pește mandarin, toate delicatose șanhaieze, la un restaurant din cartierul Bund. Aș putea să-i scriu cât de frumoasă e Joy și cum tensiunea dintre noi pare să se topească, dar că Z.G. m-a sorbit din priviri în rochia mea roșie pe care însăși May o adora pe vremuri. I-aș putea scrie că, uneori, ne plimbăm toți trei prin Grădina Yu Yuan. Sau că am muncit împreună la cuptoarele locale de topit, fie în

cartierul meu, fie în cel al lui Z.G. M-am bucurat de timpul petrecut împreună și nu vreau să rup vraja împărțind toate astea. Și totuși, cu toate păcatele mele, să *nu*-i scriu deloc surorii mele chiar nu pot. Ar fi un gest mult prea brutal și inutil, ca să nu mai vorbim câte griji și-ar face în privința mea.

Din nou, mă rezum la politică.

20 iunie 1958

Dragă May,

Au trecut aproape trei luni de la deschiderea primei comune populare. O comună se formează atunci când mai multe colective sau sate își unesc forțele, împărțind deopotrivă munca și câștigurile. Acum comunele sunt peste tot! Unele au patru mii de membri, altele ajung și până la cincizeci de mii. Noi, șanhaiezii, îi ajutăm pe tovarășii noștri de la țară. Conținutul haznalelor este încărcat pe barje și trimis fermierilor. Acum așteptăm cu toții acele momente din zi în care putem contribui chiar cu ceea ce iese din corpul nostru la construirea socialismului și la atingerea țelurilor. Ce fericire nespusă, ce încântare și mândrie ne cuprinde când barjele cu fecale părăsesc Bundul și pornesc în sus pe râu, spre comune.

Datorită oțelului produs, Președintele Mao a căpătat mare încredere în aptitudinile noastre. La început, trebuia să depășim producția de oțel a Angliei în cincisprezece ani, apoi în șapte, mai târziu în cinci. Acum trebuie să o facem în doi ani! În același timp, a anunțat că ne vom dubla producția de grâne. „Comunele populare sunt poarta spre rai“, spune Președintele Mao. China va putea să sară peste socialism și să treacă direct la comunism. Mi-aș dori să fii aici, să vezi cu ochii tăi toate schimbările astea. Ai plânge, și-ai râde totodată de bucurie. Cât de norocoasă e Joy să nu-i e dor de patria natală. Se bucură de ținutul strămoșilor. Înțelege că gândirea cu adevărat liberă există doar atunci când toată lumea ascultă de comună. Inima ei debordează de idealism.

Ar trebui să-ți amintești de patria ta adevărată și să trimiți valută pentru a ajuta la construirea națiunii.

Cu drag, Pearl

Sunt sigură că May îmi va înțelege mesajul nu tocmai voalat despre nebunia acestor comune, despre ridicolul obiectivelor Marelui Salt înainte și frica pe care o simt pentru Joy. În 8 iulie, primesc un colet din Wah Hong. Înăuntru găsesc o fustă și o bluză. Tai cusătura gulerului și descopăr douăzeci de dolari și un bilet scurt de la May.

Am mare încredere în sora mea, dar trebuie să te străduiești mai mult să o convingi pe Joy să se întoarcă acasă. Și încă nu mi-ai spus nimic despre Z.G. L-a găsit Joy?

Dacă eu i-am trimis mesaje codificate, lăsând la vedere lucruri pe care nu se poate să nu le fi observat, ea mi-a trimis în loc un bilet care trebuie să fi știut că avea să mă supere. Trebuie „să mă străduiesc mai mult să o conving pe Joy“ să părăsească China, de parcă nu mi-aș fi lăsat în urmă întreaga viața ca să vin aici, de parcă nu m-aș zbate în fiecare zi să rămân puternică pentru clipa în care mă voi face în sfârșit auzită. Și, bineînțeles, mai e și partea despre Z.G.

Ascund scrisoarea alături de celelalte și-i trimit la rândul meu ceea ce aș putea numi o misivă plină de fleacuri. „Deseori, când mă întorc acasă de la muncă, Dun - ți-aduci aminte de chiriașul student care locuia în pavilionul de la etaj? - îmi pregătește ceaiul și stăm în salon vorbind despre cărți. Deunăzi, am fost la un amanet și am găsit una dintre vasele mamei din sticlă sablată. Am cumpărat-o, iar acum tronează pe măsuța noastră de toaletă. Am umplut-o cu trandafiri tăiați din grădină, iar parfumul lor înmiresmează întreaga cameră.“ Nu-i scriu despre lucrurile care n-ar însemna nimic pentru cenzori, dar care ar răni-o pe sora mea.

Cu toate astea, May începe să-și piardă răbdarea. Următorul ei bilet e cel mai scurt de până acum:

L-ai văzut pe Z.G.? *Te vezi* cu el? Spune-mi odată, pentru că ne-am rănit destul una pe alta.

Mă holbez la cuvintele ei. Am sentimentul că sora mea a scris rândurile astea târziu în noapte, pentru că altfel n-ar fi fost

atât de tăioasă. Asta mă face să mă întreb dacă s-o fi de pe veranda acoperită în casă. O dormi în patul lui Vem? în patul lui Tata Louie? în patul meu? Casa noastră nu e mare, dar ei trebuie să i se pară enormă acum că a rămas singură.

Trei zile mai târziu, Z.G. și Joy vin la mine acasă cu vești. Marele Pas înainte nu este doar despre grâne și oțel, îmi spun ei. Toți cei șase sute de milioane de chinezi trebuie „să dea tot ce pot, să țintească mai sus, să obțină rezultate economice mai mari, mai rapide și mai bune pentru construirea socialismului“. Ca parte din acest mandat, Z.G. este trimis înapoi în regiunile rurale pentru a vizita mai multe sate. Alarmată, îi pun singura întrebare care îmi trece prin cap:

— Și Joy merge cu tine?

— Da, mergem la țară, răspunde Joy în locul lui.

Nu vreau să se întoarcă la țară. Nu are de ce să se ducă, din moment ce Z.G. nu se duce. Mă întorc spre el.

— Ești celebru. Nu ești obligat să faci asta, nu-i așa?

Z.G. îmi aruncă o privire aspră.

— Am de ales, spune el. Toții studenții la artă și artiștii plastici trebuie să petreacă între trei și șase luni la țară, stimulând masele în producția de artă, sau să muncească șase luni într-o fabrică.

După care începe să-mi explice că fabricile și-au impus singure obiective, încercând să realizeze producția lunară obișnuită de lanterne, radiouri sau termosuri într-o singură săptămână. Filaturile de bumbac au sporit cantitatea de material pe care o vor produce anul acesta. Z.G. preferă să creeze artă, ceva ce are în sânge, decât să se lase absorbit de munca în fabrică, de unde s-ar putea să nu mai scape niciodată.

— Încerc să o privesc ca pe o onoare și un privilegiu, ca să spun drept. Statul vrea să încurajeze producția de artă, explică Z.G. Pentru a face asta, avem nevoie de multă mână de lucru. Și asta o găsim unde am găsit-o întotdeauna: la țară.

— Dar țărani nu sunt artiști.

Încerc să mă folosesc de argumente logice ca să-l conving să nu plece la țară - unde să o ia și pe fiica mea cu el -, dar Joy ia discuția ca pe o neînțelegere pe teme politice.

— Nu l-ai văzut pe Z.G. predând, spune ea.

Ochii ei capătă aceeași strălucire pe care am remarcat-o de câte ori vorbește despre revoluție. Aproape că-l citează pe Mao când spune:

— Atâta timp cât vom da dovadă de entuziasm și hotărâre, putem înfăptui orice!

Z.G., așa cum a făcut încă de când eram tineri, privește lucrurile dintr-o perspectivă mai pragmatică.

— Taiwanul și Statele Unite sunt aliați. Încearcă să creeze o alianță cu Japonia și Coreea de Sud. Președintele Mao nu vede asta cu ochi buni și încearcă să arate lumii puterea de care dispunem.

— Dar cum poate să dovedească ceva lumii o grămadă de tablouri proaste, ca să nu mai vorbesc de miile de lanterne de doi bani?

— Comunismul, așa cum a fost întotdeauna, apreciază în-tâietatea în detrimentul competenței, îmi răspunde Z.G. Dacă vrem să facem față acestei provocări, trebuie să ne gândim la cantitate, nu la calitate. Cât despre mine și Joy, noi o să începem din Dragonul Verde, unde am fost vara trecută. Acum face parte dintr-o comună. Când terminăm acolo, ne vom îndrepta spre sud, spre alte comune. Apoi, la începutul lunii noiembrie, Uniunea Artiștilor Plastici vrea să vizitez târgul de bunuri de larg consum de la Canton. După aceea, ne întoarcem acasă. Rămâne puțin pe gânduri, după care adaugă: Sper.

Asta înseamnă o grămadă de timp, și nu vreau să fii despărțită din nou de fiica mea.

— Ești sigură că vrei să stai plecată atâta timp? o întreb pe Joy cu băgare de seamă.

— O, mamă, nu înțelegi? Am venit să te rugăm să vii cu noi. Z.G. a primit permisiunea pentru toți trei.

„Mamă“, mi-a spus „mamă“.

— Vreau să-ți arăt tot, îi dă Joy înainte. Ar trebui să iei cu tine aparatul foto, ca să poți face fotografii. Spune că vii, te rog.

E pentru prima oară de când am ajuns când Joy mă roagă să fac ceva. (Cinele acelea în trei au fost toate ideea lui Z.G.) îmi

dau seama că vrea din toată inima să vin cu ei. Și asta, cu toate că ideea de a pleca la țară îmi dă emoții, mă convinge să merg cu ei.

După un interviu lung, inspectorul Wu îmi eliberează un permis de călătorie. Îmi calc pe inimă și schimb o parte din dolarii mei pe certificate speciale la Comisia Chineză pentru Afaceri Externe. Înainte să părăsesc orașul, îi scriu un bilet scurt surorii mele. Știu că o s-o rănească. Aveam de gând să-i spun adevărul la un moment dat, dar nu mă gândeam că va suna așa.

Z.G. și cu mine o ducem pe Joy la țară.

Mi-o imaginez pe May la noi acasă, citind rândul acesta. O să mă creadă o soră îngrozitoare. Știu asta pentru că și eu așa crede la fel. (Și, ca să fiu sinceră, ar avea dreptate. Asta e șansa pe care n-am mai avut-o în trecut, să fiu cu el. Și da, Joy va fi și ea cu noi, dar cine știe ce se poate întâmpla... Dar să nu ne pripim...) May a fost dintotdeauna plângăcioasă. De data asta, îmi imaginez că lacrimile izvorăsc din adâncul sufletului ei, un colțișor plin de temeri și nefericit. Sora ei mai mare s-a răzbunat. Nicio lovitură de cuțit în inimă nu este mai puternică sau mai dureroasă decât cea dată de persoana care susține că te iubește cel mai mult pe lume. Știu asta pentru că sora mea mi-a înfipt cuțitul acela în inimă de multe ori.

Îmi pare rău că nu ți-am spus nimic mai devreme despre Z.G. Iartă-mă. Nu s-a întâmplat *nimic*. Sunt încă *jie jie* a ta, dorindu-mi să am ceva ce-ți aparține, ce n-aș putea avea niciodată și pe care cu siguranță nu-l merit. O să-ți scriu din satul Dragonul Verde, prima noastră oprire, dar nu știu cât de bun e serviciul poștal de acolo. Te iubesc foarte mult, May. Să nu uiți asta niciodată.

Joy

Un mica nimeni

Suntem în autobuzul care ne poartă din Tun-hsi la popasul pentru satul Dragonul Verde. Coșuri cu alimente și vase cu mâncare gătită sunt înșirate pe marginea drumului, dând parcă de știre trecătorilor că Marele Salt înainte a fost atât de benefic, încât oamenii pot oferi de mâncare celor aflați în trecere. „Mâncați! Avem din belșug!“ Văd o mulțime de copii mici - un alt dar din partea președintelui Mao. „Faceți copii! Faceți din ce în ce mai mulți copii!“

Z.G. și mama stau împreună de cealaltă parte a intervalului. Mama, care s-a făcut mică de tot, stă ca pe ace, înghesuită pe locul ei, de parcă asta ar apăra-o de ceilalți pasageri, de găini și rațe, de mirosuri și de fumul de țigară. Din când în când, strânge în mână săculețul din piele care-i atârână la gât. E identic cu cel pe care mi l-a dat mătușica May înainte să plec la facultate, și pe care l-am purtat când am venit în China. Sper că mama n-are de gând să se tot agațe așa de săculețul ăla și să se poarte de parcă ar veni sfârșitul lumii. N-o s-o las să-mi umbrească fericirea, pentru că...

Ne întorcem în Dragonul Verde și o să-l revăd în sfârșit pe Tao!

Shanghaiul n-a fost deloc așa cum mi l-au descris mama și mătușica May, dar are o vitalitate căreia nu-i poți rezista. Îmi place la nebunie casa lui Z.G. Mi-au plăcut și cele trei servitoare ale lui, cu toate că uneori mă priveau ciudat și se certau între ele din cauza unor lucruri pe care nu reușeam să le înțeleg. Dar, exceptând aceste mici neplăceri, pe care Z.G. m-a sfătuit să le accept pur și simplu, pentru că nu-i poți opri pe servitori să bâr

fească, aş putea spune că trăiam bine, mai bine decât am trăit vreodată în Cartierul Chinezesc.

Tata este o persoană foarte importantă. Mulțumită funcției lui, plus pachetele de țigări plasate în mâna cui trebuie, am avut întâietate la cabinetul doctorului în primăvară, când m-a durut în gât, și cele mai bune mese la banchete. Am ascultat formații de jazz cântând melodii celebre: *You are my sunshine*, *My old Kentucky home* și *My darling Clementine*. Da, nu prea sună a viață comunistă sau socialistă. Și da, tot ce-am făcut de câteva luni încoace, de când am părăsit împreună cu Z.G. Dragonul Verde, în urmă cu câteva luni, a fost o trădare a idealurilor mele, dar ca să ajut China, a trebuit să aflu mai multe despre ea. Mâncarea, gătită acasă, de servitoarele lui Z.G., sau la banchete, a fost delicioasă. În Shanghai, mâncarea e dulce. Mi-aduc aminte că mamei i-a plăcut întotdeauna zahărul și că-l pune pe cele mai curioase lucruri, cum ar fi roșiile feliate. Acum înțeleg de unde căpătase obiceiul ăsta. Până și la cele mai șic banchete se servesc cartofi prăjiți presărați cu zahăr alb, fin. Au fost atâtea lucruri de gustat, de văzut și învățat. M-am simțit bine.

Doar că n-am reușit să scap nicio clipă de gândul că Shanghaiul a fost pe vremuri căminul mamei și al mătușii. N-aș vrea să fiu în locul lor, să fiu ca ele sau măcar să mi se amintească de ele, și totuși n-am putut să evit niciunul dintre aceste lucruri. Uite numai cum a vrut Z.G. să port hainele pe care le avea în pod. Erau ele frumoase, nu zic nu, dar toată treaba asta mi-a cam dat fiori pe șira spinării. Și, bineînțeles, mama a venit în Shanghai. Z.G. a insistat să ne întâlnim cu ea o dată pe săptămână. Nu-mi vine să cred de câte ori a trebuit să le ascult pe mama și pe mătușica May povestind întruna despre cât de mare și elegantă era casa lor, pentru ca acum când am văzut-o să nu mi se pară chiar așa de grozavă. Sigur, e mare, dar și murdară și plină de prea mulți oameni. Și ce să mai zic despre Bucătar, care o tot numea pe mama „Domnișorică”? Ai crede că nimeni nu mai vorbește așa, dar el o făcea.

Cât despre mama, ea făcut tot ce-a putut, știu asta, dar eu am venit în China ca să fiu departe de ea. Nu vreau să mi se reamintească de trecut. Nu vreau să mă gândesc la tata Sam. Când

mama se uită la mine cu ochii ei triști, când simt reproșul din vocea ei, și atingerea nesigură pe braț, sau când o surprind cu coada ochiului urmărindu-mă de la adăpostul întunericului, îmi vine să fug cât mai departe. După care a apărut ocazia de a pleca din Shanghai, dar nu așa cum am sperat, pentru că Z.G. a insistat să o rugăm și pe mama să ne însoțească. Iar apoi, cu cât protesta mai mult, cu atât voiam mai tare să o luăm cu noi. Vreau să-i dovedesc că sunt greșite convingerile ei. Vreau să vadă măreția Marelui Salt înainte. Dacă vede cât de fericită sunt în Dragonul Verde, atunci poate că o să-mi dea drumul, și o să mă lase să-mi iau zborul, cum s-a întâmplat când am plecat la facultate.

Privesc pe fereastră în timp ce autobuzul se apropie de popasul de la Dragonul Verde. Mai în față, zăresc câțiva oameni care stau grămadă, cu snopi de orez în brațe sau ținând în mână pancarte cu urări de bun-venit. Kumei îmi face cu mâna de la distanță. Lângă ea se află băiețelul ei. Ta-ming a crescut mult în anul care a trecut. Secretarul de partid Feng Jin și Sung-ling stau drepti și mândri. Mai sunt și alții pe lângă ei, dar nu sunt sigură cine sunt. Tao, cel pe care-l caut cu privirea, stătea în fruntea grupului ca să se asigure că îl văd.

Autobuzul se hurească până la marginea drumului și apoi se oprește. Cineva o ajută pe mama să coboare. Ea mulțumește, își netezește părul, își împreunează mâinile și așteaptă. Oamenii ne descarcă bagajele. Rânjesc ca o dementă. Tao e la fel de chipeș cum l-am lăsat - puternic, arămiu de soare și cu un zâmbet radios. Aș vrea să-l îmbrățișez, dar bineînțeles că nu pot.

Un bărbat chel pe care nu-l cunosc înaintează spre noi.

— Sunt Lai, Liderul de Brigadă, spune el. Am fost trimis de către circumscripție să conduc Comuna Populară Păpădia Numărul Opt.

E un simplu activist, ceea ce nu e mare realizare pentru cineva care pare să aibă înjur de patruzeci de ani. Pe de altă parte, e deja chel, lucru considerat un semn de înțelepciune. Una peste alta, comuna este norocoasă să aibă pe cineva de talia lui care să se asigure că se îndeplinesc toate obiectivele Marelui Salt înainte.

— Veniți, spune el. V-am pregătit un tur al împrejurimilor și masa de seară.

Ne conduce, iar noi îl urmăm. Căldura e nemiloasă și incandescentă. Avem de parcurs pe jos câțiva kilometri. Mama își scoate umbrela să se apere de soare, iar ceilalți o privesc cu amuzament. În cele din urmă, ajungem la dealul care servește drept barieră naturală pentru Dragonul Verde. Mama, cu o expresie hotărâtă, apucă mai bine valiza în mână și pornește mai departe. Din vârful dealului, Dragonul Verde se întinde la picioarele noastre. Pe marginea potecii a fost instalat un nou indicator.

Bine ați venit în Satul Dragonul Verde
MEMBRU AL COMUNEI POPULARE PĂPĂDIA CU NUMĂRUL OPT

1. Plantați mai mult.
2. Produceți mai mult.
3. Punctele de lucru vor fi recompensate în funcție de forța fizică și de sănătate.
4. Orice muncă sau activitate privată este interzisă.
5. Aveți trei mese pe zi gratis.

Liderul de Brigadă Lai a început să îngaiame despre toate schimbările care au avut loc în Dragonul Verde în ultimul an.

— Un generator furnizează energia electrică pentru difuzoarele care sunt atârinate în copaci, spune el, și pentru fiecare casă, nu doar în satul acesta, ci în toate cele treisprezece sate care formează Comuna Populară Păpădia Numărul Opt. Comuna noastră este mică, puțin peste patru mii de membri. Am un telefon în sala de consiliu.

— Nu numai c-am văzut telefonul, se laudă Kumei, dar l-am și auzit pe Liderul de brigadă Lai vorbind. Locuiește în vilă și m-a lăsat într-o zi să-l văd.

Trecem pe lângă cuptoarele de topit și, printre cei care întetesc focul, recunosc mai multe femei care veneau la lecțiile de pictură ținute de Z.G.

— Kumei, spune-le oaspeților noștri despre femeile din sat, ordonă liderul de brigadă.

— Noi, femeile, ne-am emancipat, nu mai suntem limitate la spațiul restrâns al căminelor, spune ea, cu o voce plină de

entuziasm. Mulțumită Marelui Salt înainte, nu mai trebuie să suportăm corvoada de a fi neveste și mame. Nu mai ocupăm simple poziții parazitare în casele noastre. Am fost eliberate de viața noastră chinuitoare și egocentrică.

— De când am fost ultima oară aici s-au ținut toate promisiunile făcute poporului, de la telefon la hrana pentru toată lumea și la reala eliberare a femeilor, spun eu.

Liderul de brigadă îmi aruncă un zâmbet apreciativ dar, ca de obicei, pot să mă bazez pe mama că va găsi nod în papură.

— Nu vă supărați, dar aș putea să întreb cine are grijă de copii? întrebă ea. Cine spală hainele? Cine pregătește mâncarea? Cine se îngrijește de bătrâni și de bolnavi?

Mama poate fi așa o pacoste uneori, dar liderul de brigadă îi răspunde râzând.

— Trebuie să fie greu pentru o femeie de vârsta dumentală să accepte că lucrurile s-au schimbat, spune el.

(Asta nu-i pică tocmai bine mamei.)

— Comuna populară pune la dispoziția oamenilor o grădiniță, o spălătorie și o cantină...

— Minunat, spune mama. Aș vrea să le văd. Se ocupă bărbații de ele?

Liderul de brigadă începe să protesteze zgomotos.

— Cantina le eliberează pe femei. Sunt dezrobite de munca la piatra de ascuțit și la wok...

— Lucrurile merg cu siguranță mai bine acum, spune Sung-li, întrerupând schimbul de replici dintre mama și liderul de brigadă.

O ia pe mama de braț și o conduce spre vilă. Ne lăsăm bagajele în curtea din față, întocmai cum am făcut în prima mea vizită aici. După care o luăm înapoi, mergând de-a lungul cărării care mărginește zidul vilei. Postere imense au fost lipite pe zid, înfățișând traiul în comună, producția de oțel și fier, pescuitul și noile drumuri din zonele rurale. Traversăm micul pod și mergem mai departe pe cărarea care șerpuiește paralel cu râul. Mi-aș dori să pot merge cu Tao spre Pavilionul Milosteniei, dar el e mai în față, cu Z.G. Merg foarte apropiați, vorbind cu însuflețire.

— în sfârșit putem să facem aceeași muncă și să ne bucurăm de aceeași mâncare ca tații, bărbații, fiii și frații noștri, continuă Sung-ling. Gata cu resturile pentru noi. Suntem cu toții plătiți în

funcție de munca noastră. Cu cât muncim mai mult, cu atât suntem plătiți mai bine. Acum pot să-mi cheltuiesc banii după voia mea. Niciun bărbat nu-mi poate spune ce să fac. Fiecare femeie este propriul ei șef și stăpân. Țsta e un lucru bun, nu crezi?

— Da, recunoaște mama. Astea sunt lucruri bune.

Zâmbesc. în sfârșit mama a auzit ceva pe placul ei.

— Comuna populară e chiar un lucru bun, adaugă Sungling. Nicio listă nu-i poate acoperi toate avantajele.

— Comuna populară este minunată! aproape că țipă Kumei.

Când oamenii se uită spre ea - roșește -, lasă ochii în pământ acoperindu-și cu mâna cicatricea.

— Kumei are dreptate, intervine și Tao. Soarta ne zâmbește tuturor.

Cu toate că e o căldură înăbușitoare, simt un fior care îmi străbate șira spinării. Sunt fericită că m-am întors aici. Țștia sunt prietenii mei și locul meu e aici.

După vreo zece minute de mers mai traversăm un pod. în dreapta se întind terasele de orez. La stânga - câmpuri de dovlecei, porumb și cartofi dulci. în față se văd mai multe clădiri construite, în afară de una, din coceni de porumb prinși laolaltă, formând ziduri și acoperișuri pentru structurile din bambus.

Liderul de brigadă Lai își întinde brațele într-un gest dramatic.

— Comuna Populară Păpădia Numărul Opt! Clădirea aceea găzduiește grădinița. Mai avem și Grădina Fericirii - un cămin pentru cei în vârstă...

— Făcută tot din coceni? întrebă mama.

Liderul de brigadă o ignoră.

— Am construit o maternitate în alt sat, dar avem și aici o clinică și o creșă pentru copiii prea mici ca să meargă la școală. Clădirea de-acolo e cantina. Da, e făcută din coceni. Nimic nu se irosește.

— Unde o să-mi țin lecțiile? întrebă Z.G. Avem multă artă de creat pentru președintele Mao.

Secretarul de partid Feng Jin se încruntă.

— Credeam că o să vreți să le țineți tot în vechea sală a Dragonului Verde.

— Nu. Se dorește a fi un proiect pentru întreaga comună. Toată lumea trebuie să creeze artă. Acesta este ordinul.

— Și cu producția de oțel cum rămâne? Întrebă liderul de brigadă. Avem o normă de îndeplinit...

— Și mai importat, cum rămâne cu recolta?

Secretarul de partid continuă să aibă o privire îngrijorată.

— Astea sunt ordinele primite, spune Z.G., nu iară compătimire. Trebuie să facem tot ce ne stă în putință pentru a îndeplini dorințele președintelui Mao.

— Atunci asta vom face! Ne vei învăța chiar aici, pe câmp.

Liderul de brigadă Lai ridică pumnul în aer. Gestul îi face pe Sung-ling, Tao, Kumei și restul celor care ne-au urmat să izbucnească în strigăte puternice: „Comuna populară este minunată! Trăiască președintele Mao!“

Le urmez modelul, strigând la rândul meu și ridicând pumnul în aer. Cum toată lumea se holbează la ei, Z.G. și mama ni se alătură. Sunt atât de fericită că am adus-o pe mama, pentru că începe în sfârșit să *vadă* și să *simtă* ce văd și simt eu.

Liderul de brigadă Lai ne trage pe Z.G. pe mine și pe mama deoparte și ne conduce spre o clădire din cărămidă. O numește „sala de consiliu“, cu toate că nu-i invită pe Feng Jin sau Sung-ling să ne însoțească. Mă uit în urmă și-i văd pe Kumei, Tao, Feng Jin și Sung-ling așezându-se la umbra unui arbore gin- kgo. Sala de consiliu este formată din trei încăperi spațioase - o sufragerie, o bucătărie și o cămară generoasă - plus alte câteva camere care arată de parcă ar putea servi drept dormitoare sau barăci. Găsim o masă aranjată pentru patru persoane. Mai multe țărânci ies zorite din bucătărie și întind un prânz copios, cu opt feluri de mâncare. Mâncarea e perfectă, legumele ți se topesc în gură, ardeii iuți sunt minunat de crocanți, carnea se desprinde ușor de pe oase, iar carnea de porc afumată cu fasole neagră sărată e numai bună, dar eu vreau să mănânc cu Tao și cu restul prietenilor mei. Chiar dacă masa asta e doar pentru persoane foarte importante, de ce n-au fost invitați și Feng Jin și Sung-ling?

După prânz, ne întoarcem în lumina soarelui puternic. Clipesc des, încercând să scap de petele negre care-mi întunecă privirea. Cum ne văd, Tao, Kumei și ceilalți sar în picioare. Pe drumul de întoarcere spre Dragonul Verde și spre vilă, Tao și cu

rămânem în urmă. Când ajungem la cotitura spre Pavilionul Milosteniei, Tao o ia într-acolo, cufundându-se în întuneric. Nu ezit niciun moment. O iau după el pe potecă, alergând cât mă țin picioarele. Ajung la pavilion și mă arunc în brațele lui. Săruturile noastre sunt dulci, și în același timp pline de pasiune. Au trecut atâtea luni. Sentimentele mele pentru el nu s-au domolit câtuși de puțin, din contră, au devenit mai puternice. Îmi dau seama că și el simte același lucru.

A doua zi la cinci dimineața mă trezesc anunțurile zgomotoase care răsună dintr-un difuzor al vilei, cu muzică militară pe fundal.

— Aduceți-vă wokurile. Aduceți-vă tăvile de copt. Aduceți zăvoarele.

Mă îmbrac repede și mă duc în camera comună, împărțită de cele patru dormitoare din partea aceasta a vilei. Mama stă la masă. Are ochii închiși și-și masează tâmplele.

— Te simți bine?

Îmi amintesc de prima mea dimineață aici, în urmă cu un an, când mi-a fost așa de rău, că nu mai știam de mine. Mama își deschide ochii încețoșați de durere.

— N-am nimic, spune ea. O să fiu bine. Doar că...

N-are timp să-și termine vorba, pentru că Z.G. iese din camera lui, cu o expresie supărată.

— Ce se aude?

Mergem cu toții la bucătărie unde îi găsim pe Kumei, Taming și Yong scotocind prin dulapuri. Liderul de brigadă Lai a plecat deja. În fiecare zi trebuie să fie în sala de consiliu înainte de ivirea zorilor. Pe masa din mijlocul încăperii, folosită întotdeauna pentru pregătirea mâncării, nu e nici urmă de legumă sau borcane cu murături. În schimb, tot felul de ustensile de gătit și alte obiecte din metal sunt rânduite frumos, de la mic la mare.

I-o prezint mamei pe Yong, sau cel puțin încerc, căci trebuie să concurez cu vacarmul care răsună din difuzorul atârnat de-o grindă.

Mama observă picioarele bandajate ale lui Yong, iar apoi o privește în ochi.

— Simt onorată să vă cunosc, spune ea.

— De mult n-am mai întâlnit o doamnă adevărată din Shanghai, îi răspunde Yong.

— Cunoașteți orașul? întrebă mama.

— Acolo m-am născut, îi spune Yong, trecând la dialectul Wu.

Kumei și cu mine facem schimb de priviri. Cât timp am stat aici data trecută, Yong nu mi-a vorbit niciodată în dialectul Wu. Mă întreb dacă atunci când nu eram de față îi vorbea lui Z.G. pe limba orașului lor de baștină.

Mama și Yong se privesc cu înțeles. „Cum de-am ajuns noi aici?”

— Aduceți-vă satărele, continuă să trâmbițeze difuzorul. Veniți cu balamalele și cu foarfecele.

— Tre' să ne grăbim, spune Kumei, arătând cu mâna spre obiectele de pe masă. Puteți să luați wokul, dacă vreți.

— Pentru cuptorul de topit? întrebă mama.

Kumei încuviințează din cap.

— Dar e un wok? N-ai nevoie de el?

— E ultimul pe care-l mai avem, răspunde Kumei. A trebuit să le dăm pe celelalte pentru cantină.

— Dar în ce veți mai găti? întrebă mama, consternată.

— Mâncăm la cantină.

— Dar e departe de aici.

Apoi mama arată spre picioarele lui Yong.

— Cum puteți merge până acolo să mâncăți?

— îi lasă pe Kumei și pe băiat să-mi aducă de mâncare, răspunde Yong.

— Haideți, ne imploră Kumei. Puneți mâna pe ceva. Trebuie să plecăm.

Iau un polonic. Ceilalți aleg cele mai mărunte obiecte posibile: o lingură în stil occidental, o paletă din metal pentru scoaterea bucăților din oala încinsă, câteva ace de păr. Înarmați cu toate astea, mășăluim spre piața din sat. Toată lumea are în mână câte ceva din metal - o unealtă învechită, mânerul din oțel al toporului, câteva cuie și alte ustensile de bucătărie. Dăm contribuțiile noastre unei femei, care le dă mai departe altcuiva care le aruncă în cuptorul de topit.

— Asta îmi amintește de vremea în care adunam folie de staniol, untură și elastice din cauciuc în timpul războiului, îi spun mamei. Ne distrăm adunând lucrurile alea, mai ții minte? Munca noastră ne-a ajutat să câștigăm războiul.

Mama privește în gol. E limpede că încă o doare capul, iar părerea ei despre toate astea rămâne un mister. Apoi își îndreaptă spatele, face câțiva pași, se întoarce către femeia care adună metalul și îi spune:

— în Shanghai am muncit la suflantă pentru furnalul de pe strada mea. Pot să dau o mână de ajutor?

— Toată lumea muncește, deci toată lumea mănâncă, îi răspunde femeia. Ajutorul dumitale e binevenit, tovarășă.

Chiar în acel moment, câțiva oameni scot niște steaguri roșii pe care le flutură pe deasupra capului. Sătenii se adună rând pe rând în urma purtătorilor de drapel. Muzica militară răsună iarăși din difuzor. Tao mă apucă de marginea bluzei, cu grijă să nu-mi atingă pielea în public, și mă trage în rând, alături de Z.G. Apoi, toată lumea, în afară de cei care lucrează la cuptorul de topit, începe să mășăluiască în urma steagurilor roșii, răspândindu-se în direcții diferite, asemeni unor șiruri de furnici.

Grupul nostru se îndreaptă spre inima comunei, oprindu-se în fața sălii de consiliu, unde am luat ieri masa de prânz. Proiectul nostru este simplu, dar ambițios. Avem o săptămână la dispoziție ca să realizăm șapte mii de postere. Deși tipărirea lor este o treabă ușoară și rapidă, Mao vrea să arate lumii de ce sunt în stare comunele dacă oamenii pun mâna la lucru și muncesc împreună pentru Marele Salt înainte. Conținutul posterelor a fost aprobat de către Uniunea Artiștilor. Imaginea va înfățișa oamenii la muncă într-un lan de porumb. Cuplete identice vor decora marginile de o parte și de cealaltă. Pe o parte se va putea citi „Cu cât dăinuie mai mult comunele, cu atât vor deveni mai prospere“. Iar pe cealaltă „Cu cât se înalță soarele mai sus, cu atât va străluci mai tare“. Deși în comună locuiesc patru mii de oameni, nu toți participă la proiectul nostru. Cele treisprezece sate din comună au trimis fiecare în jur de treizeci de oameni care să ne ajute. Fiecare persoană din echipa noastră va trebui să producă aproximativ douăzeci de postere în șapte zile. Și, exceptând câteva persoane pe care le recunosc de vara trecută, multe dintre ajutoarele

noastre nu au avut parte de pregătire artistică și încă și mai mulți sunt neștiutori de carte.

Z.G. atârnă posterul-model pe zidul clădirii din cărămidă. Eu împart hârtie, pensule și vopsea. Sătenii își dau silința să copieze întocmai imaginea de pe posterul-model, și de cum termină, eu scriu cupletul. Muncim până la ora unsprezece, când facem pauză ca să luăm micul dejun la cantină, cea mai mare dintre clădirile construite din coceni, care acoperă o porțiune imensă de teren viran. Mâncarea este din belșug și sățioasă: terci, găluște umplute cu came și o supă consistentă. Apoi ne întoarcem afară, la timp pentru cea mai călduroasă parte a zilei. Cu toate acestea, ne dăm silința să muncim din greu, cât de repede putem, încurajându-ne reciproc și glumind între noi. Contribuim cum putem. La ora trei luăm pauza de prânz, așezați pe băncile lungi, sub petele de umbră de sub acoperișul din coceni uscați. Apoi ne întoarcem la muncă până ce muzica militară care răsună din difuzoarele agățate în copaci ne anunță că a venit vremea să mergem acasă.

Adun posterele și i le dau lui Z.G., care le frunzărește și remarcă pe un ton sec:

— O recoltă bogată în asemenea lucrări e totuna cu o recoltă de plante diforme și buruieni adunate dintr-o grădină în care n-ai să găsești nici urmă de floare frumoasă sau plantă rară.

Ce i-aș putea răspunde? Are dreptate.

Mă duc până la vilă să o iau pe mama ca să mergem împreună la masa de seară. îmi spune că vrea să rămână cu Yong, așa că mă întorc în centrul comunei și mă alătur celorlalți în cantină. Membrii familiilor sunt încurajați să stea separați la masă. Copiii mănâncă împreună. Femeile, cu alte femei. Și băieților tineri le place să stea grupați. Unii se strâng laolaltă în funcție de echipele în care muncesc: semănătorii, decorticatorii și legătorii de orez; plantatorii, culegătorii și preparatorii de ceai; femeile care se îngrijesc de creșă; măcelarii, crescătorii de animale; croitorii și cizmarii; și noi, artiștii. Zarva unei mese comune bogate - bârfa, râsul, pălăvrăgeala - umple aerul. Avem parte din nou de un meniu îmbelșugat: supă din coadă de vacă, came de porc afumată cu legume, muguri de bambus murați și vase imense cu orez aburind pe fiecare masă. La desert avem felii de pepene. După

cină, facem pachetele cu mâncare pentru mama și Yong, după care Tao, Kumei, Z.G. și cu mine pornim înapoi spre vilă.

— De ce nu dorm părinții tăi în aceeași cameră? mă întrebă Kumei în șoaptă în vreme ce Z.G. merge în fața noastră. La oraș *lucrurile* merg altfel?

Tao mă privește și el curios. Mă întreb câți oameni din comună știu deja, după doar o noapte petrecută aici, că mama și Z.G. dorm separat. De ce nu ne-am gândit la asta înainte să ajungem? Toată lumea trebuie să creadă că mama și Z.G. sunt căsătoriți. Trebuie să găsesc un răspuns la întrebarea lui Kumei într-un fel care să o satisfacă nu numai pe ea, ci întreaga comună. Nu pot spune că sunt prea bătrâni, pentru că părinții lui Tao încă mai fac copii.

— în unele comune, președintele Mao le-a cerut soților și soțiilor să doarmă în dormitoare separate, răspund eu cu nonșalanță. (Nu mint, numai că n-are nimic de-a face cu motivul pentru care mama și Z.G. nu împart aceeași cameră.)

— Sper să n-ajungă și la noi vreodată regula asta, spune Tao pe un ton atât de posomorât, că pe Kumei o și apucă chicotelile.

Z.G. ne așteaptă la poartă. Tao ne face cu mâna, după care o ia la goană pe deal în sus, spre casă. Sunt obosită, dar fericită. Pe măsură ce ne apropiem de bucătărie, le aud pe Yong și pe mama râzând conspirativ.

— Bărbatul ăla e un neică nimeni, se aude glasul mamei. Lider de brigadă, auzi tu! Ce ridicol! Nu pare în stare să conducă nimic!

Va trebui să-i spun mamei să aibă mai multă grijă. Liderul de brigadă Lai locuiește în vilă, iar pereții sunt subțiri.

— E mai bun decât Feng Jin și nevastă-sa, pufnește Yong disprețuitor. Ția doi au condus satul de când cu Eliberarea. Pe vremuri, ea a fost una dintre servitoarele bărbatului meu. El era un țăran care obișnuia să vină la cerșit la ușa noastră.

— Și fără carte, presupun.

— A, sigur, și la conducere.

— O, și acel Tao! o aud pe mama zicând, și remarc disprețul din tonul ei zeflemitor. *Hsinyan*, spune ea în silă tocmai pe când Z.G. și cu mine intrăm în bucătărie.

Yong își înăbușe râsul, iar Kumei îmi aruncă o privire piezișă. Z.G. așază pe masă vasele cu mâncare. Se lasă o tăcere stânjenitoare și îmi simt obrazii roșii ca focul. Traducerea literală pentru *hsin yan* este „ochiul inimii“, dar înseamnă „minte“ sau „intenție“. Poate avea o interpretare pozitivă - bun la inimă - sau una negativă, însemnând că cineva a făcut ceva rău sau că este o persoană înșelătoare. O cunosc pe mama, așa că știu ce interpretare folosește. Și nu sunt singura.

— V-am adus cina, spun eu, arborând un zâmbet forțat. Sper să vă placă.

Apoi, îi salut pe toți cei din bucătărie și ies pe coridor. Trag în piept aerul umed și-l eliberez încet.

Următoarele trei zile urmează același tipar: mă scol înainte de ivirea zorilor în zgomotul anunțurilor acompaniate de muzică militară, duc câte un mărunțiș la cuptorul de topit, îl urmez pe liderul nostru cu steagul roșu, pictez toată ziua, mănânc la cantină și, pe furiș, petrec cu Tao clipe din ce în ce mai pasionale. În cursul celei de-a patra zi, îi simt privirea ațintită asupra mea. În seara aceea, după cină, Tao mă ajută să împachetez vasele cu mâncare pentru mama și Yong. I le dă lui Kumei, care o ia înainte spre casă împreună cu Ta-ming și Z.G. îi urmăim o vreme, după care părăsim poteca și urcăm dealul spre locul nostru secret. Ne sărutăm. Facem și alte lucruri. Ne mai sărutăm o vreme, iar apoi ne întoarcem privirea spre priveliștea oferită de pavilion. Cât vedem cu ochii, peisajul scânteiază de strălucirea cuptoarelor de topit; o galaxie de stele roșii.

Știu ce urmează să se întâmple și sunt pregătită pentru asta. Tocmai am împlinit douăzeci de ani. Mă cunosc și știu ce vreau. Dar, cel puțin pentru moment, sunt doar eu cea care își dorește să mergem până la capăt.

— Tovarășă Joy, îmi spune Tao, te-am întrebat ceva vara trecută și acum te întreb din nou. Mergi cu mine la secretarul de partid Feng și la nevasta lui ca să le cerem permisiunea să ne căsătorim?

De data asta nu mai ezit.

— Da!

E un „da“ pentru tot tacâmul - pentru Noua Chină, pentru comună, pentru Dragonul Verde, Tao, și pentru chestia aia dintre soț și soție, așa cum a numit-o mereu mama cu atâta delicatețe -, iară să trebuiască să-mi fac griji că voi intra în bucluc.

Tao mă duce direct la casa familiei Feng.

— Era și timpul! exclamă Sung-ling.

Ea și bărbatul ei sunt încântați. Îndeplinim toate condițiile, așa că se apucă de îndată să completeze formularele de care avem nevoie, pe care le vor depune la biroul de sector.

— Vreți să vă declar căsătoriți chiar acum? întreabă Feng Jin.

Am vrea amândoi din toată inima, dar Tao ține să-și anunțe familia, iar eu trebuie să le dau vestea mamei și lui Z.G.

Ne întoarcem la vilă ținându-ne de mână. De-acum încolo nu trebuie să ne facem griji că ne vede cineva, deși sunt descurajate gesturile de afecțiune în public, chiar și în cazul cuplurilor căsătorite. La poartă, Tao îmi urează noapte bună.

Străbat mulțimea de curți, croindu-mi drum spre clădirea în care locuiesc cu mama și Z.G. Nu s-au culcat încă și sunt amândoi în camera comună. Lumina lămpii de ulei pâlpâie, aruncând umbre care dansează pe pereți. Pe chipul lui Z.G. recunosc aceeași expresie pe care a avut-o și vara trecută, când m-a făcut să recunosc escapadele mele cu Tao. Mama își ține mâinile împreunate strâns în poală și spatele drept, încercând să-și ascundă emoțiile, așa cum face întotdeauna.

— Unde ai fost? mă întreabă ea pe ton pașnic.

Îmi dau seama cât e de supărată după calmul din vocea ei.

— Am fost cu Tao. M-a cerut de nevastă și am spus „da“.

Mama dă din cap aproape imperceptibil.

— Da, m-am gândit eu c-o să se-ntâmpale și asta.

— Nici nu se pune problema, îi spune Z.G. mamei. Nu trebuie să-i permiți.

Ea nici nu-l bagă în seamă.

— Bineînțeles, tot ce mi-am dorit vreodată este ca tu să fii fericită, îi dă ea înainte cu aceeași voce netulburată. Înțelegi, Joy, nu-i așa?

— Da, răspund, nesigură.

— Poți să-ți pun câteva întrebări?

Știu ce are de gând să facă. Vrea să mă atragă în punctul în care voi vedea și singură că am făcut o greșeală. Dar n-am făcut nicio greșeală. Sunt fericită și asta e ceea ce trebuie să fac. Nimic din ce mi-ar putea spune sau m-ar putea întreba nu mă va face să mă răzgândesc.

— Nu crezi să meriți mai mult decât satul ăsta? Nu-ți dai seama că meriți pe cineva mai bun decât băiatul ăsta? Tu ai făcut o facultate, în timp ce el e analfabet. Nu trebuie să te mulțumești cu „un neică nimeni“. Ai făcut deja destule greșeli în viață. Nu mai face încă una.

— Nici tata nu știa carte, spun eu, atingând un subiect la care știu că am șanse să o înfrunt.

Mama bate în retragere. Am rănit-o, dar știe exact ce trebuie la rândul ei să spună ca să mă rănească.

— într-adevăr, tatăl tău era analfabet. A fost un om din popor. Ți aduci aminte cum îl luai peste picior, cum râdeai de mâncarea lui unsuroasă, de engleza lui stricată și de cât era de în-apatat? Ți amintești cum îl tachinai pentru că nu știa numele președinților americani? Ai impresia că Tao cunoaște numele împăraților?

Mă îndoiesc, dar nu-mi fac griji în privința asta, și oricum îmi vine în minte alt argument.

— Bunicul Louie a vrut întotdeauna să mă întorc în China. Voia să ne întoarcem cu toții. **Tu** ai hotărât să merg la școala chineză să învăț tradițiile, regulile și limba noastră. Ai vrut să fii o chinezoaică adevărată, pentru că și tu tânjeai după locurile astea. De câte ori mi-ai spus că viața era mai bună în China?

— în Shanghai...

— Da, în Shanghai. Ei bine, am fost acolo. Prefer satul Dragonul Verde.

— Vrei să spui Comuna Populară Păpădia Numărul Opt, mă corectează ea, dar în ce scop? Pielea ta a fost dintotdeauna albă ca laptele de orez, continuă ea. Vrei să dai cu piciorul la tot norocul pe care-l ai?

Vorbește în numele lui May când mă întreabă asta? Nu știu, dar îi răspund:

— Am mai fost aici, și pielea mea a fost în regulă.

— Ești încă tânără și ai stat aici doar câteva săptămâni. Gândește-te ce-o să-ți faci un an, o viață întreagă petrecută în locul ăsta. Un pic de aur n-o să-ți cumpere un pic de timp.

— Nu-mi pasă de lucrurile astea. Eu nu sunt mătușica May.

— Dar ești la fel de încăpățânată ca ea, îmi răspunde mama. Dacă rămâi aici, ai să trăiești de pe o zi pe alta.

— întotdeauna ai avut prejudecăți față de oamenii din popor și cei de la țară.

Mama nu neagă acuzația.

— Și cum rămâne cu cupoanele speciale pe care le primești de la Comisia pentru chinezii de peste hotare? Și de tratamentul special de care te-ai bucurat ca fiică a lui Z.G.?

— N-am nevoie de tratament special, îi spun eu. Vreau să fiu o chinezoaică adevărată, nu una de peste hotare. Și nu-mi trebuie nici cupoane speciale. O să am destulă mâncare cât să-mi ajungă o viață. O creștem aici.

— Tao vrea să părăsească satul, ăsta e singurul motiv pentru care vrea să se însoare cu tine, intervine dintr-odată Z.G. O arăta el ca un țopârlan, dar e ambițios. Vrea să ajungă în Shanghai, în Beijing. Dar asta n-o să meargă.

— Știu. Chiar tu mi-ai spus că nu poate părăsi satul, și nici eu, dacă mă mărit cu el. Ceea ce nu înțelegeți voi este că eu *vreau* să stau aici. Îi iubesc pe Tao.

Mama se apleacă spre mine. Un zâmbet ușor, cu subînțeleș, și bine, o s-o spun, chiar malițios, îi înflorește pe față.

— Ia spune, motivul adevărat nu e cumva că ai rămas însărcinată? mă întrebă ea.

Pearl

Purtată de o lectică înflorată

N-ar fi trebuit să spun asta. Mi-am zis în sinea mea c-o să-mi schimb comportamentul în călătoria asta. Mi-am spus că venirea noastră aici este ocazia pe care o așteptam ca să-mi pot recupera fiica și să petrec timp cu Z.G. Mi-am propus în sinea mea să fiu agreabilă, să evit discuțiile aprinse, să-i arăt lui Joy că pot să văd și punctul ei de vedere și că, indiferent de ceea ce caută, sunt dispusă să-i dau o șansă. Știu toate lucrurile pe care *trebuia* sau *nu trebuia* să le fac, dar vorbele astea mi-au scăpat pur și simplu, pentru că ceea ce vrea Joy este inacceptabil. M-am străduit din greu în ultimele câteva zile, în ultimele luni mai bine zis, să fiu prudentă și cu băgare de seamă când vorbesc cu fata mea, ca să nu-i rănesc sentimentele și să o îndepărtez. Și acum am încercat să o ghidez cu întrebările mele, să o ajut să-și vadă greșeala. N-ar fi trebuit nici măcar să-i dau de bănuirile ce cred sau simt cu adevărat. Ca toate mamele, simțeam nevoia să-mi ascund tristețea, furia și durerea, dar bănuirile mele - pesemne a rămas însărcinată (exact ca maică-sa) - pur și simplu mi-au scăpat.

— Bineînțeles că nu sunt însărcinată, îmi spune Joy, cu ochii scâpărând. Cum aș putea să fiu însărcinată? Am venit aici de-o săptămână.

— O femeie știe...

— Dar n-am făcut nimic de genul ăla!

„E și asta ceva“, mă gândesc eu, dar n-o spun.

— Dar să te măriți, Joy? o întreb eu în schimb. De ce?

— Pentru că ne iubim.

Și îl iubește. O văd în ochii ei. De fapt, am știut-o din prima clipă, de când a rostit numele lui Tao în Shanghai, dar asta nu înseamnă că măritișul e o idee bună. Viața mea a fost plină

de alegeri proaste, și am trăit cu consecințele lor mult prea mult timp. Nu mai suport încă o lovitură, și mă macină rușinea că am dat greș ca mamă. Trag aer în piept, sperând că un înger va poposi pe umărul meu și mă va preschimba în mama care ar trebui să fiu. Z.G. nu-mi e de niciun ajutor, asta-i clar. Presupun că era de așteptat. Recunosc, a fost plăcut să-l știu dormind în camera alăturată. Mi-am găsit alinare ascultând greutatea pașilor lui, fluieratul lui atunci când se crede singur, oftatul lui profund, zgomotul făcut de hainele lui când se dezbracă, râgâielile și alte zgomote bărbătești, dar știu că un Iepure nu se face niciodată luntre și punte pentru tine, nu te apară și nu se luptă pentru tine. Și unde mai pui că Z.G. chiar n-are nici cea mai mică idee ce înseamnă să fii părinte. Ce i-ar spune Sam lui Joy?

îmi dreg glasul.

— Tatăl tău credea în perechea perfectă, încep eu. Și mama mea credea în asta. Și Yen-yen și Bunicu' Louie. Tatăl tău și cu mine am fost foarte fericiți, chiar dacă un Bou și un Dragon nu sunt perechea ideală. Și totuși, un Dragon și un Bou au mare respect unul pentru celălalt. Muncesc cot la cot în scopuri comune. Chiar și eu, ca un Dragon ce sunt, nu m-aș putea plânge niciodată de valoarea unui Bou. Tu ești un Tigru. N-ai pomenit niciodată zodia lui Tao.

— E Câine, îmi spune Joy.

— Bineînțeles, îi răspund eu. Câinele este zodia cea mai plăcută.

Joy zâmbește auzind asta, dar n-ar trebui să fie atât de sigură de sentimentele mele; încă n-am terminat.

Un Câine poate să facă pe mulțumitul, dar e pesimist din fire. Nu-i pasă de bani...

— Și nici mine! sare Joy.

— Un Câine poate fi violent...

— Tao nu...

— E genul de Câine în care te poți încrede și pe care-l poți iubi sau o să te muște? E un Câine leneș, căruia îi place să stea tolănit lângă foc și să piardă vremea de pomană?

— Vorbești doar despre trăsăturile negative, spune Joy. Spui treburile astea pentru că ești Dragon. Un Câine n-o să se plece niciodată în fața trufiei tale.

— Mătușica ta May ar spune că Tigrii și Câinii acționează întotdeauna sub impulsul momentului...

— Mătușica May e Oaie, mi-o taie Joy. Tao ar fi prea practic ca să tolereze ideile ei egoiste.

Pare disperată și caută un sprijin din partea lui Z.G., încercând să-l atragă de partea ei.

— Spune-i că Tigrul și Câinele fac una dintre cele mai bune perechi. Credem în legăturile puternice cu cei din jur. Asta înseamnă că împărtășim amândoi dragostea pentru popor și pentru ceea ce se întâmplă aici, în comună.

— Da, sunteți amândoi mânați de idealism, încuviințează Z.G. Astea sunt caracteristicile zodiilor voastre.

Doamne, cât de slabi și sentimentali pot fi bărbații, tații.

— Foarte bine, dar asta nu e o idee bună, îi spun eu. O știi și tu. Tocmai ai zis că nici nu se pune problema.

— Știu, dar gândește-te câtă suferință ar fi fost evitată dacă May și cu mine ne-am fi urmat glasul inimii, spune el.

Oare voi trăi mereu cu trădarea aceasta în suflet? Va înțelege el vreodată că lucrurile ar fi stat cu totul altfel dacă ar fi urmat glasul inimii *mele*?

— Dar May și cu tine vă iubeați. (Cât mă doare să spun asta, chiar și după atâția ani.) Joy nu se poate să-l iubească pe Tao. Oamenii confundă adesea simpatia cu dragostea. Sunt prinși în capcana căsniciei și vieții nefericite. De unde știm că Tao nu e un Câine orb care a dat întâmplător peste o masă bună?

— Asta ai simțit și despre soțul tău? mă întreabă Z.G. În orice caz, continuă el înainte să am ocazia să-i răspund, ce simte Joy pentru Tao nu e simpatie. Nu-i așa? întreabă el întorcându-se spre ea.

— îl iubesc, spune Joy, și tot nu mă pot abține să-mi amintesc de May la vârsta aia - încăpățânată, prostuță și romantică.

Z.G. mi se adresează din nou:

— Femeia e ca un lujer. Nu poate trăi fără suportul unui trunchi de copac. Nu de asta ai avut parte și tu în căsnicia ta?

— Tao nu e un copac, sar eu, dar vorbele lui Z.G. mă lovesc din greu. Am crezut că Sam e puternic. Am crezut că ne va susține pe mine, pe Joy, pe noi toți pentru totdeauna.

— în plus, continuă Z.G., Joy îl admiră pe Tao ca artist.

Asta mă uimește.

— Ai spus că nu prea se pricepe.

— Asta nu înseamnă că nu e artist, îmi răspunde Z.G., rîdînd din umeri.

Ce remarcă egoistă, și-atât de tipică pentru Z.G., dar vorbele lui despre căsnicie de mai devreme încă mă dor. Cine sunt eu să cunosc căile inimii? Sam era un biet ricșar când ne-am cunoscut, și l-am iubit din tot sufletul.

Îmi dau seama că n-am cum să câștig disputa asta, dar încerc să întârzii lucrurile sugerând să ținem o nuntă cum se cuvine în Shanghai.

— Am să angajez o lectică înflorată care să te poarte până la ceremonie. Pun la punct un banchet cu cele mai bune feluri de mâncare. O să ai nunta de care eu n-am avut parte.

— Mamă, nu vreau genul ăla de nuntă. Asta-i Noua Chină. Completezi câteva formulare și ești măritată. Asta-i tot.

— N-o să mai poți pleca de aici, îi reamintesc eu. N-o să mai fie cale de ieșire, îi spun, repetându-i cel mai important motiv, cred eu, împotriva acestei uniuni.

— Nu vreau să mă întorc în Shanghai, insistă Joy.

— Draga mea, nu ești din Shanghai, dar locul tău nu e nici în Dragonul Verde. Te-ai născut în Los Angeles. Acolo e casa ta.

Remarca mea este întâmpinată de oftături din partea amân-durora. S-ar părea că mamele miresei habar n-au de nimic.

Când eram copilă, am visat la nunta mea, la rochie, voal, banchet, daruri, și nimic din toate acestea nu a ieșit cum mi-am imaginat. Ca mamă, am visat la nunta fiicei mele: o ceremonie ținută în biserica metodistă din Cartierul Chinezesc, la care să participe toți prietenii noștri, rochia lui Joy, rochia mea, florile, recepția de la restaurantul Szechow, dar nici nunta aceasta nu este ce speram. Joy avea dreptate când a spus că nu se țin niciun fel de ceremonii sau festivități, dar fiind străină și având ceva bani de cheltuială, îmi permit să mă abat de la reguli. Liderul de brigadă Lai primește mită cu cea mai mare încântare - o parte dintre

chinezii de peste hotare în valoare de mai puțin de douăzeci de dolari. Îi voi oferi fiicei mele o nuntă care să aducă omagiu trecutului, respectând în același timp regulile Noii Chine.

Ceremonia are loc două zile mai târziu, la lăsarea serii, pe un deal de unde se pot vedea câmpurile înverzite din Dragonul Verde. Aroma tufelor de ceai de pe terasele din apropiere se simte în adierea vântului. Mireasa este îmbrăcată în roșu, după tradiție, într-o ținută găsită de Yong într-o ladă de zestre din vilă. Poartă la gât săculețul pe care i l-a dat May, iar eu îl port pe-al meu - simboluri ale legăturii care o leagă pe Joy de mine și de sora mea și pe noi trei de mama. Părul lui Joy, care i-a crescut mai bine de zece centimetri în ultimul an, îi atârână în două coșite pe umeri. Bucăți de lână roșie i-au fost împletite în coșite și legate în funde generoase. Obrajii îi strălucesc de fericire și căldură. Unghiile i-au fost colorate într-o nuanță roșcată cu zeamă de Bucuria casei. Mirele este mai gătit ca niciodată. Poartă o tunică albastră, pantaloni largi albaștri și sandale. Are părul pieptănat și arată îngrijit.

Liderul de brigadă Lai rostește câteva cuvinte:

— Comunismul este un paradis. Comuna populară ne va purta în paradis. Tao și Joy, tovarăși înainte de toate și pentru totdeauna, vor ajuta țara să se înalțe pe cele mai înalte culmi. Dacă Tao pornește pe mare, atunci Joy va vâsli în aceeași barcă. Dacă Joy urcă pe munte, atunci Tao îi va călca pe urme.

Z.G. mă ia de mână. Atingerea lui, bunătatea lui din clipa asta mă fac să vreau să plâng. Până acum, crezusem că fata mea făcuse cea mai mare greșală posibilă venind în China, dar asta e nimica toată în comparație cu căsătoria asta. Mamele suferă; copiii fac ce vor. Mă uit la familia lui Tao. Nici ei nu par să sară în sus de fericire. Mama lui trebuie să fie cam de aceeași vârstă cu mine, deși arată mai degrabă de vreo șaiszeci de ani sau chiar mai bătrână. Așa se întâmplă când ai nouă copii, cine știe câte sarcini pierdute, și ești săracă lipită pământului. Tatăl e o versiune mai bătrână a fiului său: slab, viguros, dar la fel de secătuit și de zbârcit ca socrul meu înainte să-l răpună cancerul. Liderul de brigadă Lai ajunge la sfârșitul ceremoniei. Tao se întoarce cu fața spre nuntași și anunță:

- Tovarăși, sunt fericit.
- Și eu sunt fericită, i se alătură Joy.
- În vremuri de restriște, vom împărți aceeași bucată de nap murat, promite Tao.
- Vom bea din aceeași cană, adaugă Joy. Voi munci cot la cot cu soțul meu în comună. Voi munci cu voi toți.

Fac câteva poze cu mirii în timp ce prietenii mai tineri ai lui Tao aprind pocnitori înșirate pe sfoară. Apoi pornim spre cantină. Petrecerile mari de nuntă nu sunt permise în Noua Chină - chiar și ceremonia a fost mai mult decât este considerat acceptabil -, dar dacă mă uit bine, descopăr în meniul nostru ingrediente cu semnificații neprevăzute. Ni se servește pui, care simbolizează o căsnicie reușită și armonie în familie, dar nu primim picioare de pui sau homar, care, de obicei, sunt servite împreună și reprezintă dragonul și pasărea fenix. În locul tortului de nuntă cu multe etaje în stil occidental la care am visat întotdeauna pentru nunta lui Joy, ni se aduce un platou cu felii de polemo pentru belșug, prosperitate și mulți copii. După masă - și nu putem să dansăm sau să mai zăbovim pentru că mai trebuie să mănânce și alți membri ai comunei - pornim spre noul cămin al lui Joy. O nouă rundă de pocnitori pârâie și explodează. În vremurile vechi, pocnitorile țineau la distanță spiritele, fantomele și demonii. În Noua Chină, în care n-ar trebui să avem credințe superstițioase, simbolizează norocul. Noua casă a lui Joy, care, odată cu sosirea ei, va adăposti doisprezece oameni, este o coșmelie grosolană, cu două camere, făcută din pământ și paie. Este orientată spre nord. Toată lumea, în afară de fata mea, se pare că știe că numai ultimii amărăți își construiesc casele în locuri în care nu pot fi încălzite de căldura soarelui pe timp de iarnă. Grămezi de așternuturi zac unele peste altele la stânga ușii. Părinții lui Tao și toți frații și surorile alea ale lui probabil că au de gând să doarmă afară sau în camera principală în noaptea asta.

Lumea sărbătorește în jurul meu, ținând toasturi cu vin de orez, dar eu de-abia mai pot să respir, pentru că, intrând în casă, am fost aruncată înapoi în timp, într-o coșmelie de la marginea Shanghaiului, pe drum spre Marele Canal. Sora mea se ascunde în camera alăturată, iar mama mea și cu mine suntem violate și

bătute repetat de soldați japonezi. Încep să tremur și să-mi pierd răsuflarea. Simt că mi se face rău de la mirosul pocnitorilor și al tuturor surorilor și frăților ăștora murdari și jerpeliți.

Ies afară să iau puțin aer curat. Îmi simt pieptul greu și am impresia că mi se rupe sufletul. Încă din copilărie, cu mult înainte de viol și de moartea mamei, am urât viața la țară. Când tata ne trimitea pe May și pe mine în tabără la Kuling pe timp de vară, mi se părea sinistru felul în care potecile și drumurile de pământ se târau și se unduiau ca niște șerpi. N-am înțeles niciodată nici farmecul noroiului, mizeriei și sărăciei. Acum, mediul rural îmi dă o nouă lovitură crudă.

Joy iese din casă în căutarea mea. Are obraji roșii de bucurie și mândrie. Cuvintele ei ies ca niște bule de săpun.

— Mamă, nu vrei să fii în casă cu toată lumea?

Fata mea și cu mine suntem cu adevărat ca *yin* și *yang*, una întunecată, tristă și închisă în ea, cealaltă senină, fericită și deschisă spre noua ei viață. Dar indiferent de cât de descurajată sunt de ceea ce s-a întâmplat, încă o iubesc din toată inima.

— Sigur că vreau să iau parte la sărbătoare, îi spun eu. Voiam doar să-mi dau un răgaz să admir noaptea asta frumoasă. Uită-te la ea, Joy. Cerul, luna, licuricii. Să n-o uiți niciodată.

Joy mă ia în brațe. O țin strâns, încercând să-i memorez căldura corpului, bătaile inimii, apăsarea sânilor ei tineri pe pieptul meu.

— Știu că n-am fost întotdeauna mama pe care ți-ai dorit-o...

— Nu spune asta...

— Și știi că n-am abordat prea bine toată treaba asta, dar sper că știi că tot ce mi-am dorit întotdeauna a fost să fii fericită.

— O, mamă...

Mă strânge din nou în brațe.

Ar trebui să-i spun lui Joy la ce să se aștepte în noaptea nunții, dar nu am timp decât să-i șoptesc:

— Întotdeauna să arăți bunătate celor pe care-i placi mai puțin. Dacă o tratezi cu bunătate pe soacra ta, care, ca toate femeile, a fost crescută să-și desconsidere nora, atunci vei crea o obligație pe care nu va reuși niciodată să o răsplătească.

Joy se dă înapoi și mă privește surprinsă. O trag din nou aproape.

— Să nu uiți nici ce-ai învățat la biserică. Indiferent de ceea ce simți sau cât de disperată ajungi, să adopți întotdeauna o atitudine morală. Dacă faci lucrul ăsta, atunci Dumnezeu te va ocroti.

Oamenii ies din casă unul câte unul, căutând mireasa și luând-o cu ei. Îi urmez, hotărâtă să mă port cum se cuvine, ca mamă a miresei, indiferent de ceea ce simt în adâncul sufletului sau de amintirile pe care le răscolește în mine coliba asta. Jie Jie, sora lui Tao de doar paisprezece ani, atârnă cuplete roșii pe cadrul ușii de la încăperea aleasă, pentru noaptea asta, drept dormitor nupțial. Pe una dintre ele scrie: CÂNTECELE RĂSUNĂ ÎN VĂZDUH. Pe cealaltă: FERICIREA DOMNEȘTE ÎN ÎNCĂPERE. Oamenii încep să ofere darurile de nuntă. Unii au adus azalee roșii culese de pe dealurile din jur. Alții, pachete de ceai crescut pe povârnișurile din Dragonul Verde, un borcan cu murături, o pânză brodată.

Liderul de brigadă Lai prezintă un dar din partea Comunei Populare Pădăia Numărul Opt: treizeci de metri de pânză de bumbac din care Joy să facă așternuturi.

— Când ai să naști, mai primești cinci metri, anunță el.

Yong îi oferă miresei un ceas cu alarmă înfățișând un cocos auriu. Cu toată gălăgia difuzorului ăluia și cu mulțimea de copii mici din casă, Tao și Joy nu vor avea nevoie de ceas cu alarmă, dar cadoul este pe cât de generos, pe atât de misterios. Cum o fi făcut Yong rost de el? Să-l fi păstrat din vremurile mai bune, când mai trăia soțul ei?

Vine vremea să intrăm în dormitorul nupțial. Camera a fost decorată cu hârtie roșie tăiată în diverse modele: un crap pentru armonie și fericire conjugală, orhidee pentru urmași numeroși și piersici pentru căsnicie și imortalitate. În contrast, un cuplet pe care scrie CÂND BĂRBAȚII ȘI FEMEILE SUNT EGALI, MUNCA MERGE BINE. CĂSNICIILE LIBER ALESE SUNT CĂSNICII FERCITE a fost lipit peste singura fereastră cu grilaj. O altă bucată mare de hârtie roșie acoperă platforma care servește drept pat. În vremurile vechi, pe hârtie ar fi fost pictate caracterele pentru *fericire dublă*. Z.G. a scris în schimb cu caligrafia

lui elegantă ceva în ton cu timpurile: RAȚA MANDARIN ȘI PERECHEA EI ÎNOATĂ ÎN OCEANUL REVOLUȚIONAR. CUPLURILE CĂSĂTORITE SUNT TOVARĂȘI. Două lumânări roșii pâlpâie, aruncând umbre care dansează pe pereți. Doi tineri țin cuvântări, făcând obișnuitele comentarii cu subînțelese despre îndemânarea lui Tao în dormitor și despre pudoarea miresei. Nimeni nu ne cere mie sau lui Z.G. să vorbim, dar Kumei se adresează mulțimii cu voioșia ei obișnuită.

— De ce ne plac atât de tare nunțile? Mergem la nunți ca să ne bucurăm de fericirea altora și să sperăm să fim la rândul nostru și mai fericiți.

După care înaintează și Yong, cu un mers nesigur, poticnit.

— Dumnezeirea a creat lumea, dar a uitat să facă fericirea. Asta e adevărat mai ales pentru femei. Când m-am măritat, tata a angajat bocitoare. Voia să plângă atâtea bocitoare, încât Yangtze să iasă din matcă. Timp de șapte zile, supa a fost singura mea hrană, ca să fiu slabă și supusă. Un vâl îmi acoperea fața. Când bărbatul meu l-a ridicat, am văzut o căutătură aspră, menită să mă facă să înțeleg că trebuia să fiu ascultătoare. Abia după venirea președintelui Mao la putere am găsit fericirea. Le urez multă bucurie lui Tao și Joy.

Invitații mai fac unele glume deocheate, remarce grosolane și izbucnesc în hohote zgomotoase de râs. Se mai bea un rând de vin de orez. După care vine timpul să se retragă.

Toată lumea, în afară de Tao și Joy, părăsește încăperea. Se închide ușa. Băieții tineri ies afară. Bat din palme, chiuie și zdrăngănesc ce le trece prin mână ca să facă zgomot, toate astea în încercarea de a strica concentrarea prietenului lor, prelungind astfel durata chestiei ăleia dintre soț și soție.

Femeile tinere, în frunte cu Kumei și Jie Jie, rămân lipite de ușa dormitorului nupțial ca să tragă cu urechea. Se apucă să chiotescă. Aud ceva așa de repede?

A doua zi se încheie misiunea lui Z.G. Astăzi pornim spre sud, către altă comună. Ne facem bagajele. Învelesc într-o eșarfă aparatul meu foto și cele câteva role de film pe care le-am adus

cu mine. Urc dealul spre noul cămin al lui Joy. E devreme, iar rogojinele din bambus și aștemuturile pentru majoritatea membrilor familiei încă sunt întinse pe podeaua din prima cameră. Copii se învârt goi-puşcă prin încăpere. Arată și mai înfiorător fără haine.

Ușa de la încăperea alăturată e tot închisă. Încerc să-mi scot din minte imaginea lui Joy acolo cu Tao și gândul la ce-au făcut noaptea trecută. Joy iese din cameră. Are o expresie pe chip pe care n-o înțeleg. Să fie îndoială? Confuzie? Dezgust? Mă întreb dacă socrul lui Joy o să se uite pe cearceafuri după pete de sânge așa cum a făcut socrul meu cu atâta vreme în urmă. Cel puțin asta nu se întâmplă. Fie tradiția a dispărut în Noua Chină, fie familia nu are nici măcar un cearceaf.

Mă întreb dacă în noaptea asta Joy și Tao vor dormi în prima cameră cu ceilalți copii. Pe viitor, când Joy și Tao vor dori să facă treaba aia dintre soț și soție, se vor furișa oare afară din casă și vor căuta un loc pe câmp?

Mă uit în ochii lui Joy. Strălucirea care scânteia în privirea ei noaptea trecută a dispărut. Mi-aduc aminte de sentimentul de dezamăgire care m-a cuprins după noaptea nunții mele - asta era marea chestie? dar împrejurările în care mă găsisem eu erau cu totul altele. Joy a insistat că e îndrăgostită. Atunci, poate că treaba dintre soț și soție nu e problema. Poate că s-a trezit în dimineața asta într-un sătuc din mijlocul pustietății, în camera din fund a unei coșmelii care adăpostește doisprezece oameni, și și-a dat în sfârșit seama ce a făcut.

Vreau s-o întreb dacă s-a întâmplat ceva, dar simt că nu pot. În schimb, îi spun cu blândețe în engleză:

— Pentru ultima dată, te rog să vii acasă cu mine. Nu e prea târziu...

Fata mea, tremurândă și nesigură, se uită afară pe ușa deschisă. O urmă de sudoare îi strălucește pe buza de sus. Stă neclintită.

— Ieși cu mine de-aici, continui eu să-i spun în engleză, o limbă care-mi pare atât de deschisă și de liberatoare în locul ăsta claustrofobic. Te rog.

Când dă din cap în semn că nu, îi ofer cadourile mele de nunță: aparatul foto, filmele și eșarfa.

— Să faci niște fotografii, îi spun eu. Trimite-mi filmul, și-l dezvolt eu. O să-i trimit câteva poze lui May. Sigur vrea să te vadă aici.

Joy mă conduce pe deal în jos până la vilă. Z.G. și cu mine ne luăm bagajele în mână. Apoi urcă împreună cu noi dealul care duce la ieșirea din sat. Deasupra capului nostru, norii ca niște solzi de pește alunecă pe cer. Greierii cântă. Ne luăm la revedere la panoul de bun venit. Fata mea nu plânge, și nici eu, dar, privind-o, nu mai văd mireasa nespus de puternică de noaptea trecută, ci o fatucă nesigură. Z.G. și cu mine am ajuns deja la jumătatea drumului până la popas când mă uit înapoi. Mă aștept să o văd pe fiica mea stând în continuare acolo, dar ea și-a început deja ziua, pornind spre soțul ei și noua ei viață. Z.G. își continuă drumul pe cărăruie. E încărcat cu valiza lui și diversele desage. Materialele de pictură și toate posterele făcute în comună au fost trimise înaintea noastră dis-de-diminează cu o caravană de roabe. Aș vrea să pot spune că mă simt sfâșiată între decizia de a rămâne alături de fata mea și a pleca împreună cu Z.G. pentru următoarele săptămâni, dar asta e partea ușoară.

— Z.G., îl strig eu.

Se oprește și întoarce capul. Îmi las bagajul în praf și mă grăbesc spre el.

— Rămân aici, îi spun, iar el scapă de povara bagajelor, pregătindu-se pentru o dispută. Nu pot s-o las pe Joy, mă grăbesc eu să continui. Am ajuns până aici, și o iubesc prea mult.

Mă scrutează cu o privire pătrunzătoare. În ultimele luni mi-am dat seama că, deși nu este nici pe departe un tată ideal și nu dă cele mai bune sfaturi, simte o legătură anume cu Joy.

— Aș vrea să pot sta aici cu tine, spune el în cele din urmă, dar situația mea e prea instabilă.

— Nu trebuie să-mi explici. Azi câine, mâine pisică, recit eu, citând-o pe una dintre servitoarele lui de când am ajuns prima oară în Shanghai.

Succesul pe care l-a avut cu posterul lui pentru Anul Nou și cu recente portrete ale lui Mao l-au ajutat să iasă din situația politică dificilă în care se găsea, dar lucrurile se pot schimba din clipă în clipă.

— Mă întorc în trei luni să te iau la târgul comercial din Canton. M-am folosit de *guan-hsi*-ul meu ca să obțin permisiunea să vă iau cu mine pe tine și pe Joy. Joy probabil că n-o să vrea să vină. În orice caz, oricum nu poate pentru că s-a măritat la țară. Tu va trebui însă să vii cu mine la târg.

Altfel va avea din nou probleme.

— Înțeleg, îi spun eu, dar s-ar putea să nu vreau să mai plec de-aici.

— Spui asta acum, dar până atunci vei ști dacă Joy e fericită. Dacă poate să-ți arate lucrul ăsta, atunci vei putea veni cu mine.

Pentru prima oară, simt ceva asemănător cu admirația pentru Z.G. începe în sfârșit să înțeleagă ce fel de femeie sunt. își pune mâinile pe brațele mele și le strânge. Se uită adânc în ochii mei. îl privesc.

— Pearl.

— Da?

— Ești o mamă bună. Niciodată n-o să-ți pot mulțumi îndeajuns pentru asta.

îmi dă drumul din strânsoare, își ridică bagajele și pornește pe cărăruia care duce până la drum, de unde va lua autobuzul, îl urmăresc câteva clipe, apoi mă întorc, îmi recuperez valiza și pornesc înapoi spre satul Dragonul Verde.

Partea a treia

Câinele își arată colții
//

Pearl

Un chip zâmbitor

POC, POC, POC, poc.

Mă întorc pe partea cealaltă și-mi trag perna peste cap. Iarăși m-am perpelit întreaga noapte, trezită de câteva ori de zgomotul cuiva care umbla în sus și-n jos pe coridorul din fața clădirii în care dorm. Mi-ar prinde bine să mai dorm nițel.

Poc, poc, poc poc.

N-are rost. Difuzorul nici măcar n-a început să ne strige să ne sculăm, dar Campania împotriva celor Patru Dăunătoare - vrăbiile, șobolanii, insectele și muștele (care, dintr-un motiv sau altul, au parte de o categorie numai a lor) - nu este pentru leneși. Cele mai rele dintre toate sunt vrăbiile. Se spune că devorează semințele și grânela, iar acum trebuie nimicite. Dacă oamenii fac destul zgomot, bat tobe, lovesc bețe și zăngăne puținele oale și alte ustensile de gătit cruțate de cuptorul de topit, atunci vrăbiile zboară la nesfârșit, fără să poată coborî pe pământ, până ce pică de pe cer, moarte de oboseală. Arborez zâmbetul meu fals de zi cu zi și ies din cameră.

Kumei e la bucătărie, cu băiețelul ei. Ta-ming, cu o mică praștie în mână, sare de pe un picior pe altul încântat nevoie mare. Kumei îmi zâmbește.

— Vrei să mergi cu noi în dimineața asta?

îmi pune în fiecare zi aceeași întrebare, iar eu îi răspund întotdeauna la fel.

— Sigur!

Părăsim vila, o luăm la strângă pe o alee pietruită, trecem peste un podeț acoperit cu mușchi, cotim iarăși la strângă, după care urmăm pârâul umbrat.

După în jur de un kilometru, cotim pe o altă potecă mărginită de plopi.

Nici nu s-a crăpat bine de ziuă, și totuși de pe dealurile din jurul nostru încep să se audă zdrăngănelile. Dacă nu țin seama de zgomotul acesta supărător, așa cum și trebuie să fie, îmi fac plăcere plimbările astea matinale pe malul râului. Kumei este o tânără drăguță, iar băiatul ei e un scump. Are numai cinci ani, dar e sincer și serios. Se oprește să culeagă de pe jos o pietricică, pe care o potrivește în praștie și trage înspre copaci, sperând să lovească o vrabie.

— Iar am ratat, mătușico Pearl.

— Nu-ți face griji. O să reușești în cele din urmă. Trebuie doar să nu te dai bătut.

Luăm mâncare de la cantină, după care grăbim pasul înapoi spre vilă, unde Kumei dă fuga înăuntru să lase micul dejun pentru Yong și liderul de brigadă Lai. Se întoarce numaidecât și așteptăm ca Joy, Tao, părinții și cei opt frați și surori ai lui să coboare dealul. Mergem împreună din sat până în centrul comunei ca să aflăm sarcinile pe care le avem de îndeplinit pe ziua de azi.

Mamele își lasă la creșă bebelușii și copiii mici. Cei mai marișori își iau de mână surorile și frățiorii mai mici și merg la școală. Ta-ming își bagă praștia în buzunar și se alătură colegilor lui de clasă. Toți ceilalți se despart și pornesc pe urmele liderilor cu steaguri roșii, mărșăluind cu genunchii la piept către spațiile de lucru și intonând cântece despre Marele Salt înainte. Unii sunt repartizați la croitorie să facă pături, pantaloni și bluze, unii la sala de consiliu unde trebuie sortate scrisorile, telefoanele și telegramele, iar alții la câmp. Astăzi, sarcina încredințată fermierilor mi se pare de necrezut: trebuie să sfărâme sticlă trimisă din Shanghai pe care să o încorporeze în sol ca „substanță nutritivă“. Mie mi se pare de-a dreptul ridicol, dar fermierii fac ce li se spune, pentru că marele nostru Conducător are întotdeauna dreptate.

Acum, toate mamele și bunicile trebuie să vină la muncă. Mama lui Tao nu mai poate rămâne acasă pentru a se ocupa de spălat, de cusut sau de îngrijirea familiei sale mult prea nume-

vilă. Cele mai multe femei - și mă includ și pe mine în rândul lor - au primit ordin să-și reia sarcinile din propriile sate. Trec pe la vilă să o iau pe Yong și o susțin de braț în timp ce înaintează șontăc-șontăc spre spațiul nostru de lucru.

Liderul de brigadă Lai i-a distribuit pe sătenii „în vârstă“, ca Yong, mama lui Tao și cu mine, la Batalionul Pentru Depășirea Marii Britanii. În unele zile, acelea dintre noi din echipa căruntă muncesc la cuptoarele de topit. Întreținem focul, băgăm în topitor resturile de metal care au mai rămas prin comună sau cărăm fonta de furnal răcită în piața centrală, unde bărbații încarcă grămezile în roabe și le transportă pe cei câțiva kilometri până la drumul principal. În alte zile curățăm porumb, alegem orez sau punem cartofi la uscat. Eu una nu sunt nici bătrână, nici căruntă, dar mă conformez și-mi fac datoria cu zâmbetul pe buze. Multe dintre sarcinile primite îmi amintesc de lucrurile pe care le-am făcut cu soacra mea cu ani în urmă, când am ajuns prima oară în Cartierul Chinezesc. Munca grea ne-a apropiat, tot așa cum corvoadele acestea mă apropie acum de soacra lui Joy. (Spun soacra lui Joy pentru că nu are ce s-ar putea numi un nume de botez. S-a născut în familia Fu. Atrăit fără nume până ce s-a măritat și a plecat de-acasă la vârsta de paisprezece ani. Apoi, cuvântul *shee* a fost adăugat la numele ei de familie pentru a arăta că de-acum era o femeie măritată din clanul Fu - Fu shee.) Suntem un grup mic, toate femeile de-o anumită vârstă, nu *chiar așa de* bătrâne. Astăzi legăm împreună ghirlande de usturoi, stăm la povești și ne plângem de soți, de munca de-acasă și de vizita surorii, așa cum fac de milenii mamele, surorile și prietenele.

— Avem noroc că stăm acolo unde stăm, unde putem să folosim nisip care să absoarbă sângele, spune una dintre femei. Vă aduceți aminte când m-am înrolat în Armata Căii a Opta, pe vremea când au trecut prin părțile noastre? Câteodată foloseam flori moi și alte plante. Când am ajuns hăt departe, în tundrele din nord, femeile de-acolo ne-au arătat cum să folosim ierburi uscate.

— Când eram copilă și locuiam încă în satul meu de baștină, foloseam o frunză dintr-un copac care creștea pe malul râului, își amintește Fu-shee. Mama mi-a dat zece frunze uscate, să-mi

ajungă cât oi trăi. În fiecare lună, sângele intră în ea. Se usucă și apoi te folosești de aceeași frunză luna următoare. În fiecare lună din viața ta frunzele alea se întăresc din ce în ce mai mult. M-am bucurat să mă mărit în satul ăsta.

Mă tem să nu mă întrebe cineva și pe mine ce folosesc. M-ar crede dacă le-aș spune că am cumpărat proviziile sanitare din Hong Kong sau că sora mea mi-a trimis unele din America? Că arunc absorbantele după fiecare utilizare? N-ar suna prea bine. Ar putea s-o pună într-o lumină defavorabilă pe fata mea. Dar mai e cineva de luat la întrebări, cineva chiar mai suspect ca mine.

— Dar tu, Yong? întreabă cineva. Ai locuit în vilă. întotdeauna am auzit că foloseai ceva special.

— Regret vremurile acelea și-mi recunosc greșelile, răspunde Yong plină de căință.

În alte comune, femeile cu picioare legate trec printr-un proces prin care și le dezleagă treptat, prevenind traumele de natură fizică și emoțională care le-ar lăsa complet mutilate și permițându-le picioarelor să-și recapete treptat forma inițială, ca femeile să poată munci la câmp.

Noi avem o singură femeie cu picioarele legate în comună și, până acum, picioarele ei au fost lăsate în pace. Celelalte femei se dau mai aproape, pregătite pentru confesiunea ei.

— Femeile din vilă foloseau cenușa aromată de la tămâia arsă în sala ancestrală.

— *Aiya!* Din sala ancestrală?

— *Bah!*

Femeile dau din cap a neîncredere. Dacă nu era o problemă strict feminină, Yong ar fi probabil atacată în timpul uneia dintre sesiunile de studiu politic sau și-ar recunoaște greșelile într-o ședință de umilire publică.

— Făceai parte din clasa moșierului, spune cineva. Puteai să faci ce voiai.

— Poate că din afară așa părea, răspunde Yong, dar trebuia să ascult nu numai de soțul meu, ci și de toate cele trei soții ale lui. Cât de crude erau, mai rele decât cea mai groaznică soacră.

Mă simt ciudat să le ascult vorbind despre soacre rele, de vreme ce Fu-shee nu a fost prea primitoare cu fiica mea, cel puțin nu pe cât și-ar fi dorit Joy. Dar, pe de altă parte, Joy nu înțelege

că unele relații sunt atât de profunde și de fundamentale, încât nu se pot schimba doar pentru că președintele Mao spune că trebuie să se schimbe. Știe, dar nu înțelege că, prin însăși natura lor, soacrele nu se înțeleg cu nurorile lor. I-am spus care este simbolul pentru ceartă - două femei sub același acoperiș, l-am recitat vechea zicală „O nevestă amărâtă îndură până ajunge soacră“, însemnând că nevasta trebuie să urce încet pe treptele ierarhiei familiale până să poată impune respect. Cu toate acestea, Joy consideră că felul acesta de gândire nu are loc în noua ordine socială. Poate să spună ce vrea, dar soacrele o să rămână tot soacre cu mult după ce eu și Joy n-o să mai fim și cu mult după ce președintele Mao nu va fi decât o simplă amintire neplăcută.

La ora unsprezece ne oprim din muncă și mergem la cantină pentru micul dejun. E singurul lucru de aici care-mi place la nebunie. În Noua Societate, femeile nu mai trebuie să ducă povara gătitului pentru familiile lor. Totul este gata pregătit pentru noi. Unii oameni se plâng că sălile de mese comunale distrug inima familiei chinezești. La urma urmei, familia este clădită în jurul micului dejun, al prânzului și cinei. Dar, din punctul meu de vedere, încă mâncăm împreună, nu-i așa? De când sunt aici, cantina a fost mărită (ceea ce n-a presupus cine știe ce efort, doar mai mulți strujeni de porumb legați împreună pentru a forma pereți și un acoperiș subred ridicat pe un cadru din bambus) ca să poată găzdui în jur de o mie de oameni deodată. În dimineața asta, ca de obicei, copiii aleargă printre mese, femeile bătrâne stau la bârfă, iar ceilalți vorbesc despre vreme și recolta care se apropie, în felul ăsta, fiecare masă e ca un banchet, cu o singură excepție: peste vocile care pălăvrăgesc și peste hohotele de râs, difuzoarele transmit știri din capitală, muzică patriotică și-i încurajează pe oameni să construiască mai departe o Chină mai bună.

O găsesc pe Joy îngenuncheată la picioarele soțului și socrului, îngrijindu-le tăieturile adânci din tălpi. Mă așez lângă ea pe podea, ca s-o ajut. Nu au pantofi din piele. Până și sandale poartă foarte rar. Și totuși, picioarele lor sunt rezistente, dar nu suficient cât să poată merge ziua întregă pe câmpuri pline de cioburi. Mă uit la Joy. Trăsăturile ei sunt înghețate într-o expresie hotărâtă în timp ce culege cioburi de sticlă din pielea crăpată, sângerândă și plină de bătăături a socrului ei. Nu-și dă seama

cât de nebunească e toată situația asta? Chiar nimeni de-aici nu vede greșelile care se fac? Simțind că mă uit la ea, întoarce privirea spre mine. Un zâmbet îi înflorește pe față și-i zâmbesc automat la rândul meu. Să fie oare zâmbetul acesta felul ei de a-și cere scuze sau o expresie a jenei pe care o simte? Îmi spun în sinea mea că nu mă aflu aici ca să critic pe nimeni, cu toate că simt o mare nevoie să o fac. Îmi spun în sinea mea că Joy pare mai fericită decât în dimineața de după nunta ei. Îmi spun că o să mi se destăinuie dacă îi acord puțin timp.

POC, POC, POC. Mai trece o săptămână, mai trece o lună. Port aceleași haine și arborez același zâmbet.

În cantină, veștile care se aud din difuzoare despre activitatea extraordinară din celelalte comune sunt întâmpinate cu exclamații de uimire.

— Dați-vă toată silința, țintiți cât mai sus și obțineți rezultate economice mai impresionante, mai reușite și mai rapide în lupta pentru construirea socialismului, citește crainicul plin de entuziasm. În Hunan, au recoltat ridichi mari cât un bebeluș. În Hopei, au crescut pepeni cât porcii de mari. În Kwangtung, școlarii au încrucișat un dovleac cu o papaia, fermierii au încrucișat floarea soarelui cu anghinarele, iar oamenii de știință din slujba statului au încrucișat roșiile cu bumbacul pentru a produce bumbac roșu.

Nu se poate ca toate realizările acestea să fie adevărate, dar toată lumea e încântată să le audă. Trebuie să ne găsim inspirația oriunde putem, dacă e să producem cea mai bună recoltă de ani de zile, așa cum o numește toată lumea.

Astăzi comuna ține un concurs. Care dintre satele Iazul Lunii, Podul Negru sau Dragonul Verde strânge recolta mai repede? Va fi prima mea zi plină de muncă la câmp, de vreme ce avem mare nevoie de mână de lucru dacă vrem să câștigăm.

— Să bei multă apă, îmi recomandă Joy. Când luăm pauză, să mănânci niște murături. O să te ajute cu pierderea de sare. A, și să-ți scuturi pantofii de câte ori ai ocazia, ca să nu te pomenești cu bășici. Am învățat asta pe propria-mi piele! spune ea mustăcînd mulțumită. Stai cu mine. Îți arăt eu ce să faci.

Îmi leagă un batic pe cap și-mi pune o pălărie mare de paie. Îmi întinde o coasă. N-am mai ținut una în mână până acum. Joy o balansează pe-a ei înainte și înapoi ca să-mi arate cum se face.

Apoi ia de jos un coș și ne ocupăm pozițiile, împreună cu ceilalți săteni din Dragonul Verde, pe un câmp plin de tulpini aurii de orez. Liderul de brigadă Lai suflă dintr-un fluier. Joy și cu mine lucrăm cot la cot cât de repede putem. *Jap, jap, jap*. Nu facem o treabă tocmai bună; o mulțime de tulpini rămân în picioare.

— Cum rămâne cu grânele care cad pe jos? întreb eu.

— Nu-ți face griji despre asta, îmi răspunde Joy. Doar grăbește-te.

N-are niciun sens, dar sunt cu fata mea și vorbește cu mine. Și, fiecare pas mă apropie mai tare de ea, nu-i așa?

Satul Iazul Lunii câștigă concursul de recoltare a orezului. Apoi, urmează să se strângă recolta de pe trei câmpuri mici de porumb. Sătenii din Iazul Lunii termină dintr-un foc, obținând o nouă victorie, cu toate că Dragonul Verde și Podul negru umplu mai multe coșuri cu porumb. Și o ținem tot așa. Ne oprim pentru masa de prânz. În cantină, atmosfera e clocotitoare. Văd chipuri asudate, murdare. Aud râsete și încurajări făcute din toată inima. Suntem cu toții înfometați, iar mâncarea este din belșug: supă de pepene, tocăniță de vită cu sos roșu, tofu cu șuncă afumată, sote de fasole cu usturoi și ardei iute și bucățele de muguri proaspeți de bambus.

— Te-ai descurcat foarte bine, mamă, îmi șoptește Joy în engleză.

Simt mândria din vocea ei. De data asta, când zâmbesc, chiar zâmbesc cu adevărat.

Apoi, ne așteaptă o nouă rundă de muncă la câmp, cu o nouă serie de concursuri: mai mult porumb, mai mult orez, după care schimbăm nișel placa, curățând plantele de ceai de frunzele uscate și tari. Entuziasmul dimineții se risipește pe măsură ce trece după-amiaza. Suntem obosiți, dar ne păstrăm hotărârea. Echipetele satului Podul Negru ies din întrecere, dar Iazul Lunii și Dragonul Verde câștigă un număr egal de concursuri.

— Pentru ultima provocare, veți culege cartofi dulci, ne anunță liderul de brigadă Lai.

Nu mi se pare corect să pui asta la sfârșitul zilei de muncă. Nu mi se pare corect deloc să incluzi o asemenea provocare! Cartofi dulci? Cartofii ăștia nu sunt ca cei pe care-i aveam în

Los Angeles - mari, grași și portocalii. Nici măcar acolo nu-mi plăceau cine știe ce, folosindu-i la gătit o singură dată, când i-am pregătit cu mini-bezele, pentru că Joy zisese că asta se mănâncă de Ziua Recunoștinței. De ce ar trebui eu să mă aplec și să sap în soare pentru ei? Dar vreau să o fac fericită pe Joy, așa că ne întrecem dintr-o parte a câmpului în cealaltă, săpând, smulgând cartofii dulci și aruncându-i în coșuri. Cu toate astea, lăsăm destui în urmă. Ne-am învățat lecția mai devreme. Contează viteza, nu cantitatea. Echipa noastră din Dragonul Verde termină prima, câștigând premiul Comunei Populare Păpădia Numărul Opt pentru cei mai rapizi și mai buni culegători. Și care este premiul nostru? Cupoane în plus pentru orez, orez pe care-l primim deja pe săturate. Nu înțeleg treaba asta, dar fiica mea e încântată. Mă îmbrățișează și o strâng și eu în brațe. Peste umărul ei, observ pe chipurile celorlalți expresii de dezaprobare pentru manifestarea noastră publică de afecțiune. Mă uit și eu la ei, cu un zâmbet mare pe față. Ce pot să-mi facă?

— Ți-ar plăcea să te întorci cu mine la vilă ca să faci o baie? Îi șoptesc lui Joy la ureche.

Se dă înapoi și-mi aruncă una dintre acele priviri ale ei pe care nu reușesc niciodată să le interpretez.

— Da, mi-ar plăcea, îmi spune ea apoi. Mi-ar plăcea foarte tare. Mulțumesc mamă, adaugă ea în engleză, coborând glasul.

Mă dor mușchii și sunt epuizată, dar mă întorc la vilă, car apă, fac focul la aragaz și-o încălzesc în ultima oală mare care ne-a mai rămas. Kumei mă ajută să târăsc o cadă veche în bucătărie, după care iese din cameră. Om fi noi toate femei, dar pielea goală este un lucru prea privat pentru a fi împărtășit cu alții. Joy se dezbracă și intră în cadă. Observ că nu mai poartă săculețul la gât. Stă cu genunchii strânși la piept. Entuziasmul ei se topește în apa fierbinte. Nu pare conștientă că a lăsat garda jos, iar tristețea aceea pe care am văzut-o în dimineața de după nunta ei re apare.

— Mai ții minte cum te spălam în chiuveta din bucătărie când erai mică? o întreb eu. Presupun că erai prea mică, doar un bebeluș, continui eu când văd că scutură din cap. Tatăl tău stătea la masă și ne privea. Și bunicii tăi.

Iau o cârpă, o înmoi în apă, o săpunesc și o spăl pe fiica mea pe spate cu mișcări lungi, măsurate.

— Ce mai chicoteai! Îmi plăcea la nebunie sunetul ăla, nu am să-l uit niciodată. Loveai apa cu mâinile până ce ajungeam udă-leoarcă, iar podeaua din bucătărie se făcea ciuciulete!

Râd cu gândul la amintirea asta.

— Bunicul Louie nu se supăra?

— Știi cum era el: Pan-dî încolo, Pan-di încoace. Făcea multă gălăgie, dar te-a iubit. *Yen-yen* a ta te-a iubit. *Baba* te-a iubit. Și eu te-am iubit cel mai mult.

Un fior o face să se cutremure. „Oprește-te până nu mergi prea departe“, îmi spun în sinea mea.

— Dacă tot ne-am apucat, lasă-mă să-ți spăl și părul.

Tom cu polonicul apă fierbinte pe părul lui Joy. Îl spăl și-l clătesc, lăsând apa să-i cadă în cascadă pe spate.

— Nu spun că n-am avut parte și de necazuri, reiau eu. Am avut. Dar Joy, când te scoteam din chiuveță toată udă și alune-coasă, te înfășuram în prosop și te puneam în poala lui *baba* al tău, nimeni pe lume nu era mai fericit ca noi în clipele alea.

Mi-aș dori să am schimburi curate pentru Joy. Din păcate, trebuie să îmbrace aceleași haine murdare și transpirate pe care le-a purtat azi și pe care le va purta probabil și mâine. Mergem împreună până la poarta din față.

— Te mai aștept și cu altă ocazie? o întreb eu, de parcă aș vorbi cu o cunoștință, căci îmi știu fiica suficient, cât să păstrez o oarecare distanță.

Dă ușor din cap în semn că da.

Într-o zi, în timpul prânzului de la cantină, în cea de-a patra mea săptămână petrecută în comună, liderul de brigadă Lai întreabă un grup de fermieri cât grâu pot să producă per *mu*¹.

— Nu cultivăm grâu, răspunde tatăl lui Tao.

¹ **Unitate de măsură pentru suprafață tradițional chineză, 666 % m².**

Mai mulți dintre ei scutură din cap, semn că sunt de aceeași părere.

— N-am cultivat niciodată grâu. Cultivăm orez pe câmpuri de orez, ceai pe plantații de ceai și bumbac, rapiță și legume în alte părți.

— Da, dar în toamna asta cât grâu o să creșteți per *mul* vrea în continuare să știe liderul de brigadă Lai.

Înainte să răspundă, tatăl lui Tao se consultă cu ceilalți fermieri.

— Să zicem trei sute de *jin*¹.

— Trei sute de *jin*! Poate vrei să spui opt sute sau o mie de *jin*!

— Asta-i imposibil, remarcă secretarul de partid Feng Jin, care este refractar la ideile cadrului de la oraș, deși este riscant să te pui cu el.

— Nimic nu e imposibil în Marele Salt înainte! De câte grâne aveți nevoie ca să mâncați? Întrebă liderul de brigadă, simțind că fermierii nu sunt de partea lui.

— Am avut întotdeauna cel puțin unul sau o jumătate de *jin* de amidon pe zi.

Nu e mult. Dintr-un singur *jin* ies o pâinică, un castron de terci de orez, plus orez pentru prânz și cină.

— Acum mâncați mult mai mult decât atât, subliniază liderul de brigadă Lai.

Și e adevărat. Fiecare masă conține orez mai mult decât suficient. Ba chiar am impresia că m-am îngrășat câteva kilograme de când am venit în comună.

— Uite ce-o să facem cu prima noastră recoltă de grâu de pe timp de iarnă, îi dă înainte liderul de brigadă Lai. Se numește semănatul în rânduri apropiate. Se plantează de șase ori mai multe semințe pe un singur câmp.

Bărbații mormăie.

— N-o să meargă, spune unul dintre ei. Dacă pui semințele prea aproape unele de altele, atunci plantele o să moară din lipsă de soare și de substanțe nutritive.

¹ Unitate de măsură pentru greutate tradițional chineză, întâlnită îndeosebi în estul și sudul Asiei și echivalentă cu 500 g.

— Aici te înșeli, îi răspunde liderul de brigadă Lai. Președintele Mao spune că semănatul în rânduri apropiate seamănă cu masele care formează un flanc solid în războiul împotriva avansului imperialismului. Gândiți-vă la cât de mult grâu o să creștem! Mai bine de șapte sute de *jin* per *mul* (Măcar a lăsat-o mai moale cu estimarea.) O să avem atâta grâu, că o să-l dăm de pomană. Vom fi o comună model!

— Unde o să plantăm grâul ăsta?

— Smulgem din plantele de ceai și transformăm câmpurile cu culturi de legume, se răstește liderul de brigadă Lai. Marele nostru conducător spune că vrea grâu. Atunci, grâu să-i dăm.

Crainicul de la radio anunță ora exactă. Fermierii se ridică scuturând din cap. Cum să te înțelegi cu cineva care a locuit întreaga viață la oraș despre recoltele și solul pe care tu și strămoșii tăi l-ați muncit de generații întregi? Până și eu, cu grădina mea micuță din Los Angeles, știu că ceea ce ne propune liderul de brigadă nu are cum să meargă, dar toată lumea se teme să protesteze sau să-și exprime scepticismul. Nimeni nu vrea să dea de necazuri. Nimeni nu vrea să atragă atenția. Cei care au chiar și puțin de pierdut se tem să piardă puținul pe care-l au. Ne prefacem cu toții mulțumiți în timp ce ne întoarcem în soare să ne alăturăm echipelor noastre de lucru.

În după-amiaza asta, femeile din echipa căruntă își împărtășesc povești despre nașteri. Aud o mulțime de povești de groază, numai una și una. Le povestesc cum mi-am pierdut băiatul la naștere. Să pierzi o fiică e trist, îmi spun ele. Dar un fiu, asta-i într-adevăr tragic. Plâng cu mine, și simt că fac parte dintr-o comunitate într-un fel pe care nu l-am mai simțit până acum.

Pe măsură ce se apropie sfârșitul zilei, oamenii se împrăștie în sat de la muncile la care au fost distribuiți. Joy și Kumei intră împreună în scuar. Joy are umerii lăsați și o privire chinuită.

— Am primit o scrisoare din satul lui Tata Louie, spune Joy, întinzând un plic nedesfăcut și arătând adresa expeditorului.

— Înăuntru trebuie să fie o scrisoare de la May, spun eu. I-am scris și i-am spus că suntem aici.

Joy rămâne pe gândim.

— De ce n-o deschizi? îi sugerez eu.

Joy rupe plicul. O fotografie cade din ea, fâlfaind. O ridic, și, pe cine văd? Pe May, în curtea noastră din spate. Trandafiri Cecile Brunner se revarsă în jurul ei într-o manifestare generoasă a fertilității din sudul Californiei. Ține în brațe un câine mic, pufos, ceea ce-aș numi eu „cățel de buzunar”¹.

— Vreau să văd și eu, spune Joy.

Îi dau fotografia, iar ceilalți se bulucesc curioși în jurul ei. Femeile din grupul celor în vârstă privesc imaginea cu neîncredere. Arată cu degetul spre hainele lui May: o fustă foarte înfioată cu o jupă generoasă, o curea micuță strânsă în talie și pantofi din mătase vopsiți pentru a se asorta cu bluza. Fac comentarii la adresa machiajului ei și-i ating coafura cu degetele.

— De ce ține un câine în brațe? se interesează Fung-shee.

— De ce-ar avea un câine? întreabă Kumei.

— E un animal de companie, răspunde Yong, fosta fată șanhaieză.

— Un animal de companie? Ce-i aia?

— Un animal pe care-l ții de plăcere, explică Yong, pe un ton care denotă experiență. Te joci cu el, spune ea. Dar, văzând expresiile de neîncredere de pe chipul celorlalte, adaugă: De plăcere?

Pufăituri de dezaprobare îi întâmpină răspunsul.

— Ce ne scrie mătușica May? întreabă eu.

Joy lasă fotografia pe mâinile femeilor, care continuă să comenteze și să o fixeze cu privirea într-o combinație de dezgust, uimire și încântare. Parcă ar privi o vedetă de film din vremurile de altădată, doar că oamenii aceștia (afară poate de Yong) nu au văzut niciodată un film, darămite un star de cinema. Joy ține scrisoarea aproape de piept, și nu e pentru că nu vrea ca femeile din sat să vadă ce scrie în ea. May nu s-a descurcat niciodată prea bine cu caracterele chinezești, așa că sunt sigură că scrisoarea e scrisă în engleză. Joy nu vrea să văd *eu* ce scrie.

— Dragă Joy, citește fata mea, traducând încet, înțeleg că se cade să te felicite. Sper că ești profund îndrăgostită. Acesta este singurul motiv pentru care să te căsătorești.

Sprâncenele lui Joy se încruntă ușor. Astea nu sunt tocmai urări din toată inima.

— Ți-am pus și o poză în plic. Pe cățel îl cheamă Martin. Prietena mea Violet mi l-a dat. Spune că o să mă ajute să nu mă mai simt atât de singură. Nu știe că am botezat câinele după unul dintre prietenii mei dragi.

Oh, May. Dau din cap. Pomenește de prietena ei Violet. Violet este prietena mea! A fost *singura* mea prietenă în afară de sora mea. Și-apoi, mai e și glumița cu câinele. Îmi spun în sinea mea că Violet e doar drăguță cu sora mea, și asta pot să accept. Dar cine e acest Martin - prietenul drag, nu câinele ăla afurisit? Nu-și dă seama că May e văduvă?

Cunosc motivul adevărat din spatele acestor cuvinte. E modul surorii mele de a se răzbuna. I-am scris regulat lui May, iar ea a păstrat intenționat tăcerea. E de înțeles. Eu sunt aici cu Z.G., iar ea nu.

— Trebuie să-mi scrii despre noua ta viață, citește Joy mai departe. Ce mai face tatăl tău? Aștept cu nerăbdare să-mi povestești despre timpul pe care l-ați petrecut împreună.

Joy ar putea să nu citească partea asta cu voce tare, dar o face. Se pare că scrisoarea asta a scos din nou la suprafață o parte din furia pe care a simțit-o pentru mine și May, și ea a știut întotdeauna cum să semene răcă între noi.

Joy ridică ochii din scrisoare, observând în trecăt chipurile din jurul ei și spune:

— încheie cu felicitări pentru recolta noastră bogată.

N-am nici cea mai mică idee ce i-a scris May, dar sigur n-a fost asta. Joy continuă să fie abătută în timp ce ne îndreptăm spre cantină și rămâne tăcută de-a lungul mesei de seară. După ce mâncăm, se întoarce la vilă ca să facă baie. Serile astea au devenit un ritual pe care îl aștept cu drag. În unele seri, Kumei și Yong - după ce au scăpat de reticența lor inițială - se așază pe tabureți în bucătărie, aproape de noi, și stăm toate la palavre, bem ceai și ne relaxăm oasele ostenite de munca grea. Ta-ming stă pe podea ciupind corzile unei vioare. Din câte am aflat, tatăl lui a fost om cu carte. Vioara, unul dintre puținele lucruri personale ale moșierului care n-au fost distruse sau confiscate în timpul Eliberării, îi aparține acum lui Ta-ming. Câteodată, stă și ciupește corzile vioarei, așa cum face acum, sau o ține dreaptă în

poală, ca o *erhu*, și plimbă arcușul peste corzile ei. Sună groaznic, dar nu chiar așa de prost ca unele dintre marșurile militare pe care le mai auzim la difuzoare.

De obicei, când suntem împreună, Joy lasă să dispară zidurile care o înconjoară. Măhnirea din sufletul ei e încă acolo, dar sunt nopți în care râde, face glume, chiar și bârfește. Și-astea sunt clipele în care mă simt mai apropiată ca niciodată de fiica mea - de parcă am fi făcut trecerea de la mamă și fiică, la prietene -, dar în seara asta pare întoarsă pe dos. Îi izgonesc pe Yong, Kumei și Ta-ming. Mă așez pe un taburet aproape de cadă și o urmăresc cum își freacă pielea de parcă asta ar putea cumva să-i curețe și sufletul. Cele mai mari eșecuri ale mele au de-a face cu May, iar Joy s-a aflat dintotdeauna chiar la mijloc.

— N-am fost întotdeauna cea mai bună soră, spun eu, încercând să adopt un ton cât mai natural, de parcă am avea o discuție oarecare. Deseori n-am avut răbdare cu ea. N-am fost pe cât de îngăduitoare aș fi putut. Z.G. a fost întotdeauna între noi înăștia douăzeci de ani. Acum, mă uit în urmă și-mi dau seama cât de oarbă am fost. L-am iubit, dar el o iubea pe May.

— Dar acum ești aici, spune Joy, cu o resemnare dulce în glas. Se întoarce după tine. Voi doi încă puteți să fiți împreună.

Ah! Cum m-am mai gândit și eu la asta! Z.G. o să se întoarcă după mine, o să mergem în Canton, o să stăm într-un hotel, o să... Dar să spună Joy treaba asta?

— N-am fost o soră bună, repet eu. De când m-am întors în China, am avut la dispoziție mult timp să mă gândesc cât de greu trebuie să-i fi fost lui May în toți aniiăștia...

Joy scutură din cap, refuzând să audă asta.

— Nu trebuie să-ți placă, dar ăsta-i adevărul. Te iubesc și o să fii întotdeauna fata mea. Trebuie să-i fi fost foarte greu lui May. Îți dai seama de lucrul ăsta, nu?

— Da, dar de ce m-ar vrea pe mine vreuna dintre voi? De ce m-ar vrea cineva?

Vai, cât de copilă a rămas în atâtea privințe, să tânjească după dovezi ale dragostei mele și valorii ei.

— Pentru că ești deșteaptă. Ești frumoasă. Ai multe talente...

— Cum ar fi...?

— Ai putut să joci în filme de la o vârstă fragedă. Erai bună la limba și la caligrafia chineză. Acum descopăr că te-ai născut cu un talent de care nu am știut până recent: îndemânarea pe care o ai cu pensula. Parcă te văd pe tine în tușele de culoare.

— Spui toate astea doar pentru că ești obligată. Nimic nu schimbă faptul că părinții mei buni nu m-au vrut. Au știut chiar dinainte să mă nasc că nu merit dragostea lor. De-aia au renunțat la mine.

— Nu se poate să crezi una ca asta!? spun eu.

Asta-i mai rău decât vinovăția ei pentru sinuciderea lui Sam pentru că spune mult despre cine este ea cu adevărat și despre valoarea pe care simte că o are în familie și în lume în general.

— Z.G. nu știa că May era însărcinată. May te iubea atât de mult, încât mi te-a dat ca să fie întotdeauna alături de tine. Și, dacă, dacă ești cinstită, cu cine ai petrecut mai mult timp când erai mică, cu mătușa ta sau cu mine?

— Cu mătușica May.

— Asta pentru că te iubea. Și eu te iubesc.

— Dar nu înțelegi? Țăsta e unul dintre motivele pentru care am fugit. Întotdeauna v-ați certat pe mine. Dacă rămâneam acasă, în cele din urmă aș fi fost nevoită să aleg între voi două.

— Să alegi între noi? O, scumpa mea, ce spui tu nu face decât să-ți arate cât de mult te iubim.

— Dar nu merit să mă iubiți.

— Sigur că meriți. Bunicii tăi te-au iubit. Unchii tăi te-au iubit. May și cu Vem te-au iubit. Tatăl tău te-a iubit. Erai ca o perlă în palma lui. Iar eu...

Chiar nu-și dă seama cât de mult o iubesc? Fata mea și cu mine ne uităm una la alta. Văd cum se crapă încet carapacea ei dură, lăsând la iveală dulceața înțelegerii. A fost și e iubită. Lacrimile încep să-i curgă pe obraji.

— Am greșit atât de mult. L-am dezamăgit pe tata. V-am dezamăgit pe tine și pe mătușica May. Și nu sunt o soție foarte bună.

— Nu poți să te învinovățești pentru tot, îi spun eu, dar în sinea mea mă învinovățesc singură.

Cum e posibil să-și fi pierdut într-o asemenea măsură încrederea în ea însăși? Asta i-a făcut secretul meu și-al lui May? Trebuie să înțeleagă că nimeni nu e perfect.

— Nici eu n-a fost cea mai bună soție, soră sau fiică.

— Mie așa mi se părea, păreai perfectă.

— *Doar știi* că am greșit mult. Te-am mințit. Amândouă te-am mințit. N-am făcut destul ca să-l ajut pe tatăl tău.

Ezit. Subiectul ăsta e încă dureros pentru amândouă, dar n-am de gând să o mint, nici măcar dacă ar face-o să se simtă mai bine în clipa asta. Merită mai mult.

— Suntem cu toții parțial responsabili pentru ce s-a întâmplat cu tatăl tău. Niciunul dintre noi nu e fără pată, dar nu suntem nici oameni răi sau malefici, și nici pierduți pentru totdeauna.

Îmi trag taburetul mai aproape, bag o ceașcă în apă și o tom pe părul fiicei mele. O săpunesc. Las toată dragostea pe care o simt pentru ea să radieze din degetele mele în carnea și oasele fiicei mele, sperând să se elibereze de durere, să-și spele trecutul și să se ierte în sfârșit. Și, după noaptea asta, Joy este mai fericită, ceea ce mă face să fiu recunoscătoare.

Pearl

Un cerc perfect

Te naști, crești, decazi, mori. Toate festivalurile chinezești ne reamintesc că facem parte din ciclul acesta. Suntem în a cincisprezecea zi din cea de-a opta lună lunară, pe la mijlocul lui septembrie în calendarul occidental. Recolta record a fost culeasă dar, cu toate eforturile depuse în producția de oțel și concursuri, câmpuri întregi au fost trecute cu vederea, pepenii, varza și napii purtând literalmente pe tulpini, lujeri sau în pământ. Orezul a fost depozitat, cu toate că până și grâna aceasta prețioasă a fost lăsată pe câmp sau poate fi găsită în praf, în piața centrală, unde ne-am ocupat de treierat, de ales și de uscat. Am fost încurajați să mâncăm, să mâncăm și să tot mâncăm. Asta se împotrivesc felului nostru, al tuturor, de a gândi, pentru că nu știi niciodată când pot să te lovească vremuri grele, dar ne supunem și ne bucurăm cât putem.

Mi se spune că în perioada asta oamenii se bucură de tihnă și sărbătoare, dar anul acesta lucrurile stau altfel. Liderul de brigadă Lai a dat ordin echipelor să are pământul, cu tot ce-a mai rămas pe câmpuri, ca fermierii să se poată apuca să planteze grâul pentru iarnă. Semințele sunt plantate cât mai compact posibil, între patruzeci și cincizeci de *jin* per *mu*, în loc de optsprezece. Unii dintre noi sunt trimiși înapoi pe câmpurile de porumb pentru a aduna tulpinile, cu care să căpțușim pereții și acoperișul cantinei înainte de venirea frigului. Alții trebuie să taie copaci și să-i care de la deal, pentru a păstra în funcțiune cuptoarele de topit. Se pare că foarte mult metal a fost deja aruncat în cuptoare, și totuși iată că zdrăngănitul și pocănitul ustensilelor din metal se aude și acum, din zorii zilei și până după lăsarea se

rii, trimițând și ce-a mai rămas din restul vrăbiilor la o moarte chinuitoare.

Poate că nu trăim niște vremuri obișnuite, dar unele lucruri rămân adânc împământenite și de neclintit. În seara aceasta, luna este mai aproape de pământ decât în oricare altă perioadă a anului. L-or numi ei acum Festivalul de la Mijlocul Toamnei, dar pentru mine va rămâne mereu Festivalul Lunii. Kumei, Ta-ming și cu mine am fost invitați să sărbătorim împreună cu familia lui Tao armonia în familie, recolta și luna. Cantina a pregătit o mulțime de prăjitura lunii. Sunt umplute cu o pastă dulce din curmale, nuci și caise zaharisite și decorate cu imaginea unei broaște cu trei picioare și a unui iepure. Duc o cutie de prăjituri acasă la Joy. *Tuanyuan*, termenul folosit pentru reuniune, înseamnă ad litteram un cerc perfect, și asta suntem noi, familia, luna și prăjiturile lunii în noaptea asta. Jie Jie și unii dintre copii stau întinși pe pământ sau pe vine, uitându-se la lună. Împart prăjiturile. Copiii nu sunt destul de mari ca să aibă amintiri dulci-amăruie, dar adulții da. Vedem prăjiturile și ne aducem aminte de anii care au trecut, de oameni care ne-au părăsit, de sărbători fericite.

— Anul ăsta sper să creăm niște amintiri noi pentru viitor, spune Joy.

Sunt aici de o lună și jumătate. Joy mai vine și acum la vilă pentru baia din fiecare seară. Nu se mai plânge de soacra ei, și nu pare niciodată supărată că trăiește într-un spațiu atât de înghesuit, cu atâtea suflete, cei mai mulți dintre ei copii. Am ur-mărit-o pictând și am descoperit o latură a fiicei mele despre care nu știam că există. Am văzut-o lucrând la câmp cu zâmbetul pe buze chiar și când i se ardea pielea sub soarele puternic. A depășit un punct de cotitură în viața ei. Deși a avut parte de tragedii, poate să râdă, să fie mulțumită cu căsnicia ei și să muncească fericită și plină de entuziasm la ceva care este cu adevărat mai grandios decât propria ființă. Așa că, oricât de mult aș iubi-o pe Joy, când va veni Z.G. să mă ia, o să merg cu el la Canton, la Târgul de Bunuri Chinezești pentru Export. Acum, fata mea e femeie măritată. Și-a ales o viață pe care n-aș fi vrut-o pentru ea, dar e viața ei și va trebui să se descurce singură, ca femeie. Mi

se rupe sufletul să mă despart de ea, dar e cel mai bun lucru, și singurul, de fapt, pe care pot să-l fac ca mamă.

Când vine vremea să așezăm câteva dintre prăjiturile lunii pe pământ, ca ofrande, stăm împreună, mamă și fiică, cu o grămadă de copii neastâmpărați adunați în jurul nostru. N-aveam nevoie de lămpi cu ulei în noaptea asta. Lumina lunii e suficientă. Strălucește puternic, iar umbrele lunii dansează în jurul nostru. Joy îmi ia mâna într-a ei și o leagănă pe genunchi.

— Asta este o noapte specială, le spune ea copiilor. Doamna Lunii vă va auzi și vă va îndeplini dorințele, dar numai dacă sunt unice în felul lor și numai de voi știute.

Joy ridică privirea spre lună, iar copiii îi urmează exemplul. Mă uit și eu la iepurele din lună, cel care crează de-a pururi elixirul vieții veșnice. Dorința mea e simplă. „Sper ca fiica mea să fie fericită în continuare.“

La sfârșitul lunii octombrie, Z.G. se întoarce în sat. În noaptea aia, îmi fac bagajele, le mulțumesc lui Yong și Kumei pentru ospitalitate și-i promit lui Ta-ming să-i trimit cărți și hârtie. Dimineața, Joy ne însoțește până în vârful dealului.

— Să-mi scrii, îi spun eu. Cum se termină târgul din Canton, o să ne întoarcem în Shanghai. O să fiu acolo, aproape, dacă ai nevoie de mine.

Apoi, Joy ne urmărește în timp ce coborâm dealul, pe călărea prăfuită, până la drumul principal. Mă tot întorc și-i fac cu mâna, până când, în cele din urmă, n-o mai văd.

Asta este una dintre puținele ocazii când am fost complet singură cu Z.G. în trecut, May era întotdeauna cu noi. De când m-am întors în China, aproape întotdeauna am avut-o pe Joy cu noi. În ultimele luni, Z.G. și cu mine am ajuns să ne cunoaștem din nou. E tatăl lui Joy, iar eu sunt mama ei, și asta ne leagă la un nivel foarte profund. Acum că am rămas numai noi, cred că ne neliniștește pe amândoi gândul la ce s-ar putea întâmpla între noi. Mi-am spus în sinea mea că *nu vreau* să se întâmple nimic. O iubesc prea mult pe sora mea și nu vreau să disturb echilibrul la care am ajuns Z.G. și cu mine cu Joy, dar aș minți dacă aș spune că n-a existat între noi o stânjeneală, o tensiune - mai

întâi în autobuz, iar apoi în ambarcațiunea care ne-a dus până în Canton. Eu nu știu ce să spun, iar el nu știe încotro să se uite.

Când ajungem în Canton, ne luăm camere la un hotel, separate, firește. Servim o cină ușoară cu restul delegației - cu toții necunoscuți pentru mine și Z.G. Se toastează cu *mao tai*, un lichior tare. Măncăm tăiței și-apoi toastăm iarăși. Toată lumea râde și face glume, și asta mi-aduce aminte de vremurile când Z.G. și cu mine eram tineri și fiecare noapte era ca asta. Când se face ora să ne retragem, sunt uimită de cât de cherchelită și amețită sunt. Z.G. e și mai beat ca mine, împleticindu-se nesigur pe holul care duce spre camerele noastre. Ajungem mai întâi în dreptul ușii lui. Când mă trage în camera lui, nu mă opun. Îmi spun în sinea mea că *mao tai*-ul mă face să fiu nechibzuită și c-o să plec în câteva minute. Dar nici nu intrăm bine, că mă și trezesc în brațele lui, sărutându-ne, dându-ne hainele jos unul altuia și împingându-ne unul pe altul spre pat.

Știu, știu. O vădುವă n-ar trebui să mai fie vreodată cu un alt bărbat. Toată lumea se așteaptă să-și petreacă restul vieții sub semnul castității. Dar am iubit doi bărbați în viață, pe Sam și pe Z.G. Dragostea pe care am simțit-o pentru Sam se baza pe recunoștință, încredere și respect. Iubirea mea pentru Z.G. a început când eram doar o copilă. Z.G. a fost marea mea dragoste, marea pasiune a vieții mele. May o numise pasiune juvenilă și poate că avea dreptate, dar iată-mă aici cu Z.G., amândoi ciupiți cam mult și amândoi tânjind după oamenii pe care-i iubim cu adevărat. Și, dacă e să fim cinstiți, bărbații sunt atrași de femeile care sunt înnebunite după ei, așa cum am fost eu după Z.G. pe vremuri. Dintr-odată, totul pare așa ușor: camera de hotel, vulnerabilitatea dată de aburul alcoolului și ocazia rară pe care-o avem. Nimeni nu ne cunoaște aici. Nimeni nu va afla vreodată. Și, în plus, n-ar fi ciudat dacă nu s-ar întâmpla? Totuși, avem destulă minte încât să ne luăm precauții.

— Nu vreau să rămâi însărcinată, spune Z.G.

— Nu pot să rămân însărcinată, îi răspund eu.

Din fericire, nu mă întrebă de ce.

Are prezența de spirit de a se ridica și de a căuta un prosop la baie. Asta îmi dă ocazia să mă gândesc o clipă. Ce fac? Apoi, îl urmăresc pe când se întoarce spre pat. E gol și, știți voi, pregătit.

O femeie cuviincioasă și-ar întoarce privirea, dar eu mă uit drept la el, măsurându-l din cap până-n picioare. Are un corp frumos. Strecoară prosopul pe saltea, sub mine, ca orice lichide care s-ar scurge să curgă pe el în loc de așternuturi, pe care camerista ar putea să le arate supraveghetorului de etaj, care, la rândul lui, să-și informeze superiorii. Și-așa mai departe.

Știe exact unde să mă atingă, și-mi spune:

— Cunosc forma trupului tău pentru că l-am pictat de-atâtea ori.

Mă simt în siguranță, uitând pentru prima dată ce mi s-a întâmplat în timpul violului. Nu mă conduce niciun simț al obligației sau datoriei, așa cum se întâmpla deseori cu Sam, cu toate că el era bunătatea întruchipată. N-o să spun că totul e perfect în partea aceea de jos, dar simt ceva ce n-am mai simțit niciodată până acum.

După, în timp ce stăm întinși, dezbrăcați, Z.G. atinge săculețul cu cele trei semințe de susan pe care-l port la gât.

— Joy poartă ceva exact la fel, spune el. Ce e?

— Mama mi-a dat mie unul, iar pe celălalt, lui May, îi povestesc eu, și, în timp ce vorbesc, simt cum se risipește legătura pe care am simțit-o cu Z.G. Când s-a născut Joy, May i l-a dat ei.

Mă ridic în capul oaselor și-mi acopăr sânii cu cearceaful, cuprinsă brusc de o senzație de timiditate și de mșine. O iubesc pe sora mea, și ceea ce tocmai am făcut se poate să nu fie cel mai rău lucru cu putință, dar nici cel mai bun n-aș zice că e.

— Trebuie să ne gândim la May, îi spun eu.

— De acord, îmi răspunde el, părând mult mai treaz ca mai devreme.

— Ai trăit multă vreme fără May, dar sunt sigură că nu sunt singura femeie care-a fost în viața ta.

De ce spun asta? Ca să mă simt mai puțin vinovată?

— Sunt bărbat, și au trecut mai bine de douăzeci de ani.

Mă gândesc la asta în tăcere.

— Ai auzit de Ku Hung-ming? mă întreabă el apoi. A trăit la sfârșitul dinastiei Ch'ing. După el, „bărbatul e potrivit pentru patru femei, tot așa cum ceainicul e potrivit pentru patru cești“, spune el, râzând ușor jenat. M-am gândit întotdeauna că dacă

filosofia asta e destul de bună pentru președintele Mao, atunci e destul de bună și pentru mine. Dar nu era.

— Tu o iubești pe May.

În sfârșit, după toți acești ani, m-am împăcat cu lucrul ăsta.

— Pearl...

— Nu trebuie să-ți ceri scuze pentru nimic, spun eu, punând o mână pe brațul lui. N-o să știi niciodată cât de mult a însemnat asta - arăt spre pat - pentru mine, dar nu se mai poate întâmpla niciodată.

Trag cearceaful cu mine în timp ce mă ridic din pat. Z.G. se acoperă cu pătura, dar am grijă să nu mă uit spre el. Îmi culeg hainele de pe podea, intru în baie și mă îmbrac. Îmi surprind chipul în oglindă. Sunt încă îmbujorată de la *mao tai* și chestia aia dintre soț și soție, dar în ochii mei par diferită. Am trecut în sfârșit peste iubirea mea pentru Z.G. și peste teama mea de sex. Cercurile astea s-au închis. Îmi este neclar ce va însemna asta pentru mine, o văduvă, dar simt că mi se dezvăluie perspective pe care nu le-am mai avut de când eram tânără.

Îi fac cu mâna lui Z.G. ușor melancolică, verific dacă coridorul e pustiu, iar apoi mă strecor afară din camera lui și intru într-a mea. Dimineața, ne întâlnim pentru micul dejun, ca niște tovarăși buni, după care pornim spre târg. Nu vom mai vorbi niciodată despre ce s-a întâmplat, dar înainte să plecăm din Canton îi scriu o scrisoare lui May. Nu pot să șterg cu buretele ce s-a întâmplat cu Z.G., dar pot să o liniștesc. Sunt atât de aproape de Hong Kong, mi-aș dori să mă duc acolo, să iau avionul spre casă și să-i spun cu gura mea. În schimb, scrisoarea mea va pleca spre satul Wah Hong din apropiere, va ajunge într-un alt plic, pornind în obișnuita călătorie peste graniță, și-apoi mai departe, spre Cartierul Chinezesc.

Trebuie să-ți spun ceva. Z.G. e Iepure și tu ești Oaie.

Z.G. te iubește pe tine și pe nimeni alta.

Joy *între recoltă și însămânțare*

— Câte muște ați omorât azi? se interesează liderul de brigadă Lai în timp ce aruncă o privire prin cele două camere ale noastre, ca parte din proaspăt instituita inspecție a curățeniei.

Surorile și frații mai mici ai lui Tao îi arată o ceașcă în care au păstrat muștele moarte.

— Foarte bine, îi laudă el, dar șobolani sau șoareci? Ați omorât vreunul?

N-am omorât, ceea ce nu-i bine.

— Dar vrăbii? întrebă el.

— N-au mai rămas prea multe, răspunde tatăl lui Tao.

— Mi-au mai zis treaba asta și alții din comună, recunoaște liderul de brigadă Lai. Dar de ce le mai văd zburând pe cer? Trebuie să vă străduiți mai mult! Bun, ce-a făcut familia voastră ca să eradice și alte insecte?

— E iarnă, spune tatăl lui Tao. Uitați-vă, continuă el, arătând spre hârtia pe care am lipit-o cu pastă de orez peste cadrele ferestrelor, ca să nu lăsăm frigul să intre. Acum, nu mai avem multe insecte.

— Dă jos hârtia, recomandă liderul de brigadă Lai. Țineți o lampă aprinsă pe masa din prima cameră. Dimineața, o să găsiți o mulțime de insecte moarte.

Asta m-ar deranja mai tare, numai că hârtia de orez nu e tocmai același lucru cu un geam bun, care să ne protejeze de vânt.

— Să păstrăm ce prindem, ca să vă arătăm? întrebă tatăl lui Tao.

:— Sigur că da. N-ar fi o inspecție dacă n-aș vedea ce prindeți.

Când pleacă liderul de brigadă, copiii își întind pe jos rogoji-
mala de dormit. Mama și tatăl lui Tao se duc în camerele celelalte.

încearcă să mai facă un copil. După cum spune președintele Mao și cum îmi tot amintește soacra mea zi de zi, „Cu fiecare stomac vine și o nouă pereche de mâini“. Cum termină socrii mei, vine rândul meu și al lui Tao să încercăm.

E căsnicia cum mă așteptam? Nici pe departe. Acea primă noapte? Deloc romantică, și nici Tao nu a fost prea blând cu mine. Îmi dau seama că felul lui de a fi și de a se purta este dictat în mare de faptul că a crescut în locul ăsta, dar, pe de altă parte, atingerile și săruturile noastre de la început au fost foarte diferite de tot ce a venit după aceea. Dar ce mă deranjează pe mine nu se limitează la sex. Nu pusesem piciorul în casa lui Tao până în ziua aceea, așa că nu îmi dădeam seama cât de săracă lipită era familia lui. N-am avut parte de un pat matrimonial cum aveam în vilă. N-am avut parte de mobilier de dormitor care să-mi fie adus acasă îngrămădit pe biciclete, așa cum văzusem pe străzile din Shanghai, Canton și Beijing. Îmi plăcuse să trăiesc în condiții proaste în vilă, dar aici n-am avut intimitate nici ca să folosesc oala de noapte, nu cu doisprezece suflete care stăteau în camera alăturată. În noaptea aia, când m-am dezbrăcat, Tao mi-a spus să-mi scot săculețul pe care mi l-a dat mătușica May. Mi-a spus că eram în siguranță și nu mai aveam nevoie de protecția lui. M-am supus, pentru că era soțul meu. Mi-am spus în sinea mea că n-am nevoie de bani, mobilă sau talismane ca să iubesc sau să fac dragoste. Și totuși, nimic din toate astea n-a fost cum mă așteptam. E una să ai parte de un fel de aventură în aer liber într-o vilă pentru câteva săptămâni și cu totul altceva să fii nevoită să trăiești așa pentru tot restul vieții.

Iată ce am învățat în trei luni de căsnicie: chiar și în noua societate, femeile trebuie să aibă grijă de bărbații lor, de copii și de membrii mai în vârstă ai familiei. Trebuie să se îngrijească de casă, să se ocupe de curățenie, să facă haine și să spele rufe. Fac toate astea și mai muncesc și afară. De la inaugurarea comunelor, s-au făcut câteva schimbări. Acum, trei reguli sunt aplicate când vine vorba despre femeile muncitoare: nicio femeie nu lucrează în locuri umede în timpul vizitei surioarei celei mici și roșii. Femeile însărcinate vor avea parte de muncă fizică ușoară. Mamele vor munci aproape de casă. Mai sunt și câteva reguli

nescrise. La sfârșitul zilei, femeile ar trebui să fie pregătite să mai facă un copil pentru națiunea socialistă. În schimb, trebuie să fim mulțumite cu câteva vorbe de laudă și o bătaie pe umăr. Mă agăț de lucrurile astea și le țin aproape de inima mea, drept dovadă a iubirii lui Tao pentru mine și a valorii mele.

Alternativa nu e prea grozavă.

— Critica și autocritica ar trebui aplicate și-n căsnicie, îmi spune Tao aproape în fiecare zi. Armonia e posibilă doar atunci când una dintre părți duce lupta esențială și cuvenită împotriva greșelilor comise de cealaltă.

Acum că ne-am căsătorit, în ochii lui Tao fac o grămadă de boacâne.

Am fost într-o vreme îndrăgostită de Tao, dar sexul este o dezamăgire enormă. Dar, chiar și dacă Tao m-ar atinge cum trebuie și n-ar mai fi atât de dur și de rapid, cum aș putea să simt altceva decât neliniște și jenă cu zece oameni în camera alăturată? Câteodată îl întreb dacă n-am putea merge la Pavilionul Milosteniei. Vreau să simt din nou ce-am simțit înainte de căsătorie. Îmi imaginez toate lucrurile pe care le-am putea face acolo dacă am avea parte de puțină intimitate. I le-am șoptit chiar și lui pe unele dintre ele. Deși îi știu răspunsul în sinea mea, îmi spune:

— Nu mai e nevoie să mergem acolo. Ești nevasta mea. N-ar trebui să fii așa de preocupată de sine.

Cu alte cuvinte, eu mă străduiesc, dar la ce bun? Lui nu-i pasă.

Sexul e una, fericirea e cu totul altceva. Urăsc locul ăsta, și nici pe Tao nu sunt chiar așa de sigură că-l *plac*, acum că am ajuns să-l cunosc mai bine.

Pare brusc? Deloc. Am știut din dimineața de după nunta noastră că am făcut o greșeală, dar în încăpățânarea mea de Tigru am acceptat-o ca pe o pedeapsă bine meritată. Pe de altă parte, îmi reproșez în fiecare clipă că m-am lăsat atât de ușor înșelată și influențată. Da, simt la fel de confuză ca întotdeauna.

N-am putut să discut cu mama despre lucrurile astea când a fost aici, pentru că nu voiam să-și facă griji pentru mine. Din noaptea aia în care am stat de vorbă în vilă, am încercat să mă prefac fericită în fața ei. I-am spus ce credeam că vrea să audă.

Aveam nevoie să *creadă* că simt fericită, ca să mă poată lăsa aici. Dar adevărul este că mi se rupe sufletul. Nu numai că mi-am distrus viața, dar i-am distrus-o și ei. Faptele mele nu au făcut decât să înrăutățească lucrurile și sunt incapabilă să le schimb sau să le repar. Iar acum că a plecat, gândurile negre care m-au bântuit de la moartea tatei mă cuprind cu întunecimea lor insinuantă.

În cursul lunii noiembrie, îmi fac de lucru cârpind haine, punând murături, sortând legume uscate. Sătenii taie porcii, o treabă dezgustătoare din capul locului, după care îi înmoaie în apă cu sare timp de câteva săptămâni, și-i tapetează cu ardei iute, ca să țină muștele la distanță. De vreme ce acum facem parte dintr-o comună, hălciile de came nu mai sunt agățate în curțile oamenilor, așa cum se întâmpla pe vremuri, ci în fața sălii de consiliu. Mâncăm în continuare după pofta inimii la cantină, dar când vine luna decembrie și temperatura scade sub nivelul înghețului - iar tulpinile de porumb cu care s-au căptușit pereții cantinei nu sunt cine știe ce barieră împotriva frigului - liderul de brigadă Lai introduce rațiile.

Tao îmi spune să nu-mi fac griji.

— Așa se întâmplă mereu între perioada de recoltare și însămânțare. Câmpurile sunt pustii, recolta începe să se termine și mai e mult până la Festivalul Primăverii, când se începe însămânțarea.

— Dar credeam că am avut o recoltă record, spun eu. Cum e posibil să rămână comuna fără mâncare?

— Nu te preocupa tu cu treburi din astea, îmi răspunde soțul meu, încercând să pozeze în om în toată firea.

Dar aflu de la ceilalți că liderul de brigadă a făgăduit să livreze statului o cantitate imensă de grâne pe baza recoltei noastre record. Și-a ținut promisiunea predând cantitatea umflată, ne-a spus să mâncăm după pofta inimii, iar acum nivelul grânarului din sala de consiliu este periculos de scăzut.

Pe măsură ce trec zilele, se face din ce în ce mai frig și mai umezeală. Casa familiei lui Tao este orientată spre nord, așa că nu avem parte prea mult de căldura soarelui de iarnă. O manta

de chiciură acoperă pământul. Apa stătătoare îngheață. Mai ninge din când în când, dar zăpada se topește repede. Aerul rece ca gheața pătrunde prin crăpăturile din jurul acoperișului și ușii. Din punctul meu de vedere, fereastra - am lipit din nou hârtia de orez peste cadrul ferestrei - nu reușește câtuși de puțin să păstreze aerul cald înăuntru sau să ne protejeze de frigul de-afară. Familia lui Tao a avut multă vreme la dispoziție să învețe cum să se descurce. Își pun pe ei straturi peste straturi de haine flaușate. Îmi pun și eu, dar pur și simplu nu reușesc să mă încălzesc.

Îi scriu mamei în fiecare duminică, de vreme ce este singura zi în care nu trebuie să muncesc pentru comună. Îi povestesc despre Yong, Kumei și Ta-ming. Îi vorbesc despre vreme, îi spun că învăț să fiu o nevestă adevărată. Apoi, luna, merg până în piața centrală și aștept poștașul, care vizitează pe bicicletă diferitele sate care fac parte din comună. Îi dau scrisoarea, pe care o duce să fie sortată, citită și procesată în sala de consiliu. Astăzi îmi înmânează o scrisoare, pe care o citesc în fața întregii familii:

— „Z.G. și cu mine am fost la o serată acasă la Madame. Sun Yat-sen. Are o grădină superbă cu treizeci de arbori de camfor. Știai că-și scrie toate discursurile în engleză? Dacă erai aici, pun pariu că tatăl tău putea să-ți obțină o slujbă în care să o ajuți, de vreme ce ai făcut facultatea în America, întocmai ca și ea. Oricum, la petrecere au venit și reprezentanți din Burma, Nepal, Pakistan și India. Trebuia să fi văzut femeile, cu sariurile lor. Erau foarte elegante în comparație cu rusoaicele. Tatăl tău m-a convins să port un *cheongsam* de pe vremuri, din mătase roșie cu șnururi galbene. Toată lumea a spus că tatăl tău și cu mine am fost cei mai arătoși invitați prezenți. Și, ca să spun drept, nu cred că se înșelau.“

O săptămână mai târziu, trimite cadouri de Crăciun: o eșarfă roșie, o cutie cu fursecuri și pânză cumpărată cu cupoanele ei pentru bumbac. Le dau bomboanele fraților și surorilor lui Tao și bumbacul soacrei mele, ca să facă hăinuțe pentru copii. Eșarfa o păstrez pentru mine. Nu le explic ce e cu Crăciunul.

Două săptămâni mai târziu, mama îmi trimite vești pe care le-am auzit și noi la difuzor. Oficialii din Beijing au anunțat

construcția a zece proiecte în capitală pentru sărbătorirea a celei de-a zecea aniversări a Republicii Populare Chineze de pe 1 octombrie 1959, anul viitor.

— Cea mai mare dintre ele se va numi Marea Sală a Poporului, le citesc eu lui Tao și celorlalți. Va fi cea mai mare și mai grandioasă construcție din China, afară poate de Zidul Chinezesc. Dar, mai important e că Marea Sală a Poporului se construiește cu muncă voluntară. Tatăl tău a promis să mă ducă la festivități. Va fi ceva ce merită văzut!

Iată ce cred că vrea să spună prin entuziasmul ei fals: „Muncă voluntară? Sunt fericită că nu locuiesc în Beijing și nu trebuie să muncesc la asta sau la celelalte nouă altare ostentative închiate orgoliului lui Mao. Cenzorii nu pot tăia ceea ce se citește printre rânduri.“

Dar pentru soțul și socrii mei toate astea sună spectaculos, iar încăperea se umple de exclamațiile lor de încântare. Madama Sun Yat-sen! Marea Sală a Poporului! Scrisorile de la May nu-i impresionează așa de tare, pentru că nu înțeleg nimic despre televiziune, mașini sau vedete de cinema. Și totuși, privesc fotografiile pe care le trimite și pun întrebări precum: „De ce e îmbrăcată cu asta? Nu-i e frig așa, cu umerii goi?“ Câteodată, se uită la fotografiile în care apare machiată și cu părul tapat și nu spun nimic. N-or fi văzut ei prostituate la viața lor, dar recunosc nu-maidecât o femeie ușoară.

Mama și mătușa îmi pun întotdeauna aceleași întrebări: „Ești fericită? Mai pictezi?“ Nu sunt fericită, dar nu vreau să le spun asta. Nici de pictat nu pictez, dar Tao da. Cunoscând succesul pe care l-a avut Z.G. cu posterul lui pentru Anul Nou, Tao vrea acum să se înscrie la competiția națională.

— Dacă câștig, ne putem muta în Shanghai sau chiar la Beijing, îmi spune el adesea.

Lucrează la masă, înfolfolit în haine flaușate, cu o pătură pe umeri și încă una pe picioare. A preluat un subiect tradițional - zeitățile ușilor - și l-a transformat în doi țărani care aduc de la câmp o recoltă bogată. Nu mă folosește ca model sau muză așa cum făcea Z.G., lucru care mă jignește îngrozitor.

— Nu te mai plânge atâta și pictează și singură, îmi spune el de câte ori aduc vorba despre asta. Nu te oprește nimeni.

Ușor de zis. Mi-ar plăcea să pot plimba pensula pe hârtie cu încrederea cu care o fac soțul și tatăl meu. Am ceva în minte, știu asta, dar încă n-am reușit să-i dau viață și nu am pe nimeni care să mă încurajeze.

Noaptea, Tao și cu mine stăm lungiți pe rogojini în prima cameră. Ne ținem sub noi hainele pe care le purtăm a doua zi, ca să fie calde dimineața, când le punem pe noi. Copiii mai mari se ghemuiesc în jurul nostru. Tao își plimbă gura pe gâtul meu. Îmi bagă o mână pe sub cămașa cu care dorm. Dacă suntem foarte tăcuți, putem face noaptea să treacă într-un fel care să ne încălzească pe amândoi.

— Data viitoare când le scrii mamei și tatălui tău, spune Tao în timp ce degetele lui alunecă spre locul meu umed, întreabă-i dacă nu pot face rost de permise pentru noi, ca să-i vizităm în Shanghai.

De prin februarie mă trezesc și mă culc înfometată. Îmi spun în sinea mea că nu sunt atât de hămesită pe cât cred că de vină este atitudinea mea occidentală nepotrivită și că ceea ce văd și simt nu se întâmplă cu adevărat. Dar unele voci spun că nu s-au confruntat niciodată cu o perioadă mai grea între recoltare și însămânțare ca acum. Câțiva vor să dezbine comuna, susținând că le mergea mai bine pe vremea când erau responsabili de propriul pământ, de propriile grâne și familii. Îmi țin gura, dar încep să cred că rolul cantinei nu mai e să ne încurajeze să mâncăm, ci să restricționeze hrana care ni se oferă.

Toate astea duc la noi inspecții.

— Ascunderi grâne? întreabă liderul de brigadă Lai, în timp ce secretarul de partid Feng Jin și Sung-ling scotocesc prin dulapuri.

Mama lui Tao e o femeie mititică, dar dură. Îl privește drept în față.

— Unde am putea ascunde ceva?

Asta îl pune în încurcătură pentru câteva clipe.

— Ai predat toate ustensilele de gătit? o întreabă Sung-ling pe Fu-shee ca de la femeie la femeie. N-ar trebui să mai aveți *nicio* ustensilă de gătit. Până acum, ar fi trebuit predate cantinei sau topite în cuptor.

— Ce vrei să știi? Dacă am gătit? ripostează Fu-shee pe un ton tăios. N-am putea găti nici dacă am vrea. Nu ne-a mai rămas decât ceainicul.

Și eu care credeam că mama și mătușa se pricepeau la mințit, dar soacra mea le întrece și știe cum să aibă grijă de familia ei. De ceva vreme, merge pe câmp cu copiii mai mici și caută orez, napi și alune care au scăpat în timpul recoltelor strânse în grabă, în plus, a și păstrat destule ustensile, toate ascunse într-o gaură din podea, ca să facă turte din faină de porumb, pe care le măn-căm cu bucăți de ardei uscați.

— Mirosea a mâncare în momentul în care am intrat, îi dă înaintea Sung-ling pe un ton acuzator.

— Pesemne c-ați mirosit apa pe care-o încălzim pentru băut, de vreme ce nu mai avem frunze de făcut ceai.

în noaptea aia îi scriu mamei:

Se spune că soacrele sunt creaturi îngrozitoare, lăsate pe pământ ca să-și chinuiască nurorile, dar Fu-shee nu e chiar așa de rea. E gravidă iar. Eu nu. Mi-ar plăcea să am un copil. Un fiu, desigur. Asta l-ar face fericit pe Tao. I-ar mulțumi pe socrii mei. Sper că te-ar face fericită și pe tine.

în chineză, cuvântul „pântec“ este format din caracterele pentru „palat“ și „copii“. Noaptea, întinsă lângă Tao, trimit gânduri bune pântecului meu. Dacă măritișul nu-mi vindecă tristețea, poate că un copil o să reușească.

De Anul Nou chinezesc, în timpul unei inspecții, în casa unui vecin se găsește mâncare. Casa este dărămată. Familia n-are unde să se ducă, așa că dorm cu toții în holul vechi. În plus, din cauza neglijenței vecinului nostru, se confiscă toate încuietori- le din comună.

— Dacă nu vă predați încuietorile, ne spune liderul de brigadă Lai, vă luăm ușile cu totul.

Și nu se oprește aici. Într-un exces de zel, porțile și gardurile care despart proprietățile sunt înlăturate pentru a-i împiedica pe oameni să strângă mâncare și pentru a ține totul la vedere. Dacă nici așa nu e destulă vizibilitate, atunci întreaga casă e pusă la pământ.

— Noua noastră politică este în beneficiul patriei, spune liderul de brigadă Lai, topind ultimele rămășițe de metal de la în-cuietori și balamale și cu lemnul de la case și mobilier întreține focul din cuptoarele de topit.

Vila în care locuiește el rămâne intactă.

Trei zile mai târziu, întoarcându-ne acasă de la câmp, o găsim pe Fu-shee așezată pe vine, într-un colț, deasupra unei găleți pline cu sânge și înconjurată de bucăți de pânză. Mi se spune să curăț găleata, lucru dezgustător și greșos. Încerc să fiu de ajutor și-n alte privințe, dar orice progres pe care-l făcusem cu soacra mea a dispărut. Acum mă privește cu reproș. În curând, și alte femei însărcinate din comună fac cale-ntoarsă dacă mă întâlnesc pe stradă sau pur și simplu îmi întorc spatele. Se spune că femeile care n-au născut încă poartă ghinion gravidelor și nou-născuților.

Singurele mele prietene sunt Yong și Kumei, care-mi tot repetă să nu îmi fac griji.

— Suntem între recoltă și semănat, spun ele, de parcă asta mi-ar potoli vreun pic foamea, le-ar face pe femeile însărcinate să nu mă ignore sau pe soacra mea să nu mai fie așa de supărată pe mine. E mai rău decât de obicei, dar se întâmplă an de an.

Eu privesc lucrurile din perspectiva americană: trebuie să acceptăm anumite lucruri doar pentru că așa s-au petrecut de când lumea? Mă gândesc la soluții prin care să ne putem ajuta singuri.

— Hai să cumpărăm câțiva pui. Creștem găini care să facă ouă, propun eu familiei soțului meu.

— Unde le-am ascunde? mă întreabă socrul meu. Și ce se va întâmpla atunci când liderul de brigadă va veni în inspecție?

— Am putea să facem tofu, le spun eu. Când eram mică, bu-nicul făcea tofu în cada de baie.

— De unde am lua lapte de soia? întreabă soțul meu.

— Ce e cada de baie? se interesează Fu-shee.

— Poate reușim să pornim o afacere cu roabe, îmi încerc eu norocul din nou. Lumea va avea mereu nevoie să care lucruri până la drumul principal.

— De unde facem rost de bani să le cumpărăm? întrebă socrul meu.

— Am eu niște bani, le zic. Suntem o familie. Vreau să ajut cum pot.

Cumpăr trei roabe. Câștigăm patru yuani, puțin peste doi dolari. După o zi de cărat cărbune, cărămizi și grâne, ni se spune că trebuie să încetăm. Activiștii de partid din sat ne dezaprobă și ne reamintesc că nu sunt permise afacerile personale. Următoare dată când mai fac o sugestie despre cum am putea să ne îmbunătățim situația, lui Fu-shee îi sare țandăra:

— In loc să te lauzi cu banii tăi, de ce nu ne cumperi ceva de mâncare?

Dar nu pot să cumpăr mâncare, pentru că nu există pic de mâncare de cumpărat. Și chiar dacă ar fi, unde să-mi schimb dolarii americani? Ar trebui să mă duc până în Tunhsi, poate chiar la Hangchow, ca să fac asta. Liderul de brigadă nu mi-ar da niciodată permisiunea.

I-aș putea scrie mamei despre toate astea, dar n-o voi face. Cum aș putea? Nu vreau să o aud zicându-mi „Ți-am spus eu“, când învinuiri chiar mai crude îmi trec prin minte.

Joy *Haine de sticlă*

Într-o dimineață de duminică, pe la sfârșitul lunii martie, mă trezesc chiar după revărsatul zorilor. Primul lucru pe care-l văd este noul poster cu președintele Mao lipit pe perete. În fiecare casă din comună se găsește același poster care-l înfățișează pe Mao plutind peste pâlcuri de nori roșii. Îmi imaginez tabloul ăsta în toate locuințele din țară. Nimic nu are voie să atârne deasupra lui (pentru că ar fi insultător), și nimic nu poate deteriora suprafața posterului (pentru că asta ar dovedi că gospodăria nu-i arată respectul cuvenit). Mă întorc pe cealaltă parte, făcându-i pe bebelușii și copilașii ghemuiți în jurul meu să se foiască și să se agite în somn. Îmi pun mâna pe stomac, încercând să-mi potolesc greața. Ceva ce-am mâncat sau băut nu mi-a priit. Mă ridic repede de pe rogojină și ies afară.

Aerul de primăvară e răcoros și cerul e senin. De pe terasă se văd mai multe câmpuri de rapiță. Plantele sunt încărcate de flori galbene, care-mi amintesc de muștarul sălbatic care crește în sudul Californiei, chiar în perioada asta a anului. Fuioare de fum se ridică în spirală din hornurile Dragonului Verde. Tai lemne și aprind focul în plita de afară. Iau două găleți, le car pe deal în sus și pun la fiert o parte din apă.

Soacra mea iese și ea afară.

— Încă te speli pe dinți cu apă fiartă? mă întrebă ea cu falsă neîncredere. N-o să fii niciodată una dintre noi până nu bei apa. Uite, lasă-mă să-ți fac niște ceai cu ghimbir ca să te ajute la stomac. La mine funcționează întotdeauna.

Pentru că e duminică și nu trebuie să muncim pentru comună, nimeni nu se grăbește să se îmbrace. Îi spun lui Tao că o iau înainte spre cantină. N-are nimic împotriva.

Peste tot în jurul meu, primăvara își face simțită prezența: câmpuri de rapiță, copaci cu flori bizare, petale roz și albe ce plutesc prin aer ca niște fulgi de zăpadă și tufe de ceai - cruțate după ce toate terenurile au fost transformate în culturi de grâne la insistențele liderului de brigadă Lai - înverzite din nou. Deși am trecut printr-o iarnă grea, aștept cu nerăbdare iunie pentru recoltarea primei culturi de grâu semănat în toamnă. Am semănat în rânduri apropiate și roșii, *bok choy*¹, porumb și ceapă, după cum ne-a instruit liderul de brigadă Lai, punând o cantitate de două sau chiar de trei ori mai mare de semnițe per *mu*. Ne spunem în sinea noastră că marele nostru conducător nu ne-ar ghida în direcția greșită. Da, zilele mai lungi și vremea mai caldă au făcut minuni pentru starea mea de spirit. Poate că, până la urmă, n-a fost o greșeală. Poate că eram doar o fată din Los Angeles care suferea din cauza prea multor ani de confort și irosire.

Acum, privind verdele aprins al câmpurilor alături de albastrul cerului, mi-aș dori să-mi petrec ziua cocoțată undeva, pictând și desenând. În schimb, iau un mic dejun frugal, mă duc acasă unde îmi petrec restul dimineții scriindu-le mamei și mătușii.

„Viața e OK. Vremea s-a mai îndreptat.“

Mâine o să aștept lângă iaz sosirea poștașului. O să-i dau scrisorile și sper să primesc și eu câteva.

Pe la sfârșitul după-amiezii, difuzorul din prima cameră începe să pârâie.

„Toți tovarășii să se prezinte imediat la cantină!“ se aude vocea liderului de brigadă. „Toți tovarășii să se prezinte imediat la cantină!“

Nu este programată nicio întrunire politică, dar facem ce ni se spune. Pe când ne apropiem de zona în care se află cantina, creșa și sala de consiliu, ne dăm seama că va fi o întrunire pentru toată comuna. Rar se întâmplă să ne strângem cu toții în același timp, dar iată-ne adunați - aproape patru mii de oameni. Poate că vom „lansa un Sputnik“ - un proiect de douăzeci și patru de ore inspirat de Old Big Brother care va solicita participarea

¹ Legumă folosită în bucătăria asiatică, asemănătoare verzei.

întregii comune. Mai la începutul anului, întreaga țară a lansat un Sputnik, producând în douăzeci și patru de ore mai mult oțel decât realizează Statele Unite într-o lună, sau cel puțin așa ni s-a zis, însă nu numai că rezultatul a fost inutil, dar a lăsat comune ca a noastră fără o grămadă de coase, ciocane și găleți. Dar nu, nu am fost chemați aici ca să lansăm un Sputnik.

Liderul de brigadă Lai stă pe o platformă înaltă cu mâinile la spate, legănându-se pe călcâie, cu o privire cruntă pe chip. Mi se strânge stomacul când o văd pe Yong în genunchi lângă el, cu picioarele ei legate ascunse sub ea. O panglică albă i-a fost prinsă de tunică, arătând că a fost denunțată. Kumei și Ta-ming stau la marginea platformei. Kumei poate să zâmbească în orice situație, dar nu și acum. E albă ca varul, iar cicatricile ei au căpătat culoarea lavandei, din cauza a ceea ce îmi închipui că nu poate să fie decât frică. Ce-ar fi putut să facă Yong și Kumei ca să-l supere într-atât pe bărbatul care a locuit cu ele în vilă în ultimele luni? Secretarul de partid Feng Jin Și Sung-ling au și ei locurile lor pe platformă. Par înviorați și însuflețiți de încântare. Țasta nu mai e un spectacol mic doar pentru Dragonul Verde. De data asta, mii de fețe îi urmăresc cu nerăbdare.

Liderul de brigadă Lai duce un gigafon la gură.

— Președintele Mao a spus că nu vor exista paraziți în Noua Societate, recită el. Toată lumea muncește, deci toată lumea mănâncă.

Am mai auzit lucrurile astea și înainte, dar ceea ce spune în continuare pare de rău augur.

— Acești trei tovarăși sunt elemente reacționare. Femeile și-au împărțit patul cu moșierul. Băiatul este odrasla moșierului. Odată ce primești eticheta asta, ea se moștenește din generație în generație. Ei și strămoșii lor nu vor scăpa niciodată de etichetele lor de reacționari.

Mă trece un fior.

Arată spre Kumei și Ta-ming.

— Țștia doi își dau silința, spune el, după care o înghiontește pe Yong cu vârful pantofului. Dar asta nu face decât să ne reamintească în fiecare zi de tot ce era rău în vechea noastră societate. Cu ani în urmă, președintele Mao a dat ordin ca toate femeile

să-și dezlege picioarele. Dar cea de-a patra soție a moșierului s-a supus?

Țipete de „nu“ se aud din mulțime. Yong n-are nicio reacție, își ține ochii în pământ.

— Noi muncim cu toții la câmp, dar cu asta cum rămâne? întreabă liderul de brigadă.

Mormăieli de nemulțumire mă înconjoară. Toată lumea pare să fi uitat că Yong a părăsit vila ca să muncească alături de mama, soacra mea și alte femei în vârstă din Dragonul Verde pentru Batalionul Pentru Depășirea Marii Britanii.

— A venit vremea să-ți dai jos legăturile și să ni te alături. Fă-o acum! ordonă liderul de brigadă Lai.

Fără un cuvânt de împotrivire, Yong își schimbă poziția, așezându-se pe jos și acceptând astfel insulta și umiliința într-un fel pe care toată lumea de aici îl înțelege, căci în trecut doar sclavii, criminalii condamnați, prizonierii de război și servitorii stăteau pe jos. Mulțimea amuțește, iar oamenii își lungesc gâtul în timp ce legăturile lungi sunt desfăcute buclă după buclă. Membrii comunei au fost prea săraci ca să aibă femei cu picioarele legate în familie, dar toată lumea știe că picioarele legate ale femeii sunt cea mai privată parte a corpului ei. „Mai privată chiar decât locul acela de jos“, mi-a spus odată mama când îmi vorbea despre picioarele legate ale bunei.

— Acum ridică-te! țipă la Yong liderul de brigadă Lai.

Cum poate să se ridice când picioarele ei au fost rupte și strivite, captive în forma lor micuță pentru mai bine de patruzeci de ani? Dar ordinul e ordin, iar mulțimea geme de ură. Yong se ridică în picioare, clătinându-se. Chipul ei rămâne stoic, dar trupul i se leagănă nesigur. Ta-ming dă să o ajute, dar, precaută, Kumei îl oprește. După cum a spus liderul de brigadă, băiatul este și va rămâne întotdeauna un element reacționar. Purtarea lui de acum îl va scuti de hărțuire pe viitor.

— Mergi! țipă liderul de brigadă Lai. Mergi! zbiară el și mai tare când vede că Yong nu se clintește.

Sunt înspăimântată, îngrozită și cad pradă amintirilor acelora la care nu voiam să mă mai gândesc vreodată: moartea tatei și

rolul meu în suicidul lui. Greața pe care am simțit-o în ultimele zile urcă în mine și-mi arde gâttele. Sunt sigură că o să leșin.

— Mergi! strigă liderul de brigadă cu chipul schimonosit de o furie comunistă. Și mâine ai să te alături tovarășilor tăi pe câmp. E vremea însămânțării și avem nevoie de toate mâinile... și picioarele.

Glumește? Yong n-are cum să muncească la câmp. N-ar rezista o oră, darămite o zi întreagă.

— Mergi! răcnește el. Mergi tot drumul înapoi până la vilă! Mulțimea se apucă să scandeze.

— Mergi, mergi, mergi!

E mult mai rău decât atunci când a fost criticat tovarășul Ping-li după ce soția lui s-a sinucis aruncându-se în calea combinatei. Atunci, mă alăturasem de bunăvoie gloatei care-l atacase, dar Yong, Kumei și Ta-ming sunt prietenii mei. N-au greșit cu nimic. Și poate că, mă gândesc acum uluită, nici bărbatul lui Ping-li nu făcuse nimic rău.

Lui Kumei și Ta-ming li se permite să o ajute pe Yong să coboare pe treptele platformei, apoi se dau în lături ca să poată înainta de una singură. Mulțimea îi face loc să treacă. Lacrimile încep să i se rostogolească pe obraji, dar refuză să plângă cu glas tare. Mă uit înjur, încercând să dau de Tao, dar m-am pierdut de el și de familia lui. Am nevoie de el. Unde e? încerc să calculez cât de departe e vila. Yong va trebui să meargă pe poteca de lângă râu, să treacă de cotitura spre Pavilionul Milosteniei și de acolo să ajungă până la vilă. Eu pot să fac drumul ăsta în zece minute, dar nu văd cum ar putea Yong să reziste.

Oamenii din celelalte sate care formează comuna încep să se împrăștie pentru a-și petrece restul zilei de duminică în pace cu familiile lor, dar sătenii din Dragonul Verde rămân aproape de Yong, batjocorind-o și scuipând-o. Îl văd pe Tao și-l apuc de braț. Se întoarce spre mine și se smulge din strânsoare. Chipul lui e plin de furie și ură. Cum de am putut să mă mărit cu el?

Îmi croiesc drum mai în față și o văd pe Yong clătinându-se pe picioare. Când ajung la liderul de brigadă Lai, la secretarul de partid Feng Jin și la Sung-ling, mă rog de ei să oprească toate astea, dar ei își continuă poezia:

— Mergi! Mergi! Mergi!

Chipurile lor sunt la fel de schimonosite și de turbate ca cel al soțului meu. Îmi vine în minte imaginea mamei din ziua în care agenții FBI și INS l-au acuzat pe tata de toate lucrurile acelea oribile. Mama nu arătase pic de frică. Fusese puternică, ca un Dragon. Conștientizarea faptului că adevărul, iertarea și bunăta-
tea sunt mai importante decât răzbunarea, condamnarea și cruzi-
mea îmi dă curaj și siguranță. Sunt amețită și mi-e rău de la sto-
mac, dar îmi îndrept spatele, înaintez și o apuc pe Yong de braț.
Văzând ce-am făcut, Kumei o apucă pe Yong de celălalt braț.
Încep să se scuipe epitete în direcția noastră. Recunosc vocile
soțului meu, socrilor mei și ale fraților și surorilor lui. În sfârșit,
cedez pe de-a-ntregul în fața unei realități pe care am știut-o de
luni întregi. Aici nu-i locul meu. Cum ajung acasă, o să rup scri-
soarea pe care i-am scris-o mai devreme mamei și să compun
alta, în care să o rog să vină să mă ia. Vreau să merg acasă, în
Los Angeles. Dacă nu pot să ajung până acasă, atunci cel puțin
pot să fiu cu ea, în Shanghai.

Kumei și cu mine o ajutăm pe Yong să urce pragul înalt din
piatră al vilei care dă în prima curte. Mi-e frică să nu ne urmă-
rească sătenii, dar n-o fac. Rămân afară, scandând întruna. O tâ-
râm pe Yong prin curți și coridoare, până în bucătărie, unde se
prăbușește la pământ. Mi se face rău și mă uit înnebunită înjur
după vreo oală sau cratiță, dar toate astea au fost fie predate la
cantină, fie aruncate în cuptorul de topit. De obicei e un lighean
pe podea, dar acum nu-i nici urmă de el. Disperată, dau fuga la
zidul jos care desparte bucătăria și cocina în care familia își ținea
pe vremuri porcii. Mă aplec peste el și vomit. Odată ce-mi golesc
stomacul, mă prăvălesc pe podea, mă întorc și mă uit la ceilalți.
Yong e albă la față de durere, Kumei pare îngrozită, iar Ta-ming
tremură tot de pe urma șocului.

— De ce? reușesc eu să întreb.

— Mâncare, răspunde Kumei slăbită, lăsându-mă și mai ne-
dumerită. Aveam nevoie de mâncare. Suntem elemente reacțio-
nare, așa că am știut că am primit mai puțină mâncare de când cu
raționalizările. Trăim în vilă cu liderul de brigadă. A adus acasă
niște mâncare în plus, dar cu un preț.

— Ai...

Mă uit spre Ta-ming, nesigură de cât de directă pot să fiu.

— E un preț pe care l-am mai plătit, spune Kumei. Nu e chiar așa de rău cum crezi, dar azi-noapte am avut o neînțelegere cu liderul de brigadă. Trebuia să am grijă de Ta-ming, dar el voia să mă îngrijesc de el.

Închid ochii. Sigur, așa trebuie să fie. Liderul de brigadă nu avea nevoie să locuiască în vilă, când avea deja la dispoziție sala de consiliu, cea mai sigură și confortabilă clădire din comună. Eu am locuit în vilă cu liderul de brigadă Lai doar câteva zile după ce m-am întors în Dragonul Verde, dar mi-aduc aminte că mama s-a plâns de câteva ori că o tot trezea noaptea zgomotul cuiva care se furișă prin jur. Trebuie să fi fost liderul de brigadă care se ducea sau se întorcea din camera lui Kumei. Nu există secrete în China, nici măcar într-o casă așa mare, dar de ce nu am înțeles mai înainte ce se petrecea? Pentru că sunt o proastă.

— Ai mâncat? mă întrebă Yong, cu o voce abia simțită. Bei ceai?

Două dintre cele mai obișnuite întrebări care se pun când un musafir îți calcă pragul casei. Chiar și în agonia ei, Yong este o femeie cu mult peste barbarii din afara zidurilor vilei.

Aducându-și aminte că și ea este gazdă, Kumei se ridică în picioare și pune apă de ceai.

Mai târziu, după ce pleacă țăranii, aduc apă de la râu. Apa rece îi va calma picioarele lui Yong, care sunt cea mai tulburătoare priveriște pe care am văzut-o vreodată. Degetele și arcadele picioarelor i-au fost rupte și îndoite până ce degetele au ajuns să atingă călcâiele. Au stat legate în forma asta ani de-a rândul. Acum s-au dezrăsucit, dar atâta tot. Seamănă cu niște poduri arcuite - doar degetele și dosul călcâielor ating pământul. Cadrele au facut-o să meargă pe jos în picioarele goale, iar acum pielea pare moale ca a unui bebeluș după ce a stat atâția ani ascunsă de ochii lumii, este crăpată și sfâșiată. Culoarea ei nu aparține niciunei creaturi vii. Încerc să fiu puternică și de ajutor, dar simt cum mi se întoarce stomacul. Mi-aș dori ca orice aș fi mâncat

sau băut să se grăbească odată să iasă din mine, așa cum s-a întâmplat când am ajuns prima oară aici cu Z.G.

Am avut întrebări legate de Yong și de Kumei de multă vreme. Mai demult, îmi imaginam tot felul de povești romantice, mai ales pentru Kumei. Acum, că le-am ajutat în fața tuturor, presupun că voi avea la rândul meu o pată la dosar. Și, dacă așa stau lucrurile, măcar să aflu ce anume au făcut ca să atragă asupra lor o asemenea antipatie din partea sătenilor din comună.

— De ce vă urăsc așa de mult? întreb eu.

O abordare mai directă și mai demnă de o americană nici că se putea. Mă aștept să dea înapoi în fața impoliteții mele, dar, în schimb, mă privesc de parcă aș fi bătută-n cap.

— Stăpânul meu a fost moșierul, răspunde Yong, pipăind panglica albă pe care o va purta ca stigmat tot restul vieții. Nu știai asta?

— Ba da, dar tot nu înțeleg ce au împotriva ta.

— Noi suntem ce-a mai rămas din familia lui, spune Kumei. Oamenii cred că am dus vieți privilegiate, dar era un om rău și am îndurat multe...

— Știu că tu asta simți, o întrerupe Yong. Dar eu l-am considerat un om bun. Ținea la cei de aici. Când a venit Armata Căii a Opta și soldații i-au cerut să-și redistribuie pământul, s-a supus fără să crâcnească.

— Până să vină armata, n-auzisem de cuvântul „moșiei“.

— Asta pentru că nu exista, explică Yong cu vocea sugrumată de durere. Toată lumea îl numea pe stăpân *en ren*, care înseamnă „binefăcător“. Dar soldații i-au dat un titlu nou - *dic-hu* - „moșier“. Când au plecat soldații, am crezut că totul va fi bine. În schimb, furia mocnită și indignarea sătenilor au ieșit la suprafață.

Kumei ține cu o mână unul dintre picioarele lui Yong, iar cu cealaltă picură apă caldă peste pielea mov-verzui. Spălarea picioarelor legate este ceva care n-ar trebui făcut decât în intimitate. Lui Yong ar trebui să-i fie o rușine de moarte, dar a fost deja atât de umilită în fața întregii comune, încât prezența mea aici, în cel mai intim moment, îi pare nimica toată.

— Toate războaiele sunt brutale, mai ales pentru femei, continuă Yong, împleticindu-se. Dar viața noastră aici nu era atât de minunată nici măcar înainte de Războiului de Eliberare sau reformei agrare. Am intrat în casa asta ca soții, jucării, distracții și servitoare...

— Părinții mei erau săraci, o întrerupe Kumei. Mai săraci ca familia soțului tău, spune ea, și nu așteaptă să spun ceva în privința asta. Am trăit pe vremea unei mari foamete când eram mică. Crezi că iama asta e grea? Nici nu se compară cu cea care ne-a lovit când aveam cinci ani. Când a murit fratele meu, mi s-a spus că mă dădeau stăpânului ca să ajut la plata dreptului de succesiune. Mi-au spus că mergem „la binefăcător“, dar nu știam ce însemna asta sau ce trebuia să fac. Am fost adusă în cea de-a doua curte și mi s-a spus să-mi pun fruntea pe picioarele lui și pe picioarele legate ale femeilor din casă. Avea cincizeci de ani.

Duc mâna la gură ca să-mi ascund uimirea când îmi dau seama de ce a ales-o Sung-ling pe Kumei să joace rolul fecioarei în piesa noastră de propagandă și de ce au fost cadrele atât de tolerante cu abaterile prietenei mele de la scenariu. Soțul tovarășei Ping-li nu era singurul umilit în noaptea aceea. Și Kumei era forțată să-și spună povestea. De câte ori o fi fost obligată să facă asta într-un mod sau altul de la Eliberare? Îmi vin în minte și alte momente: când am ajuns prima oară aici și am întreat-o pe Kumei de ce nu mai locuiau și alții în vilă și ea a fost atât de evazivă, și noaptea în care a venit mama acasă la Z.G., iar el a spus că fuseserăm cazați în vilă drept pedeapsă. Chiar și când lumea îmi spunea anumite lucruri, eu nu le *auzeam*.

Îmi concentrez din nou atenția asupra lui Kumei, care reia firul povestirii:

— Aveam grijă de soții și concubine și mă îngrijeam de picioarele lor legate. Yong era cea mai tânără și mai drăguță soție...

— Și cea mai rea, mărturisește Yong. Eram din Shanghai și vorbeam șanhaieză. Vila era frumoasă, dar Dragonul Verde nu era Shanghai. Nici stăpânul nostru nu era mulțumit niciodată. Avea multe neveste și concubine. Avea o mulțime de copii. Chiar și fii. Dar voia să-și arate puterea în fața satului. Era șeful, înțelegi?

Nu înțeleg, dar Kumei se apucă să-mi explice.

— Deținea controlul asupra noastră, dar ca șef simțea nevoia să-și dovedească puterea în fața tuturor oamenilor din Dragonul Verde. Ce modalitate mai bună pentru asta decât să mă aducă pe mine în patul lui și să arate că putea să-mi dea un fiu. Pe atunci, aveam unsprezece ani. După prima noapte, am fugit la casa unchiului și mătușii mele din satul Podul Negru. I-am implorat să mă lase să stau cu ei, dar mi-au întors spatele, au intrat în casă și-au închis ușa în urma lor. M-am întors pe jos până în Dragonul Verde, la casa în care m-am născut. Am stat afară și-am plâns. Mi-am frecat pământ pe față și brațe, în haine și gură. După aceea, m-am ridicat și m-am întors la vilă.

— De ce nu te-au ajutat părinții tăi? întreb eu.

— Au murit de foame în iama în care m-au dat, îmi spune ea... Nu înțelegeam lucrurile care se petreceau în vilă, continuă după o clipă. Eram servitoare, dar eram și concubină.

— Erai o fetiță!

Yong a tot spus că moșierul era un om bun, dar cum putea să fie?

— O tratam pe Kumei mai rău decât ultimul servitor, pentru că era favorita stăpânului în dormitor, recunoaște Yong. Apoi i se adresează lui Kumei: N-ai avut niciodată parte de o poziție cum se cuvine în gospodărie, și nu te-ai putut bucura de luxul de care aveau parte celelalte soții și concubine. Mi-aduc aminte că cea de-a treia soție te înțepa cu capătul ascuțit al broșei. Insista ca servitoarele de la bucătărie să-ți dea de mâncare numai coji de pepene și frunze de legume.

— Măcar primeam ceva de mâncare...

Se tachinează una pe alta?

— O mai ții minte pe concubina din Hangchow? întrebă Yong, rostogolindu-se răsând peste Kumei. În ciuda durerii și umilinței, Yong reușește să vadă umoral în ceea ce mie mi se pare o poveste îngrozitoare. Se credea așa de specială, una dintre marile frumuseți! Dacă ceaiul era prea rece, îl arunca pe podea și te făcea să-l ștergi cu hainele de pe tine.

— Dacă era prea fierbinte, mi-l arunca în față! spune Kumei, chicotind la amintirea asta.

Așa trebuie să fi căpătat cicatricile acelea, dar înainte să o pot întreba, exclamă:

— Vai, aș fi dat orice să fiu în locul oricăreia dintre voi! Ce lucruri făcea! Ce lucruri mă puneau să fac! Nu știu cum fac soții și soțiile treaba asta și n-o să aflu niciodată.

Acum Yong și cu mine facem schimb de priviri. Să fi fost ce făcea Kumei pe vremea aceea diferit de ce a făcut cu liderul de brigadă? Kumei, din câte îmi dau seama, a făcut sex numai din simțul datoriei sau al nevoii. N-ar influența asta experiența, mai ales dacă nu era îndrăgostită, așa cum am fost eu odată de Tao?

— Făceam multe treburi, continuă ea. Spălăm picioarele soțiilor și concubinelor. Le ascultam gâlceville. Le priveam cum se dădeau cu pudră, cum își puneau pe ele mătăsuri și bijuterii. Cu cât înduram mai multe, cu atât spunea stăpânul că sunt mai frumoasă. Am rămas gravidă când aveam treisprezece ani. Nu înțelegeam ce se întâmplă. Eram somnoroasă și mă simțeam rău.

— Noi credeam că erai leneșă, spune Yong. Dar acum pot să spun că duceai un trai de animal pe vremea aia.

— În cele din urmă, o sclavă de la bucătărie mi-a spus ce se petrecea, spune Kumei, pălind de atâtea amintiri. Curând, am început să simt chestia asta crescând în mine, mișcându-se, de parcă aș fi fost invadată de un demon. Voiam să dispar în hăul întunecat al morții. Aș fi încercat să mă omor înghițind inelul de aur pe care mi-l dăduse stăpânul sau mâncând mâncare stricată, dat metodele astea nu promiteau rezultate sigure. Apoi, mi-am dat seama care era cea mai bună soluție. Să beau leșie. Dar când m-a prins cu sticla, stăpânul mi-a dat peste mână, și-așa am ajuns să arăt cum arăt.

Își plimbă degetele peste cicatricile care-i coboară de pe gât până sub haine.

— Are la fel de multe urme pe suflet, câte are pe trup, spune Yong.

— Dar nici viața ta nu se poate să fi fost prea ușoară, îi spun eu lui Yong.

— Trebuia să am o viață fericită, recunoaște ea. Mama mi-a spus că, dacă îmi leg picioarele, mersul meu legănat va arăta precum ceața plutitoare și mă voi mărita într-o familie bună, cu

cel puțin alte cinci femei cu picioare legate. Mi-a promis că, la nuntă, o să port o podoabă de cap cântărind mai mult de cinci kilograme. A spus că nu va trebui să-mi părăsesc niciodată căminul, dar, dacă dintr-un motiv sau altul aș vrea să o fac, aș fi purtată cu palachinul, ca nimeni să nu mă poată vedea. A spus că aș avea întotdeauna patru servitoare care să mă ajute, și, pentru o vreme, am avut chiar mai multe de-atât. A spus că nu voi fi niciodată nevoită să muncesc la câmp...

— N-o să fii, promite Kumei. Am eu grijă să nu se întâmple asta.

Știi prețul pe care e dispusă Kumei să-l plătească. Yong o ia de mână, în semn de recunoștință. O așteptăm pe Yong să continue. Când nu o face, Kumei reia firul povestirii pe care o începuse.

— Stăpânul nu voia să mor, dar deja, la vremea aia, ce mi se întâmplase mie nu mai avea importanță. Războiul de Eliberare fusese câștigat, iar lucrurile se schimbau.

— Două dintre concubine au fugit cu soldații, spune Yong. Prima soție a murit în urma unei infecții. Cea de-a doua, care căzuse în dizgrație după ce născuse trei fete, le-a luat cu ea să-și viziteze rudele în Macao și nu s-a mai întors. A treia a fugit în toiul nopții. Au fost zile grele, foarte triste...

— Când soldații au pornit mai departe, sătenii au prădat vila în căutare de aur, jad și bani, continuă Kumei. Au cărat mobila și-au ars majoritatea cărților. Au dezgropat mormintele familiei, ca strămoșii stăpânului să nu-și găsească liniștea pe lumea cealaltă. Ne-au lăsat să ne păstrăm paturile, instrumentele muzicale ale stăpânului, câteva pături, ustensile de gătit și alte lucruri. Dar sătenii nu terminaseră. I-au târât pe fiii stăpânului în piață și i-au lovit cu un satâr în cap până le-au dat creierii pe-afară. Singurii care au mai rămas în astea douăzeci și nouă de dormitoare au fost stăpânul, Yong și cu mine.

— Ce s-a întâmplat cu stăpânul vostru? întreb eu, arătându-mi încă o dată curiozitatea de americană.

— După ce l-au lăsat să sufere cu inima sfâșiată încă patru ani, au venit după el, își amintește Kumei. Era iarnă. L-au obligat să se dezbrace până la lenjeria subțire din bumbac. După

aia l-au legat de copacul din piață și-au aruncat apă rece pe el. L-au lăsat afară toată noaptea. Dimineața era mort, cu hainele înghețate pe trup. Sătenii au râs și-au spus că poartă haine din sticlă. Se oprește o clipă înainte să continue. Ca să fiu sineră, într-un fel era deja pe drum spre lumea de apoi, luându-și adio de la tot ce cunoscuse și prețuise. În unele nopți, când eram singuri în camera lui, mă punea să mă îmbrac în haine vechi. Ți-aduci aminte costumul pe care m-a pus Sung-ling să-l port pentru piesă? Ți-aduci aminte unul dintre lucrurile pe care le punea stăpânul pe mine. Hainele erau moi, strălucitoare și în culori frumoase.

— Erau mățăsuri și brocarturi, o ajută Yong.

Îmi trece prin minte că toate astea semănă cumva cu tendința lui Z.G, a mamei și mătușii de a-și aminti întotdeauna trecutul, costumându-se, costumându-mă și pe *mine*. Dar trebuie să recunosc că au fost momente în iama asta în care m-am gândit cu dor la blugii mei Levi's, la hainele drăguțe pe care mi le cumpăra mătușica May, costumele pe care le purtam pe platourile de filmare și la ținuta de văcăriță la care țineam atâta când eram mică.

— Mă privea, cânta la instrumentul lui și plângea, continuă Kumei.

— La vioară, mă lămurește Yong, folosind termenul în engleză.

— Nu era muzica noastră chinezească. Nu-mi plăcea, dar îmi liniștea întotdeauna copilul.

Kumei se oprește, lăsându-se în voia amintirilor. În cele din urmă reia:

— Chiar și când am văzut atâta vărsare de sânge, chiar și când simțul practic îmi spunea să fug, n-am putut să-mi părăsesc stăpânul.

— Nici eu, adaugă Yong. Noi două am fost cel mai rău tratate de celelalte femei din vilă, dar am fost cele mai loiale.

Kumei oftează.

— Stăpânul nu era om rău, spune iarăși Yong, și de data asta Kumei dă din cap în semn de încuviințare.

„Poate că pur și simplu asta era tot ce știau“, mă gândesc eu.

— Arborele genealogic al stăpânului ajungea până în urmă cu treizeci de generații, spune Yong. Avusese în familie cărturari

imperiali, și așa a ajuns să dețină atâta pământ. A avut grijă de oamenii din Dragonul Verde. Era cu adevărat un binefăcător. Era, de asemenea, și un muzician înzestrat. Când eram copilă în Shanghai, părinții mei mi-au dat lecții de pian. Nu era tocmai ușor cu picioarele legate! L-am cunoscut pe stăpân la un recital. Se întoarce spre Kumei. Ți-am spus asta?

Kumei dă din cap, dar sunt sigură că oricum nu știe ce înseamnă un recital.

— Stăpânul și cu mine obișnuiam să cântăm împreună, adaugă Yong cu nostalgie. Eram educați, ca mama ta, îmi spune ea mie.

Acum înțeleg de ce mama și Yong se înțelegeau așa de bine. Viața lor fusese diferită și totuși asemănătoare. Yong are picioarele legate; mama s-a născut abia la patru ani după ce s-a interzis prin lege legarea picioarelor. Yong s-a măritat cu un bărbat bogat care a adus-o la țară; mama s-a măritat cu un bărbat de la țară, care a luat-o din orașul pe care-l iubea. Niciuna dintre ele nu a avut copiii ei, și totuși Yong o are pe Kumei, iar mama mă are pe mine. Ambele și-au văzut viața distrusă de circumstanțe politice. Ambele, dintr-un motiv sau altul, l-au iubit pe bărbatul cu care s-au căsătorit. Dar stai...

— La nunta mea, ai vorbit despre cât de grea a fost ziua în care te-ai măritat și cât de aspru a fost stăpânul tău cu tine când ți-a ridicat voalul, spun eu. Dar din ce spui pare că voiai să te măriți.

— N-a fost o căsătorie aranjată, îmi răspunde Yong. Părinții mei au insistat să-mi leg picioarele, dar în alte privințe erau foarte moderni. Își doreau să mă căsătoresc din dragoste...

— Dar la nunta mea ai spus...

— *Aiya!* Chiar trebuie să ți se explice totul? Am fost măritată cu stăpânul și sunt din Shanghai. Știi să citești și să cânt la pian. Nu sunt ca Kumei. Nu sunt de aici. Nimeni n-o să aibă vreun pic de compasiune pentru mine. Spun și fac ce trebuie ca să supraviețuiesc. Dacă asta înseamnă că trebuie să mint o sală plină de neică nimeni...

Ațipește, iar eu stau să mă gândesc la ce mi-a spus. Nici eu nu sunt de aici. Vin din America imperialistă. Știi să scriu și să

citesc. îmi exprim mult prea deschis părerile. Nu am fost atât de prudentă pe cât ar fi trebuit...

— După ce-a fost ucis stăpânul, au venit alți soldați, spune Kumei dintr-odată. M-au întrebat dacă voiam ceva. De ce ar face asta, când nimeni n-ar trebui să vrea *lucruri*? Așa că le-am spus că nu voiam nimic. Dar căpitanul s-a uitat la bebelușul meu și i-a dat vioara.

— Și ai supraviețuit. Sunteți încă în viață, toți trei. După tot ce-am auzit, nu pot să nu întreb: Cum e posibil?

— A fost o vreme când nu mă gândeam decât cum să ne salvez, pe mine și pe Ta-ming, recunoaște Kumei. M-am gândit c-aș putea să mă întorc împotriva lui Yong, să mă alătur celorlalți când o atacau. M-am gândit să fug din locul ăsta, dar unde m-aș fi dus? Ce puteam să fac? Să cerșesc? Să-mi vând trupul? Cine l-ar cumpăra? Și ce mă făceam cu Ta-ming? N-aveam o datorie față de el? S-a născut aici. Tatăl lui s-a născut aici. Țăsta e satul lui strămoșesc. Și Yong? Kumei își întinde bărbia.

— Are prea multă bunătate ca să mă părăsească, îmi spune Yong, de parcă nu-mi dădusem și singură seama de lucrul ăsta.

— Mi-am spus în sinea mea că trebuie să gândesc limpede, spune Kumei. Soldații erau oameni simpli și politicoși. N-au furat de la noi. Nu ei l-au omorât pe stăpân. Sătenii erau cei cu mâinile pătate de sânge, dar, cu toate astea, nu ne-au făcut niciun rău, mie și copilului meu. Vezi tu, oi fi eu o oaie neagră, dar sunt din satul ăsta și ani de zile lumea a văzut cum eram tratată. Eram una dintre ei. N-am pretins niciodată mâncăruri speciale și nu m-am așteptat ca oamenii să se ploconească în fața mea când mergeam prin sat. De ce s-ar ploconi careva în fața mea? Goleam și curățăm pe câmp oalele de noapte din vilă, tot așa ca și celelalte femei din sat. Dar mai cu seamă nu puteam să plec pentru că ăsta era căminul băiatului meu. Așa cum o să fie și-al băiatului tău.

— N-am niciun băiat, spun eu, luată prin surprindere. Kumei și Yong fac încă o dată schimb de priviri.

— O să faci un copil, spune Yong. Nu știi?
îmi flutur mâna dintr-o parte în alta.

— Nu! Nu se poate!

Yong face ochii mari.

— Nu te-a învățat mama ta despre lucrurile astea înainte să se întoarcă în Shanghai?

— N-aveam nevoie să-mi spună mama nimic, îi răspund eu indignată. Știu cum se fac copiii.

Dar am o presimțire rea, pentru că, într-adevăr, știu cum se fac copiii.

— Te-a vizitat în ultima vreme surioara mică și roșie? Întrebă Kumei, încercând să ajute. Soarea ta spune că nu.

Roșesc, jenată la gândul că soacra mea a trâmbițat, în gura mare, despre ceea ce consider a fi în subiect privat, așa încât până și Yong și Kumei simt la curent cu ciclul meu, dar asta explică de ce s-a purtat mai frumos cu mine în ultima vreme.

— Nu, recunosc eu. Dar pun pariu că nici vouă - și nici măcar soacrei mele - nu v-a venit. Nu mâncăm cum trebuie sau cât ar trebui.

— Tovarășă Joy, n-ai primit vizita pentru că ai făcut treaba dintre soț și soție.

Și, dacă n-aș fi știut deja că are dreptate, i-o dovedesc sărind în picioare, dând fuga la zidul jos și vomând din nou în fosta cocină.

Kumei revine la firea ei binedispusă.

— Ești tare norocoasă. Un copil te schimbă. Un băiat e și mai bine. Îți dă valoare și însemnătate. Și Sung-ling o să aibă un copil. Ai auzit?

Nici bârfa asta n-o auzisem. Asta îmi dă de bănuț că lumea din Dragonul Verde mă consideră pesemne o străină - și asta era înainte să o ajut pe Yong.

— Tu și Sung-ling ați putea deveni prietene, dacă tot sunteți amândouă gravide, sugerează Kumei. Apoi, parcă citindu-mi gândurile, adaugă pe un ton conspirativ: O să te poată ajuta după ce ai făcut azi.

Încep să conștientizez ce se întâmplă. Un copil. Cum mai pot să părăsesc acum Dragonul Verde? Îmi acopăr fața cu mâinile.

— Să-ți faci niște ceai de ghimbir, îmi recomandă Yong, confirmându-mi faptul că soacra mea știa de starea mea. O să-ți calmeze stomacul.

— Va trebui să mănânci mult pește, mă sfătuiește Kumei, pentru că e important pentru creșterea părului copilului.

— Și să-ți ierți bărbatul și familia pentru ce-au făcut mai devreme, adaugă Yong. Poartă urmele sărăciei și greutateților în care s-au zbătut atâta amar de ani. Adu-ți aminte că a existat o vreme când n-aveau niciun drept ca ființe umane.

Părăsesc vila cu inima îndoită și urc dealul spre casa soțului meu. *Sunt însărcinată*. N-ar trebui să fiu surprinsă, și totuși... Dintr-odată, înțeleg pentru prima oară ceva în legătură cu mama și mătușa. S-au complăcut într-o căsătorie de conveniență, cu un bărbat care provenea din altă categorie socială, și, cum a fost cazul unchiului Vem, acesta nici măcar nu avea mintea întreagă. Au rămas în Cartierul Chinezesc, un loc care nu le plăcea. Au stat pentru mine. Asta, mai mult decât orice altceva, îmi dovedește profunzimea dragostei lor materne. Mă iubeau foarte mult și s-au sacrificat pentru mine, tot așa cum mă trezesc la rândul meu cuprinsă acum de iubire și teamă, hotărâtă să sacrific orice pentru copilul meu. În urmă cu nici două ore, voiam să părăsesc locul ăsta, dar cum aş putea să mai plec acum? Locul fiului meu - orice mamă chinezoaică visează la un fiu - e aici. Familia și tatăl lui sunt aici. Țasta este satul lui strămoșesc. Trebuie să rămân aici pentru a-i arăta fiului meu cât de mult îl iubesc. Dar cum aş putea să fac asta, după ce am văzut pe chipul lui Tao în timpul ședinței de luptă, după pata neagră pe care am căpătat-o azi ajutând-o pe Yong și după ce am conștientizat cât de mult m-am înșelat în privința comunismului, comunelor și idealurilor mele despre viața la țară?

Mă opresc pe pridvorul casei soțului meu și cuprind cu privirea câmpurile din jur. Cumva, maternitatea iminentă mă face să văd lucrurile într-o cu totul altă perspectivă. Nu știu cum se face, dar galbenul rapiței pare atât de încântător în dimineața asta! Ca să pot supraviețui aici, ca soție și mamă, va trebui să fac ceva pentru mine, așa cum a făcut mătușica May lucrând la Hollywood și mama ocupându-se de casă, de cafea și de noi toți. Trebuie să dau viață imaginilor care mi-au tot zburdat prin minte. O fotografie este prea mică. Un poster, prea comun, în mintea mea, văd ceva la fel de grandios și de vast precum

câmpurile de rapiță. Deși nu pot avea o pânză atât de mare, știu locul perfect în care aș putea picta ce simt: zidurile sălii de consiliu unde liderul de brigadă Lai își ia mesele și depozitează grănele pentru comună. Voi avea un copil, voi lansa un Sputnik, voi îndrepta lucrurile între mine și soțul meu, și, în drumul meu, sper să mă pot apăra de săteni și să mă descopăr pe mine însămi.

Pearl

Scara vieții

E luna aprilie. A trecut un an și opt luni de când am părăsit Los Angeles și cinci luni de când Z.G. și cu mine ne-am întors din Canton. Mi-am reluat slujba de colector de hârtie, iar Z.G. s-a întors la studioul lui. Sunt ignorată, ca o măturătoare ce sunt; el este urmărit îndeaproape, pentru a nu se îndepărta de la subiectele solicitate. Ne urmăm rutina zilnică și săptămânală: Z.G. pictează și merge la petreceri și întruniri politice, iar eu muncesc, iau parte la viața căminului meu, îl vizitez pe inspectorul Wu la secția de poliție, merg la întrunirile de reeducare politică și petrec un pic de timp în grădină. Z.G. și cu mine încă ne mai vedem destul de mult. Ne-am acomodat în sfârșit cu relația pe care ar fi trebuit să o avem dintotdeauna, de buni prieteni, de frate și soră. Acum, stau pe treptele din fața casei familiei mele, bucurându-mă de căldura ultimelor raze de soare ale zilei. Primii trandafiri ai sezonului sunt în floare. Li aud înăuntru pe Dun și ceilalți chiriași râzând. Am în mână două scrisori: una de la May și alta de la Joy. O deschid mai întâi pe cea de la sora mea și găsesc în ea douăzeci de dolari. Nimic din scrisoare nu a fost tăiat de cenzori și, evident, nimeni nu a luat banii. Se pare că suntem într-o perioadă de toleranță, dar asta se poate schimba de la o zi la alta. Bag bancnota în buzunar și deschid scrisoarea de la Joy - bucuria mea pe ziua de azi.

Sunt însărcinată.

Primesc vestea asta cu sentimente contradictorii. Sunt încântată că o să fiu bunică - cine n-ar fi? -, dar îmi fac griji pentru fiica mea. E sănătoasă? Va fi în regulă dând naștere acolo,

în comună? Dar, mai importat decât orice, e fericită? Sper din toată inima că este fericită. Dar asta nu e suficient pentru mine. Trebuie să o văd. Trebuie să iau parte la momentul acesta miraculos. Vreau să-i aduc daruri, și deja încep să mă gândesc la ce lucruri aş putea face sau cumpăra pentru Joy, pentru copil, și chiar și pentru ceilalți copii din casă. Măine o să-i fac o vizită inspectorului Wu, să văd dacă pot obține un permis de călătorie, dar mai întâi trebuie să-i dau vestea lui Z.G. Mă duc în camera mea, îmi schimb hainele, după care iau autobuzul spre casa lui. Sunt pregătită să-l aștept să se întoarcă de la cine știe ce petrecere, dar îl găsesc acasă, ceea ce e o surpriză plăcută.

— Joy va avea un copil, îl anunț eu. O să fiu bunică, iar tu vei fi bunic.

Încerc să interpretez emoțiile care-i schimbă trăsăturile, dar nu reușesc.

— Am mai urcat o treaptă pe scara vieții, continui eu. Și tu la fel.

— Bunic? Parcă ieri-alaltăieri aflam că sunt tată.

Încearcă să facă pe comicul. Sau poate că vestea îl face să se simtă stânjenit. Ipostaza de bunic s-ar putea să nu se potrivească prea tare cu imaginea de burlac pe care o are despre el.

— E grozav! spune el apoi. O să fiu bunic!

Începe să râdă și râd și eu alături de el. Mai târziu, șoferul lui Z.G. mă duce acasă cu limuzina Red Flag. Îi urez noapte bună și intru în casă. Caut hârtie și stilou și-mi găsesc un loc în salon unde să stau jos. Dun e de partea cealaltă a încăperii, corectează lucrările elevilor. Sunt uimită, ca întotdeauna, de demnitatea de care dă dovadă în vremurile acestea grele. Are un fel de a fi tăcut și ordonat care mi se pare liniștitor. Cele două foste dansatoare ascultă o emisiune de seară la radio, și nu par să-și dea seama că picioarele lor se mișcă în ritmul muzicii. Bucătarul moțâie într-un fotoliu. Îl aud pe cizmar cotrobăind prin cămăruța lui de sub scări. Văduva polițistului stă turcește pe podea, tricotând un pulover pentru una dintre fetele ei.

Îi scriu lui Joy, spunându-i cât sunt de bucuroasă și de încântată. O întreb dacă are nevoie de ceva și când aş putea să o vizitez. Lipesc plicul și mă las pe spătarul scaunului, gândindu-mă

ce să-i scriu lui May. De curând am împlinit patruzeci și trei de ani. Am avut parte de multe zile groaznice, am trăit multe suferințe, și m-am schimbat mult în timpul ăsta, dar acum o să fiu bunică. Las cuvântul acesta să mă pătrundă și să-mi umple inima. Bunică! Zâmbesc în sinea mea, iar apoi pun stiloul pe hârtie.

Dragă May,

O să devin *yen-yen*. Asta înseamnă că și tu o să fii *yen-yen*. Măine o să mă duc prin magazine să văd ce pot găsi să-i trimit lui Joy ca să se pregătească. O să încerc să cumpăr niște lapte praf ca cel pe care i l-am dat lui Joy când s-a născut, și poate reușești să-i trimiți și tu direct, împreună cu un termometru pentru bebeluși, ace pentru scutece și biberoane.

Va înțelege May ce-i spun? Chiar și după ce Joy s-a măritat, o parte din mine a crezut că în cele din urmă își va da seama ce greșeală a făcut și va vrea să se întoarcă acasă. Acum n-o să mai plece niciodată, ceea ce înseamnă că nici eu nu mai pot pleca. Fata mea e aici. Nepotul meu se va naște aici în toamnă. De acum înainte, tovarășii mei de companie vor fi oamenii din casa asta. Pentru prima oară de când am venit, perspectiva de a-mi petrece restul vieții în China nu pare chiar așa de rea.

Împăturesc scrisoarea și o bag într-un plic. Îmi dreg vocea, iar chiriașii ridică ochii spre mine.

— Fata mea e însărcinată. O să fiu bunică.

Primesc cu inima deschisă felicitările și urările lor de bine. Sunt foarte fericită.

A doua zi mă duc la secția de poliție. După o așteptare lungă, sunt condusă în biroul inspectorului Wu.

— Nu astăzi era întâlnirea noastră obișnuită, spune el când dă cu ochii de mine.

— Știu, dar sper să mă puteți ajuta. Aș dori să-i fac o vizită fetei mele.

Se leagănă cu scaunul.

— A, da, fata despre care ai omis să-mi spui când ai ajuns prima oară în Shanghai.

— V-am mai spus și înainte că îmi pare rău pentru asta, dar nu știam unde e, așa că nu aveam ce să raportez.

— Iar acum vrei s-o vezi. Din nefericire pentru tine, guvernul nu eliberează acum permise de călătorie pentru zonele rurale.

— Și dacă mă duc la Comisia pentru Afacerile Chinezilor de Peste Hotare? Mi-ai spus mai demult că, în calitate de chinez de peste hotare, pot călători oriunde doresc.

Ridică din mâini.

— Lucrurile se mai schimbă.

— Fata mea așteaptă un copil...

— Felicitări. Sper să aveți parte de un nepot.

Deja îl știu pe omul acesta de ceva timp. A fost promovât de la inspector clasa a treia la inspector clasa a doua. S-a mai îmbunătățit un pic de când l-am cunoscut prima oară, dar tot mai urmează regulile ca la carte. N-ar primi niciodată mită, și ar avea el grijă să fiu pedepsită dacă aș oferi-o. Prin urmare, când îi pun întrebarea, știe că mă aștept la un răspuns concret.

— Ce trebuie să fac ca să obțin un permis de călătorie?

— Mergi la comitetul duminical de sector. Dacă îți dau o aprobare în scris, s-ar putea să te pot ajuta. Dar, tovarășă, ascultă ce-ți spun: *S-ar putea.*

În ciuda avertismentului său, părăsesc secția de poliție simțindu-mă optimistă. Bucătarul este șeful casei noastre și o persoană influentă în comitetul de sector. Va avea el grijă să obțin o recomandare pozitivă.

Doar că nu iese deloc așa. Fostele dansatoare mă acuză că aș fi capitalistă.

— Ține în cameră dovezi ale trecutului ei decadent, le spune una dintre ele vecinilor noștri. Aduce acasă postere cu ea și cu sora ei de pe vremuri.

— Chiar și bucățele mici, un ochi sau un deget, adaugă colega ei de cameră.

Asta mă umple de teamă, pentru că înseamnă că au intrat în camera mea când nu eram acasă. Ce altceva or mai fi găsit?

— Poartă haine dinaintea Eliberării. Asta vine din partea cizmarului. Și le pune când îl învață engleza pe unul dintre chiriașii noștri!

— Și ascunde mâncare, se amestecă și văduva. O împarte cu noi doar când îi convine.

După mine, n-am făcut nimic rău. La urma urmei, dezlipirea posterelor de pe pereți face parte din îndatoririle mele, port hainele mele vechi ca să nu irotesc nimic, îl învăț pe Dun engleza pentru că mi-a cerut-o și împart mâncarea cu ei ca să fiu o tovarășă bună. Am auzit de unii oameni care ripostează când sunt criticați, considerând că sunt nevinovați și că au dreptate din punct de vedere moral, etic sau politic, și vreau să mă apăr și eu, dar asta nu m-ar ajuta cu nimic să-mi obțin permisul de călătorie ca să-mi pot vizita fiica.

Ghidându-mă după sloganul „Indulgență pentru cei care mărturisesc“, mă grăbesc să-mi mărturisesc toate păcatele:

— Am trăit într-o țară imperialistă, sunt prea obișnuită cu obiceiurile slabe, occidentale, iar familia mea a fost rea.

Asta pare cât de cât să-i mulțumească, dar sunt sigură că voi fi acuzată din nou. Oricâte griji mi-aș face pentru Joy, sunt recunoscătoare că e la țară, unde oamenii o plac pentru cine e și nu o privesc cu suspiciune din pricina locului din care provine.

Cum era de așteptat, toate astea sunt raportate inspectorului Wu.

— Acum nu mai ai nicio șansă să primești permisul de călătorie, mă anunță el când mă duc să-l văd. Ai răbdare. Poartă-te cum trebuie, și poate reușești să obții unul la timp pentru nașterea nepotului tău.

Sunt extrem de mâhnită, dar ce pot să fac?

A fost o prostie din partea mea să păstrez o cutie sub pat cu rămășițele posterelor cu mine și May dezlipite de pe ziduri, și trebuie să scap de ele într-un fel care să nu atragă și mai multă atenție asupra mea.

Pe vremuri, când Joy era mică, obișnuiam să tricotez și să cos pentru ea, iar acum mi-a venit ideea să fac pantofi de casă pentru ea și familia ei, un lucru care le va dovedi și chiriașilor care

s-au plâns de mine că, de fapt, adunând hârtia asta anume, nu încercam decât să fiu o socialistă bună și cumpătată și că sunt alături de tovarășii noștri din comune. Am doi prieteni în casă, așa că mă hotărăsc să le cer ajutorul. Duminica următoare îl abordez mai întâi pe Dun. Am ajuns să mă bazez pe el în multe privințe, iar el se arată, ca întotdeauna, fericit să mă vadă la ușa lui.

— Noi noi ne simțim bine împreună, încep eu. Mi-ai arătat toate locurile în care pot să merg pentru gusturile trecutului.

Și chiar așa a făcut. M-a dus la ultima cafenea din oraș deținută de Ruși Albi care mai servește borș, la o prăvălioară de unde am cumpărat smântână, ca să fac unt, și la un târg de unde am luat forme pentru copt pâine, ca să-mi fac singură pâine pentru prăjit.

— îmi place să-mi petrec timpul cu tine, spune el. Mi-ar plăcea să facem mai multe lucruri împreună, dacă vrei.

— Mi-ar plăcea tare mult, îi spun eu.

Apoi îi spun despre ideea mea.

— Perfect! spune Dun. Dar știi să faci pantofi?

— Nu, dar știe Bucătarul.

Cu toate că Bucătarul n-a ridicat un deget când eram atacată de comitetul de sector, sunt sigură că ține foarte mult la mine. Ba chiar, dacă stau bine să mă gândesc, e posibil să fi permis să se dea glas criticilor la adresa mea pentru a nu fi atacată mai târziu într-o manieră mai aspră sau chiar mai periculoasă. Poate că Bucătarul se gândea dinainte la nașterea copilului. La urma urmei, câte permise de călătorie poate omul să obțină?

Mă duc în camera mea, scot cutia de sub pat, după care cobor împreună cu Dun la bucătărie. Fiind duminică după-amiaza, cei mai mulți dintre chiriași au ieșit să admire vitrinele magazinelor, să-și viziteze rudele și prietenii sau să se plimbe prin cartierul Bund, dar Bucătarul, prea bătrân și șubrezit pentru excursii, e acasă.

îmi aruncă un zâmbet fără dinți și se ridică să pună pe foc apa de ceai pentru Domnișorica.

— Domn' director, îi zic eu, vorbindu-i pe un ton formal, când eram mică obișnuiai să faci tălpi pentru pantofi chiar aici,

— Dacă-mi aduc aminte? *Aiya!* îmi amintesc ce se mai su-păra mama ta pe mine. Nu-i plăcea să fac mizerie. Spunea că îmi dă ea o pereche de pantofi de-ai stăpânului, numai să nu mai amestec pastă de orez în bucătărie...

— Crezi c-ai putea să ne arăți și nouă cum să facem tălpi? Aș vrea să fac pantofi ca să-i trimit lui Joy pentru ea și copiii din familia ei. Cei mai mulți dintre ei n-au nici măcar o pereche de încălțări.

Deschid cutia și vărs pe masă rămășițele afișelor cu mine și May.

Bucătarul îmi mai zâmbește o dată cu gura lui fără dinți.

— Bine gândit, Domnișorico, bine gândit.

Se ridică și prepară o pastă din orez. După care ne arată mie și lui Dun, într-un proces de durată, cum să lipim rând pe rând colile de hârtie. Ca ultim pas, pe talpă trebuie cusută o bucată de pânză, dar asta o voi face mai târziu, în camera mea. Ar trebui să fie o muncă destul de anostă, dar la noi devine un fel de joacă în timp ce încercăm să ghicim care ochi, urechi și degete îi aparțin lui May, și care mie. Lui Dun îi place mai ales să adune bucățelele cu mine și să facă grămăjoare cu ele, ceea ce mă bucură nespus.

— Colectorii de hârtie de pe vremea feudală ar fi fost foarte supărați să te vadă făcând așa ceva, spune Dun.

Stau cu ochii pe degetele lui în timp ce mai culege un nas de-al meu, îl unge cu lipici și-l aplică pe talpa pe care o face pentru Jie Jie, cea mai mare dintre surorile lui Tao.

Zâmbesc și dau din cap. Nu se poate abține. Tare se mai poartă ca un profesor.

— Ce anume? întreb eu. Să fac pantofi sau să folosesc bucățelele astea ciudate de hârtie?

— Amândouă, răspunde el. Păi, arată respect tălpile de hârtie pentru hârtia scrisă? Deloc! N-ar trebui să calci niciodată pe hârtia scrisă.

— Dar nu toate astea sunt hârtii scrise, subliniez eu.

Ceea ce-i adevărat. Cu toate că mai scrie câte ceva pe fâșiile cu May și cu mine, pe posterele cu fete frumoase se scria mai mult în partea de jos sau pe lateral.

— Și totuși, întreaga coală de hârtie era o reclamă, răspunde Dun. în vremurile vechi, treaba asta ar fi fost considerată o lipsă de respect intenționată. Viața noastră ar fi fost scurtată cu cinci ani...

— Cu zece, îl corectează Bucătarul.

— Pentru că am ajunge la închisoare? întreb eu.

— Nimic atât de simplu, îmi răspunde Dun. Poate ai fi lovită de trăsnet. Poate c-ar începe să-ți curgă ochii, ai orbi sau te-ai naște oarbă în viața următoare...

— Mi-aduc aminte de-o femeie din satul meu care-și ascundea monede în șosete, spune Bucătarul. Monedele aveau cuvinte pe ele. S-a împiedicat, a căzut într-o fântână și-a murit.

— Și eu îmi amintesc de ceva ce m-a prevenit mama când eram copil, adaugă Dun. Mi-a spus: „Dacă folosești hârtie scrisă ca să aprinzi focul, atunci te vor paște zece osânde în lumea de apoi și vei avea parte de fii buboși.“

— în calitate de colectoare de hârtie, atunci s-ar putea să mă aștepte o răsplată impresionantă, le spun eu.

Dun încuviințează.

— Mama spunea mereu că cei care cutreieră străzile adunând hârtie scrisă, punând-o deoparte, ținând ritualuri de ardere și apoi dându-i drumul în apele mării, vor fi răsplătiți înmiiit, vor primi doisprezece ani în plus de viață și vor fi respectați și plini de bogății. Copiii, nepoții și strănepoții lor vor fi de asemeni neprihăniți și filiali.

Aplic mai multe știfturi de hârtie peste ceea ce presupun că va fi arcada pantofului pentru Joy.

— Tot ce fac este să dezlipesc hârtie de pe ziduri și să curăț ganguri, recunosc eu. Poate că nu am reverență pentru hârtia scrisă. Chiar și așa, cred că ce facem acum e un lucru bun. Joy s-ar putea să nu știe niciodată ce sunt straturile astea, dar sper să simtă dragostea mea.

Muncim în tovărășie ceva vreme, până ce Dun izbucnește:

— Am o idee! Pentru ce e hârtia? Pentru publicitate, desigur, spune el, plimbându-și mâna peste masa pe care zac grămăjoare de ochi, guri, nasuri, degete și urechi. Și pentru mai ce?

— Putem s-o ardem, ca să ne încălzim, propune Bucătarul pe un ton nehotărât. Putem să dormim sub ea. Sau pe ea.

E comunist până-n măduva oaselor, nu glumă.

— Poți s-o mănânci, dacă ești destul de hămesit... îi dă el înainte.

— Poți s-o folosești ca să faci țigări, sare și Dun, după care se întoarce spre mine cu un aer întrebător.

— Pentru cărți, spun eu nesigură. Să faci Biblii. Să tipărești bani.

Încă nu sunt sigură unde vrea să ajungă cu asta.

— Dar care e cel mai important lucru? Întrebă el. Până la urmă, de ce am avea reverență pentru cuvântul scris? Pentru că însăși cuvintele au reverență. Ceea ce m-a învățat mama m-a făcut să-mi doresc să citesc cărți, să devin profesor și să-i învăț și pe alții să iubească la rândul lor cuvântul scris. Pentru mama, cuvintele erau magice...

— Ca rugăciunile care erau scrise și apoi îngropate, spun eu. Mama mea credea că acesta e cel mai bun mod de a comunica cu zeii ei. Bineînțeles, la misiune am învățat că gândirea asta nu era decât o altă formă de idolatrie.

— Tare o mai întristai pe mama ta când mergeai la oamenii aceia, îmi amintește Bucătarul.

Așa este. Vizitele mele la Misiunea Metodistă îi mâhneau pe mama și pe tata, dar eu mă duceam și-așa. M-au învățat limba engleză și bunele maniere, dar, mai presus de toate, am descoperit credința. Nu regret lucrul acesta nicio clipă.

Dun își strânge mâna într-un pumn slab și și-o lovește ușurel de buze, gândindu-se.

— Dar nu sunteți de părere că se mai crede *încă* în valoarea cuvântului scris? Mai scriem și-acum „pace“, „belșug“ și „fericire“ pe hârtia roșie pe care-o agățăm de uși de Anul Nou. Pearl, tu ai spus că sperai ca Joy să simtă dragostea pe care i-o porți, dar ce-ar fi dacă i-ai scrie asta și i-ai lipi hârtia în pantofi?

— Cu ce folos? N-ar ști că e acolo.

— Dar ai ști tu, spune Dun, după care se ridică, deschide un sertar și scoate hârtie și pixuri cu pastă, ca scrisul să nu se mânjească la contact cu umezeala. Hai să le trimitem mesajele tuturor

celor pentru care facem pantofi. Ai spus că pantofii la care lucrez eu sunt pentru cumnata cea mai în vârstă a lui Joy, o fată de vreo paisprezece, cincisprezece ani. Începe să scrie, citindu-și mesajul cu voce tare: „Ești foarte drăguță. Sper să te măriți și să ai o viață frumoasă.“

Cum Bucătarul nu știe să scrie, îl ajut eu cu biletul lui. Apoi scriu un mesaj secret pentru Joy și-l lipesc în mijlocul tălpii. Simt căldura privirii lui Dun în timp ce-mi acopăr rapid cuvintele cu o pereche de ochi de-ai mei.

Joy *Lansând un Sputnik*

Am pregătit totul cum am putut mai bine: mi-am repetat cererea. Am făcut desene și mostre cu amestecuri de pigmenti. Mi-am spălat părul și mi-am pus haine curate. Mi-aș dori să pot merge la sala de consiliu să vorbesc cu cadrele satului despre ideea mea chiar acum, cât e încă răcoare afară și mai sunt curată, dar nu se poate. Îmi împachetez desaga, după care mă alătur soțului meu și familiei lui care ies din casă și o iau pe deal în jos. A venit din nou vara. Vremea e deja fierbinte ca o supă pe foc, iar aerul greu, încețosat. Încerc să alung cu mâna țânțarii care mi bâzâie în jurul capului și-mi aterizează pe brațe, dar la ce folos? N-aș reuși niciodată să-i omor pe toți.

Ceilalți își continuă drumul pe potecă spre locul lor de muncă, iar eu trec pe la vilă să o iau pe Kumei. Yong, slavă Domnului, nu vine cu noi. După ce liderul de brigadă Lai a făcut atâta tam-tam în fața întregii comune, i-a confiscat legăturile lui Yong și le-a atârnat în fața vilei, unde flutură în vânt ca niște panglici. I-a luat și pantofii speciali pentru picioare legate - toți micuți, în culori strălucitoare și cu broderie fină - și i-a bătut în cuie de poarta principală, unde se decolorează de la soare și ploaie. Acum, Yong este nevoită să se târască de-a bușilea ca să ajungă dintr-o cameră într-alta. Viața bună în comună nu e bună pentru toată lumea, ceea ce m-a ajutat să mă concentrez mai bine asupra planului meu.

Kumei nu are prea multe de spus în dimineața asta în timp ce mergem împreună, iar eu sunt prea nervoasă gândindu-mă la ce trebuie să fac, pentru a mai pălăvrăgi despre nimicuri. Ajungem la locul de muncă și ne despărțim. Acum câteva săptămâni, când liderul de brigadă Lai a anunțat că întreaga comună va construi

ceva împreună, am sperat că avea să fie o cantină cum se cuvine. În schimb, ne-a ordonat să construim un drum de la locul în care oprește autobuzul, la câțiva kilometri de aici, până în centrul comunei. Smulsul buruienilor, afânarea brazdelor și îndepărtarea dăunătoarelor care atacă recoltele au fost abandonate ca să scoatem bolovani, să cărăm pământul cu lopata și să-l ta- săm. Toată munca asta o facem manual, și încă ne descurcăm cu rații reduse, așa că soarele mă ametește, iar umerii, spatele și picioarele îmi obosesc rapid. Sunt mai norocoasă ca alții. Fiind gravidă, primesc mâncare în plus. Din fericire, am trecut peste perioada cea mai rea de grețuri matinale și acum nu mai irosec atâta mâncare. Pântecul mi se mărește încet, dar nu se observă prea tare pe sub bluza largă din bumbac. Dar toată lumea știe tot ce se petrece în comună, așa că primesc destule sfaturi.

— Să nu mergi la spectacole de magie, îmi recomandă o femeie de lângă mine în timp ce se luptă să ridice un coș cu pământ, pentru că dacă te prinzi de vreunul dintre trucurile lui, de rușine o să-ți faci vrăji.

— Să nu te cațeri în pomi fructiferi, mă sfătuiește alta, pentru că altfel n-o să mai dea roade la anul.

Și o țin tot așa. N-ar trebui să mă cert cu nimeni (dar ar trebui să accept criticile), să plec în călătorii (ceea ce oricum nu pot să fac de vreme ce nu am pașaport intern), sau să calc în găinațuri de găscă (asta încercam să evit și înainte să rămân însărcinată).

Un fluierat anunță pauza de prânz. În timp ce ceilalți săteni formează o coadă pentru a-și primi orezul și legumele servite pe marginea noului drum, îmi apuc în grabă desaga și pornesc spre sala de consiliu. Cât de diferit pare totul față de cum era când am ajuns pentru prima oară aici, cu doi ani în urmă. Porumbul de anul ăsta ar trebui să-mi ajungă până la umeri, răspândind o aromă caldă și frumos mirositoare, dar nu văd decât tulpini scunde, cioturoase și neregulate, de parcă recolta ar fi lovită de râie. Motivele sunt simple și strâns legate.

Mai întâi, deși oamenii de știință au anunțat că vrăbiile mă-nâncă mai mult insecte decât semințe, președintele Mao a insistat că omorâm în continuare păsările. Acum, singurele vietăți care se îngrașă pe aici sunt roiurile de lăcuste și alte insecte care

se îndoapă după pofta inimii din câmpurile noastre. În al doilea rând, însămânțarea în răsaduri apropiate. Când vreunul dintre fermierii care au crescut în regiunea asta îl întreabă pe liderul de brigadă Lai care este rostul acestei practici, el spune: Aveți încredere în comuna populară. În al treilea rând, când încercăm să aflăm ce a promis statului anul acesta, ne răspunde: Vom preda de zece ori mai mult decât recolta normală! Și de-aici ni se trage teama. Cum am putea noi să furnizăm atât de multe grâne când recolta a scăzut, în loc să crească? Dacă renunțăm la recolta noastră ca să onorăm „exagerările și vorbele goale“ ale liderului de brigadă, atunci iama asta va fi mult mai grea decât cealaltă. Ca să ne protejăm, am lăsat intenționat cât de mult am putut în și pe pământ când am cules recoltele timpurii, în caz că va trebui să ne bazăm pe culesul rămășițelor de pe câmpuri ca să avem ceva de mâncare iama asta.

Ajung în centrul comunei. Trag aer în piept ca să mă liniștesc și să-mi insuflu curaj. Apoi mășăluiesc cu hotărâre spre sala de consiliu din clădirea din cărămidă. Un paznic stă în fața ușii.

— Pot să-l văd pe liderul de brigadă Lai?

— De ce? mă întreabă paznicul, un țăran tânăr din satul Iazul Lunii.

— Aș vrea să-i prezint ceva liderului de brigadă, cât și secretarului de partid Feng și onorabilele sale soții.

Nu i-am răspuns la întrebare, doar mi-am dezvoltat cererea.

Mușchii maxilarului i se încordează. Dă-i unui om amărât un dram de putere și-o să te pomenești că-ți aruncă în cap o tonă de cărămizi. Începe să țipe la mine. Când se mai calmează, îmi reînnoiesc cererea. Devine și mai furios. Liderul de brigadă Lai vine la ușă. Un șervet de pânză îi iese din cămașă.

— Ce-i cu zarva asta? Nu știi că sunt la masă?

— Tovarășe lider de brigadă, vreau să lansez un Sputnik, îl anunț eu.

— Tu?

Dau din cap cu hotărâre, radiind de încredere.

— Nu, spune el.

— Vă rog, ascultați-mă, insist eu. Ideea mea va aduce oficialități importante în Comuna Populară Păpădia Numărul Opt.

Este o afirmație îndrăzneță, dar una care sper că va obține un răspuns pozitiv din partea liderului de brigadă. În Noua Chină, nimeni n-ar trebui să tânjească după glorie personală, dar recunoașterea individuală este ceva la care visează toate oficialitățile. Mă măsoară din cap până-n picioare, cântărind propunerea: e o imperialistă întoarsă la vechile moravuri, dar în același timp e și fiica unui artist faimos, pare profesionistă, are o desagă atârnată de umăr care conține... ce-o conține?

— Lasă-mă să-mi termin masa, spune el, după ce-a luat decizia.

Îi ordonă paznicului să-i cheme pe secretarul de partid Feng Jin și pe Sung-ling.

— Spune-le să vină încoace într-un sfert de oră. După care, spre mine: Așteaptă aici.

După aceea, liderul de brigadă închide ușa și se întoarce la masă.

Un sfert de oră mai târziu, paznicul ne conduce pe toți trei în sala de mese privată din clădire. Mirosul de mâncare, de carne mai ales, este deopotrivă ademenitor și chinuitor. Mă uit la Sung-ling. Urmând sfatul lui Kumei, Sung-ling și cu mine am devenit prietene. Când Sung-ling îmi spune că bebelușului ei îi place să dea din picioare în burtă, eu îi spun că al meu dă și mai abitar. Când îi spun că o să am un fiu, ea mă anunță că o să nască băieți gemeni. Am muncit din greu să leg prietenia asta, pentru că am nevoie de ajutorul lui Sung-ling. Dar acum, când mă uit la ea, stau să mă întreb dacă poate să mă ajute cu ceva. Când am cunoscut-o eu era durdulie. Acum e însărcinată și slăbește pe zi ce trece. Ca oficiali ai satului, ea și soțul ei ar trebui să se bucure de aceleași beneficii ca liderul de brigadă. Dar ei s-au hotărât să mănânce în continuare cu noi restul, în cantină. Liderul de brigadă le face semn să se așeze. Ca orice solicitant, eu trebuie să stau în picioare în fața lor.

— Bun, spune liderul de brigadă Lai, pe un ton aspru. Ce anume vrei?

— Ar trebui să lansăm un Sputnik, să realizăm o pictură murală în care să arătăm cât suntem de mândri de noul nostru drum, încep eu.

Se holbează la mine, convingși că asta nu e tot.

— Președintele Mao spune că picturile murale îi pot învăța pe oameni. Sunt mărturiile vizibile a ceea ce ar trebui sau nu să facă.

— N-o să avem bani ca să cumpărăm provizii, spune liderul de brigadă Lai.

Ce răspuns curios. S-o aștepta oare la mită?

— Nu-i nimic, pentru că o să ne facem singuri pigmentii, spun eu, deschizând desaga și scoțând borcănașele de vopsele. Galbenul ăsta l-am făcut folosind florile galbene din salcâmul japonez din curtea principală. Roșul ăsta provine din solul roșu de pe dealuri. Negrul l-am făcut din funinginea rămasă din cup-toarele de topit. Pentru alb putem folosi var. Am făcut albastru și mov din flori. Verdele e ușor. Am înmuiat câteva frunze de ceai ca să extrag culoarea.

Sung-ling zâmbește apreciativ.

— Folosești ce se găsește în jurul nostru.

Dar nu pentru că am îmbrățișat cine știe ce lecție comunistă, ci, mai degrabă, pentru că așa am fost învățată în Cartierul Chinezesc de o mamă cumpătată și un tată practic: să nu irosesc nimic și să mă folosesc de lucrurile pe care alții le consideră lipsite de importanță.

— Da, da, dar care e subiectul? Întrebă liderul de brigadă Lai. Tovarășa asta are multe pete negre la dosar. Cum putem să avem încredere că nu va picta ceva reacționar?

— Vreau să arăt gloria Comunei Populare Păpădia Numărul Opt. Uitați, lăsați-mă să vă arăt, spun eu, întinzându-le desenele mele. Aici se vede recolta noastră minunată și drumul care duce drept la ea. Și vreau să vă fac și dumneavoastră portretul, tovarășe lider de brigadă. Visurile noastre socialiste nu s-ar îndeplini fără conducerea dumneavoastră.

Liderul de brigadă se împăunează, dar secretarul de partid a trăit în Dragonul Verde întreaga viață. Știe cum merg treburile.

— În familia ta, Tao e artistul, remarcă el. El de ce n-a venit aici?

Pe scurt, răspunsul ar fi pentru că nu știe ce fac. Am lucrat de una singură, furișându-mă la Pavilionul Milosteniei când ar fi

trebuit să spăl rufe la râu sau să mă ocup de alte treburi. Vestea mea că sunt însărcinată nu a adus cu sine schimbarea de atitudine la care mă așteptam. Acum, că aștept un copil, un băiat, după cum sperăm cu toții, prezint un interes pentru soțul și socrii mei, dar, în același timp, de când cu ședința lui Yong de umilire publică, s-au ferit de mine. Oscilează între controlul pe care vor să-l exercite asupra mea și a copilului și o neîncredere absolută. Dar m-am gândit la asta și știu ce să-i răspund.

— Soțul meu mi-a cerut să vin aici. Dintre noi doi, el e artistul mai bun, dar și un muncitor mai destoinic. De aceea el contruiește drumul, iar eu am venit în fața dumneavoastră.

Cei trei dau din cap aprobator, dar cum va reacționa Tao la ceea ce-am spus despre el? Mi-aș dori ca el să mă privească ca pe o soție bună, care îl susține. Poate că se va întâmpla și asta, și poate că va accepta meritele pentru pictura murală, mai ales dacă bănuiește că vestea va ajunge și la urechile unor persoane mai importante decât cele din camera asta. O, ce gânduri pline de amărăciune.

— Dar unde s-ar face pictura? Întreabă liderul de brigadă Lai.

— Un singur loc e potrivit, răspund eu. Exteriorul acestei clădiri. Aveți patru pereți care de-acum înainte vor preamări comuna noastră.

— Gândiți-vă la efectul pe care l-ar avea asupra membrilor comunei, spune Sung-ling pe un ton nesigur. O să treacă în fiecare zi pe lângă el când vin să mănânce, când trec pe la clinică sau își lasă copiii la școală...

— Nu numai pentru oamenii din comună! o întrerup eu. Toată lumea din țară va veni să-l vadă! Vor păși pe noul nostru drum și vor veni să vadă ce treabă bună au făcut oficialii noștri.

Ce fețe fac! La un moment dat, îi respectam și-i veneram. Acum, îi văd ca pe niște clovni, chiar și pe Sung-ling, așa-zisa mea prietenă.

— Lansarea unui Sputnik este un program foarte precis, remarcă secretarul de partid Feng Jin, cel mai prudent dintre cei trei. Douăzeci și patru de ore nu este un interval prea mare pentru un asemenea volum de muncă. Vrem să lansăm un Sputnik, continuă el, uitându-se nesigur la ceilalți, nu un car cu boi.

Nu e nevoie să ne spună lucrul ăsta. Toată lumea din cameră știe cât de inutile au fost proiectele Sputnik: să construiești o fântână în douăzeci și patru de ore doar ca să o vezi cum se prăbușește la prima ploaie sau să coși pantaloni pentru toți cei din comună în douăzeci și patru de ore doar ca să te pomenești cu pantaloni cu un crac de-un fel și unul de alt fel.

După ce i s-au reamintit potențialele capcane, liderul de brigadă Lai adaugă o nouă grijă la listă.

— ăsta nu poate fi un proiect individual. Gândirea sau acțiunile individuale nu-și au locul în Noua Societate.

Nu zâmbesc, deși îmi vine s-o fac, pentru că discuția merge exact așa cum mă așteptam.

— De-asta am venit la dumneavoastră, le spun eu. Să lansezi un Sputnik înseamnă să improvizezi cu materialele pe care le ai la îndemână, dar e nevoie și de mână de lucru. Vă cer cu tot respectul să alocați o echipă pentru proiect. Propun să lansăm patru Sputnikuri, unul pentru fiecare parte a clădirii.

— Asta înseamnă patru zile! strigă surprins Liderul de Brigadă. Și tu ești gravidă. Partidul spune că femeile gravide trebuie să primească muncă ușoară.

Ce glumă! Chiar are impresia că să faci o pictură murală este mai greu decât să construiești un drum sub soarele dogoritor? Are impresia că este mai rău decât să ți se umfle umerii de la căratul cobilițelor cu găleți grele de bolovani și pământ în încercarea de a recrea natura pe stomacul aproape gol? Am trecut foarte repede de la optimism la decepție. Tigrul sare cu capul înainte, dar de data asta știe ce face.

— Zi și noapte, noi facem revoluție! strig eu. Vom lucra mai mult de patru zile dacă e nevoie! Vrem să onorăm oficialitățile comunei noastre!

— Ești sigură că n-o să ne coste nimic?

Întrebarea asta vine din partea liderului de brigadă, care doar-mă în vilă și mănâncă mese îmbelșugate de unul singur.

— Chiar dacă ar fi să cumpăr câteva materiale, spun eu, nu vor depăși doi yuani. Doar știți: „Mai mult, mai rapid, mai bun, mai ieftin!“

Liderul de brigadă rânjește. Deja se vede primind elogiul pentru realizările lui, așa cum se întâmplă cu posterele președintelui Mao din întreaga țară, pentru mai puțin de un dolar.

Patru ziduri, patru Sputnikuri. Vom realiza câte o pictură murală în fiecare zi de marți din luna iulie ca să terminăm cei patru pereți ai sălii de consiliu.

— Tovarășa mea nevastă a fost de mare ajutor cu planurile pentru Sputnikul meu, le spune Tao lui Kumei, Sung-ling și restul echipei care ne-a fost repartizate.

Zâmbește, arătându-și dinții mari și albi, și toată lumea îi răspunde cu un zâmbet. Cum era de așteptat, crede că este proiectul lui și preia controlul asupra întregii planificări. Schițează câteva idei noi care respectă cele cinci teme acceptate pentru picturile murale: frumusețea naturală a patriei, progresele științifice, producția și cunoștințele tehnice, copiii, care promovează creșterea populației și familiile fericite. Toată lumea e încântată de ele, numai Sung-ling nu.

— Astea sunt imagini festive, spune ea, dar nu asta a aprobat comitetul.

Îmi aruncă o privire întrebătoare. Nu știe ea prea multe despre artă, dar s-ar părea că poate să facă diferența între desenele lui Tao și cele făcute de mine. Adopt o expresie cât mai diplomată. Oi fi eu o tovarășă cu un trecut dubios, dar înainte de toate sunt soție. Sung-ling înțelege asta. La urma urmei, cu toate că este, la rândul ei și pe propriile merite, o oficialitate, soțul ei rămâne secretarul de partid. Mao poate să spună că femeile susțin jumătate din bolta cerească, dar este jumătatea mai mică. Și totuși, Tao trebuie să fie atent ce face. Într-o încercare de a-și arăta spiritul socialist, împarte binevoitor pereții între noi doi. Vom avea fiecare la dispoziție un zid mic și unul lung pe care să le pictăm cum dorim.

În primul interval de douăzeci și patru de ore, pictăm primul dintre pereții lui Tao. Orele din timpul zilei sunt groaznice. Praful se ridică în rotocoale din pământul pârjolit. Arșița este neîndurătoare. Parcă am munci în interiorul unui cuptor de cărămidă, dar măcar nu construim drumul. Lucrăm cu oameni

lipsiți aproape cu desăvârșire de simțul perspectivei, al umbrelor sau al dimensiunilor. Nu-i nimic, pentru că Marele Salt înainte a pierdut și sensibilitățile acestea. În pictura murală creată de Tao, pescarii vâslesc pe mare în coji de alune de mărimea șampanelor (pentru a arăta cât de mari sunt alunele în Noua Societate) și strâng plase imense în care se zbat mulțimi de pești gigantici.

— Grăbiți-vă, grăbiți-vă, țipă Tao la noi. Nu putem să rămânem în urmă. Nu mai avem decât patru ore!

Nu știam că este atât de ambițios.

Săptămâna următoare, îndrum echipa să picteze un iaz pe zidul meu mai mic. La suprafața apei, în centrul picturii murale, se găsește o floare imensă de lotus. Nimeni nu poate să se plângă în legătură cu dimensiunea, care e numai potrivită pentru exagerările Marelui Salt înainte. Floarea de lotus simbolizează puritatea, pentru că, deși se ridică din nămol, pare imaculată. Cu toate acestea, eu o pictez vătămată și mânjită de pământ. Chang E, zeița lunii, zboară deasupra ei și privește în jos cu lacrimi în ochi. Când lumea mă întrebă de ce plânge, le explic că lacrimile ei de fericire umplu iazul și curăță floarea de lotus. În sufletul meu, cred că plânge pentru poporul chinez.

Sunt însărcinată, trăiesc într-un loc deprimant și încerc să mă descurc cât pot de bine în situația asta nefericită, sperând că munca împreună va schimba cât de cât relația dintre mine și Tao. Nu este o idee prea realistă, știu, dar nici visurile lui Tao nu sunt. Privește pictura murală ca pe o modalitate de a părăsi comuna, de a ajunge în Beijing sau Shanghai.

— Oamenii o să vrea să-l cunoască pe artist, le spune fetelor drăguțe care se adună în jurul lui când pictează. Nu toată lumea o să vină aici. Va trebui să mă duc eu la ei.

Flirtează cu ele, dar pe mine mă tratează cu o răceală crescândă - ca pe o femeie cu pete negre la dosar care se întâmplă să fie mama pruncului său nenăscut. Încerc să mă prefac că nu-mi pasă.

În timpul celei de-a treia săptămâni, Tao pictează partea lui mai mare din zidul sălii de consiliu. Subiectul este unul pe care ne-am dori cu toții să-l vedem aieva: câmpuri de orez ce se

întind în zare, copiii grăsuți cocoțați pe scări pentru a ajunge la spicele de grâu și bebeluși așezați lângă roșii mai mari ca ei. Tao face treabă bună cu portretul liderului de brigadă, plasându-l în mijlocul tabloului acestuia de fericire.

O săptămână mai târziu, inspirat de proiectul nostru, liderul de brigadă Lai se hotărăște să mai lanseze un Sputnik. În noaptea cu lună plină, în vreme ce unii dintre noi pictăm ultimul zid - tabloul meu restul comunei muncește la drum, încercând să ajungă la sala de consiliu până la ivirea zorilor.

Oamenii spun că pictura și poezia sunt strâns legate între ele. Vreau ca pictura mea murală să fie de sine stătătoare, și totuși să fie interpretată diferit de fiecare spectator în parte. M-am tot gândit la ceva ce mi-a spus Z.G. o dată: „Oamenii sunt modelați de pământul și apa care-i înconjoară.“ Vreau ca pictura mea să reflecte ideea aceasta. Conturez cu negru figura centrală și apoi îl rog pe soțul meu să o umple: Președintele Mao văzut ca un zeu ce tronează deasupra pământului și a poporului, rupt de mase, provocând natura însăși. Asta este critica mea secretă, dar sunt sigură că liderul de brigadă, secretarul de partid și ceilalți membri ai comunei nu vor vedea dincolo de aparențe. Numesc grupuri de câte doi-trei oameni să lucreze la cer și la fundal, unde figuri plămădite din lutul roșu al națiunii, pentru a fi modelate în țărani supuși, se ridică din pământul Chinei. Îi dau lui Kumei sarcina importantă de a conduce echipa însărcinată cu realizarea mai multor ridichi enorme, care, din nou, îmi vor face pictura să se remarcă în ochii membrilor comunei ca o operă de artă închinată Marelui Salt înainte. Nave spațiale din știuleți de porumb pline cu bebeluși astronauți rătăcitori - un așa-zis tribut pentru progresele tehnice și agricole menite pentru oamenii din Comuna Populară Păpădia Numărul Opt, care n-au văzut niciodată un avion, darămite o navă spațială ca Sputnik - zboară pe cer.

În noaptea aia, luna plină luminează câmpurile în jurul nostru. Drumul se apropie din ce în ce mai mult. Soacra mea ne mai aduce vopsea roșie făcută în grabă din pământ. Roșul nu e niciodată prea mult, și pare să strălucească în lumina lunii.

Pe partea stângă a picturii murale, fac un copac cu ramurile întinse în formă de cruce. În împletitura scoarței atârnă un Isus abstract, cu capul plecat, o tușă de verde reprezentând coroana de spini. La dreapta, pictez un alt copac, ca întregul tablou să fie încadrat de ramuri, rădăcini și frunze. O bufniță se odihnește pe o cracă de sus, cu un ochi închis.

Care este mesajul meu, în caz că mă întreabă cineva? O să spun că cei mai de seamă chinezi vin din pământul ăsta bun, în vreme ce bufnița cuprinde lumea cu privirea, oferindu-și înțelepciunea. Dar pentru mine există semnificații mai profunde despre vină, toleranță și iertare. Da, am folosit prea mult negru în contrast cu falsul roșu strălucitor din restul picturii. Da, am pictat o bufniță care vede tot și nu se lasă păcălită de nimic. Și da, am folosit imaginea lui Isus pe cruce pentru a înfățișa suferința poporului. Din câte știu, niciun misionar n-a ajuns vreodată în regiunea asta. Așa că, dacă întreabă cineva, o să spun că am pictat un zeu al copacilor.

Trăiesc cu ideea că pictura murală îmi va schimba viața ca prin magie. Nu mi-o schimbă. Niciun demnitar nu vine în Comuna Populară Păpădia Numărul Opt, liderul de brigadă Lai nu câștigă niciun premiu ca lider model, Tao mă place la fel de puțin ca înainte, iar oamenii din echipele de lucru uită rapid că i-am scăpat câteva zile de munca la drum.

Pearl

Prăjitură cu petale de trandafir

Ziua Națională a Chinei, care sărbătorește independența națiunii, are loc pe 1 octombrie. Anul acesta, în 1959, se celebrează și cea de-a zecea aniversare a Republicii Populare Chineze, așa că sărbătoarea va fi cea mai mare și mai reușită de până acum. Lumea muncește zi și noapte la înfrumusețarea Shanghaiului. Orașul răsună de zgomot de lopoți, ciocane și muzică militară. Steaguri, lampioane, becuțe colorate; clădiri, stâlpi și poduri împodobite cu ghirlande. Totul roșu, bineînțeles. În cartierul Bund se construiește o punte enormă, încadrată de copaci și răzoare de flori. Echipa mea de lucru își dublează timpul petrecut pe stradă, curățând, smulgând și adunând fiecare bucățiță de hârtie găsită.

Cu atâta entuziasm în jurul meu, mă ia valul și sunt sincer încântată și mândră de patria mea natală.

Dar, cum e vorba din popor, balanța trebuie să se încline și în partea cealaltă. De cum încep să mă simt sincer fericită să fiu în China, începem să ne confruntăm cu o criză de alimente în oraș. La mine în casă, fiecare dintre noi are dreptul la nouă kilograme de orez, câteva linguri de ulei și jumătate de cotlet de porc pe lună, ceea ce înseamnă, printre altele, că ciorovăielile din casa familiei mele se întetesc și mai mult. Încerc să țin discuțiile sub control aducând acasă la răstimpuri câte o pungă de orez sau zahăr brun, pe care le cumpăr la niște prețuri exorbitante pe piața neagră sau de la magazinul pentru Chinezii de Peste Hotare, unde pot folosi certificatele mele speciale. De la o vreme, sunt foarte recunoscătoare pentru ele.

Cu toată situația asta, îmi fac griji pentru Joy. Oare suferă și ea de aceeași criză de alimente cu care ne confruntăm în Shanghai? Îmi spun în sinea mea că nu e cazul să mă agit. Cum

ar putea membrii unei comune să rămână fără mâncare? Doar își cultivă singuri alimentele! Dar sunt mamă și sufăr cumplit, îi scriu lui Joy și o întreb cum îi merge. „Cum te simți?“ îi trimit dulciuri și fructe uscate. „Sunt pentru frații și surorile lui Tao. Ar putea să le placă.“ Dar nu primesc niciun răspuns de la fata mea. De fapt, n-am mai avut nicio veste de la ea de aproape cinci luni, de când mi-a scris ca să-mi spună că este însărcinată, îmi fac o mulțime de griji, iar temerile mă țin trează până noaptea târziu. îmi spun în sinea mea că trebuie să fie ocupată cu Tao și cu pregătirile pentru sosirea copilului. îmi spun să fiu calmă, dar numai calmă nu sunt. Trebuie să o văd. Și, ca să o văd, îmi trebuie un permis de călătorie, dar tot nu am pic de noroc la capitolul ăsta.

Mă duc acasă la Z.G. să văd dacă mă poate ajuta, dar nici măcar el nu poate obține un permis de călătorie. îi scriu lui May cât sunt de îngrijorată. îmi răspunde două săptămâni mai târziu că a primit vești de la Joy și că pare să fie bine. Mă mai liniștesc un pic, dar dorința mea de a-mi vedea copilul în perioada aceasta specială din viața ei rămâne aceeași. în săptămânile următoare, mă mai întorc de câteva ori la biroul inspectorului Wu. îi spun că tot n-am primit nicio veste de la fiica mea și-l rog din nou să-mi dea un permis de călătorie. în timpul uneia dintre vizitele mele, mă informează că nu se mai eliberează aproape deloc permise de călătorie.

— Ai zice că nu vrea nimeni să meargă la țară, spune el.

— De ce?

Inspectorul Wu nu știe. Dar, în cele din urmă, face niște cercetări, refuzând să-mi ofere detalii, și mă anunță că Joy este bine.

— Bine?

Asta mi-a spus și May, dar eu simt mama lui Joy și simt că ceva se întâmplă.

— Dacă e bine, de ce nu mi-a scris?

Nu știe ce să-mi răspundă. încep să marchez trecerea timpului în funcție de câte zile mai rămân până la nașterea copilului.

în sfârșit vine și 1 octombrie, Ziua Națională a Chinei. Este o zi superbă de toamnă și încerc să-mi imaginez cum arată fiica

mea acum că a ajuns în cea de-a opta lună de sarcină. îmi imaginez comuna sărbătorind cu pocnitori, cu un banchet mare, pe fundalul discursurilor de la Beijing ascultate la difuzoare. Apoi, pun bine imaginile acestea, undeva în sufletul meu, și mă pregătesc de sărbătoarea de aici. în urmă cu câteva luni, Z.G. m-a invitat să merg cu el la Beijing pentru a urmări festivitățile. A spus că am avea un loc pe podium cu Mao, de unde să putem urmări parada și asculta discursurile din fața Orașului Interzis. Recunosc că o asemenea ocazie apare o dată în viață, dar eu rămân în Shanghai ca să fiu aproape de Joy în caz că s-ar întâmpla să mi se acorde peste noapte permisul de călătorie. Voi sărbători cu Dun, ceilalți chiriași și mătușica Hu. întreaga noastră gospodărie se îmbracă în cămăși și bluze roșii, după care ieșim în stradă. Avem stegulețe roșii pe care le fluturăm când trece parada prin dreptul nostru. Vedem mulțimi imense de copii în cămăși albe, pantaloni sau fuste albastre și eșarfe roșii prinse în jurul gâtului. Mai multe brigade ale Armatei Populare comuniste mășcăluiesc în pas vioi. Colectivități întregi ale comunelor trec pe drum una după alta, cu pumnii ridicați și fluturând steaguri roșii. Care alegorice înfățișând realizările militare și economice ale țării trec cu un aer demn. Pentru tot ce e rău aici, pentru fiecare moment în care mi-e dor de casa mea din Los Angeles, există și clipe ca acestea, când sunt mândră de realizările Chinei din ultimii zece ani. Dun și cu mine plecăm înainte să înceapă discursurile locale și ne întâlnim cu mătușica Hu acasă la ea, de vreme ce nu poate să iasă pe stradă, în aglomerație, cu picioarele ei legate. Stăm în salonul ei și ne servește cu prăjitură cu petale de trandafir.

— Mătușico Hu, întotdeauna ai avut cele mai bune prăjituri, îi spun eu după ce iau o îmbucătură. Cum reușești să faci rost de așa ceva cu toate raționalizările astea?

Cute mici, de plăcere, îi apar la colțurile ochilor.

— Mă străduiesc mereu să găsesc o fărâmbă din vremurile bune în vremurile astea grele care au venit. Hai, vino mai aproape și-o să-ți spun.

Fac ce mi se spune, iar Madame Hu îmi șoptește:

— Mai ții minte brutăria rusească de pe bulevardul Joffre, de unde obișnuia să cumpere mama ta torturile pentru ziua ta?

Unul dintre chinezii care lucrau acolo folosește rețetele alea ca să facă prăjituri în apartamentul lui. Le vinde doar anumitor oameni, celor care pot să păstreze un secret. Ce zici, luăm unul pentru ziua lui Dun? Știi când e?

Se lasă pe spătarul fotoliului și-l privește cu afecțiune pe Dun, care stă pe una dintre canapelele tapițate cu catifea din salon, citind o carte și prefăcându-se nepăsător la marele nostru secret. Dun a început să mă însoțească în vizitele mele la mătușica Hu după ce i-am vorbit despre colecția ei de cărți în engleză. Mătușica Hu l-a plăcut din prima clipă, tratându-l ca pe fiul pierdut cu atâția ani în urmă. Atașamentul ei pentru Dun m-a făcut neașteptat de fericită, de parcă propria mea mamă mi-ar fi dat încuviințarea.

— Iți plac prăjiturile cu ciocolată sau preferi vanilia? îl întreabă ea pe un ton inocent. Sau poate prăjiturile mai exotice, cu grapefruit, cremă de unt sau rom?

— N-am mai mâncat prăjituri până am venit la dumneata, Madame Hu, răspunde Dun. Chiar și cea mai mică îmbucătură este un deliciu pentru mine.

Zilele astea, o îmbucătură din orice preparat făcut cu zahăr, ouă, lapte și făină este mai mult decât un „deliciu“.

— Mă întreb dacă am putea să-i trimitem una dintre prăjiturile astea lui Joy, spune mătușica Hu. Unei femei însărcinate i-ar plăcea tare mult o prăjitură cu petale de trandafiri, nu crezi?

Sunt sigură că i-ar plăcea, dar să-i spun oare cât de îngrijorată sunt pentru Joy?

— Ah, Pearl, te cunosc prea bine, spune mătușica Hu. Nu mi ascunde lucruri. S-a întâmplat ceva cu Joy?

— E totul în regulă, răspund eu cu vioiciune, încercând să-mi ascund îngrijorarea. Chiar deunăzi mi-a scris May să-mi spună că a primit o scrisoare de la Joy în care-i cerea cele mai năstrușnice lucruri.

— May îi scrie lui Joy?

— Sigur că da. Iar Joy îi răspunde, spun eu și simt cât mă doare (de ce îi scrie Joy lui May, și nu mie?) și mă liniștește deopotrivă lucrul ăsta (înseamnă că Joy chiar este bine). Joy i-a

scris mătușii ei să-i trimită biscuiți Oreo, ciocolată Hershey's cu lapte și alune și Bit-O'-Honey. Ai auzit de dulciurile astea?

Mătușica Hu își aduce aminte de Hershey's de pe timpuri, dar nu și de celelalte.

— Ei bine, asta, mai mult decât orice, îmi dă de înțeles că Joy e gravidă și fericită, îi dau eu înainte, aproape citând din ultima scrisoare a lui May în care îmi scrisese: „Of, ce mai poftă avem și noi, femeile!“ May i-a mai trimis și un trusou pentru bebeluș pe care l-a cumpărat de la Bullock's Wildshire. E unul dintre cele mai bune magazine din Los Angeles, îi explic eu. Nepotul meu o să fie cel mai stilat bebeluș din comună!

Dun și mătușica Hu râd cu mine. Ce nevoie are un bebeluș de la țară de cămașă de noapte, botoșei, bonețică și pătură pentru înfășat?

— May... spune mătușica Hu. Dintotdeauna i-au plăcut cumpărăturile. Și mai ce? Mai spune-mi.

— May are grijă de cafeneaua mea, îi răspund eu, fericită că pot schimba subiectul de la Joy. Tocmai a obținut licența pentru bere și vin. Spune că acum avem mai mulți clienți.

— Asta-i bine. Când te întorci acasă, te va aștepta o afacere înfloritoare.

— Ți-am mai spus că nu plec din China. Acum viața mea e aici, cu fata și nepotul meu.

Mătușica Hu se încruntă, iar eu mă grăbesc să continui.

— Dar cea mai importantă veste de la May este legată de propria ei afacere. Mai închiriază și acum recuzită și costume producțiilor de film, dar acum și show-urile de televiziune au ajuns să apeleze la ea. N-ai să ghicești niciodată ce s-a întâmplat. Vor fețe chinezești și în show-urile lor! May a primit rolul unei menajere într-un serial cu doctori. Dacă ar ști ei ce gospodină jalnică e ea în realitate!

Ne amuzăm cu toții. Apoi mătușica Hu se ridică să dea drumul la radio, ca să putem asculta discursurile difuzate din capitală.

— Chinezii s-au transformat din sclavi care treceau prin toate chinurile iadului în stăpâni neînfricați ai propriilor sorți, spune națiunii Premierul Chou En-lai. Imperialiștii ridiculizează Marele nostru Salt înainte, numindu-l „un mare salt înapoi“.

Dar eu vă spun un lucru: imperialiștii europeni au încercat să ne sfășie în bucăți. Agresorii japonezi au vrut să ne devoreze. Acum, Statele Unite încearcă să ne izoleze și să ne excludă din afacerile internaționale. Cu fiecare zi ce trece, politica aceasta devine un eșec din ce în ce mai mare. Avem relații diplomatice depline cu treizeci și trei de țări, relații economice cu nouăzeci și trei de țări și schimburi și contacte culturale cu o sută patru țări. Cum se poate explica progresul acesta fulgerător?

Pe mătușica Hu nu o interesează răspunsul și, ridicându-se să închidă radioul, spune:

— Aș prefera mai degrabă să ne citească Dun.

Petrecem restul după-amiezii bând ceai, pălăvrăgind și ascultând lectura lui Dun din *La răscruce de vânturi* - preferata mătușii Hu. E atât de liniștitor aici și mă bucur să pot petrece timpul acesta cu Dun fără ca Bucătarul sau ceilalți chiriași să ne urmărească sau să tragă cu urechea la noi. Mai târziu, deși mătușica Hu are servitori, duc singură tăvile cu cești și farfuri-oare la bucătărie. Mătușica Hu vine după mine, legănându-se pe picioarele ei micuțe. Le ușuie pe servitoarele ei afară din bucătărie, după care se întoarce spre mine.

— Cât de îngrijorată ești pentru Joy? mă întrebă ea.

Trăsăturile ei delicate îi trădează îngrijorarea.

— Foarte. Nu înțeleg de ce n-am primit nicio scrisoare de la ea. Chiar și una tăiată complet de cenzori ar fi mai bună decât nimic.

— Ai mai trecut și înainte prin asta, când o așteptai pe Joy să se întoarcă la Shanghai cu Z.G., încearcă ea să mă încurajeze.

— Era altceva. Atunci nu știa că sunt în China.

Când mătușica Hu dă din cap cu înțelegere, îi pun întrebarea care m-a frământat în ultima vreme:

— Crezi că Joy o preferă dintr-odată pe May, care i-a dat naștere, în locul meu, acum, că se pregătește la rândul ei să devină mamă? Din cauza asta nu îmi scrie?

— Ce fată prostuță mai ești și tu! Sigur că nu!

— Atunci? Care-i motivul? De ce n-am primit nicio scrisoare?

— Cine știe? Suntem în China. Aici azi lucrurile merg ca unse și mâine se duc pe apa sâmbetei.

- Pur și simplu... pur și simplu am o presimțire rea...
 - Atunci, scrie-i lui May și cere-i sfatul...
 - Ea nu știe cum e aici. Nu înțelege.
 - May este sora ta. Poate că nu mai cunoaște China, dar te cunoaște pe tine. Și-ți faci prea multe griji. Prea te gândești la lucruri rele. Ea ți-ar spune: „Calmează-te, Pearl-ah!“
 - Mi-e greu să-i spun ce simt într-o scrisoare.
 - Atunci ar trebui să vă vedeți. De ce nu te întâlnești cu ea la Hong Kong?
 - Asta a sugerat și May în ultima scrisoare, îmi spun eu.
 - Păi?
 - Dacă nu pot să obțin un permis de călătorie ca să o văd pe Joy, atunci cum aș obține un permis de ieșire ca să o văd pe May?
 - Astea sunt două lucruri diferite. Una e să pleci la țară...
 - Și alta afară din țară...
 - Ce-ar fi să te întâlnești cu sora ta la târgul din Canton?
 - May a sugerat și asta. Se gândea c-ar putea să obțină un permis de o zi pentru a vizita târgul ca să cumpere costume pentru afacerea ei de închirieri și alimente conservate pentru cafenea. Mă îndoiesc c-ar reuși să facă rost de un asemenea permis, dar chiar dacă ar face-o, tot ar trebui să obțin permisul de călătorie. Dacă inspectorul Wu mi-ar da unul, l-aș folosi ca să o văd pe Joy.
 - Atunci încearcă-ți norocul cu unul de-o zi. Vezi ce se întâmplă.
 - Mi-ar plăcea să o văd pe May, și poate cândva, pe viitor, o să încerc să obțin un permis de o zi. Dar nu acum, când Joy trebuie să nască luna viitoare.
- Ne întoarcem în salon. Apoi, mătușica Hu ne conduce spre ieșire, dar ne reține în ușă.
- M-am tot gândit la ceva, îmi spune ea lui Dun. Voi doi ar trebui să părăsiți China. Eu mi-am pierdut bărbatul și băiatul, dar dacă mai trăiau acum, le-aș fi spus că trebuie să scăpăm de aici.
- E curios că a devenit dintr-odată așa de pornită pe tema asta și că insistă atât de mult, când știe că n-am de gând să plec din China fără Joy.

— Da, m-am gândit la asta, și încerc, ne mărturisește ea șoptit. Am o soră în Singapore. N-am mai văzut-o de mai bine de patruzeci de ani, de când s-a măritat.

Mărturisirea ei mă ia prin surprindere.

— E prima oară când te aud vorbind despre asta. Cum poți să pleci?

— Cum aş putea să nu plec? Mama ta a fost fată deșteaptă. V-a scos pe tine și pe sora ta la timp.

Nu-i spun că da, ne-a scos, dar a avut parte de o moarte groaznică în timp ce a făcut-o.

— Cu mai bine de un an în urmă am început să mă duc la secția de poliție și la Biroul pentru Afaceri Externe ca să solicit un permis de ieșire, continuă mătușica Hu.

Sunt surprinsă de cât de rănită mă simt.

— De ce nu mi-ai spus?

— La început nu era nimic de spus. Nu credeam că am vreo șansă. Unii oamenii așteaptă la nesfârșit să primească un permis de ieșire. Alții pot să obțină foarte repede un permis de-o zi la Hong Kong. Am crezut că fac parte din categoria celor care așteaptă la nesfârșit. Acum îmi spun că s-ar putea să-mi dea un permis de ieșire pentru că sunt siguri că am să mă întorc înapoi. Cred că nu pot să trăiesc fără servitori! spune ea, chicotind pe un ton viclean. Nu mă cunosc ei pe mine.

Eu cred că o cunosc mai bune decât își închipuie ea. Mătușica Hu n-a trăit niciodată fără servitori. Are picioarele legate și, din multe puncte de vedere, e la fel de izolată ca Yong în vila ei din Dragonul Verde. Nu știe ce înseamnă să faci curățenie în casă, să-ți pregătești singur hainele (ca să nu mai vorbim de spălat, călcat sau chiar îmbrăcat), să gătești (ca să nu mai vorbim de cumpărături, orice altceva afară de fiertul apei, sau de frecatul cratițelor și oalelor) sau să muncești pentru a trăi de azi pe mâine.

— Adevăratul motiv pentru care m-ar lăsa să plec, continuă ea, e că m-au jupuit de tot ce aveam, afară de casa asta. Dacă e să plec vreodată, o să o iau cu mine. Mai veniți și duminica viitoare, nu-i așa? îl întreabă ea pe Dun, luându-l de braț. (Și asta, după toată vorbăria ei despre plecat.)

Dun își împreunează mâinile și face o plecăciune. E un gest complet demodat pentru vremurile în care trăim, dar pe mătușica

Hu o face fericită. Oricât s-ar schimba timpurile, nu trebuie să ne uităm omenia și mă bucur să-l văd pe Dun atât de cumsecade. Pe drum spre casă însă, încep să mă dezumfu. Orașul ar părea tare pustiu fără mătușica Hu, dar îmi spun în sinea mea să nu-mi fac griji. Orice ar spune ea, n-o să obțină niciodată un permis de plecare.

Ceilalți chiriași încă nu s-au întors, așa că Dun deschide o sticlă de vin de prune și ieșim cu paharele afară, așteptând să înceapă artificiile.

El stă pe trepte, în vreme ce eu pierd vremea prin grădină. Tai ultimii trandafiri ai sezonului și vin cu ei pe trepte, unde mă așez lângă Dun. Din depărtare auzim zgomotele sărbătorii. Când Dun se întinde și-și pune mâna pe mâna mea, nu simt nici surprinsă, nici speriată. Zâmbesc, iar inima îmi bubuie în piept.

— Pearl Chin, spune el, folosindu-mi numele de fată, te cunosc de multă vreme. Când m-am mutat prima oară în casa ta, nu cred că m-ai observat, dar eu te-am observat pe tine. Sper să nu te superi dacă îți spun că te-am iubit de departe încă de pe atunci. Știam că n-am nicio speranță, dar poate că acum te vei gândi să-mi dai o șansă.

— Sunt văduvă, îți reamintesc eu.

Nu trebuie să-i mai explic nimic. E un bărbat chinez și are o vârstă. Cunoaște vechile restricții ale văduvelor. În timp ce prima salvă de artificii explodează deasupra noastră, Dun îmi strânge mâna.

— Nu cred în căsătoriile de conveniență, spune el, dar nici în vreun alt tip de căsătorie din Noua Chină. Cunoști mediul din care provin. Știi că am citit multe cărți englezești. Ceea ce vreau eu e să te curtez, să te curtez după moda *occidentală*.

Joy

Trăind un an îmbelșugat

Toată lumea își făcea griji că iama aceasta va fi mai rea decât cea de anul trecut, dar nici nu ne imaginam noi cât de cumplită avea să fie. E abia noiembrie - greul nici n-a venit încă iar Fu-shee și cu mine am început deja să adunăm resturi de pe câmpuri. Însămânțarea în răsaduri apropiate n-a mers. Majoritatea rásadurilor n-au prins, iar cele care au supraviețuit au dat recolte slabe. Apoi, ne-am apucat să lansăm Sputnikuri, grăbindu-ne să strângem recolte întregi de napi, porumb sau varză într-o singură zi. Am muncit fără mâncare și cu puțină apă până ce-am ajuns amețiți și dezorientați. Femeilor cărora le venise ciclul nu li s-a permis să se îngrijească, iar pantalonii le-au ajuns îmbibați de sânge. Și mai rămânea problema străngerii unei recolte întregi în doar douăzeci și patru de ore. Singura cale de a face asta era să smulgi partea de sus a napilor și să lași bulbii în pământ, să lași în urmă spice de porumb sau să nu te mai sinchisești de frunzele de varză căzute pe jos. Resturile astea le-am adunat de luni de zile, așa că soacra mea și cu mine am trecut acum la unul dintre câmpurile cu grâu care n-a dat roade, găsind câte o boabă pe ici, pe colo. Ni s-a spus să punem preț pe cantitate în detrimentul calității, dar n-avem nici una, nici alta. Rațiile noastre de orez au fost reduse la jumătate de *jin* de persoană, cât să ne ajungă pentru un singur castron de terci de orez pe zi. Culeg o boabă de pe jos, o bag în buzunar și mă duc spre Fu-shee.

— Cred că mi-a venit sorocul, îi zic eu. Conracțiile au început dis-de-diminează. Acum au devenit mai puternice. Cred că ar trebui să mergem acasă.

Fu-shee și-a născut toți copiii acasă, pe podea, într-un colț din prima încăpere. Dacă ea a putut, atunci pot și eu, mai ales dacă va fi alături de mine să mă ajute. Dar dă din cap în semn că

...

— Ar fi mai bine să te duci la maternitate, spune ea. Ai să primești mâncare în plus dacă naști acolo.

În Noua Chină, mamele care sunt la primul copil au dreptul la opt săptămâni de concediu de maternitate, treisprezece metri de pânză de bumbac, douăzeci de *jin* de făină albă și trei *jin* de zahăr. Lucrurile astea sunt importante, dar ca să am parte de ele, trebuie să nasc la maternitate.

— Mi-e frică să mă duc acolo, recunosc eu.

Cu foamea asta, mult prea mulți copii se nasc morți. În comună s-a răspândit credința că maternitatea este bântuită de demoni care caută să fure cea dintâi suflare a bebelușilor.

— Nu te lăsa influențată de credințe vechi despre spiritul vulpilor și lucruri din astea, mă previne Fu-shee, fără să știe că motivele mele sunt de ordin practic. Săptămâna trecută, Sung-ling și-a născut fetița în maternitate. Trăiesc amândouă. Acum, puteți să fiți împreună toți patru.

Se apleacă, zgârmă în pământ și mai culege câteva boabe. Și le pune în palmă, suflă pe ele ca să le curețe, după care ridică mâna și mi le arată, amintindu-mi că fărâmele astea de grâne sunt tot ce ține în viață o gospodărie de douăsprezece suflete. Nu putem să dăm cu piciorul așa ușor perspectivei făinii și a zahărului.

Fu-shee mă duce până la maternitate, care se găsește în satul Iazul Lunii. Conracțiile sunt mai dese acum și atât de puternice, că la răstimpuri trebuie să ne oprim ca să pot face față durerii. Mi-aș dori să fie și mama cu mine, și nu înțeleg de ce nu a venit. Mi-aș dori ca scrisorile pe care le primesc de la ea să vină ca răspuns la cele pe care i le trimit. Nici asta nu știu ce înseamnă. Am avut mare grijă să nu scriu fâțiș despre foamea de aici, convinsă că scrisorile nu vor trece de cenzori. În schimb, i-am scris cât de dor îmi e de mâncarea gătită de tata. Am pomenit chiar de anumite feluri de mâncare de la restaurantul familiei noastre și despre felul în care mirosea întotdeauna orezul, cu speranța că o să-mi trimită ingrediente sau chiar o pungă de orez. Poate că până și apropourile mele sunt prea mult și cenzorii au tăiat rândurile acelea. Poate că scrisorile mele nici nu ajung până la ea. Altă contracție.

Vreau la mama, dar n-o am decât pe Fu-shee.

Ajungem. Este o clădire mare, care a fost confiscată și transformată în maternitate când s-a format comuna. Scoacra mea îi explică moașei că sunt de la oraș și că n-am mai văzut până acum cum ies copiii. Moașa îmi aruncă o privire plină de milă, mă conduce într-o încăpere, îmi spune să-mi scot pantalonii și-mi face semn spre colțul camerei, unde a întins o bucată de pânză. Mă așez în poziția potrivită și mă sprijin de pereți. Conracțiunile sunt din ce în ce mai rapide și mai dureroase. Îmi vine să țip, dar așa ceva nu e văzut cu ochi buni. Dar chiar și cu maxilarele încleștate, gemetele răbufnesc de undeva dinăuntru meu. Soacra mea și moașa mă privesc dezaprobator. Mă uit în jos și văd cum mi se ghicește o umflătură dintre picioare. Chiar când am impresia că acolo jos mi se sfâșie totul, moașa bagă mâna dedesubt și crestează pielea. Când îmi ordonă în cele din urmă că împing, mă supun bucuroasă. Asta-i partea cea mai ușoară, cel puțin pentru mine. Cum n-am prea mâncat în ultimele săptămâni, copilul e micuț și alunecă afară ca un pește unsuros. E fată, ceea ce înseamnă că nu primesc lacrimi de fericire sau feliicitări. Moașa mi-o pune în brațe. Fetița mișcă agitată din mânuțe. Are smocuri de păr negru în creștetul capului, un nas perfect și buze drăgălașe. E micuță, tare slabă, dar îmi dau seama că e puternică după felul în care mă strânge de degetul mic. S-a născut în Anul Mistrețului, la fel ca unchiul Vem. Mi-aduc aminte de ceva ce mi-a spus mama despre el: „Ca toți Mistreții, s-a născut cu o rezistență fizică remarcabilă. Poate suporta multă durere și suferință fără măcar să crâcnească.“ Mă agăț de aceste cuvinte. Sper ca fata mea să semene cu unchiul meu - curajoasă în ciuda greutăților pe care i le rezervă destinul. Bindecuvântare și grijă, fericire și teamă - asta e dragostea de mamă.

De cum bebelușul și cu mine suntem curățați, suntem mutați în salon. Primesc un pat lângă Sung-ling, care mă privește cu compătimire. Și ea a născut tot o fată, așa că a simțit pe pielea ei dezamăgirea celor din jur. Soacra mea pleacă acasă și se întoarce a doua zi de dimineață cu o supă specială pentru lăuze, întărită cu alune, ghimbir și tărie care să mă facă să-mi dea laptele, să-mi micșoreze uterul și să mă ajute să-mi recapăt puterile. Nu știu de unde a făcut rost de ingrediente, dar supa își face efectul,

iar copilul începe să sugă cu lăcomie de la sânul meu. Pentru prima oară, simt o compasiune veritabilă când mă gândesc prin ce a trecut mătușa May când a trebuit să renunțe la mine imediat după ce m-a născut. Sâni, pântecul, întregul corp trebuie să o fi durut de dorul meu.

E bine că o am pe Sung-ling alături, pentru că altfel m-aș simți groaznic. Câte filme și seriale am văzut în care nevasta naște și soțul își face apariția cu flori și sărutări? Prea multe ca să le mai număr. Dar Tao nu vine să mă vadă. Acum știu că nimic din ce aș putea face nu îl va mulțumi, și mi se rupe inima. Acesta nu este singurul meu eșec și motiv de tristețe. Sung-ling, cealalte mame și cu mine ar trebui să primim mâncare în plus, dar proviziile de alimente ale comunei sunt prea mici.

Nu primim nici zahăr brun sau ginseng care să ne refacă sângele, nici pui și fructe care să ne pună pe picioare. Nu mă aștept să se pregătească nici ouă roșii pentru a sărbători aniversarea de o lună a copilului. Și totuși, trei femei din vecini îmi oferă ouă: unul e clocit, al doilea e așa de învechit, că nici nu știu care-i albușul și care-i gălbenușul, iar al treilea are un pui mort înăuntru. Mă gândesc cât au riscat ca să le ascundă. Dacă cineva este prins că adună sau ascunde mâncare, liderul de brigadă Lai pune să fie bătut.

Când sunt trimisă acasă, nu mi se dă nimic din mâncarea sau bumbacul promise. Socrul meu refuză să mă privească. Soacra mea mă ignoră. Îl întreb pe Tao dacă nu vrea să-și țină fetița în brațe, dar nici nu vrea să o atingă, pentru că e fată. Orice șansă aș fi avut să mă înțeleg cu Tao a dispărut odată cu nașterea ei. Le spun că ar trebui să-i punem un nume.

— Proastă, propune soțul meu.

— Porc, scuiță soacră-mea.

— Câine, spune unul dintre frații lui Tao cu un zâmbet încrezut.

— Jie Jie, propune Jie Jie, cea mai mare dintre surorile lui Tao.

Este fără doar și poate cea mai amabilă și mai generoasă sugestie, de vreme ce dă de înțeles că numindu-mi copilul Sora cea Mare, voi mai avea și alți copii. Mai mult, mă face să cred că Jie

— Fără Nume ar fi mai potrivit, spune socrul meu, jignindu-ne în același timp pe mine, pe bebelușul meu și pe mama copiilor lui.

— Vreau să o numesc Samantha. O să o strig Sam pe scurt.

Mă gândesc la tata Sam și că bebelușul ăsta merită să poarte numele unei persoane onorabile și cumsecade. Samantha Feng. Sunt o proaspătă mamă și mă găsesc într-o situație nefericită, dar deja știu că mă voi lupta pentru ea. Bineînțeles, Sam nu înseamnă nimic în dialectul local, ceea ce se dovedește a fi un lucru bun.

— Tu poți să-i spui cum vrei, remarcă soțul meu cu nepăsare. Noi o să-i spunem Ar Fu.

înseamnă „Noroc“, dar în realitate este o mare insultă, pentru că fiecare fetiță născută este considerată un ghinion. Nu-i nimic. Bunicul meu m-a numit întotdeauna Pan-di - „Speră La Un Frate“, și asta n-a reușit decât să mă facă mai puternică.

Le scriu mamei și mătușii, anunțându-le nașterea fetiței mele și spunându-le cum am botezat-o. Apoi o înfășor pe Sam într-o bucată de pânză și mi-o leg la piept.

Coborâm împreună dealul și așteptăm lângă iaz sosirea poștașului. Astăzi, îmi aduce un colet de la mama. Mă duc cu el acasă, încântată nevoie mare, sperând să fie plin cu mâncare. Dar coletul a fost deja deschis și este pe jumătate gol, așa că îmi dau seama că cineva din sala de consiliu a luat din el tot ce a vrut. Tot ce a mai rămas e niște lapte praf și mai multe perechi de pantofi făcuți de mână. Ascund laptele praf împreună cu cutia primită de la mătușica May. (Coletul ei l-am primit cu un bilet în care-mi spunea că ar trebui să-mi protejiez sânii de îmbătrânire prematură hrănind-o pe Samantha cu biberonul.) Cât despre pantofii făcuți de mână, Fu-shee nu-i lasă pe copii să-i poarte, deși e frig, spunând că ar trebui păstrați pentru ocazii speciale.

Mă întreb ce e mai rău, să mori de foame sau de frig? Mai am mult până să mor de foame, dar pe fereastră intră un curent rece și necruțător care trebuie oprit, mai ales acum, când avem un nou-născut în casă. Îl rog pe unul dintre frații lui Tao să aducă apă de la râu și pe altul să mă înțească focul de afară. Când dă apa în fiert, vin să mă cheme. Frațiiorii și surorile lui Tao mă

urmăresc cu ochii cât cepele cum tom apă în bazin, îl duc în casă și bag la înmuiat unul dintre pantofii pe care i-a făcut mama pentru mine. Pantoful începe să se dezmembreze imediat.

Rar se întâmplă ca difuzorul din casă să fie tăcut. Acum, crainicul vorbește despre calamități naturale: secetă, inundații, taifunuri și musoni. În timp ce desprind strat după strat de hârtie, îmi dau seama că nu ne-a fost dat să trăim niciuna dintre aceste calamități. Dacă dacă la difuzor ni se spune că este adevărat, atunci așa trebuie să fie.

Iau straturile de hârtie de pe pantofi și le netezesc peste hârtia subțire de orez care a fost lipită deja pe cadrul ferestrei, sperând să opresc vântul să intre prin crăpături și să creez niște straturi în plus, ca o barieră împotriva stihiiilor naturii. Și, poate că hârtia închisă la culoare va atrage mai mult căldura soarelui. În timp ce lucrez, îmi dau seama ce a făcut mama. Mi-a trimis mici bucațele din ea și mătușica May: ochii, buzele, degetele lor. Apoi, pe la jumătatea tălpii celui de-al doilea pantof, dau de un alt fel de hârtie. O desprind cu grijă de pe talpă, o despătuesc și dau cu ochii de șase cuvinte scrise de mama, cu caligrafia ei delicată.

Inima mea este mereu alături de tine.

Mă uit la colajul pe care l-am făcut peste deschizătura ferestrei. Îmi scot fetița din legătura de pânză și o ridic să vadă.

— Uite, bunica ta și mătușa ta de-a doua. Vezi cât de mult ne iubesc?

O bag înapoi pe Sam în legătură și mă întorc la lucru. Frățiorii și surorile lui Tao dau fuga la vecini să le spună ce fac. Vin, se uită și dau din cap.

La începutul lunii decembrie, liderul de brigadă Lai aduce milițieni din Tunhsi să ne percheziționeze casele, pentru că nu mai vrea să-și facă singur treburile murdare.

— Unde v-ați ascuns grânele? Întreabă bărbații cu grosolănie. Știm că le-ați furat.

Cantitatea pe care am ascuns-o este mică, doar câteva cești, dar am răspândit-o bine în cele două camere ale casei. Ne-am

desfăcut hainele flaușate și am cusut pachețele de orez adunat de pe ici, colo în umplutura de bumbac. Am îngropat un borcan cu mei sub platforma de dormit. Am împachetat coji de alune furajere într-un vechi sac de orez și l-am vârat între o grindă și acoperiș. Cojile le pisăm, și le amestecăm în terci.

Oficialitățile partidului ne-au spus să „trăim cumpătat și când anul este îmbelșugat.“ Mie mi se pare că trăim cumpătat, facem ce putem ca să supraviețuim de la o zi la alta, și tot nu e de ajuns.

De două săptămâni, oamenii liderului de brigadă Lai vin în satul Dragonul Verde în fiecare zi. (Un lucru știu: e ușor să-ți dai seama cine are de mâncare doar uitându-te la trupurile lor. Liderul de brigadă și milițienii lui nu dau semne de inaniție. N-au slăbit, n-au căpătat stomacuri concave și nici n-au membrele umflate de la edeme.) Lumea speră că dacă oamenii lui Lai găsesc mâncare ascunsă undeva, asta le va distra atenția de la percheziția altor case și că pedeapsa nu va fi prea aspră. Norocoșii sunt bătuți cu bețe sau legați cu mâinile la spate și spânzurați în copaci de încheieturi până ce țipă în agonie. Celor mai puțin norocoși li se interzice să mănânce la cantină. Cei mai ghinioniști dintre toți sunt trimiși departe, la un proiect de irigare, dar nimeni nu poate supraviețui lucrând pe vremea asta în apă înghețată. Cei care au fost trimiși nu s-au mai întors, iar mulți dintre cei bătuți au murit. Și lipsa de mâncare de la cantină este un fel de a muri, numai că unul mai lent. Satul, câmpurile și cantina încep să semene cu niște decoruri de film: simple fațade. Nici oamenii din jurul meu nu par adevărați, zâmbind forțat și strigând slogane despre lucruri în care nu cred. Se mai prefac și acum cu toții deschiși, primitivi și entuziaști față de Marele Salt înainte, dar au o sfială în priviri care mă duce cu gândul la niște șobolani care se fofilează pe lângă pereți.

Cu toate că prima noastră recoltă de iarnă a fost jalnică, liderul de brigadă Lai n-a renunțat la planul lui de a transforma în continuare câmpurile noastre de orez, de legume și ceai în plantații de grâu. Acum vrea să mai și arăm la adâncime. Trebuie să săpăm trei metri în adâncime ca brazdele noastre să fie mai bogate ca niciodată, sau cel puțin așa spune el. Fermierii știu că solul de suprafață este prețios și că ceea ce zace dedesubt este un

pământ nefolositor, dar liderul de brigadă nu acceptă să fie contrazis. Cu toate că afară este iarnă, ni se ordonă să ne întoarcem pe câmp. Un bărbat trage plugul și alți doi îl împing, în vreme ce noi restul săpăm și mai adânc cu lopeți și săpăligi. Sloganul este: „Arați adânc ca să îngropați agresorii americani!“ Când nu recităm sloganul, suntem încurajați să strigăm: „Noi muncim cât e ziua de lungă! Noi muncim cât e ziua de lungă! Noi muncim zi și noapte!“ Și chiar muncim, câteodată oprindu-ne doar ca să tragem un pui de somn pe marginea câmpului sau ca să ne sorbim singurul castron de terci de orez la care avem dreptul. Când cineva îl întreabă pe liderul de brigadă de ce trebuie să facem cu mâinile noastre o muncă menită din cele mai vechi timpuri animalelor de povară, ne răspunde:

— Un bou sau un bivol indian nu poate să are la fel de adânc ca omul.

Mi-aduc aminte povestea pe care mi-a spus-o Tao despre bivolul indian și de ce purta ochelari de cal. Tao spunea că suferința animalului din viața asta era pedeapsa pentru lucrurile pe care le făcuse în altă viață. Acum mă gândesc la un alt motiv. Ca să faci un bou sau un bivol indian să trudească atâta, trebuie să fie orbit sau neștiutor. Asta face guvernul cu masele acum. De ce? Pentru că țăranii sunt cele mai bune animale de povară ale Chinei. Și totuși, nimeni nu-l învinovățește pe președintele Mao.

— Marele nostru conducător nu ne-ar face rău, spun vecinii mei. Oamenii din jurul lui pur și simplu nu-i spun adevărul. Nu e vina lui.

Spun asta în timp ce pete închise la culoare le acoperă buzele și membrele, pete ce se vor transforma curând în răni purulente. Simt deopotrivă greața și foamea, sunt amețiți și incapabili să se oprească din mers. S-ar părea că plătim cu toții pentru lucruri pe care le-am făcut fie în viața asta, fie într-o alta. Singura veste bună, dacă se poate numi așa, este că mai primim din când în când cartofi uscați, cum primeau pe timpuri animalele de povară, pentru a suplimenta jumătatea de *jin* de orez.

La finele lunii decembrie, liderul de brigadă Lai ne taie porția de grâne la un sfert de *jin* de persoană. Asta abia dacă înseamnă o sută de grame de carbohidrați, în jur de jumătate de

castron de terci pe zi, când încă muncim ca niște animale, arând la adâncime pământul în frigul mușcător.

— Avem destule grâne, ne asigură el, dar voi, oameni buni, aveți o problemă ideologică.

Nu, adevăratul motiv este că a livrat statului prea mult din recolta noastră săracă. Comunele model sunt cele în care liderii mint cel mai mult și mai tare. Acum, până și liderul de brigadă Lai înțelege că dublarea recoltei de grâne într-un singur an nu se poate realiza decât pe hârtie. Dar, pentru a-și ține promisiunea, recolta noastră de orez, grâu, mei și sorg a fost expediată în silozurile naționale pentru a hrăni oamenii de la oraș, lăsând Comuna Populară Păpădia Numărul Opt aproape fără nimic. Mesele noastre de la cantină au ingrediente ciudate: rădăcini și tulpini de porumb, frunze de cartofi uscate, buruieni sălbatice gătite în supe sau pudră de mazăre uscată, rumeguș, ghinde, scoartă de ulm și pulbere de piatră ponce presărată în făină, pentru turtele necoapte, fripte pe grătar. Cei etichetați drept elemente reacționare, ca Kumei, Ta-ming și Yong, au parte de o porție chiar mai mică decât sărăcia pe care o primim noi. Mama și mătușa nu par să înțeleagă ce se petrece aici. Îmi tot trimit colete cu bunătăți pentru copii, în loc să-mi trimită mâncare adevărată. (Scrisorile mătușii ajung fără probleme, dar cele de la mama conțin paragrafe întregi complet tăiate.) Dar fursecurile și bomboanele primite sunt mai mult decât au alții, așa că presupun că suntem norocoși. Și totuși, nu trece zi în care să nu-mi aduc aminte cu câtă nepăsare tratam cupoanele speciale pentru mâncare la care aveam dreptul ca cetățean chinez de peste hotare. Ce n-aș da să le am acum!

Curând, ne oprim din slăbit. În schimb, începem să suferim de așa-numita boală a malnutriției, căci brațele, gâtul și fața încep să ni se umfle de la edemele cauzate de lipsa de proteine. Oricât de groaznic ar fi de ingerat, noua noastră dietă este chiar și mai greu de evacuat. Unii dintre noi sunt constipați; alții suferă de diaree. Pentru bebelușii și copiii mici care nu pot ajunge la oala de noapte nu e chiar așa de rău. Stinghiile din podea simt destul de depărtate ca diareea să alunece printre ele. Dar pentru aceia dintre noi mai în vârstă, lucrurile sunt ceva mai jenante. Trăim într-o casă cu două camere și folosim la comun o oală de

noapte. Cum era de așteptat, liderul de brigadă Lai este la fel de preocupat de ceea ce evacuăm din corp. Cum familia noastră nu este singura cu probleme intestinale, acum își trimite oamenii în inspecții de curățenie.

— Vă spălați în continuare pe mâini și pe dinți? Vă goliți și vă curățați oala de noapte în fiecare dimineață? Ce e cu mizeria aia în colț? De ce aveți muște dacă e iarnă?

Lucrurile avansează într-un ritm amețitor. Membrii comunei trec rapid de la foame la înfometare și de la înfometare la moarte. Cu toate acestea, doar câțiva mor din lipsă de hrană. În schimb, atacurile de cord, febra și răcelile care dau în pneumonii, tăieturile mici care se infectează și duc la septicemie sau diareea care-i deshidratează complet îi răpun pe capete. Nou-născuții fetițe sunt primii care mor, urmați de tinere și bunici. Fiii, tații și bunicii nu mor. O veche zicală ne reamintește că există treizeci și șase de virtuți, dar dacă rămâi fără moștenitor, restul sunt egale cu zero. Asta înseamnă că toată mâncarea trebuie să ajungă mai întâi la membrii familiei de sex masculin.

— Altfel, cine ar mai avea grijă de familie? Întrebă Tao.

Îmi vine să-i spun „Eu am fost crescută să cred că femeile și copiii ar trebui salvați primii. Tata a fost chinez, dar până și el credea lucrul ăsta.“ Dar știu că n-are rost să mă cert cu soțul meu, și nu vreau să vorbesc despre tata Sam. În comparație cu sacrificiile lui, foamea mea pare o nimica toată.

Unii dintre vecinii noștri încearcă să-și vândă fiicele, dar nimeni nu vrea să cumpere fete. Alte familii, printre care și a noastră, își trimit copiii mici noaptea pe câmp să taie lăstari necopți din noua recoltă de iarnă. Nimeni n-ar trebui să se aventureze afară din comună, dar liderul de brigadă Lai eliberează certificate prin care bărbaților, inclusiv socrului meu, li se permite să plece din Comuna Populară Păpădia Numărul Opt la cerșit sau în căutare de muncă. Nu știm ce se va alege de ei, dar un lucru e sigur: mai puține guri de hrănit înseamnă mai multă mâncare pentru noi.

Nu știu ce mă împinge în cele din urmă să merg la sala de consiliu și să cer divorțul - faptul că soțul meu a făcut tot ce i-a

în puțină să-și asume meritul pentru pictura mea murală, că nu vrea să se atingă de copilul nostru, că mă ignoră cu desăvârșire, că ia mâncare din castronul meu la cantină și le-o dă fraților lui sau că a început „să calce strâmb“, cu alte cuvinte să se giugiulească cu unele dintre fetele din comună. Când eram la școală, colegele mele de clasă îi numeau „câini“ pe băieții și bărbații ca soțul meu. Tao este un câine, cu toate caracteristicile lui specifice. Dacă aș fi locuit la oraș, aș fi apelat la Tribunalul de Sector al Poporului și mi-aș fi pledat cauza în fața unui judecător, a unui procuror, grefier sau polițist, dar mă găsesc într-o comună uitată de lume. Acesta este unul dintre motivele pentru care divorțul se întâlnește așa de rar la țară. Liderul de brigadă Lai, secretarul de partid Feng Jin și Sung-ling alcătuiesc tribunalul, iar toată chestiunea aceasta nu va fi nici pe departe privată. Ajung la cantină chiar pe când se încheie masa de seară. Membrii tribunalului sunt așezați la una dintre mesele de unde se servește mâncarea, amintindu-le celor din vasta noastră sală din tulpini de porumb de toate lipsurile. Fără televizor, filme, cărți, reviste sau ziare iama poate părea tare lungă. Măcar cererea mea de divorț va mai rupe monotonia difuzorului. Stau la câțiva metri în fața tribunalului. Samantha doarme în legătura prinsă strâns la pieptul meu. Tao și asistența stau în spatele meu.

— Care este natura plângerii tale? mă întreabă Sung-ling, singura femeie din cadrul tribunalului.

— M-am măritat cu Tao din motive greșite, încep eu, arătând spre el. Să văd dacă sunt vrednică de iubire...

— Iubirea nu-și are locul în Noua Societate, afirmă Sung-ling.

Prea bine.

— La început, când ne-am căsătorit, ne-am înțeles bine, spun eu. Apoi, am început să ne certăm. Acum, abia dacă mai vorbește cu mine.

— Treburile astea se mai întâmplă într-o căsnicie, spune Sung-ling. Trebuie să te străduiești mai mult.

— Bărbatul meu nu vrea să se atingă de fata noastră, mărturisesc eu, convinsă că asta le va demonstra ce fel de om este Tao.

Când lumea din cantină începe să chicotească, secretarul de partid Feng șușuie, după care mi se adresează.

— Nimeni nu se bucură la nașterea unei fete.

O fi el fără carte, dar sentimentele despre copiii de sex feminin simt atât de adânc înrădăcinate, că până și el poate cita din celebrul poem al lui Fu Hsuan, care începe cu: „Cât de trist este să fii femeie! Nimic pe lume nu este prețuit mai puțin.“ Probabil că a învățat poemul de la tatăl lui, care l-a învățat la rândul lui de la tatăl lui, ca toți bărbații și femeile din comună și poate din întreaga țară.

— Și fetele sunt egale, nu? replic eu.

Dar nu primesc niciun fel de înțelegere la capitolul ăsta.

— Nu-ți faci datoria de tovarășă, mă ceartă Sung-ling. Orice nu are legătură cu revoluția este o pierdere de timp. Brațele ar trebui folosite la muncă pentru îmbunătățirea țării, nu la căratul copiilor.

Și totuși, am văzut-o pe Sung-ling strângându-și la piept fetița. Am stat adesea împreună să ne alăptăm copiii. Ne-am plimbat cu ei după-amiaza târziu când plângeau și chiar am complotat împreună, așa cum fac mamele, visând că cele două fetițe vor ajunge să fie prietene pe viață. Nu vreau să-l acuz fățiș pe Tao că m-a înșelat, așa că-mi enumăr celelalte motive.

— Mă critică tot timpul. E bănuitor când întârzii acasă. Abia dacă vorbește cu mine, chiar dacă locuim în două cămăruțe. Femeia n-ar trebui să sufere în căsnicie.

— Ai niște plângeri serioase, dar divorțul nu este o bagatelă, comentează liderul de brigadă Lai. Dacă îți acordăm divorțul, ce-ai să faci cu copilul? O să-l lași cu soțul tău? Cum o să te întreții? Unde ai să locuiești? Femeia e ca un lujer, nu poate trăi fără suportul unui trunchi de copac. Ce-ai să faci?

Mi-aduc aminte că Z.G. mi-a spus ceva asemănător când l-am anunțat că vreau să mă mărit cu Tao. Nu mi-a plăcut atunci și nu-mi place nici acum.

— Femeia e ca un lujer? Ni s-a spus că femeile susțin jumătate din bolta cerească, răspund eu.

Înainte să pot continua, secretarul de partid Feng Jin se amestecă și el în discuție.

— Femeile simt ca apa, bărbații ca munții.

— Ptiu! pufnește Sung-ling. Dacă bărbatul e un munte și femeia apă, atunci femeia este cea care confirmă existența muntelui. Ca apă, femeia poate ajunge oriunde. Dă viață, hrănește și ocrotește. Bărbatul se reflectă în apa ei.

Să facă Sung-ling aluzie la pictura mea murală? A fost ideea mea, eu am fost cea care a amestecat vopselele și l-am lăsat pe Tao să culeagă laurii. Ceilalți judecători, ambii bărbați, arată de parcă tocmai ar fi înghițit niște ulei din ficat de cod. Când am venit prima oară aici, am văzut cât îl iubeau pe Tao oamenii din Dragonul Verde pentru talentul lui și cât se mândreau cu el. Am profitat de sentimentele lor binevoitoare ca să-mi fac pictura murală. N-o să meargă prea bine dacă le dau impresia că încerc să-mi asum meritul în locul lui.

— O căsătorie făcută în grabă nu poate fi temelia unei căsnicii reușite, balmăjesc eu înainte ca cei doi bărbați să-și adune gândurile. Nu ne cunoșteam destul de bine ca să știm dacă aveam să ne înțelegem. Nu ne tratăm unul pe altul ca egali, adaug eu, sperând că, dacă îmi asum o parte din vină, atunci îmi vor arăta mai multă compasiune.

— Să-l auzim și pe bărbatul tău, spune liderul de brigadă.

Iau loc, iar Tao se ridică. Nu mă aștept să aibă vreo reținerere. L-am făcut de rușine venind aici și singura lui speranță este să mă pună pe mine într-o lumină proastă.

Dar nu sunt pregătită pentru viclenia vorbelor mieroase de care dă dovadă când continuă cu ce începuse să spună Sung-ling.

— E normal pentru un bărbat să tindă spre înălțimi, tot așa cum e firesc ca apa să curgă la vale. Când nevasta mea a venit aici, era o boarfă.

Tocmai m-a făcut o prostituată de rând. În spatele meu, oamenii şușotesc și se foiesc. Nu mă întorc, dar îmi imaginez sute de trupuri aplecându-se înainte, nerăbdătoare să audă ce mai are Tao de spus. Mda, nu încape îndoială, treaba asta este cu mult mai distractivă decât ce auzim la difuzoare, dar eu sunt îngrijorată și speriată. O strâng mai bine pe Samantha în brațe, protejând-o, protejându-mă.

— Dacă-i dați divorțul, continuă el, n-o s-o mai vrea niciun bărbat, pentru că toți vor mirese proaspete. Și va trebui să lase copilul cu mine. Ah Fu e a mea până se mărită.

Liderul de brigadă nu e așa de interesat de viitorul copilului, mai ales când există ceva mai excitant de dezbătut.

— Asta este o acuzație serioasă, spune el. Ce dovezi ai despre comportamentul necuviincios al nevastei tale?

— M-a sărutat în Pavilionul Milosteniei înainte să ne căsătorim, răspunde Tao cu sinceritate.

Oamenii din cantină încep iarăși să mormăie și să șușotească între ei. Liderul de brigadă le cere să facă liniște și Tao continuă.

— M-a atins cu picioarele goale la râu, spune el, stârnind exclamații de uimire și șoc. Odată ce ne-am căsătorit, a vrut să facă treaba aia dintre soț și soție chiar lângă frații și surorile mele, îi dă el înainte, după care se întoarce și mi se adresează direct. Acum n-ai s-o mai faci deloc.

Sar în picioare. Toate privirile se întorc spre mine, dar ce pot să spun? Tot ce a zis este adevărat. Nu pot să mă înfurii, dar nu pot nici să-i trec asta cu vederea.

— Când Tao și cu mine ne-am cunoscut prima oară, eram virgină. Acum mă insultă numindu-mă boarfa...

— Un copil, chiar și o fată, n-ar trebui să fie cu o asemenea mamă, se bagă Tao peste mine. Ah Fu aparține familiei mele și satului, nu unei străine. Nevasta mea pozează în comunistă, dar i-am văzut eu obiceiurile burgheze. Am încurajat-o să-și deschidă inima în fața partidului. I-am spus că trebuie să fie o rotiță în mașinăria revoluționară, dar refuză să îndeplinească ritualurile de auto-examinare și auto-criticism.

Tot ce a spus mama despre Tao era adevărat. Chiar este un *hsian yan* - amăgitor și viclean. Se folosește de siguranța oferită de mediul său și-mi aruncă acuze, încercând să distragă atenția celorlalți de la relațiile lui sexuale cu fetele din echipa de lucru.

— *Nu* e roșie, subliniază el. E neagră și a încercat să-și răspândească negreala în mijlocul nostru, al tuturor, făcând o pictură murală neagră! Există niște reguli pentru picturi. Trebuie să fie *hong, guang, liang* - roșii, în culori vii și strălucitoare - dar ce s-a gândit ea să aleagă ca subiect pentru unul dintre pereți? O

bufniță. Toată lumea știe că bufnița este un semn de rău-augur, că simbolizează întunericul și răul.

— Suferi de *hong yen bing* - boala ochilor roșii - invidie, îi scuipe eu.

Dar sunt înspăimântată de comentariile lui, pentru că în pictura mea murală *chiar* încercam să trimit mesajul că Marele Salt înainte este un dezastru. Apoi Tao spune ceva și mai rău, dovădindu-le tuturor că nu sunt numai o soție rea, dar și o trădătoare a satului Dragonul Verde și a comunei.

— Dintotdeauna m-a încurajat să părăsesc satul. Spune că pot să am o viață mai bună dacă plec de aici.

— Minte! strig eu. Tu ești ăla care mă roagă mereu să-i scriu tatălui meu și să-i cer să încerce să-ți facă rost de un permis de călătorie sau un pașaport intern. Mi-ai dat foarte clar de înțeles că sunt povară pentru tine care te împiedică să pleci din sat. Tu ești cel care caută laude și renume. Ai încercat să iei toate meritele pentru pictura murală.

Dar pe cine au să creadă oamenii din cantină, pe cineva pe care l-au cunoscut întreaga viață sau pe mine? Pe secretarul de partid Feng Jin l-am considerat dintotdeauna un om cinstit și sincer. Mă întorc spre el acum, cu mâinile întinse, rugătoare.

— Trebuie să încerci să faci lucrurile să meargă, spune el. O femeie divorțată e ca un vierme de mătase uscat - urât și de niciun folos nimănui.

— Dar Tao s-a culcat cu...

— Destul! ordonă liderul de brigadă Lai. Stai jos și hai să auzim ce-au de spus tovarășii tăi.

Și uite așa, divorțul meu se transformă într-o ședință de umilire publică. Unul după altul, sătenii se ridică să mă denunțe ca element de dreapta. Vorbesc cu glas scăzut, de parcă n-au mai avut parte de o masă bună de multă vreme, și chiar așa este. Apoi, o tânără pe care o recunosc dintr-una dintre echipele de lucru înaintea în zona din fața tribunalului. Felul în care îl privește pe Tao îmi dă de înțeles că este una dintre femeile lui. La vederea ei mă încordez toată. Samantha se trezește și începe să se agite.

— Ai vrut să fii vedeta în piesa montată de echipa de propagandă când ai venit prima oară aici, mă acuză fata. Întotdeauna ai căutat să ieși în față, să primești tratament preferențial. Chiar de atunci ai ales să muncești într-un fel individualistic.

— Eu am venit aici să ajut Republica Populară Chineză, spun eu cu hotărâre. Voiam să fiu în slujba poporului, și am fost.

— Folosești cam des cuvântul *eu*, strigă cineva. *Eu, eu, eu* - asta sună a exagerare de sine, exprimare de sine, glorificare de sine.

— Vorbești prea deschis, spune altcineva.

— Și te lauzi...

— Ca un străin.

— Și mișcările brațelor tale sunt prea extravagante și expresive.

Asta este adevărat. Sunt mai americană decât chinezoaică în privința asta. Liderul de brigadă face semn publicului să se potolească, după care mi se adresează.

— Tovarășii tăi îți spun că nu te-ai debarasat încă de individualismul tău. De asemenea, ai refuzat să-ți deschizi sufletul în fața partidului. Înțelege, criticile acestea sunt menite să te ajute.

Două perechi de brațe mă iau de subsoare și mă ridică pe o masă, ca lumea să mă vadă mai bine. Mi se aruncă și alte insulte și acuzații. E timpul să o alăptez pe Samantha, așa că se pune pe plâns. E tare micuță, dar sunetele pe care le scoate sunt deopotrivă furioase și disperate. Sâni mei răspund la chemare, umplându-se cu lapte. Dacă nu o alăptez în curând, laptele va începe să-mi curgă. Situația în care mă găsesc ar trebui să-mi aducă puțină compătimire, dar nu-mi aduce.

— Ascunzi defecte mai grave tăinuind metehne triviale, spune liderul de brigadă Lai după jumătate de oră de critică. Să auzim mai multe de la oamenii care te cunosc.

Se ridică mama lui Tao. Deși am avut o relație puțin spus problematică, acuzațiile ei nu sunt chiar așa de rele.

— Ai vrut ceremonie și petrecere de nuntă, dar lucrurile astea nu sunt necesare în Noua Chină. Te împăunai încă de pe atunci!

E rândul unuia dintre frații lui Tao să înainteze.

— Câteodată, cumnata mea primește câte o scrisoare. Spune că e de la mama sau mătușa ei, dar vedem noi că e codificată.

Se referă la alfabet.

— Trebuie să luăm de bun ce ne spune ea că scrie acolo. Vine de la cel mai imperialist dușman al nostru de dreapta. De unde știm noi că nu e spioană?

— Ce-aș avea de spionat aici? întreb eu, indignată.

Băiatul ăsta a beneficiat de pe urma mea în atâtea moduri - de la coletele cu bunătați trimise de mama și mătușa, până la mâncarea care mi se ia literalmente din castron și i se pune lui. Și totuși, trebuie să am grijă. Să ceri divorțul e una, dar să fii etichetat spion e cu totul altceva.

— Dormim împreună în prima cameră, reia fratele lui Tao. Copilul face gălăgie și ea nu face ce ar trebui ca să-l potolească, îi dă el înainte, iar Samantha îi întărește spusele cu țipetele ei. Nimeni nu poate să doarmă. Bietul meu frate e așa de obosit, că nu mai are putere să picteze.

îmi vine să le spun că Tao este obosit pentru că suferă de foame, că muncește prea greu la câmp și se învârtă cu prea multe femei tinere, dar mă abțin, recunoscătoare că au trecut peste acuzațiile de spionaj și criticile au luat din nou o turnură mai inofensivă.

Fratele lui Tao se așază la locul lui și o înghiontește pe Jie Jie, îndemnând-o să se ridice și să spună câteva cuvinte împotriva mea. Dar ea scutură din cap în semn de refuz. Mi-aș dori să aibă curajul să spună ceva în favoarea mea, dar nici asta nu face. Totuși, interpretez tăcerea ei ca pe o mică victorie. Mă mai critică și alți câțiva. N-am muncit destul de mult în timpul recoltei. Am vrut să câștig concursul de cules porumbul ca să mă laud și să-mi dau importanță, nu pentru gloria echipei și a țării. Am lăsat-o pe mama să mă îmbrățișeze în văzul tuturor.

Eu stau acolo în picioare, plină de amărăciune și de furie. Bună modalitate de a lua gândul oamenilor de la foame și obo-seală - muncești cât e ziua de lungă fără mâncare, după care noaptea vii la ședința de umilire publică.

Dintr-odată, cineva lovește piciorul mesei. Masa începe să se clatine, și cad cu tot cu copilul. În cădere, mă succesc cât pot ca

să pic pe spate, protejând-o pe Samantha. Ridic privirea și o văd pe Kumei. Întind mâna spre ea, crezând că va veni să mă ajute așa cum am ajutat-o și eu pe Yong. În schimb, Kumei îndreaptă spre mine un deget acuzator.

— Ai făcut baie, goală, în bucătăria vilei.

Mi se rupe sufletul că până și Kumei simte nevoia să mă critice. Dar o înțeleg. Trebuie să se protejeze pe ea, pe fiul ei și pe Yong.

Și totuși, asta este o informație uimitoare, șocantă. Atmosfera se schimbă din nou, luând o întorsătură urâtă. Mă gândesc la ședința de umilire publică a lui Yong. Din fericire, nimeni nu a pomenit nimic despre cum am ajutat-o atunci. Cel puțin nu încă. Dar toată lumea este înfometată, toată lumea este obosită, și lucrurile ar putea să devină violente.

Mă ridic de jos. Samantha țipă ca din gură de șarpe, cum ar spune mătușica May. Mă uit în ochii lui Sung-ling. „Te rog, ajută-mă.“

Sung-ling se ridică și face semn cu mâna, cerând liniște.

Publicul se potolește, făcând țipetele Samanthei să pară și mai patetice. Tonul lui Sung-ling este strident și aspru, dar ochii ei nu. O altă dovadă de bunătate.

— Suntem cu toții de acord că ești prea moale, spune ea. Te plângi prea mult. Dar președintele Mao spune să nu ne temem de greutăți. Să nu ne temem de moarte.

Nu mă feresc de greutăți, dar de moarte mi-e teamă. Cei care trec prin ședințele de umilire publică nu au prea multe opțiuni: pot să-și apere principiile și să riște pedepse și mai mari, să-și recunoască vina și să accepte pedeapsa sau să le mulțumească tuturor pentru ajutorul lor tovărășesc și să sperie la indulgență. Parcă-l aud pe tata Sam, de parcă s-ar afla acum alături de mine, cu mâna pe umărul meu, reamintindu-mi nu doar ce ar trebui să facă un părinte, ci și cum ar fi procedat el. Mă întorc cu fața spre acuzatorii mei.

— Sunt recunoscătoare pentru critici le aduse, căci știu că nu le-ați fi spus dacă n-ar fi fost adevărate, încep eu. Le-am primit cu inima deschisă și voi încerca să evoluez. Le mulțumesc tovarășilor mei.

— Bun, spune Sung-ling. Tribunalul va lua o pauză de câteva minute pentru a discuta cazul. Toată lumea să rămână la locurile ei. Revenim imediat.

Liderul de brigadă Lai, secretarul de partid Feng și Sung-ling străbat culoarul central și ies din sală. Eu rămân pe băncuța mea, cu privirea înainte, conștientă de nervozitatea celor din spatele meu. Îmi deschii bluza, iar gura lui Samantha îmi apucă de îndată sfârcul. Încep să mă relaxez, iar toată lumea din jurul meu se potolește odată cu liniștea bruscă. Tao vine și se așază lângă mine. Nu mă privește și nici nu verifică dacă Samantha e bine. De ce e atât încăpățânat? De ce nu mă lasă pur și simplu să plec? Nici măcar nu mă place. L-am rănit în vreun fel? Singurul lucru care îmi vine în minte este întocmai ce-mi spusese Z.G. Tao vrea să-l ajut să părăsească locul ăsta. De câte ori nu m-a rugat el să-i scriu lui Z.G. și să-i cer un permis de călătorie? Prea multe ca să le mai țin contul. Și totuși, asta a fost una dintre cele mai importante plângeri ale lui la adresa mea.

Se întorc membrii tribunalului.

— Ați avut divergențe și certuri minore, spune liderul de brigadă Lai.

— Tovarășă Joy, nu vei fi pusă să porți panglica albă a denunțării, dar trebuie să te abții de la gânduri capitaliste și să ai grijă ca soțul tău să-ți obțină privilegiile. Tovarășe Tao, ține minte: copiii, fie ei băieți sau fete, nu-ți aparțin. Fata ta aparține președintelui Mao, declamă el, iar după o clipă de pauză, pentru un efect cât mai mare, anunță: Nu se acordă divorțul.

Distrația s-a terminat și lumea dă să plece. Mă uit la Kumei, dar ea întoarce privirea, rușinată. Soacra mea, Jie Jie și ceilalți copii se strâng laolaltă, așteptând. Tao pocnește din degete, făcându-mi semn să-l urmez. N-am unde să mă duc sau altceva de făcut la ora asta, dar de cum ajung acasă, scot o foaie de hârtie și un stilou. Îi scriu o scrisoare lui Z.G. în care îl implor să ne obțină permise de călătorie. În tot timpul acesta, Tao stă cu ochii pe mine. A doua zi, când mă întorc acasă de la muncă, hrănesc fetița și o las cu Jie Jie. Apoi merg cu scrisoarea la iaz și aștept poștașul. Conform calendarului occidental, este începutul lunii ianuarie. Am ratat iarăși Crăciunul și Anul Nou. Când văd

că poștașul nu vine, urc dealul care duce la ieșirea din oraș. De aici, pot scruta cu privirea dealurile pustii din jur. În depărtare, zăresc un bărbat pe bicicletă care pedalează spre mine. Nu este poștașul nostru obișnuit, ceea ce mă face să cred că el trebuie să fi murit. Oare acesta va fi de încredere? Tot ce pot să fac este să sper și să am încredere, dar știu cu o siguranță chinuitoare că scrisoarea mea nu va ajunge la destinatar. Liderul de brigadă Lai va citi cererea mea pentru permise de călătorie, și cu asta se va încheia povestea. Nu se poate să se audă ceva la oraș despre lucrurile care se petrec în comună. Singurul mod în care voi fi liberă de Tao este să-l ajut să părăsească satul, și singura modalitate de a face asta nu are sorți de izbândă. După ce-i înmânez scrisoarea poștașului, mă întorc pe călcâie și pornesc înapoi spre satul Dragonul Verde. Un nou panou de primire a fost amplasat pe marginea drumului:

1. Toate cadavrele trebuie îngropate.
2. Toate cadavrele trebuie îngropate la cel puțin un metru adâncime, cu grâne plantate deasupra. Nu vor fi tolerate tradițiile superstițioase.
3. Nu se va plânge ori jeli.
4. Nu sunt tolerate cerșetoria, proviziile de mâncare sau furtul.
5. Orice încălcare a regulilor se va pedepsi prin bătaie, pierderea privilegiilor alimentare din cantină sau expedierea imediată la reeducarea prin muncă.

Pearl

O inimă curajoasă

— Unde te-ai născut, mă întreabă iarăși inspectorul Wu.
— Satul Yin Bo din provincia Kwangtung, răspund eu.
— Mai ai rude acolo? Poți să dai niște nume?
— Sunt înrudită cu toată lumea din sat, dar am plecat de acolo când aveam trei ani. Nu-mi amintesc de nimeni.

După aproape doi ani și jumătate de când avem aceste întâlniri, n-aș putea spune că eu și inspectorul Wu suntem prieteni, dar ne înțelegem bine.

— Rudele tale sunt muncitori, țărani sau soldați?
— Presupun că țărani, dar chiar nu știu să vă spun.
— Să revenim la fiica ta. Mai este în Comuna Populară Păpădia Numărul Opt?

— Da, tot acolo. După cum știți, am primit în sfârșit vești de la ea. Am o nepoată acum. Are zece săptămâni. Mi-ar plăcea să o vizitez...

— Povestește-mi despre familia ta din America.
— Am o soră. Sper ca într-o bună zi familia noastră să fie din nou împreună.

Și tot așa. De fiecare dată exact aceleași întrebări. După două ore, mi se permite să plec. Aerul de februarie este rece ca gheața, îmi trag căciula peste urechi și-mi ridic fularul. Când ajung acasă, aud ceartă din bucătărie. Trag cu ochiul în salon și-l văd pe Dun citind. Poartă un pulover de culoarea cafelei și pantaloni largi, maron. A slăbit, ca noi toți de altfel. Mă vede și zâmbește.

— Am ceva pentru tine, spune el.

Mă uit înjur asigurându-mă că nu ne urmărește nimeni și mă strecor în salon. Dun se apleacă peste cealaltă parte a fotoliului

și scoate un buchet de flori roz. Îngenunchez lângă fotoliu și îl sărut pe obraz.

— Mulțumesc, dar de unde le-ai luat?

Acum e ilegal să vinzi ceva în particular. Vânzătorii neautorizați sunt băgați la închisoare. Toate cântecele și trilurile vânzătorilor ambulanți pe care le auzeam pe stradă au dispărut.

— Dacă știi unde să cauți, se găsesc metode să mai cumperi câte ceva, spune el.

— Nu vreau să dai de necazuri.

— Nu-ți face griji, răspunde Dun. Tu doar bucură-te de ele. Dar îmi fac griji.

— O vizitezi pe madame Hu în seara asta? mă întrebă. Am cumpărat și pentru ea un buchet. Sunt primele flori de sezon.

— O să-i faci plăcere, spun eu.

Cum se face că gestul lui frumos pentru o femeie bătrână mă umple de o afecțiune atât de sinceră pentru el? Pentru mine, considerația și bunătatea pe care le-a arătat față de cea mai bună prietenă a mamei mele au înșeninat mai mult decât toate mângâierile delicate pe care mi le-a oferit. Roșesc și cobor privirea în pământ. Dun îmi pune un deget sub bărbie, ridicându-mi capul. Mă privește în ochi. Cumva, înțelege tot ce simt și gândesc. Îmi mângâie obrazul, și rămân așa o clipă, bucurându-mă de tandrețea lui.

Îndreptându-mă spre bucătărie să iau o vază în care să pun florile, mă opresc să aranjez un tablou pe care l-am cumpărat săptămâna trecută de la o femeie din fosta Concesiune Franceză, în vremurile astea mulți își vând comorile, moștenirile de familie și porțelanurile, ascunzându-se pe alei dosite sau direct din ușa bucătăriei. Pentru mine, foametea altora a fost o cale de a reda pas cu pas frumusețea de pe vremuri casei părintești. Sigur, cum spuneam, nimeni n-ar trebui să vândă sau să cumpere lucruri în particular, dar într-un fel sau altul, o facem cu toții.

Când intru în bucătărie, am senzația că pășesc în mijlocul unui taifun. Certurile nu se opresc niciodată. În seara asta avem de mâncare orez, varză ofilită și doi pești de vreo cincisprezece centimetri fiecare, gătiți la abur cu puțin sos de soia. Mâncarea noastră trebuie împărțită la șapte oameni, dintre care șase, trăiesc

fie rude. Cele mai mari certuri pornesc de la orez, principalul fel de mâncare, a cărui lipsă acută e ceva de nemaiauzit într-o țară care a câștigat inimile poporului cu promisiunea unui castron cu orez pe zi, asta însemnând asigurarea hranei de zi cu zi. Restul de amidon îl luăm din faina făcută din cartofi dulci, sorg și porumb. Carnea și ouăle sunt imposibil de găsit. Ni s-a spus că însăși soția premierului Chou En-lai, din solidaritate cu poporul în timpul acestor „ani de vreme proastă“, cum îi numește guvernul, își servește oaspeții cu ceai făcut din frunze căzute. Alți lideri, de cum se încălzește vremea, plănuiesc să-și facă grădini de legume. Chiar și Marele Cărmaci spune că-și va transforma răsaturile de flori în culturi de legume - sau cel puțin așa se zvonește. Toate aceste vești și foamea constantă de care suferim ne fac să fim nervoși și ne aduc la limita răbdării. Ce mai urmează?

— Nu ți-ai pus partea corectă de orez în oală, îi reproșează una dintre fostele dansatoare cizmarului.

În urmă cu două săptămâni l-a prins în toiul nopții ascunzând orez și de atunci n-a mai reușit să scape de bănuielile pe care le are în privința lui.

Cizmarul ridică din umeri.

— Nu-ți socotești porțiile cum trebuie.

Bucătarului, care este cel mai „roșu“ dintre noi toți și poate să ne raporteze oricând la comitetul de sector, nu-i plac gălcevil.

— Nu vă mai certați. Sunt prea bătrân ca să mai suport tot zgomotul ăsta, ordonă el, încercând să-și impună aceeași autoritate pe care o avea când eram copilă. V-am mai spus să folosiți cântarul ca să vă asigurați că toată lumea primește porție egală de mâncare.

Este o idee bună, doar că vederea Bucătarului nu mai e ce a fost, ceea ce duce la și mai multe ciorovăieli. În rest, viața merge mai departe. Eu strâng în continuare hârtie, Dun predă la universitate, dansatoarele merg la fabrică, cizmarul muncește la magazinul lui, văduva își pune lefurile la ciorap și tricotează pentru nepoții ei, iar Bucătarul doar merge mai toată ziua. În fiecare dimineață și seară, din obișnuință și speranță, încă mă plimb prin

Am ajuns la concluzia că fuga pe râul Huangpu și apoi pe mare ar fi imposibilă. Peste o mie de ambarcațiuni intră și ies din Shanghai în fiecare zi, iar apele sunt împânzite de crucișătoare care fac inspecții. Crucișătorul de Inspecție Numărul Cinci a câștigat un premiu „model“ anul trecut pentru cei mai mulți pasageri clandestini prinși în timp ce încercau să scape de pe continent. Conform ziarului local, echipajul ajurat să-și bată propriul record anul acesta. Călătoria pe râu și pe mare e prea riscantă.

Și oamenii *totuși* pleacă, doar că nu de bunăvoie. Orașul nu mai e la fel de aglomerat ca atunci când am ajuns aici. Poliția face o treabă minunată în a-i ține pe țopârlanii de la sate în afara granițelor orașului. Cei care au reușit să pătrundă acum doi ani, când se deschideau noile fabrici, au fost trimiși acasă, lăsând locurile de muncă localnicilor. Instigatorii au fost trimiși în lagărele de muncă. În același timp, Guvernul Poporului, care era nerăbdător să dezvolte negoțul cu Hong Kong-ul, a acordat vize de ieșire câtorva persoane care au rude acolo, pentru reîntregirea familiilor. Celor care au avut norocul să primească viză li se permite să ia cu ei în călătorie echivalentul a cinci dolari, drept garanție că vor avea suficienți bani pentru a-și vizita rudele și a se întoarce acasă. Dacă Joy ar fi cu mine, m-aș duce în fiecare zi la secția de poliție să-l rog pe inspectorul Wu să ne acorde vize. May ne-ar aștepta la Hong Kong cu bani suficienți cât să ne întoarcem împreună la Los Angeles. Cum e vorba aia? Speranța moare ultima?

La ora cinci, Bucătarul ne cheamă pe toți la cină. În semn de solidaritate cu masele din comune - dar mai degrabă o cale pentru a ne asigura că nimeni nu primește mai multă mâncare decât merită - mâncăm împreună în sufragerie. Suntem slabi cu toții și palizi. Pur și simplu nu avem destulă mâncare.

Zece minute mai târziu, după ce masa a luat sfârșit, ceilalți se retrag în camerele lor, prea slăbiți ca să mai facă și altceva. Urc și eu la mine în cameră să mă schimb într-o ținută mai potrivită pentru vizita pe care vreau să i-o fac mătușicii Hu. Mă întâlnesc jos cu Dun; ne punem jacheta, cizmele, pălăria și mănușile, și ieșim în aerul înghețat. Luăm autobuzul și traversăm orașul până la reședința Hu. De obicei, se vede lumina strălucind prin

ferestrele din față, dar în seara asta nu vedem decât o singură lumină pâlپând într-o încăpere din spate. Dun ridică buchetul. Sun la sonerie și așteptăm. Trag cu ochiul pe fereastră, dar nu se vede nimeni. Mai sun o dată și bat la ușă. Într-un sfârșit, zăresc pe cineva străbătând holul și înaintând printre umbre. Nu este mătușica Hu. I-aș recunoaște mersul delicat. Nu e nici vreo servitoare.

Un bărbat înalt, morocănos răspunde la ușă.

— Ce doriți?

— O caut pe madame Hu, spun eu.

— Nu e nimeni aici cu numele ăsta. Plecați.

Mă uit nedumerită la Dun. Să fi greșit casa? Apoi trag cu ochiul pe hol. Văd vaza preferată din sticlă a mătușii Hu, mobilierul și tablourile de pe pereți. Nu, am venit unde trebuia. Mă uit din nou la Dun și observ cum trăsăturile îi îngheață într-o căutătură îngrijorată.

— Madame Hu locuiește aici, spune el pe un ton aspru.

Își croiește drum pe lângă bărbat, împingându-l, și intră în casă. Merg în urma lui. Din încăperile cufundate în întuneric încep să iasă necunoscuți, unii cu lampe cu ulei în mână, alții cu lumânări. Niște cuie - intruși - au pătruns cumva în casă. O zăresc cu coada ochiului pe una dintre servitoarele mătușii Hu urmărind din cadrul ușii tot ce se petrece.

— Tu! Vino încoace!

N-am mai folosit tonul ăsta de când aveam servitori. Fata iese din ascunzătoarea ei. E atât de rușinată, că nici nu-și poate ridica privirea din pământ.

— Unde e?

E mai degrabă un ordin, decât o întrebare. Fata își mușcă buzele între dinți, de parcă asta ar împiedica-o cumva să-mi răspundă la întrebare. Nu știe câți oameni am pierdut. Ridic mâna pregătită să o lovesc.

— Undee?

— A plecat acum cinci zile, se smiorcăie fata. Nu s-a mai întors.

— A obținut viză de ieșire? se interesează Dun. Își vizitează sora?

Fata dă din cap.

— Doamna Hu nu mi-a spus nimic. Dar a doua zi au fost oprite gazele și lumina.

Bărbatul morocănos care a răspuns la ușă mă împinge cu un deget.

— N-aveți niciun drept aici. Ieșiți afară!

Dun face un pas spre el, dar îl apuc de braț.

— Hai să mergem. Nu mai avem nimic de făcut aici.

Ieșim din nou în noaptea geroasă. Mergem aproape până la capătul străzii și abia apoi îl las pe Dun să mă ia în brațe. Îmi îngrop fața în haina lui flaușată, străduindu-mă să-mi rețin lacrimile.

— Mătușica Hu n-ar fi plecat fără să mă anunțe, spun eu.

— Ar fi plecat dacă nu plănuia să se întoarcă sau dacă n-avea viză de ieșire. N-ar fi vrut să ai necazuri din pricina ei.

— Dar a lăsat flori...

— Un șiretlic, nu ți se pare? Ca să vă protejeze pe tine și pe servitoare. Poți spune poliției că n-ai bănuit nimic.

Nu se poate ca lucrurile să stea așa.

— Chiar crezi că a încercat să scape? E femeie bătrână.

— N-are mai mult de șizeci de ani, poate un pic mai mult, sau mai puțin.

— Dar dacă o prind, o s-o închidă pentru multă vreme. N-o să reziste în închisoare.

— Are o inimă curajoasă, ca tine, Pearl. Trebuie să te rogi să fie în siguranță și să reușească să scape.

O inimă curajoasă? O simt mai degrabă ca pe o chestie umflată și dureroasă din piept.

— Hai să mergem să bem niște ceai, spune Dun. Ai să te simți mai bine.

Mă duce la o ceainărie de stat. Stăm cât de aproape putem de godinul cu cărbuni. Chiar și așa aerul rece șuieră prin crăpături și ne îngheață picioarele. Ne sorbim ceaiurile în liniște. Privesc pierdută la ceașca de ceai, deși îmi dau seama că Dun mă urmărește. Sunt surprinsă de profunzimea tristeții mele. Mama și tata au murit amândoi. Sora mea este departe. Fata și nepoata mea, fizic, sunt aproape de mine, dar ar putea la fel de bine să fie

și la un milion de kilometri depărtare, de vreme ce nu pot veni în Shanghai, iar eu nu pot ajunge în comună. Mătușica Hu era una dintre puținele mele legături cu trecutul, iar acum s-a dus și ea.

— Pearl.

Ridic privirea și observ grija din ochii lui Dun. îmi vine să plâng văzându-i expresia de pe chip.

— în viață, nu știi niciodată ce se poate întâmpla. De aceea este important să mergem înainte, să trăim, să cumpărăm flori, să...

— Ce vrei să spui?

— Uită-te la mătușica Hu. I-a pierdut pe toți cei dragi ei, dar nu s-a dat bătută. Oriunde s-ar afla acum, încearcă să se bucure de o viață mai bună.

Se oprește puțin, lăsându-mă să mă gândesc la vorbele lui. Apoi, după câteva clipe, alunecă de pe taburet și se lasă într-un genunchi. Proprietarul ceainăriei dă fuga îngrijorat la masa noastră, dar Dun îi face semn să plece.

— Nu mai suntem așa de tineri, tu și cu mine, și lucrurile nu vor fi mereu ușoare, dar îmi faci onoarea să te măriți cu mine?

Lacrimile care mă amenințaseră toată seara izbucnesc dintr-o dată, dar picăturile care mi se preling pe obraji de această dată nu sunt de tristețe și dor, ci de o bucurie sinceră.

— Absolut, îi spun eu.

Dun achită nota și pășim iarăși în stradă. Suntem prea fericiți pentru a ne întoarce direct acasă, unde n-am avea pic de intimitate. Cea mai bună cale de a fi singuri este să ne plimbăm de-a lungul Huaihai Road printre sutele de oameni. Nu apucăm să mergem prea mult, că o limuzină oprește chiar în fața noastră. Se deschide ușa și coboară Z.G.

— V-am văzut și nu puteam să nu opresc ca să vă salut, spune el.

Dun pune o mână pe spatele meu - un gest posesiv sau unul menit să-i întărească încrederea în el? Z.G. ne aruncă un zâmbet amuzat.

— Mă duc să iau cina, continuă el. O să pună și un film. Nu ați vrea să veniți? Sunteți tocmai genul de oameni pe care-i vor acolo, poate chiar mai potriviți ca mine.

— Am mâncat deja, spun eu, deși fusese o masă ușoară.

— Și suntem în drum spre casă, adaugă Dun.

— Nici nu vreau să aud.

Z.G. se bagă între noi, ne ia pe amândoi de braț, la fel cum făcea cu May și cu mine pe vremuri, când mergeam împreună pe stradă, și ne conduce spre limuzină.

— Haideți, haideți. Urcăți în mașină.

Z.G. a avut dintotdeauna talentul de a-i lua pe oameni pe sus ca să meargă cu el, iar curând ne pomenim gonind cu mașina pe străzi, în timp ce șoferul îi claxonează pe pietoni și pe bicicliști.

— Unde mergem? Despre ce ocazie e vorba? întreb eu.

— A venit o delegație de la Hong Kong, îmi răspunde Z.G. Trebuie să le arătăm că țara merge bine, că nimeni nu suferă de foame și că ar trebui să facă mai multe afaceri cu noi.

— O delegație de la Hong Kong? întrebă Dun, uluit. Asta e colonie britanică.

— Știu, răspunde Z.G., cu o mină care sugerează că e sătul de lume. O să fie unul dintre evenimentele alea atât de plicticoase în Noua Chină. Pe de o parte, Anglia este considerată o țară ultraimperialistă, de vreme ce a fost prima putere străină care a invadat China și încă mai ocupă Hong Kong-ul. Pe de altă parte, Anglia este una dintre puținele țări care recunoaște Republica Populară Chineză, chiar dacă mai complotează cu Statele Unite - cea mai ultraimperialistă dintre toate națiunile - pentru a împiedica Republica Chineză să devină membră a Națiunilor Unite. Trebuie să facem tot ce putem ca să-i câștigăm de partea noastră pe puținii capitaliști pe care-i avem. A, iată c-am ajuns.

Mașina trage în parcare Hotelului Garden, fostul Club Francez. Fațada strălucitor luminată îmi amintește de petrecerile la care am fost aici împreună cu sora mea. Mă simt ciudat să pășesc pe holul cu candelabre de cristal, să urc scări impresionante, să fiu întâmpinată de podele și pereți din marmură. Grandoarea art déco pare dărăpănată și învechită, dar tineri îmbrăcați în vechi uniforme ale hotelului ne iau hainele, ne conduc pe hol și ne îndrumă la etaj, spre una dintre sălile de banchet. Înăuntru oamenii sunt împărțiți în trei categorii: cei în obișnuitele costume gri ale elitei comuniste chineze, cei în *qipao*-uri colorate, făcute în

Hong Kong, și alți câțiva, ca Dun și cu mine, care poartă haine în stil occidental, după moda de acum douăzeci de ani. Eu și Dun acceptăm câte un pahar de șampanie franțuzească. În timp ce Z.G. își plimbă privirea prin încăpere, căutând să vadă ce persoane importante sunt prezente, noi doi ciocnim paharele într-un toast tăcut. Dun zâmbeste. Zâmbesc și eu. Se pare că până la urmă am găsit o cale de a ne sărbători logodna. Ne așezăm la o masă fastuoasă. N-am mai văzut atâta mâncare de când am venit în China, și e ceva absolut minunat: friptură de porumbel servită cu felii proaspete de lămâie și boluri miciute cu sare, rădăcini de lotus umplute cu orez dulce și cleios, înăbușit pentru a scoate la iveală o dulceață extraordinară; felii subțiri de tofu proaspăt și ușor cu topping de scoici proaspete; raci întregi presărați cu arpagic tocat, coriandru proaspăt și ardei iute; burtă de porc cu miere; ouă fierte moi cu caviar și garnisite cu felii miciute de legume murate; legume fripte în sirop dulce și un pește întreg gătit la abur. Gazda de la masa noastră le spune invitaților din Hong Kong că în China avem atâta mâncare, încât nici nu mai este nevoie să mâncăm orez.

— Ar fi de prisos, spune el, iar invitații râd, dând din cap încântați.

Dun și cu mine gustăm din toate delicatesele menite să-i impresioneze pe „prieteni noștri din Hong Kong“, și savurăm fiecare îmbucătură. Vorbesc în cea mai bună engleză britanică de care sunt în stare cu un domn care deține o fabrică de textile în Kowloon. Speră să deschidă o fabrică pe continent. îl ascult pe Dun cum își exersează engleza cu o femeie așezată la stânga lui. Este descurcăreț și spiritual. Din când în când, trag cu ochiul spre Z.G. Arată bine. Nu a slăbit deloc, și înțeleg de ce, din moment ce ia parte la asemenea banchete.

Când cina ajunge la final, mergem într-o încăpere alăturată cu o scenă mică, unde ni se oferă un scurt program de dansuri și cântece populare. Apoi este coborât un ecran, luminile sunt reduse și un proiector începe să bâzâie. Mă aștept la un buletin de știri despre Marele Salt înainte. În schimb, avem parte de un scurtmetraj cu Stan și Bran, urmat de *Top Hat* cu Fred Astaire și Ginger Rogers. L-am văzut cu May la Metropole cu un an

înainte să plecăm din Shanghai. După film, oamenii de la masa noastră se ridică în picioare și încep să pună întrebări.

- Toți americanii șofează?
- Toți au avioane?
- Toată lumea locuiește în asemenea case?

Nu este niciunul din Hong Kong.

Joy

O mamă bună

Într-o duminică de martie, mă trezesc de dimineață într-o liniște nefirească. Cocoșii și găinile din Dragonul Verde au fost mâncați. Și boii, bivolul indian și câinii satului au avut parte de aceeași soartă. Nu mai aud nici șoarecii sau șobolanii care hârșâiau prin grinzi și pereți, pentru că și ei au fost mâncați. Nu mai sunt nici păsări în copaci, copiii care să se joace printre case sau oameni care să-și vadă de treburile de zi cu zi.

Frații și surorile lui Tao nu s-au trezit încă. Trebuie să se odihnească. Azi-noapte au fugit pe câmp și au furat spice de grâu, le-au frecat între degete ca să aleagă grâul de neghină, și au mâncat boabele încă verzi. Așa ceva încalcă toate regulile și dacă ești prins de paznici, pedepsele sunt imediate și aspre. Unii oameni au fost legați de salcâmul japonez din piață și li s-au tăiat urechile, nasul, ori le-a fost jupuită pielea capului sau li s-a ars părul de pe față, de pe cap sau din zonele intime. Alora le-au fost uciși fiii mari ca să se taie rădăcinile familiei. Alții au fost lăsați fără urmă de mâncare, până când singurul lucru pe care l-au mai putut mânca a fost căptușeala din bumbac a hainelor, așa că au murit dezbrăcați, dar cu burta plină.

Aveam șapte ani când s-a încheiat cel de-al Doilea Război Mondial. Mai târziu, la școală, am dezbătut adesea motivele pentru care nemții nu s-au revoltat împotriva conducerii, iar evreii nu au luptat mai mult pentru a-și salva viața. Acum înțeleg cum s-a întâmplat asta, pentru că nici aici nu au existat răscoale sau proteste. Suntem prea slăbiți, obosiți și speriați ca să mai facem ceva. Ni s-a spălat creierul prin înfometare, iar oamenii continuă să creadă în președintele Mao și în partidul comunist.

Ni se spune că nu putem părăsi comuna fără permisiune scrisă. Dar chiar dacă ar fi să fugim peste cine așteptăm să dăm? Nu e ca și când regiunea ar fi presărată de cafenele, restaurante și gospodării înstărite. N-are niciun rost să cerșim. Trăim cu frica-n sân și măcinați de o foame constantă. Suntem prinși în capcana sorții, iar destinul nostru nu arată deloc bine. Și totuși, încercăm să ne păstrăm optimismul, dar în cel mai macabru mod cu putință, recitând un vechi proverb modificat. În loc de „Nu-ngheață râul după o zi de ger“, ne spunem unul altuia că nu murim de foame după doar cinci luni de foamete. Nu știm dacă este așa sau nu.

Am tot primit colete de la mătușa, trimise prin asociația de familie din Hong Kong și de la mama, din Shanghai. Oficialitățile din sala de consiliu de cum văd timbrele de pe colete, le deschid, sperând să găsească alimente neautorizate. Îmi confiscă toată mâncarea, afară de laptele praf pentru copii, căci nimeni de aici nu știe la ce se folosește și deci nu-l vor. Chiar și așa, bătașii liderului de brigadă Lai tot ne mai percheziționează casa - ca pe toate celelalte din comună -, căutând de mâncare. Oricine este prins cu mâncare ascunsă este trimis la reeducare prin muncă. Asta înseamnă moarte sigură, dar există lucruri și mai rele.

Privirile înfricoșate ale copiilor sunt grăitoare. Nu sunt nici orbi, nici surzi. Au auzit despre - sau poate chiar văzut - vecini de-ai noștri care se furișează afară din casă în toiul nopții să taie carnea de pe morți sau să smulgă membrele copiilor care au fost lăsați afară să moară. Au auzit de alte sate din comună unde copiii au fost fierți de vii. Au auzit de colegi de clasă care au fost strangulați de mama lor, tăiați în bucăți și aruncați în oala de gătit. Au auzit de tați care încercau să-și convingă nevestele să-și mănânce copiii, spunând: „Suntem încă tineri. Putem să mai avem copii.“ Este de-a dreptul îngrozitor, dar mintea mea, chiar și așa încețoșată de foame, asimilează cu greu toate astea, îmi spun în sinea mea că lucrurile astea nu s-ar putea întâmpla niciodată la noi în casă. Fu-shee e o mamă bună care își iubește prea mult copiii. Samantha doarme în brațele mele. Îi descopăr fața de sub păturică. Buzele și limba i se mișcă ritmic, ca și când ar încerca să sugă. Până și în somn e înfometată. A împlinit cinci

luni, dar pare mai degrabă de două. Nu mai pot alăpta, dar măcar mai am lapte praf să-i dau. E mai mult decât primesc frații și surorile lui Tao. Azi-noapte, când cei mici plângeau din cauza junghiurilor care-i chinuiau de foame, Fu-shee le-a dat să bea apă caldă și le-a spus să doarmă pe burtă, ca să-și simtă stomacul plin. Dar tot n-au reușit să doarmă. Stomacul lor nu se poate obișnui să mănânce grâne necoapte, tuberculi putrezi, lăstari uscați de cartofi sau alte frunze, rădăcini sau scoarțe adunate și, imul după altul, copiii dau fuga să folosească oala de noapte.

Duhoarea care vine din camera din față este mai mult decât scârboasă. Azi-noapte, am făcut cu Tao treaba aia dintre soț și soție. Am făcut sex pentru a ne încuraja oarecum că suntem bine, pentru a ne reaminti că încă n-am murit, dar, de cum am terminat, am fost dezgustată de mine însămi.

Vreau să le vizitez pe Kumei și Yong ca să-mi mut gândul de la foame și de la ce am făcut cu Tao. Așez bebelușul lângă Jie Jie. N-o să fiu plecată mai mult de câteva minute. Probabil că la întoarcere o să le găsesc în același loc. Le las cuibărite pe podea, ies pe vârfuri din casă și-mi croiesc drum cu greutate pe deal în jos, prin sat, până la vilă.

Multe dintre case și clădiri stau să se prăbușească, fie pentru că metalul care le ținea în picioare a fost topit pentru oțel, fie lemnul a fost folosit ca să se facă focul în cuptoarele de topit. S-a prăbușit chiar și un perete din holul principal, unde și-a predat Z.G. lecțiile de pictură în urmă cu doi ani și jumătate. Oamenii trimiși să locuiască acolo drept pedeapsă au murit. Salcâmul japonez care pe vremuri se înălța atât de mândru în mijlocul pieței a fost despuiat de scoarță și frunze. Pământul de la rădăcina lui e îmbibat cu sânge. Sălciile sunt la fel de golașe ca pe timpul iernii. Ulmii ce odinioară își aruncau umbra de-a lungul potecii care duce în afara satului au ajuns niște schelete. Iar oamenii? Ne târâm dintr-un loc într-altul, cu privirile pierdute, cu gândul numai la mâncare și cu picioarele, stomacul și fruntea schimonosite de umflături sinistre.

În urmă cu o săptămână, liderul de brigadă Lai a făcut un anunț:

— Mesele nu vor mai fi servite la cantină. Oamenii pot lua porția de mâncare de la cantină și o pot duce acasă. Spuneți că vă este dor să mâncați acasă. Acum puteți fi din nou cu familia.

În realitate, nu voia ca oamenii să mai discute despre mâncare, subiect care a devenit mai periculos decât dezbaterile despre politică. În plus, se săturase să vadă oameni prăbușindu-se de foame, murind chiar pe podeaua cantinei sau, și mai neplăcut, să vadă rudele bocindu-și morții. Acum, trimitem un singur membru al familiei să ne ia porția zilnică de grâne și sfertul de *jin* de orez - mai puțin de o pătrime din cât ar fi nevoie pentru a supraviețui - de la sala de consiliu și să le aducă acasă, fără să mai fie nevoie ca toată lumea să-și irosească energia mergând până la cantină. Putem să murim în sânul familiei, fără să mai fie și alții de față la asemenea scene. Nu mai este ca anul trecut, când au murit numai câțiva bebeluși și vârstnici. Acum oamenii mor pe capete. În urmă cu două săptămâni, am primit vorbă că socrul meu s-a stins din viață din cauza febrei în timp ce muncea în apă înghețată la un proiect de irigații departe de aici. Liderul de brigadă Lai nu vrea să afle nimeni câți dintre vecinii lui au pierit, așa că nu am putut să lipim hârtie galbenă de peretele casei prin care să anunțăm moartea socrului meu. Ni s-a interzis să-l jelim în public. Nu ni s-a permis să dăm de pomană ca să-i ușurăm drumul spre lumea de dincolo. Așa că, îngropat departe de casă, este condamnat să devină o stafie înfometată, cutreierând pierdut pentru totdeauna. Și nici nu ne putem găsi alinarea în Budism sau Taoism, de teamă să nu fim catalogați drept reacționari.

În fiecare zi, Fu-shee, copiii mai mici și cu mine ne împreăștiem pe dealurile din jurul Dragonului Verde să despuiem copacii de scoarță și frunze, să scormonim după rădăcini și să căutăm ierburi sălbatice. Am mânca orice, și chiar asta facem. Dar nu poți mânca o curea din piele de parcă ar fi un castravete proaspăt. O înmoi, o fierbi și molfăi la ea zile întregi. Odată, am încercat să mâncăm sol Kwan Yin, numit așa după Zeița Milosteniei. Iei pământ, îl amesteci cu iarbă uscată, fierbi totul și mănânci. Vă puteți imagina ce gust avea, și niciunul dintre noi n-a putut mânca prea mult. S-a dovedit a fi un lucru bun, pentru că o familie de pe deal a mâncat amestecul trei zile la rând. Noroiul li s-a întărit în stomac și au murit în chinuri.

Știu că ar trebui să fiu traumatizată de ororile la care am fost martoră, dar sunt prea înfometată ca să mă las pradă emoțiilor. Nu pot să mai simt sau să mă mai gândesc la altceva în afară de propria mea foame. E ca un șarpe care mi se strecoară prin creier, coboară în stomac și iese prin buricele degetelor, apoi alunecă pe picioare în jos și urcă înapoi în creier. Nu se oprește niciodată. Ajung la vilă și mă duc direct în bucătărie, știind că o voi găsi pe Kumei acolo. Spunem tot ce avem de spus în propoziții scurte, ca să ne păstrăm puterile.

— A murit Yong, mă anunță ea.

— Ce-ai de gând să faci? o întreb.

— S-o ascund. Să sper că n-o va găsi nimeni.

— Dar liderul de brigadă locuiește aici.

— S-a mutat din vilă acum câteva zile. S-a dus în sala de consiliu.

Nu am mai auzit-o de mult spunând atâtea cuvinte și îmi dau seama cât o obosește.

— Spune că trebuie să protejeze ce a mai rămas din rezerva de grâne a comunei.

Eu cred că altul e motivul. Vila are douăzeci și nouă de dormitoare, în timp ce în sala de consiliu nu i-ar putea tulbura nimeni intimitatea. Oamenii ar face orice pentru mâncare. Multe femei din comună au mers ori s-au târât până la vilă ca să-și vândă trupul liderului de brigadă în schimbul unei singure chifle. Acum vor merge până în sala de consiliu, unde liderul de brigadă Lai nu va mai trebui să-și facă griji că-l urmărește cineva. E cale lungă până acolo și mă întreb câte femei o să moară fie în drum spre clădire, fie pe drumul de înapoiere.

— Sunt o grămadă de locuri în vilă în care poți ascunde un cadavru, continuă Kumei. Yong e prea veștejită ca să miroasă. Sper să am puterea să o mut de colo-colo și să-i colectez rațiile de mâncare.

Multe familii fac asta. Ascund trupurile mamelor, taților, fraților, soților, soțiilor, bunicilor sau bunicelor în casă, ca să poată lua în fiecare zi o porție în plus de la cantină.

îmi mușc buza de jos, gândindu-mă la bătrână. A suferit atâtea umilințe în ultimii zece ani din viață. Înghit în sec, după care îi spun lui Kumei:

— Te ajut eu s-o muți, dacă vrei.

Să mori de foame e un lucru cumplit, iar Kumei dă din cap, recunoscătoare.

— Ta-ming e foarte slăbit, îmi spune ea. Nu s-a mai sculat de pe preșul lui de două zile.

— Ai ceva să-i dai?

Nu răspunde. Cunoaștem amândouă răspunsul: nu. Iar acum că a plecat liderul de brigadă, resturile acestuia nu vor mai ajunge la băiatul ei. Kumei mă duce să o văd pe Yong, care zace ghemuită ca un copil. Până și în moarte poartă panglica albă a denunțării. Kumei se așază pe marginea patului alături de mine. Pun o mână pe glezna lui Yong, și-apoi le povestesc celor două prietene ale mele că am făcut sex cu Tao. Yong, firește, nu-mi răspunde. Kumei încearcă să-mi arate simpatie, dar știu la ce se gândește: „Am nevoie de mâncare.“

Suntem prinse în capcana foamei, iar mintea noastră este torturată de gândul acesta. Și chiar și așa lihnite și slăbite cum suntem, știm că mâine și în următoarele cinci zile, până duminica viitoare, va trebui să muncim, trăgând la plug, săpând fântâni, semănând și smulgând buruieni, de la șase dimineața până la șase seara, după care să mergem la întâlniri politice și la ședințe de umilire publică, nevoiți să rezistăm cu un singur castron de supă chioară, atât de limpede că ne vedem imaginea reflectată în ea.

Îmi surprind chipul în oglinda lui Yong. Sunt la fel de slabă ca o rădăcină de ginseng. Măinile mele au ajuns la fel de osoase ca niște nuiiele uscate. Pielea îmi pare translucidă, iar părul îmi atârână fără viață. Buzele mele, pe vremuri moi și pline, s-au subțiat de tot. Luna asta, pe 20, împlinesc douăzeci și doi de ani, dar foamea m-a transformat într-o femeie bătrână, cu un picior în groapă. Mă gândesc la prietenii mei din Chinatown, Hazel și Leon. Hazel probabil că s-a măritat, iar Leon trebuie să fi absolvit deja la Yale. Dacă aș fi rămas acasă... Ce s-ar fi întâmplat? Poate că aș avea o slujbă, propriul meu apartament, prima mea mașină... Mai târziu, pornesc agale pe drumul lung pe deal în

sus, spre casa mea. Tot nu se zărește nicio mișcare pe terasă, dar văd că soacra mea a pus o oală pe foc afară: micul dejun.

Înăuntru, Tao, Fu-shee, Jie Jie și câțiva dintre copiii s-au trezit și sunt gata îmbrăcați. Stau pe scăunele și cutii în jurul mesei. Nu vorbesc, nu scot niciun sunet. Nu se foiesc și nu se înghiontesc unii pe alții. Toată atenția lor e concentrată pe ceva din mijlocul mesei. Stau în așteptare, urmărind acel ceva. Ochii lor lipsiți de viață reușesc cumva să strălucească în același timp, asemeni animalelor de pradă.

Mă uit peste umerii lor, curioasă la ce se uită. E ceva mic, înfășurat într-un pled.

— Samantha! țiș eu.

Să fi murit oare în cele câteva minute cât am fost plecată? Ghemotocul se mișcă. Când mă aplec să-mi ridic copilul, aud un zgomot ciudat, ca de lătrat. Mă dau înapoi. Nu e Sam. Îi cunosc plânsul.

În tot timpul acesta, soțul meu nu s-a clintit. Ochii lui sunt precum cărbunele: opaci, lipsiți de viață. Tremur toată în timp ce mă întind peste unul dintre copiii și ridic bebelușul. Dau pledul la o parte. Este copilul lui Sung-ling, care pare să mai aibă doar câteva ore, poate chiar minute, de trăit.

— Unde e Sam? întreb.

Mă privesc înfometăți, sperați, de parcă aș ține în brațe ultima lor masă. Mă dau înapoi îngrozită. Chiar țin în brațe ultima lor masă! Am auzit șoptindu-se despre ceva ce-au făcut sătenii din satul Podul Negru. Numesc practica asta *I Tzu, Erh Shih* - „Schimbă copiii, Fă de mâncare“ - în care mamele fac schimb de copii, îi lasă să moară, după care îi dau de mâncare familiilor lor.

— Unde e Sam? țiș eu îngrozită, dar nu-mi răspunde nimeni.

O strâng tare la piept pe fata lui Sung-ling și dau fuga spre casa părinților ei. Împing ușa în lături și dau se o scenă similară celei pe care tocmai am lăsat-o în urmă. Secretarul de partid Feng Jin și Sung-ling, care, din durdulii cum erau pe vremuri, au ajuns prăpădiți și galbeni ca ceara, se holbează la Sam. Cel puțin ei au decența să plângă.

Îi dau lui Sung-ling bebelușul ei și mă năpustesc să-mi ridic

mai auzit vreodată un sunet mai fericit. Încep să mă retrag cu spatele din casă.

— Nu ne denunța, te rog, spune Feng Jin cu o voce slăbită. Dacă ne denunți, o să mă trimită la reeducare prin muncă.

— Ce mai contează? întreb eu. Oricum o să mori.

Nu este un simplu blestem, este adevărul. Inima îmi bate mai să-mi sară din piept și mă simt mai slăbită și mai îngrozită decât mi-aș fi imaginat vreodată că ar fi posibil, dar reușesc să mă retrag cu spatele, ieșind în aerul dimineții. E primăvară. Îmi dau seama că este o zi frumoasă, dar, în loc să fim afară, la plantat, noi murim de foame. Și nu oricum, ci transformându-ne în animale. Poate că n-am fost o fiică bună, dar n-o să dau greș ca mamă. Mama obișnuia să-mi spună că Raiul nu blochează toate ieșirile. Trebuie să existe o cale să scap de aici. Mă întorc la coliba lui Tao. Fu-shee și copiii s-au întors la rogojinile lor de pe podea. Copiii s-au ghemuit în ghemotoace micuțe în jurul mamei lor, așteptând să moară. Nu-mi pasă. Tao e tot la masă, cu picioarele depărtate, cu un braț atârând și maxilarul lăsat. Caut o bucată de pânză și o leg pe Samantha aproape de trupul meu. N-o să mă mai despart de ea. Înaintez pășind printre cei de pe podea. Își ridică privirile spre mine, asemeni unor creaturi marine. Împachetez ce-a mai rămas din laptele praf, îmi iau banii americani și câteva haine pentru mine și Sam. Ies afară și umplu câteva sticle cu apă fiartă. Apoi, iară să mă mai uit în urmă, cobor dealul, trec de vilă, urc următorul deal, și o iau iarăși la vale. Nu am permisiune scrisă pentru a pleca, dar nu mă oprește nimeni. În cele din urmă, ajung la drumul principal. De acolo, o să merg pe jos până în Tun-hsi. Nu este un oraș mare, dar sunt sigură că am să găsesc pe cineva suficient de disperat sau de fraier să-mi schimbe banii americani în yuani. Apoi o să merg cu barca până în Shanghai, la mama.

În ultimele câteva săptămâni, m-am tot întrebat despre Comuna Populară Păpădia Numărul Opt dacă este singura care a suferit de foame și dacă criza noastră de alimente n-a fost doar o chestiune de conducere proastă. Nu ajung prea departe până să aflu răspunsul. Tocmai am lăsat în urmă ce credeam a fi cel mai îngrozitor tablou posibil, dar trec pe lângă multe imagini

drumul meu. Un bărbat se oferă să-mi vândă came de „iepure“. Nevasta lui stă pe jos la câțiva metri depărtare, cu o privire pustiită și două pete pe bluză de la laptele care-i picură din sâni. Alții se trag unii după alții de-a lungul drumului, prin câmp, printre cadavre, ținându-se de mână. Oare caută mâncare? Încearcă să fugă? Să fie oare atât de alienați și de slăbiți de foame, încât nu știu ce fac? Cum e posibil ca toți morții și muribunziiăștia să fie aici, când ni s-a tot spus că fugarii prinși vor fi trimiși la reeducare? Poate că numărul oamenilor care se luptă cu foamea cruntă este prea mare ca autoritățile locale să poată face ceva în privința asta. Poate că foamea s-a răspândit în toată țara. Dacă e așa, atunci milioane de oameni trebuie să fie morți sau pe moarte. Când nu mai pot să merg, dorm pe marginea drumului cu Sam legată strâns de corpul meu. Dimineața, îmi continui drumul spre Tun-hsi, unde mă duc glonț la debarcader să cumpăr un bilet spre Shanghai. Sunt întoarsă din drum la un punct de control, unde un paznic îmi spune că au fost înjumătățite cursele din pricina lipsei de combustibil. Dar chiar și dacă ar exista bărci programate să plece, nu mi s-ar permite să urc la bord.

— Ești de la țară, se răstește el la mine. N-ai pașaport intern sau viză de călătorie. Nu ai voie să intri în oraș. Ia-ți gândul de la Shanghai. Întoarce-te acasă.

N-am de gând să fac asta. Plătesc un taxi-bicicletă să mă ducă la stația de autobuz, dar nici aici nu mi se permite să trec de punctul de control. Iau un alt taxi-bicicletă până la gară. Trenul nu este cea mai ușoară sau mai rapidă cale de a ajunge în Shanghai, dar este ultima mea șansă. Și aici există un punct de control, dar reușesc să trec de el așteptând până ce o familie înfometată, care se apucă să facă tărăboi, distrage atenția agenților de pază și pot să mă strecur pe lângă ei. În gară mi se spune, din nou, că s-a redus numărul de trenuri, dar de data asta am noroc. Trebuie să aștept doar trei ore la tren. Mai cumpăr apă fierbinte și-i pregătesc lui Samantha lapte praf. Odată ce urc în tren, îmi strâng fetița la sân, o acopăr cu pledul și-i dau pe ascuns biberonul. Mai sunt câteva ore până în Shanghai, dar deja simt o mare ușurare. Cum de n-am făcut asta mai devreme? Dar înainte să pornească trenul, gărzi în uniformă urcă în vagon și cer să vadă

actele tuturor. La drept vorbind, nu e greu să-i dibuiești pe cei care n-ar trebui să fie în tren. Suntem cei îmbrăcați în zdrențe, cu trapul umflat nefiresc și brațele, picioarele și fața doar piele și os. Și totuși, gărzile urmează o anumită procedură, abordând fiecare persoană în parte, verificând actele și documentele de identificare. Mă uit înjur. E vreun loc în care să mă ascund? Nu. Există ceva ce-aș putea face ca să nu fiu dată jos din tren? Poate să dau mită, dar riscul e mare. Aș putea fi arestată. Cel mai în vârstă dintre gărzi se apropie de mine.

— Vă rog, îi zic eu, dând pledul la o parte și dezvăluind chipul lui Samantha.

— Ești fugară. Trebuie să cobori din tren, spune el, nu fără compasiune. Trebuie să te întorci în satul tău.

Scot o bancnotă de o sută de dolari, sperând să fie destul de înaintat în vârstă ca să recunoască banii americani. Se uită înjur să vadă cât de aproape sunt tovarășii lui.

— Pune-o deoparte până nu te văd ceilalți, îmi spune el. Oricum nu te ajută cu nimic. Autoritățile nu vor să afle nimeni cât de rău au ajuns lurarile la țară, așa că și dacă te las să rămâi în tren, tot ai să fii întoarsă din drum mai târziu. Și gărzile alea s-ar putea să nu fie așa de înțeleghătoare.

Încep să plâng când mă apucă de cot și mă ridică, conducându-mă spre ieșire. După ce mă ajută să cobor pe platformă, deschide desaga care-i atârnă pe umăr, scoate două chifle din grâu și mi le îndeasă în pled, între mine și bebeluș.

— Du-te acasă, spune el. E cel mai bun lucru pe care poți să-l faci.

N-am mai simțit niciodată o asemenea disperare. Ies din gară, mă așez pe niște trepte și mănânc jumătate de chiflă. Gustul este nemaipomenit și sunt foarte înfometată, dar trebuie să am grijă. După dieta asta de înfometare, stomacul mi s-a micșorat. Ca să nu mai spun că toate substituturile alimentare pe care le-am mâncat mi-au distras digestia. Nu sunt sigură câtă mâncare pot suporta stomacul și intestinele mele, dar fărâma asta de hrană îmi dă mai multă energie - fizică și mentală - cum nu am mai avut săptămâni întregi. Merg pe alei, în căutarea unui loc sigur de dormit.

A doua zi de dimineață, umplu cu apă fierbinte de la un magazin biberoanele lui Sam, o hrănesc și mănânc și eu cealaltă jumătate din prima chiflă, având grijă să nu irosesc vreo firimitură. Stau să mă întreb dacă am puterea să merg pe jos până în Shanghai. Imposibil. Mai am bani, dar sunt greu de cheltuit. Nu am cupoanele necesare, și, magazin după magazin, cafea după cafea mă refuză. Într-un sfârșit, reușesc să cumpăr niște faină de cartofi dulci. Când o să ajung înapoi la Dragonul Verde, o să frământ niște aluat cu apă și să fac câteva turte. Dacă le împart cu Tao și cu familia lui, s-ar putea să mai supraviețuim câteva zile.

Pe drumul de întoarcere spre Dragonul Verde dorm iarăși pe marginea drumului. N-au trecut decât trei nopți, dar zăresc și mai multe cadavre, printre care și cele ale bărbatului și femeii care încercaseră să-și vândă copilul mort drept came de iepure. Intru în Dragonul Verde într-o stare de înfrângere totală. De câte ori mă gândesc că mai rău nu se poate, se întâmplă ceva și mai groaznic. Intru în casă și-l găsesc pe Tao stând singur, aproape în aceeași poziție în care îl lăsasem cu patm zile în urmă. În casă domnește o liniște sinistă. Nici urmă de copii. Nici urmă de mama lui Tao.

— N-ar fi trebuit să te întorci, îmi spune Tao.

— N-am unde să mă duc.

Mă așez pe podea, o pun pe Samantha pe umăr și o bat ușor pe spate.

— Unde a dispărut toată lumea?

— După ce-ai plecat, m-am dus să muncesc pe câmp, spune el, strângând din ochi. Când m-am întors acasă, oamenii liderului de brigadă Lai îngropau...

Deschide ochii și mă scrutează cu o privire fixă.

Stomacul meu, care pentru prima oară de săptămâni de zile nu îmi chiorăie și ghiorțăie de foame, se stânge de frică.

— Ce s-a întâmplat?

— Au săpat o groapă. I-au băgat în ea pe mama și pe copiii mici. După aia au aruncat pământ peste ei. I-au îngropat de vii.

Este o veste groaznică, ce-mi întoarce stomacul pe dos, dar mă gândesc că poate, într-un fel, au fost norocoși. Acum au scăpat de suferință.

— Ai spus copiii mici. Dar Jie Jie și ceilalți frați și surori ai tăi?

— Liderul de Brigadă Lai i-a dus afară din sat împreună cu secretarul de partid Feng Jin și cu Sung-ling.

— încotro?

Tao dă din cap.

— Nu-mi spune nimeni.

— Dar tu?

Întotdeauna am crezut că are un zâmbet tare frumos. Acum, aceeași mască a morții pe care am întrâlnit-o la atâtea cadavre de pe drum - buze scofâlcite, supte, prea multă gingie expusă și dinți ca niște oase uscate - îi pune stăpânire pe chip.

— Simt învățătură de minte pentru restul din sat.

Ar trebui să întreb cum a aflat liderul de brigadă despre planul familiei lui Tao în legătură cu *I Tzu*, *Erh Shih*, dar sinceră să fiu, nu-mi pasă. Îmi vine să plâng pentru copii, dar nu mai am lacrimi. Pentru ceilalți poate că ar trebui să simt mai multă compasiune, dar nu simt. Oamenii aceia au fost dispuși să-mi dea copilul ca să mănânce. Mai departe de asta, deja fac calcule cât ne va ajunge faina, acum că suntem doi în loc de unsprezece. Pentru că nu am de gând să renunț. „Raiul nu blochează niciodată toate ieșirile.“ Trebuie să cred în asta.

Mă chinui să mă ridic în picioare. Scot afară tot ce dețin, aproape toate lucrurile trimise sau oferite de mama și mătușa: absorbante, dar organismul meu a fost atât de slăbit, încât nu mi-a mai venit ciclul de când am născut-o pe Sam; săculețul cu cele trei semințe de susan, trei boabe de fasole și trei bani de cupru, menit să mă protejeze, care s-ar putea să devină ultima mea masă; hăinuțele frumoase de bebeluș de la Bullock's Wilshire, pe care mă îndoiesc că Sam va mai apuca să le poarte; și aparatul foto al mamei, pe care mi l-a lăsat împreună cu rola de film, ca să mă inspire să fac fotografiile cu noua mea viață, dar care, până în acest moment, mi s-a pămt un instrument inutil.

Pun la cale un ultim plan disperat. Scot o foaie de hârtie și-i scriu mamei o scrisoare. Trebuie să o formulez în așa fel încât

liderul de brigadă Lai să fie de acord mi-o expedieze, iar mama să înțeleagă ce vreau să-i transmit. Recitesc scrisoarea și o bag într-un plic căptușit, cusut dintr-o bucată de pânză. Apoi mi-o prind pe Samantha la piept, iau aparatul foto și scrisoarea nesigilată și părăsesc casa. Trec de vilă și-mi continui drumul de-a lungul potecii care mărginește râul. Mă opresc la cotitura spre Pavilionul Milosteniei. Asta a fost întotdeauna o zonă retrasă, motiv pentru care ne-a fost așa de ușor mie și lui Tao să o luăm pe aici. Iară să bage de seamă multă lume. Mă așez pe o piatră, scot cealaltă chiflă pe care mi-a dat-o garda din tren și o mănânc. Trebuie să am mintea puternică și ageră. Beau apă din râu, și-apoi îmi continui drumul spre sala de consiliu. Dau roată clădirii, rugându-mă să gădesc ce am nevoie. Chiar în fața ușii de la bucătăria privată a liderului de brigadă zăresc câteva pene de găină. Niciunul dintre noi n-a mai văzut de luni întregi vreun ou, darămite o găină, dar special pentru mesele liderului de brigadă s-au găsit găini de adus și tăiat. Iau câteva pene și le strecor cu grijă la fundul plicului meu din pânză. Nu cred că mama va ști ce înseamnă, dar sper să întrebe pe cineva. Apoi mă întorc în partea din față a clădirii, bat la ușă și cer să-l văd pe liderul de brigadă. Mirosul de mâncare gătită umple coridoarele pe care sunt condusă spre biroul lui. Dintre toți locuitorii Comunei Populare Păpădia Numărul Opt, liderul de brigadă Lai este singurul care nu a slăbit. Pe biroul lui se vede un pistol. Oamenii sunt prea slăbiți ca să se răscoale, așa că, să-l fi lăsat oare la vedere pentru a le reaminti celor care vin la cerșit de puterea lui?

— Cu ce te pot ajuta, tovarășă? mă întrebă el.

Ridic tonul în efortul de a manifesta un entuziasm demn de Marele Salt înainte (și nu dintr-o tentativă de seducție!).

— Mama și tatăl meu trebuie să vadă pictura murală realizată de comuna noastră.

— Vrei să-i inviți să ne facă o vizită?

Grimasa lui îmi dă de înțeles că nici nu se pune problema.

— Nu-i invit să se întoarcă aici. („Dar te rog, Doamne, fa-i să înțeleagă că am nevoie să vină.“) Vreau ca tata să arate pictura noastră autorităților de la Uniunea Artiștilor Plastici. Sunt sigură că organizația aceasta, cea mai importantă pentru artiștii din țară, îl va recunoaște pe Tao ca un tovarăș model...

— Mai vrei asta după ce-au făcut el și familia lui?

— Vă rog să mă lăsați să termin. Vreau ca Uniunea Artiștilor să recunoască Comuna Populară Păpădia Numărul Opt ca o comună model. Și, firește, trebuie de asemenea să recunoască meritele liderului nostru de brigadă vizionar, adaug eu cu profund respect. N-am fi putut crea pictura murală fără îndrumarea dumneavoastră.

Bate darabana pe birou, gândindu-se. Primul lui comentariu este chiar cel la care mă așteptam.

— Soțul tău a spus că pictura are un subiect defăimător.

— A spus asta doar pentru că era furios pe mine. L-am făcut de rușine cu cererea mea de divorț. Dar acum, dacă îl ajut să fie recunoscut ca artist-model, o să mă ierte, așa cum ar trebui să-l iertăm amândoi. Și-a pierdut aproape întreaga familie. Copilul și cu mine suntem tot ce i-a mai rămas. Și-n plus, indulgența dumneavoastră vă va aduce mare onoare. După cum vedeți și dumneavoastră, pictura este foarte patriotică. N-ați văzut navele spațiale, ridichile gigantice... Ah, veți fi întâmpinat cu urale!

Liderului de brigadă îi place explicația mea, mai ales că are de câștigat de pe urma ei. Și totuși, nu vrea ca vreun străin să vină în Comuna Populară Păpădia Numărul Opt. Face pe indiferentul, cu toate că dorința lui este cât se poate de clară.

— Ai spus că vrei ca tatăl tău să vadă pictura. Cum poate să facă asta fără să vină aici în persoană?

Scot aparatul foto al mamei.

— Dacă mă ajutați să fac niște fotografii, îi trimit filmul în Shanghai. Vă repet, toată lauda vă aparține dumneavoastră și comunei. Veți primi multe onoruri. Nimeni nu va veni aici, dar masele vor auzi numele dumneavoastră la difuzoare în case și în comune din întreaga țară.

Mă opresc, lăsându-l să-și imagineze perspectiva aceasta.

— După cum știți, relațiile simt tot ce trebuie, iar tata...

— Are *guan-hsi* bune, îmi termină el fraza. Hai, vino, spune el, împingându-și scaunul de la birou. Hai s-o facem repede.

Ne întoarcem afară. Fac câteva poze ca să-i arăt liderului de brigadă Lai cum se folosește aparatul foto.

— Te descurci și singură. N-ai nevoie de ajutorul meu, spune el, deși era limpede.

— Trebuie să fiu și eu în câteva fotografii, îi răspund eu. Altfel, cum vor ști părinții mei că pictura este din comuna noastră? Oricine le-ar putea trimite filmul. Doar nu vreți să i se atribue meritul pentru pictură vreunei alte comune?

— Așa este, ai dreptate, absolut, cade el de acord.

Mă dau înapoi, mă așez lângă partea din pictură care înfățișează găini ciugulind de pe jos, lângă cuiburi cu ouă de mărimea mingilor de fotbal. Țac. Țac. Ne mișcăm încet în jurul clădirii până ajungem la figura lui Isus ascunsă printre ramurile și scoarța copacului. Țac. Țac.

— Mă scuzați, tovarșe lider de brigadă, vreți să așteptați o secundă? Trebuie să face ceva.

Lasă aparatul de la ochi. Îmi dau jos jacheta, o scot pe Sam din legătură și o ridic în brațe.

— Părinții mei încă n-au văzut copilul, îi spun eu. Cred că le-ar plăcea să-și vadă nepoata, nu credeți? Asta îi va face să se simtă și mai legați de comuna noastră.

Liderul de brigadă încuviințează din nou și ridică aparatul.

— Ah, vă rog, tovarășe lider de brigadă, veniți puțin mai aproape. Așa, încă puțin.

Sunt epuizată de frică și concentrare, dar zâmbesc pentru fotografie.

Știu exact ce mesaj va trimite poza aceasta. „Samantha și cu mine murim de foame. S-ar putea să mai avem doar câteva zile de trăit. Dacă primiți asta, vă rog, ajutați-ne. Dacă ajungeți prea târziu, măcar apucați să vă vedeți nepoata.“ Dacă liderul de brigadă Lai nu trimite filmul, atunci nu mai e nimic de făcut.

Lidera de brigadă îmi întinde aparatul. Îl urmez înapoi în sala de consiliu. Se așază la birou. Eu rămân în picioare în timp ce scoate filmul din aparat. Dau să pun filmul în plicul cu scrisoarea și penele de găină.

— Ce-ai acolo? Întreabă el.

— Doar trebuie să pun filmul într-un plic, nu?

Liderul de brigadă face ochii mici.

— Ce mai e acolo? Încerci să comunici cu exteriorul? Asta e împotriva regulilor.

— Nu pot să trimit filmul fără scrisoare.

— Nu poți să trimiți scrisori.

— Foarte bine.

Scot filmul și-l bag în buzunar. Dau să plec.

— Așteaptă! Ce scrie în scrisoare?

Scot foaia de hârtie cu grijă, ca să nu deranjez penele de la locul lor, și i-o întind. Se uită în grabă peste rândurile în care îl ridic în slăvi pe liderul de brigadă Lai pentru spiritul său vizionar și îndrumarea sa și explicația pentru ceea ce se află pe film, menționând că pictura murală este iară îndoială cea mai bună din țară, că a fost realizată de Tao și de ceilalți tovarăși și că trimite maselor un mesaj în spiritul Marelui Salt înainte. La sfârșit, am adăugat că, deși mâncăm pui în fiecare seară, sper ca mama să mai trimită din bunătățile ei speciale. (Am cerut de mâncare știind că liderul de brigadă mi-a mai confiscat din colete și înainte.) Dar toate astea nu sunt decât cuvinte. Adevăratul mesaj îl poartă filmul și penele de găină. Când liderul de brigadă termină de citit, ridică ochii spre mine. Sunt destul de convinsă că va trimite scrisoarea, dar ca să fiu sigură, întind aparatul foto.

— Puteți să păstrați asta, spun eu.

Îmi pune scrisoarea în mână în timp ce eu îi întind aparatul. Bag scrisoarea și filmul în plicul din pânză. Liderul de brigadă mă urmărește în timp ce cos plicul, ca se asigure că nu adaug sau scot ceva din el. Când termin, i-l înmânez.

— Cu cât primesc asta mai repede, cu atât mai curând vi se vor recunoaște meritele, îi spun eu.

Fac o plecăciune și mă retrag cu spatele din biroul lui, așezându-mi una din umile servitoare din vremuri feudale.

Mă duc acasă, scotocesc iarăși prin lucrurile mele, și scot săculețul pe care mi l-a dat mătușa mea. O întind pe Sam pe una dintre rogojine, îi strecur săculețul la gât, după care îl împing în jos până pe burtica ei umflată, ca nu cumva să se stranguleze. Apoi mă întind pe jos lângă ea. Nu știu cât de repede va pleca de aici coletul meu sau ce se va întâmpla cu el când va trece prin mâinile cenzorilor din Shanghai, dar mama îl va primi în câteva zile, o săptămână sau nu va ajunge la ea deloc. Am făcut tot ce am putut, dar sfârșitul e aproape. Mi-a mai rămas doar puțin lapte praf. Dacă iau bucățelele și fărâmițele cu mama și mătușa pe care le-am lipit peste fereastră și le fierb, s-ar putea să pot scoate din ele suficientă pastă de orez din care să fac un lapte slab și s-o

mai țin pe Samantha în viață ceva vreme. Deocamdată, sugerează la sânul meu secătuit, prea slăbită ca să se mai plângă. „Mistrețul suferă întotdeauna în liniște.“

Închid ochii. Aud vocile trecutului în vuietul vântului și-n bătaile inimii mele. Mamele mele, tații mei și iubitul meu unchi au încercat cu toții să-mi spună că mă înșelam în privința Republicii Populare Chineze. La început, încă de pe vremea când învățam la Universitatea din Chicago, am crezut că socialismul și comunismul erau lucruri bune, că oamenii ar trebui să împartă totul egal, că nu era corect ca familia mea să sufere în America, în timp ce alții conduceau mașini luxoase, locuiau în case mari și-și făceau cumpărăturile în Beverly Hills. Am fugit și am venit aici sperând să găsesc o lume ideală, să-mi găsesc tatăl adevărat, să le evit pe mama și pe mătușa și să-mi înăbuș remușcărilor. Nimic din toate astea n-a mers cum mă așteptam. Lumea ideală era plină de ipocrizie și de oameni ca Z.G., care mergeau la petreceri în timp ce masele sufereau. Descoperirea tatălui meu bun nu a făcut decât să-mi aducă aminte cât de minunat era tata Sam. Mă iubea necondiționat, pe când Z.G. mă voia ca muză, ca o fiică frumoasă cu care să se grozăvească, ca manifestare fizică a iubirii lui pentru mătușica May, ca un artist care meditează la ce artist mareț este. Credeam că mă pot folosi de idealism ca să-mi rezolv conflictele interioare, dar, vindecându-mi conflictele interioare, mi-am distrus idealismul.

Privesc chipul fiicei mele, și dintr-odată, văd totul limpede. Mama și mătușa m-au iubit, mi-au stat alături indiferent de situație. Au fost amândouă niște mame bune. Eu nu am fost o mamă bună și nu-mi pot salva copilul. Mă rog ca în ultimele noastre zile și ore de viață Samantha să știe cât de mult o iubesc.

Partea a patra

Atacul dragonului

Pearl

Separate de un fir de ață

La începutul lunii aprilie, mă întorc acasă după o zi de colectat hârtie și găsesc un colet de la Joy. În sfârșit! Dau fuga la etaj, în camera mea, și închid ușa. Coletul este în stare bună, ceea ce înseamnă că nu l-a deschis nimeni și nu a citit nimeni conținutul. Sunt atât de încântată, încât mă împleticesc încercând să tai cu foarfecele cusăturile făcute de mână. O rolă de film și câteva pene cad pe pat. Ridic o pană și o cercetez mai îndeaproape. De ce mi-ar trimite Joy astea? Apoi le dau în lături. Dar cât de fericită sunt pentru film! În sfârșit o să-mi văd nepoata.

Scrisoarea datată de acum două săptămâni este plină de informații care mă liniștesc: „Vezi ce viață îmbelșugată avem aici? Mâncăm pui în fiecare seară.“ (Ceea ce-ar putea să explice penele de găină.) Scrie despre bebeluș. Descrie Sputnikul, pictura murală creată de comună, și se dă peste cap exprimându-și recunoștința față de liderul de brigadă Lai, fără de care proiectul nu ar fi fost dus la bun sfârșit. În încheiere, mă roagă să-i trimit bunătăți. Este exact cum îndrăznisem să sper. Lucrurile merg mai bine la țară. Sunt ușurată și încântată că îi merge așa de bine. Urc până în pavilion și bat la ușa lui Dun. Îi citesc scrisoarea și-i arăt rola de film.

— Nimic altceva? Întreabă el.

— Asta-i tot. De ce întrebi?

— Pare o atitudine prea pozitivă. Crezi tu că astea sunt vremuri bune?

— Are un copil și un soț. Trăiește unde și-a dorit.

Dun dă încet din cap, gândindu-se.

— Mai erau niște pene de găină în colet, adaug eu. Nu m-am gândit...

— Lasă-mă să le văd.

Ne întoarcem în camera mea și-i arăt penele. Dun le scrutează cu o privire îngrijorată.

— Pearl, poate că nu e nimic și nu vreau să intri în panică, dar de unde vine familia mea pana de pasăre era un semnal urgent de pericol.

Nu știi nimic despre obiceiurile de la țară, dar Joy trebuie să se fi deprins cu ele. Mă cuprind pe loc neliniștea și teama. Ridic filmul.

— E posibil să fi trimis un mesaj și pe film. Dacă e așa, centrul de dezvoltare s-ar putea să nu-mi dea pozele.

Vocea îmi tremură. Nu mă pot lașa cuprinsă de teamă. Continuând să vorbesc, simt în vocea mea puterea Dragonului.

— Hai să mergem la Z.G. Doar e artist. Trebuie să cunoască un fotograf care să poată dezvolta filmul.

Se face ora șapte până ajungem acasă la Z.G. Servitoarele ne primesc înăuntru. Z.G. nu e acasă.

— Stăpânul nu e acasă, se oferă să ne informeze fata tunsă scurt.

Cea mai în vârstă dintre ele oftează. N-o să reușească nicio dată să-și educe subordonatele, dar cât de curând suntem serviți cu ceai, iar fetele se retrag cu spatele din încăpere. Dun stă pe un scaun cam bombat, iar eu măsoz încăperea în lung și-n lat.

E trecut de unsprezece când ajunge Z.G în cele din urmă. Este curtenitor, ca o vedetă de cinema, deloc surprins să ne găsească atât de târziu la el acasă.

— V-au tratat bine fetele mele? Întreabă el. Ați mâncat? Să vă mai toarne niște ceai?

Iată-mă aici, într-un moment disperat, iar el se gândește la maniere.

— Credem că Joy are necazuri. A trimis o rolă de film. Știi pe cineva care să-l dezvolpeze?

Dun îi spune despre penele de găină, iar Z.G. le recunoaște imediat semnificația după o poveste pe care obișnuia să i-o spună bunica lui. Expresia de îngrijorare de pe fața celor doi bărbați mă îngrozește, dar încerc să-mi păstrez calmul. Z.G. ne face semn, și-l urmărim afară. Gonim pe străzile pustii. Este aproape miezul

noptii. În Noua Chină nu e nici urmă de oameni ieșiți la plimbare noaptea târziu, în drum spre cluburi de noapte sau ceainării pentru un ultim pahar, nici urmă de prostituate care așteaptă să-și distreze clienții. Suntem numai noi trei, străbătând alee după alee. Pătrundem într-o curte și urcăm patru rânduri de scări. Z.G. ciocănește la o ușă. Ne răspunde un bărbat într-un maiou gri și izmene lălâi.

— Hei, Z.G., de când nu te-am mai văzut. Dar e târziu. Ce faci aici? Întrebă el ffeacându-se la ochi, încercând să se dezmeticească.

— Prietene, trebuie să-mi faci o favoare, spune Z.G. împingându-l pe bărbat înapoi în apartament.

În câteva minute, suntem înghesuiți toți patru într-o cameră obscură minusculă, luminată de un bec roșu care bălângăne de un cablu. Fotograficul amestecă chimicalele și dezvoltă filmul. Atârnă negativele pe o sfoară și așteptăm nerăbdători să se usuce. Apoi, face copii fotografice, pe care le pune într-o tăviță cu soluție. Prima imagine focalizată în baia ei chimală înfățișază o bufniță pictată pe o latură a sălii de consiliu.

Fotograficul trage aer printre dinți.

— E de rău, mărmură el.

Ceilalți doi bărbați încuviințază din cap cu gravitate.

— Ce s-a întâmplat? Întreb eu.

— Bufnițele sunt interpretate întotdeauna ca un semn de critică, explică Dun. Dacă mai pui la socoteală și mesajul de alertă de la penele de găină...

Prietenul lui Z.G. atârnă prima copie pe sfoară, după care se apucă să dezvolteze o serie de imagini care arată pictura murală de pe fiecare perete al sălii de consiliu, cu unele detalii adăugate în plus. Nave spațiale, porumb gigantic, și chiar și mai mulți pui. Cât de ușor este să recunosc mâna fiicei mele față de părțile la care trebuie să fi contribuit Tao și poate și alții. Apoi vine rândul unor fotografii cu Joy stând în fața picturii murale, cu chipul supt, îmbrăcată în straturi de haine căptușite și ținând-o pe Samantha în brațe, și ea la fel de înfăolită.

— De ce nu arată copilul? Întreb eu. Sunt bunica ei. Vreau să o văd.

În ciuda nerăbdării mele, prietenul lui Z.G. atârnă fiecare dintre copiile acestea pe sfoară. Următoarea fotografie o arată pe Joy stând în fața a ceea ce mie mi se pare a fi Isus pe cruce, dar poate că mă înșel. Din nou, fotograful dă din cap. Își face griji pentru siguranța fetei mele sau pentru siguranța lui? Apoi așază în tăviță și ultima fotografie. Mișcă hârtia cu un clește. Imaginea care iese la iveală este una pe care n-o s-o uit cât oi trăi. Joy și-a dat jos haina și a dezvelit copilul. Persoana care face fotografia s-a apropiat, ca să-mi pot vedea fiica și nepoata. Dacă n-aș fi știut că este Joy, n-aș fi recunoscut-o. Seamănă mai degrabă cu o fantomă decât cu o ființă umană. Rămânem așa, în tăcere, un moment lung, gândindu-ne cu toții ce înseamnă asta. Dun este primul care sparge tăcerea.

— Trebuie s-o scoatem de acolo. Trebuie să o scoatem chiar acum.

— Are dreptate, spune Z.G. Trebuie să mergem acolo. Trebuie să o luăm.

— Dar cum? întreb eu.

— Putem să înaintăm cereri pentru permise de călătorie, dar...

Dun ezită, evitând să spună ceea ce știm cu toții. Chiar dacă ne depunem cererile pentru permisele de călătorie, nu există nicio garanție că le vom primi. Și dacă le primim, s-ar putea să fie prea târziu.

— Am putea merge pe jos, spun eu.

— E cale lungă, răspunde Z.G. În jur de patru sute de kilometri.

N-o să las asta să mă oprească.

— Mama, sora mea și cu mine am părăsit pe jos Shanghaiul.

Aud disperarea din vocea mea. Dar chiar dacă aș putea să străbat pe jos patru sute de kilometri, n-am putea ajunge la timp. Mă holbez la fotografii, cuprinsă de disperare. Iar dintr-odată, îmi pică fisa.

— A trimis și un indiciu despre cum putem ajunge la ea pe cale oficială.

Ceilalți mă privesc nedumeriți.

Fac semn spre fotografiile cu pictura murală care atârnă în jurul nostru.

— Joy a spus că este „un proiect model realizat de o comună model“.

Z.G. își pișcă bărbia, dând încet din cap, îngândurat.

— Obținem permisiune să-l vedem, spune el în cele din urmă. Mergem la Uniunea Artiștilor Plastici. Îi facem să ne trimită acolo.

Pare puțin probabil, dar trebuie să-mi pun încrederea în Z.G., altfel o să-mi pierd mințile. Strânge fotografiile de pe sfoară și mi le dă.

— Du-te acasă, continuă el. Ia niște haine și...

— Mâncare, îi termin eu propoziția.

— Avem niște orez, spune Dun.

— Și mai fac eu rost, adaug eu.

Dun se încruntă. Știe de cupoanele speciale pe care le primesc de la Comisia pentru Chinezii de Peste Hotare, dar nu i-am spus câți bani americani am sau că-i folosesc ca să cumpăr mâncare de pe piața neagră.

— A trimis și May niște mâncare. O s-o iau pe aia și ce-am pus deoparte - zahăr brun și...

— Ești mamă, mă întrerupe Z.G. Știi tu ce le trebuie lui Joy și copilului, spune el, după care se uită la ceas și se încruntă. S-a făcut unu.

Ceea ce înseamnă că nu mai circulă autobuzele. Deja ne-am lovit de primul nostru obstacol.

— Acum ne întoarcem la tine acasă, îi spun eu. Plecăm la cinci, când încep să circule autobuzele, adunăm tot ce trebuie, și ne întoarcem la tine până la opt.

Îi mulțumim fotografului și facem cale întoarsă spre casa lui Z.G. Ar trebui să dormim, dar nu putem. Câteva ore mai târziu, când Dun și cu mine ne întoarcem în cartierul nostru, activitățile matinale sunt în plină desfășurare. Cumpărăm tot ce găsim de mâncare. O să cumpărăm ghimbir și lapte de soia când ne apropiem de Dragonul Verde.

Chiriașii sunt suspicioși, așa cum este și cazul.

— De ce luați orez din cutie? întrebă văduva. N-aveți voie să faceți asta.

— Fugiți împreună? se interesează Bucătarul. Asemenea lucruri nu sunt tolerate în Noua Chină.

— O să ne băgați pe toți în necazuri, se plânge una dintre dansatoare.

Nu pot și n-am de gând să-i ascult.

Până la opt suntem înapoi la Z.G. Ne lăsăm legăturile la intrare și pornim toți trei spre Uniunea Artiștilor. Când se deschide ușa, Z.G. cere să-l vadă pe director și suntem conduși în biroul lui. Omul ăsta era durduliu când am venit prima oară aici să-i caut pe Joy și pe Z.G.; acum e supt la față și mohorât. Z.G. întinde pe birou fotografiile cu pictura murală, mai puțin cele cu bufnița, figura lui Isus și cu Joy și copilul. Citesc scrisoarea lui Joy în care ridică în slăvi comuna și mai ales rolul soțului ei în lansarea acestui Sputnik.

— Ar trebui să-i aduceți pe Feng Tao și pe soția lui în Shanghai, spune Z.G. când termin de citit.

— De ce aș face așa ceva? întrebă directorul, sceptic.

— Pentru că băiatul e unul dintre preferații președintelui Mao, răspunde Z.G. Lucrările lui au fost înscrise în concursul de acum doi ani pentru posterul de Anul Nou.

— Concursul pe care *l-ai* câștigat, observă directorul.

— Da, dar Feng Tao a fost elevul meu, iar acesta este un proiect model realizat de un țaran model, îi dă înainte Z.G. Dacă îl aduceți la Shanghai, atunci filiala noastră de la Uniunea Artiștilor va primi meritele, de vreme ce realizarea lui vine ca rezultat al înțelepciunii dumneavoastră.

— Al pedepsei tale, vrei să spui, subliniază directorul sarcastic, refuzând să lase vreun pic de la el.

— Am să petrec și mai mult timp la țară predând maselor, se oferă Z., dacă de asta e nevoie.

Eu am o altă idee. Deschid geanta și îi întind directorului dolarii mei americani. îi ia, tot așa cum a făcut când am venit aici ultima oară.

— Tu și femeia veți merge la țară să le dați vestea bună că pictura murală va fi expusă la Beijing sub auspiciul Uniunii Artiștilor din Shanghai, anunță directorul. Aduceți aici băiatul și familia lui. Am să trimit vorbă mai departe oficialităților

știe că veniți. Dar numai patru permise de călătorie. Țsta, spune el, arătând spre Dun, n-are niciun motiv să meargă.

Vreau, am *nevoie*, ca Dun să vină cu noi, dar directorul nu se lasă convins.

Nu va fi ușor să ajungem în Dragonul Verde. Toate cursele maritime și feroviare au fost reduse. Z.G. are mașină, dar nu știe să conducă și nu putem să-l rugăm pe șoferul lui să ne ducă, pentru că nu are permis de călătorie. După ceva discuții, servitoarele lui Z.G. mă îmbracă într-una dintre uniformele lor, ca să arăt a șoferiță și să nu dăm de bănuț. Până la amiază, limuzina Red Flag a lui Z.G. e gata de plecare.

— Să ai grijă, îmi spune Dun. Să te întorci la mine.

— Așa o să fac, îi spun eu și, pe când ne îmbrățișăm, îi șoptesc la ureche „Te iubesc“.

Apoi șoferul lui Z.G. îmi întinde cheile de la mașină. Deschid ușa din spate pentru Z.G. Odată ce-a urcat în mașină, la adăpostul perdelei albastre, mă sui la volan, pornesc motorul și pun piciorul pe pedala de accelerație. La colț, mă uit în oglinda retrovizoare să-l mai văd pe Dun o ultimă dată.

La periferia orașului trecem pe lângă o tabără amenajată pentru țărani care au fost prinși încercând să intre ilegal în oraș. Începând de aici, înaintăm extrem de greoi. Drumurile sunt groaznice, la răstimpuri aproape de netrecut din pricina nămolului și a gropilor, dar barajele rutiere sunt cea mai mare problemă. Suntem opriți la fiecare câțiva kilometri ca să ni se verifice actele.

Mergem împotriva curentului. Barajele rutiere sunt menite să-i împiedice pe țărani să-și părăsească satele și să vină la oraș și vedem o mulțime de oameni întorși din drum și trimiși acasă. Chiar dacă noi mergem în direcția opusă, mâinile îmi transpiră și inima îmi duduie la fiecare punct de control.

Ajungem în Tun-hsi pe la miezul nopții. Ne cazăm într-o pensiune, dar cum am putea să dormim? A doua zi de dimineață, coborâm la parter să luăm masa. Este o dimineață răcoroasă de primăvară și stăm afară, la umbra unui copac. Hangiul nu vrea să accepte cupoanele noastre orașenești de orez, așa că nu putem

mânca terci. În schimb, ni se servește o supă de verdețuri. Apoi, de parcă am fi într-unul dintre filmele de groază pe care îi plăcea lui Joy să le urmărească la televizor, o mulțime de oameni - schelete ambulante, zombi - încep să iasă din colțuri, alei și case. Se holbează la noi în timp ce mâncăm. În clipa în care ne ridicăm în picioare, doi dintre ei dau iama din mulțime, pun mâna pe castroanele noastre și încep să le lingă.

La câțiva kilometri de Tun-hsi, un peisaj de coșmar începe să se creioneze înaintea noastră. Oameni îmbrăcați în zdrențe se târăsc pe marginea drumului. Cadavre zac înșirate pe câmpuri sau presărate în calea mașinii. Mirosul ar trebui să fie atroce, dar trupurile nu mai au pic de sânge sau carne care să putrezească. Sunt ca niște mumii, cenușii și costelive. Câinii sălbatici sunt cu duiumul, și se hrănesc cu cadavrele. Conduc încet, virând dintr-o parte în alta a drumului, străduindu-mă să ocolesc obstacolele înfiorătoare. Z.G. stă lângă mine. Încă putem fi opriți, iar stăpânul n-ar merge niciodată lângă șofer. Mă tot uit în oglinda retrovizoare. Ochii lui Z.G. sunt măriți din pricina șocului. Suntem îngroziți pentru Joy.

Ajung la o cotitură și frânez cât de tare pot. Un cuplu zace în mijlocul dramului. Nu pot să-i ocolesc. Rămânem în mașină cu motorul pornit.

— Ce facem? întreb eu, strângând volanul.

— Să le dăm ceva de mâncare. Poate putem să-i mutăm așa.

Nu vreau să cobor din mașină, dar o fac. Z.G. și cu mine căutăm în portbagaj și scoatem niște biscuiți. Înaintăm cu grijă spre cuplu, întinzând amândoi brațele cu biscuiții cât putem de mult. Bărbatul se întinde să apuce biscuitele din mâna lui Z.G. și apoi se prăbușește, mort. Femeia apucă biscuitele din mâna mea, îl strânge la piept și se ghemuiește cât un ghemotoc, protejându-l.

— Ar trebui să încerci să-l mănânci, îi spun eu încet.

Femeia se uită la tovarășul ei mort, cu privirea pustiiță, cu comoara protejată. Este ca și cum i-aș fi oferit cel mai de preț cadou de Crăciun posibil, ceva ce ar trebui păstrat și prețuit, niciodată rupt, darămintă mâncat.

Z.G., dând dovadă de un sânge rece de care nu știam că e capabil, îl apucă pe mort de călcâie și-l târâște pe marginea drumului. Apoi, îl ajută să o miște pe femeie.

— Haide, îmi spune cu un glas aspru de cum terminăm. Trebuie să mergem mai departe.

Suntem nevoiți să ne oprim din când în când pentru a îndepărta din drum morții sau muribunzii. Deasupra noastră, soarele strălucește radios. Mă aștept întotdeauna la tăcere când cobor din mașină - fără cântece, fără zgomotul muncii la câmp, fără răgete sau mugete de animale, fără triluri de păsări - numai greierii, imuni la grijile umanității, țârâie netulburați. Apoi, la una dintre opririle noastre, răzbătând de-a dreptul prin zarva greierilor, și frângându-mi sufletul, încep să se audă copii și bebeluși scâncind, smiorcăindu-se și plângând disperati. Z.G. și cu mine scrutăm câmpul cu privirea, căutând sursa acelor sunete care par să vină din toate direcțiile. Mai în față, nu departe de marginea drumului, se vede ceva mișcându-se, sărind cu disperare. Se văd capul și umerii unei fetițe. Părinții au săpat o groapă destul de adâncă încât să nu poată scăpa din ea și și-au abandonat fiica acolo. Pesemne au sperat că se va opri cineva și o va lua acasă. Înaintea câțiva pași, ca să mă uit mai bine în groapă. Fetița este dezbrăcată. Pielea îi atârână ca o hârtie creponată, iar pântecul ei este umflat și vinețiu. Deodată, Z.G. mă ia de umeri.

— Uite!

Arată în mai multe părți de pe câmp.

Și alți copii mici și bebeluși au fost abandonați în astfel de gropi.

— E îngrozitor, spune Z.G., dar trebuie să mergem.

— Dar... dau eu să zic, arătând spre câmp.

— Nu putem să-i ajutăm. Trebuie să le luăm pe Joy și pe fetița ei.

Mă copleșește disperarea. Dacă salvez chiar și unul dintre copiii aceștia, atunci aș putea să ajung prea târziu pentru propriul meu copil. Îmi astup urechile și inima, mă întorc în mașină și-mi continui drumul.

Într-un sfârșit, ajungem la popasul în care opresc autobuzele pentru Dragonul Verde. Cum directorul Uniunii Artiștilor

Plastici a sunat dinainte ca să ne anunțe sosirea, mă aștept să fim întâmpinați, așa cum s-a întâmplat ultima oară când am venit. Dar nici urmă de așa ceva. Drumul este pustiu și adâncit în tăcere, în vreme ce poteca pe care obișnuiam să mergem spre Dragonul Verde a fost blocată cu capre de tăiat lemne și alte vechituri. Un semn cu o săgeată către Comuna Populară Păpădia Numărul Opt arată spre un drum nou care o taie de-a dreptul prin câmp și cotește pe lângă dealurile care înconjoară Dragonul Verde. Oficialitățile comunei nu ar fi făcut asta dacă nu ar fi vrut să o vedem pe Joy și pe bebeluș acolo, la locul picturii murale.

O iau pe drumul care duce în centrul comunei. Iată Grădina Fericirii pentru cei bătrâni, creșa și clinica. Pe de altă parte, pereții din tulpini de porumb ai cantinei și acoperișul s-au prăbușit. Și acolo, întocmai ca în fotografia trimisă de Joy, zăresc sala de consiliu cu pictura ei murală critică, dar uimitor de colorată. Lângă sală, copiii mici țopăie și se joacă pe ceea ce pare a fi fân proaspăt cosit.

— Bine ați venit! Bine ați venit! strigă ei bătând din palme.

Își joacă rolul de parcă viața lor ar depinde de asta, și poate chiar depinde, pentru că pântecul lor e umflat de foame și privirea din ochii lor e ceva ce nimeni n-ar trebui să vadă vreodată. Își fac apariția și câțiva adulți îmbrăcați curat, dar grotesc de slabi, cu pancarte în mână cu urări și salutări binevoitoare, cântând obișnuitele cântece ale Marelui Salt înainte, dar și ei sunt lipsiți de orice urmă de entuziasm sau energie.

Liderul de brigadă Lai face câțiva pași înainte. Nu s-a schimbat deloc de ultima oară când l-am văzut. Ne întâmpină făcându-ne semn să intrăm în clădire. Dau fuga înauntru, așteptându-mă să o găsesc pe Joy. La urma urmei, ea este cea care mi-a scris. Nu se putea să fi trimis scrisoarea fără știrea liderului de brigadă. De fapt, dacă stau bine să mă gândesc, el trebuie să fi făcut fotografiile cu ea și copilul. O masă rotundă este pregătită pentru noi.

— Am pregătit un banchet cu douăzeci de feluri de mâncare pentru oaspeții noștri onorabili, anunță liderul de brigadă Lai.

Masa este pusă pentru trei persoane.

— Unde este fiica mea? întreb eu.

— Ea și artistul sunt acasă. Nu e nevoie să-i vedeți. Poftă bună! spune el bătând din palme, cu o mină nerăbdătoare. După cină, Li Hyi-ge își poate prezenta premiul.

Face o ușoară plecăciune cu profund respect.

— Sper că nu merg prea departe cu precupunerile...

Dau fuga înapoi afară. Bărbații, femeile și copiii care, cu câteva clipe înainte, țopăiau, făceau cu mâna și cântau, stau în fund pe jos, înfulecând cu lăcomie bulgări mici de orez - presupun că recompensa pentru teatrul jucat -, în timp ce un paznic stă cu ochii pe ei. Dacă o iau pe jos, mi-ar lua înjur de zece minute să ajung în Dragonul Verde. Dacă mă întorc cu mașina până la răscrucea pe unde-am venit, sunt câțiva kilometri.

Z.G. mă ia de braț.

— Hai să mergem.

Ne grăbim pe poteca ce urmează cursul râului. În câteva minute, traversăm micul pod din piatră și intrăm în Dragonul Verde. Cadavrele zac peste tot.

Pe drum mirosul nu era chiar atât de rău, dar aici duhoarea morții și a decăderii este otrăvitoare. Mă uit pe deal în sus spre casa familiei lui Tao. Nu văd niciun semn de viață, dar, pe de altă parte, în întregul sat domnește o liniște de moarte. Z.G. o ia la goană pe deal, iar eu îl urmez îndeaproape. Găsim ușa dată de perete. Bucătăria de afară arată de parcă n-a mai fost folosită de ceva vreme. Trei roabe ruginite sunt sprijinite de perete. Aceași scară ruptă zace într-un echilibru precar. Nimeni nu a îndreptat-o de când am venit aici prima oară.

Z.G. mă privește. Fata lui, fata mea... trebuie să fie înăuntru. Trag aer în piept ca să-mi mai potolesc bătăile inimii și mă pregătesc pentru cel mai rău lucru pe care și-l poate imagina o mamă.

Intrăm în casă. Încăperea este întunecată, rece și umedă. Hârtii rupte atârnă de la ferestre. Pe podea stau întinse rogojini de dormit, dar nu doarme nimeni pe ele. Apoi, într-un colț, văd o mișcare ușoară. E Tao. Arată rău.

— Unde e Joy? întreb eu.

Urmez direcția în care privește și dau cu ochii de o grămadă de haine flaușate într-un alt colț. Dau fuga într-acolo și

îngenunchez lângă mormanul de haine. Trag ușor de el, și straturile alunecă pe podea. E Joy. Pielea ei seamănă cu un pergament învechit. E suptă la față, iar buzele i-au căpătat o tentă albăstruie. Trag aer în piept, convinsă că am ajuns prea târziu, dar zgomotul o face să deschidă ochii. Par să-i ardă strălucitori, febrili, privind în gol. Își mișcă buzele, dar nu se aude niciun sunet.

— Mami.

Îmi înăbuș groaza și teama. Nu se poate să fi ajuns prea târziu.

— Z.G., fierbe niște apă. Grăbește-te.

Când se întoarce afară, mă apuc să mai dau jos din hainele de pe Joy și acolo, lipită de pieptul ei gol și ofilit, e nepoata mea.

Și ea trăiește. Deschid geanta și scot pachetul de zahăr brun pe care l-am adus cu mine. Iau câteva granule și i le presar lui Joy în gură. Fac același lucru și cu copilul.

Z.G. se întoarce cu un vas de apă fierbinte. Fac un ceai slab din zahăr brun și câteva felii de ghimbir proaspăt. În vreme ce Z.G. amestecă fiertura, eu caut un cuțit. Îmi fac o tăietură pe braț și las sângele să curgă într-o ceașcă. De mii de ani, nurorile au făcut asta pentru soacrele lor în semn de respect și stimă pe timp de foamete. O fac pentru că-mi iubesc fiica. Z.G. toarnă fără un cuvânt ceaiul peste sânge. Îi dau cu lingura puțin lui Joy, în vreme ce Z.G. suflă într-o altă lingură pe care să i-o dea copilului.

Facem schimb de priviri.

„Și acum?”

În inima mea se dă o luptă. Să stăm oare aici până îi mai întremăm sau să-i ducem cât mai repede posibil înapoi în Shanghai? Ce se va întâmpla când liderul de brigadă își va da seama că vrem să ne întoarcem la Shanghai? E clar că el și-a făcut provizii de mâncare în vreme ce sătenii din comună mureau de foame. Care ar fi pedeapsa pentru așa ceva și de ce-ar fi în stare liderul de brigadă ca să-și păstreze activitățile secrete? Trebuie să scăpăm de aici și nu avem timp de pierdut.

Mă simt deznădăjduită. Z.G. nu e decât un artist, ca să nu mai vorbim că, pe deasupra, mai e și Iepure. Nu se descurcă în situații de urgență, însă deodată, îmi dau seama cu claritate că nici eu nu mă descurc. Sora mea ne scotea întotdeauna din

necazuri. Ce-ar face May în locul meu? După ce am fost violată, iar mama a murit, May m-a suit într-o roabă și a cărat-o până ce am fost la adăpost.

— Poți să împingi o roabă? îl întreb pe Z.G.

Luăm niște pături și le punem în două dintre roabe pentru a atenua din șocul drumului. Apoi, Z.G. o scoate în brațe din casă pe Joy, împreună cu copilul, și o întinde pe pături. În timp ce se întoarce după Tao, îi mai dau lui Joy niște ceai cu sânge și jumătate dintr-un biscuite pe care l-am mestecat pentru ea. Z.G. își face apariția sprijinindu-l pe Tao, care abia dacă are putere să meargă. Joy îl vede și începe să murmure și să dea din cap.

— Nu, nu, nu.

Pesemne delirează.

Îi dau părul de pe frunte.

— O să fie bine acum.

Joy întoarce capul și închide ochii. Z.G. și cu mine ridicăm roabele și pornim la drum. Prima parte merge ca unsă. Joy e ușoară ca un fulg și mergem la vale. Cotim la dreapta, spre vilă. Când ajungem la poarta din față, mă opresc.

— Așteaptă, îi strig din urmă lui Z.G.

Dau fuga în vilă. Kumei, Yong și Ta-ming nu sunt în bucătărie. Străbat curțile în grabă spre dormitorul lui Kumei. E întinsă în pat. Ta-ming stă cu picioarele încrucișate lângă ea. Muștele se ospătează la colțurile gurii și ochilor lui. N-a mai rămas din el decât o grămadă de oase încovoiate, ieșite în afară. Are o privire pustiită.

— Ta-ming, spun eu încet.

Continuă să se uite la mama lui, neavând, se pare, destulă energie pentru a mai întoarce capul. Mă apropii încetișor, ca să nu-l sperii. Adevărul e că s-ar putea să fi depășit stadiul de frică, încerc să o trezesc pe Kumei, strigând-o pe nume și zgâlțâind-o. Nu deschide ochii, iar corpul îi rămâne fără vlagă. Este prea târziu ca să mai fac ceva pentru ea, dar nu pot să-l părăsesc pe Ta-ming, nu după ce i-am lăsat pe ceilalți copii și bebeluși în gropile de pe marginea drumului. Îl iau de mână și ridică ochii spre mine.

— Poți să mergi? îl întreb eu.

E ca un bătrân cu mișcările lui vlăguite, precaute și anevoioase. Mă duc la scrinul din colț, apuc niște haine, vioara băiatului - cam tot ce-a mai rămas din moștenirea tatălui său - și niște desene pe care le-a făcut mama lui pentru cursul lui Z.G. Apoi străbatem împreună liniștea care domnește în curțile și coridoarele vilei. Odată ce el și bunurile lui lumești sunt încărcate lângă Joy, ridic brațele roabei și pornim spre centrul comunei. Mă îngrozesc la ce o să ne aștepte când ajungem la mașină. Printr-un miracol, liderul de brigadă și gărzile lui nu se zăresc nicăieri. Nu avem timp să stăm să ne întrebăm unde sunt sau ce pun la cale. Z.G. și cu mine înghesuim cele patru trupuri aproape lipsite de viață pe bancheta din spate. Z.G. mi se alătură pe scaunul din față, pornesc motorul, și purcedem la drum în groaznica și lunga călătorie înapoi pe drumurile morții, spre Shanghai. Mi-aș dori să merg tot înainte până ies din țară. Să merg spre nord, în Uniunea Sovietică? Acolo s-ar putea să fie chiar mai rău. Să mergem spre sud și să sperăm că putem trece granița? Ar fi o călătorie groaznic de grea și de lungă, care ar dura săptămâni întregi, pe drumuri de pământ și printre numeroase puncte de control. Joy și ceilalți n-ar rezista. Trebuie să ne întoarcem în Shanghai ca să se întremeze (dacă supraviețuiesc până atunci), să strângem bani și mâncare (dacă reușim) și să facem un plan de fugă (dacă supraviețuim atâta timp).

Ne oprim unde putem să cumpărăm puțină mâncare, împărțind-o între Joy, Tao și Ta-ming. Le dăm numai una, două îmbucături pe rând, ca stomacul lor să se adapteze și să nu respingă hrana. Îi dăm copilului cu biberonul lapte de soia îndoit cu apă, încercând să nu-i copleșim organismul slăbit. Băiatul n-a rostit o vorbă, iar plânsetul copilului este lipsit de vlagă. Nici Joy sau Tao nu au prea multe de spus. Efortul de a vorbi ar fi prea mare. Când se lasă noaptea, trag mașina departe de marginea drumului. Z.G. o ajută pe Joy să vină pe locul din față, unde doarme cu capul în poala mea. Sunt epuizată, dar rămân trează, urmărind cum se înalță și coboară pieptul fiicei mele cu fiecare răsuflare. Când ne apropiem de barajele rutiere care împiedică masele de oameni să pătrundă în orașe ca Hangchow și Soochow, Z.G. se întoarce pe bancheta din spate și trage perdelele. Spre

ușurarea mea, trecem fără probleme de majoritatea punctelor de control. Am venit pe aici în urmă cu două zile, iar tinerii cu mitralierele lor încă își amintesc limuzina cu perdele albastre, întrebările în plus sunt inutile. Ne ia cinci zile să ajungem la periferia Shanghaiului. Picul de mâncare, apa, ceaiul și laptele de soia din plin au revigorat considerabil grupul nostru. Privind în oglinda retrovizoare, văd că Joy se uită pe geam, în vreme ce Tao stă aplecat pe cealaltă parte a banchetei, uitându-se pe celălalt. Ta-ming stă între ei, cu ochii înainte, privind în gol.

Amintindu-mi de ultimul mare punct de control, de cel de lângă tabăra pentru țăranii care încercaseră să pătrundă ilegal în oraș, scot mașina de pe drumul principal și opresc într-o zonă mai retrasă. Z.G. și cu mine ne străduim pe cât putem ca să-i facem pe Tao și Joy cât de cât prezentabili. O pieptăn pe Joy și-i prind părul într-un coc la ceafă. Z.G. îl îmbracă pe Tao într-una dintre cămășile lui, după care o încheie. Avem doar patru permise de călătorie. Santinelele din afara Shanghaiului vor fi cu siguranță mai iscoditoare decât cele de pe drumurile de țară. Bebelușul poate fi ascuns cu ușurință sub bluza lui Joy, dar ce ne facem cu Ta-ming? îl duc în spatele mașinii și deschid portbagajul. îmi strânge mâna cu putere. îngenunchez lângă el ca să-l privesc în ochi.

— Trebuie să intri aici, îi spun eu, luându-l de umeri. O să fie foarte întuneric și o să-ți fie frică, dar încearcă să nu scoți niciun zgomot. N-o să dureze mult. Promit.

Îl bag înăuntru, îi pun vioara în brațe ca să stea mai bine, închid portbagajul, și conduc înapoi pe drumul principal. Venind din direcția asta, poți vedea în interiorul taberei, unde cadavrele au fost aruncate într-o groapă mare. Frânez la ultimul baraj rutier și-i întind gârziile patru seturi de documente. Le frunzărește cu o mină suspicioasă. Când aruncă o privire înspre bancheta din spate, Z.G. mârâie la el.

— Avem treburi importante. Dă-te din drum și lasă-ne să trecem sau am să te raportezi!

Sună dur, iar bărbatul se supune. Eu sunt singura care simte teama din vocea lui Z.G. De cum intrăm cum se cuvine în oraș, cotesc pe o alee și-l scot pe Ta-ming din portbagaj.

— Ești un băiat bun. Un băiat curajos.

Nu-mi acordă nicio atenție. Îi înțeleg amorțeala. Am trecut și eu prin asta cu douăzeci și trei de ani în urmă, când am fugit din Shanghai.

Două ore mai târziu, stau împreună cu Z.G. la masa lui din sufragerie. Tao și Joy se odihnesc pe canapele separate în salon, unde putem să stăm cu ochii pe ei. Sunt prea slăbiți ca să urce la etaj, în dormitoare. Servitoarele lui Z.G. au făcut o supă. Tot nu le dau voie lui Tao și Joy să se hrănească singuri. Tentația lor de a se îmbuiba ar fi prea mare. Din fericire, nu au puterea să se opună, așa că zac acolo docili în timp ce două dintre servitoare le dau supă cu lingura. Ta-ming, tânăr și totuși surprinzător de rezistent, stă la masă cu Z.G. și cu mine. Cealaltă servitoare aduce o tavă cu farfurii, bețișoare, șervețele, un ceainic și cești. Pe tavă nu încap decât un castron mic de orez, care umple încăperea cu o aromă îmbietoare și familiară. Fata așază castronul în fața lui Ta-ming, după care se întoarce la bucătărie pentru restul felurilor de mâncare. Băiatul se uită fix la orez. Apoi, Z.G. și cu mine urmărim în timp ce numără orezul boabă cu boabă - una pentru Z.G., una pentru mine, una pentru el - așezându-le pe masă în trei grămăjoare. Atât de înfometați au ajuns ei să fie. Viața și moartea sunt separate de un fir de ață sau, zilele astea, de câteva boabe de orez.

Joy

Asta înseamnă bucuria adevărată

Zmeul plonjează și se rotește prin aer. Ta-ming ține sfoara, dar forța vântului care trage zmeul este așa de mare, că Z.G. trebuie să stea în spatele băiatului, ținându-l de umeri. Nu este un zmeu oarecare sau o simplă bucată de sfoară. Z.G. și cu mine l-am ornat cu un întreg banc de peștișori aurii, fiecare cu codița și aripioarele lui unice. După aceea, s-ar putea să alegem o mulțime de fluturi cu aripi falfăinde sau un stol de cocori care să zboare pe cerul răcoros, planând și plonjând prin briza toamnătică.

E începutul lunii noiembrie și au trecut șapte luni de când mama și Z.G. ne-au salvat. Suntem fantome aduse înapoi dintre cei morți, iar ziua de azi pare o viziune a ceea ce poate fi viața. Ne mână o nevoie de a uita, chiar și doar pentru câteva ore. Când voi părăsi China - asta dacă reușim să scăpăm - cel mai mult îmi voi aminti ziua de duminică, singura zi din săptămână în care suntem liberi să facem mai mult sau mai puțin ce ne dorim. Am venit în Lunghua Pagoda. Mi s-a spus că Z.G., mama și mătușa obișnuiau să înalțe zmeie aici cu ani în urmă. Pe atunci, pagoda se înălța pe un teren pustiu, luat în stăpânire de tineri soldați chinezi, care așteptau să intre în luptă. Mai târziu, japonezii au avut aici un lagăr de detenție pentru cetățenii chinezi. Acum este un parc. Ulmii, arborii pagodelor și arborii de camfor - verzi și luxurianți - insuflă viață în jurul nostru. Comercianții vând jucării mici - lei de jucărie pentru noroc și dragoni montați pe bețișoare, care dansează și se unduiesc. Un muzician cântă la *erhu*, cântăreții murmură cântece tradiționale, iar jonglerii, contorsioniștii și magicienii te înfioară cu demonstrațiile lor învăluite în mister. Bătrânii se plimbă de colo-colo cu mâinile la spate. Bătrânele stau pe bănci din piatră cu picioarele întinse și palmele pe genunchi. Dacă ai bani

destui, iar noi avem, poți cumpăra câte o mică delicată - o pralină, o ciocolată sau o înghețată. Marele Salt înainte continuă în altă parte.

O mulțime de oameni mor în continuare, dar aici noi suntem fericiți... și sănătoși.

Arunc o privire spre mama, care stă lângă mine. Își ține mâna streășină la ochi în timp ce urmărește cu privirea zmeiele lui Z.G. Apoi se uită la mine și zâmbește.

— Suferința grea m-a făcut să-mi pierd înclinația de a zăbovi asupra trecutului, spune ea. Uită-te doar de câte am parte aici, pe pământ. Fata mea, nepoata mea, Z.G., Dun și Ta-ming sunt cu toții aici, cu mine. Suntem o familie. Mai mult decât atât, poate că suntem familia... Se oprește și râde. Poate că suntem *famiile* care trebuia să fim de la bun început.

Ridică brațele de parcă ar îmbrățișa întreaga lume. Ce strigă în continuare mă face să-mi dau seama cât de americană a devenit - și a rămas aici, în China - prin deschiderea cu care își exprimă nu numai sentimentele și manifestările fizice, dar și prin dorința ei de fericire, de parcă ar fi un drept care i s-ar cuveni.

— Asta înseamnă bucuria adevărată și vreau să mă agăț de ea cât mai mult cu putință!

Și eu la fel. Perioada în care s-a străduit să ne pună pe picioare trebuie să se fi scurs chinuitor de încet și să fi fost terifiantă pentru mama. Ta-ming a fost primul care și-a recăpătat forțele, deși a rămas tot închis în el, iar oasele îi sunt și acum strâmbe și slăbite din pricina subnutriției. Poate că așa va rămâne, dar sper că nu. Biberoanele cu lapte praf și lapte proaspăt de soia au avut rapid efect asupra bebelușului, deși niciunul dintre noi nu știe care vor fi consecințele malnutriției pe termen lung. Dacă va avea probleme, ei bine, atunci... Și unchiul meu Vers a avut probleme și l-am iubit cu toții. Starea mea a fost cea mai îngrijorătoare. Mâneam mai nimic și vorbeam puțin. Nu dădeam copilul nimănui afară de mama. Cum aș fi putut cu Tao pe aproape? Z.G. și mama au crezut că fac un lucru bun aducându-l pe Tao la Shanghai, iar o vreme am fost prea slăbită ca să le spun ce se întâmplase. Chiar și așa, am rugat-o pe mama de mai multe ori să mă ducă în casa familiei ei.

— Dar aici e mult mai mult spațiu, îmi răspundea mereu. Când o sa te simți destul de bine cât să poți urca scările, atunci poți să stai cu Tao și cu bebelușul în camera ta. Aici vei avea servitori. Va fi mai confortabil pentru tine.

Am avut aceeași discuție, cu variații, de mai multe ori, dar nu s-a prins niciodată de aluziile mele și n-am vrut să spun ceva de față cu Tao, temându-mă de cum ar putea reacționa. Abia când Tao s-a ridicat de pe canapeaua lui din sufrageria lui Z.G. și s-a oferit să spele orezul pentru cină - lucru pe care mama, Z.G. și Dun l-au considerat un important punct de cotitură în recuperarea lui - am avut ocazia. După ce s-a îndepărtat soțul meu, i-am făcut semn mamei să vină la mine. Chiar atunci, Tao a strigat după ajutor. Dun, Tao și mama s-au luat după vocea lui și l-au găsit în baia de jos.

— Nu reușesc să spăl orezul în spălătorul de orez, a spus el.

Cred și eu că nu reușea. Se apucase să spele orezul în toaletă! Îi auzeam pe toți cum se prăpădeau de râs. Când s-a întors mama în salon, lăsându-i pe bărbați să curețe toaleta, i-am povestit despre „Schimbă copiii, Fă de mâncare“.

În mai puțin de-o oră, mama ne-a și scos pe mine, copilul și Ta-ming din casa lui Z.G. și ne-a dus în camera ei din copilărie.

— Lasă-l pe Z.G. să se ocupe de Tao! a spus ea clocotind de furie. Dar mâine am să-l...

De-abia am reușit să o conving să nu-l denunțe la poliție. Abia atunci i-am spus ce-mi doream cu adevărat.

— Lasă-l în plata Domnului, am zis eu. Hai să mergem acasă.

În noaptea aia, în camera pe care mama o împărțise pe vremuri cu mătușa, ne-am pus pe complotat. Evident, primul lucru pe care trebuia să-l facem era să o contactăm pe mătușica May.

— De când aștept să trimit scrisoarea asta, a spus mama în timp ce se pregătea să scrie. „Joy și copilul s-au întors în Shanghai“, mi-a citit ea pe măsură ce scria. „Ce minunat ar fi dacă am putea să facem o vizită pentru reunirea familiei la vechea noastră casă din Hong Kong“, a spus ea, după care a ridicat privirea de pe foaie, simțind nevoia să-mi explice. O să știe că vorbesc despre hotelul la care am stat cu douăzeci de trei de ani în urmă.

A trebuit să am încredere în judecata mamei pe subiectul ăsta, pentru că mie nu-mi sima chiar atât de clar, dar, dacă stau bine să mă gândesc, mama și mătușa au comunicat întotdeauna într-un fel pe care eu nu l-am înțeles în întregime.

— „JDin casa noastră din Hong Kong, te rog să trimiți o invitație oficială pentru reunirea familiei“, a continuat mama. „Solicită o vizită de douăzeci și patru de ore. De cum o voi primi, am să mă duc cu ea la secția de poliție și la Biroul de Afaceri Externe ca să cer permise de călătorie. Și încă ceva...“

Mama a lăsat pixul jos, și-a împreunat mâinile și le-a lăsat în poală cu un gest atât de formal și de pretențios, că aproape că mi-a venit să râd.

— Am s-o rog pe sora mea să-l includă și pe Dun în invitație. M-a cerut de nevastă și am acceptat.

— Mamă!

Am fost complet surprinsă.

— Nu vreau să plec de aici fără el.

Aș fi putut să fiu supărată - de ce nu era mai loială tatălui meu? -, dar chipul ei radia atât de tare de fericire, așa cum n-o mai văzusem niciodată, lucru care m-a umplut și pe mine de bucurie. Prin urmare, primul lucru pe care trebuie să-l facem ca parte din planul nostru ar fi ca mama și Dun, pe care l-am întâlnit doar de câteva ori, să înceapă să completeze documentele pentru autorizația de căsătorie - un procedeu mult mai dificil la oraș decât la țară.

— Și cu Z.G. cum rămâne? am întrebat eu. N-o să vrea să vină și el?

Iată cât de mult îl iubește mama pe Dun: Nici măcar n-a tresărit la ideea că May și Z.G. s-ar putea reuni.

— Hai să-l întrebăm, a răspuns ea. Dar nu cred că o să vrea să vină, tu ce zici?

Nici eu nu credeam, nu atâta timp cât aici este așa de faimos, în America, ar trebui să înceapă de jos. Poate mama putea să-i dea o slujbă ca spălător de vase la cafenea. Nu-l vedeam deloc făcând așa ceva. Și, cu toate că e limpede că încă o mai iubește pe May, Iepurii nu sunt făcuți să lupte pentru ceea ce-și doresc. Vor alege de fiecare dată calea ușoară, comodă și familiară. Și exact asta a făcut și Z.G.

— Mai bine să vă ajut cu planul vostru, a spus el.

În realitate, avea să joace un rol fundamental, dar nu știam asta la vremea aceea.

— Hai să nu-i pomenim despre asta lui May deocamdată, a spus mama în timp ce scria. Nu vreau să fie dezamăgită.

Mai târziu, după ce a terminat de scris scrisoarea, mama ne-a învelit pe bebeluș și pe mine în patul mătușii May. Nu mi-aș fi imaginat niciodată c-o s-o văd pe mama privindu-ne așa cum a făcut-o în clipa aceea. Strălucea toată de iubire și fericire. Și nu mi-aș fi imaginat niciodată c-o s-o văd lăsându-l pe Ta-ming să se cuibărească lângă ea în patul ei dublu. Cumva, după atâta timp, am văzut că mama și-a găsit consolarea și alinarea în apropierea fizică, fie îmbrățișându-mă pe mine, liniștind copilul, protejându-l pe Ta-ming de întuneric sau visând la noua ei viață alături de profesor.

Fericire ieșită dintr-o mare de groază, asta simțeam. Când am încercat să-i explic asta mamei, mi-a răspuns din patul ei:

— Mă uit la tine și văd un trandafir în două culori - una de un galben palid, cealaltă de un roz aprins. Ești parte din mine și parte din May, și asta mă umple de fericire.

M-a privit din nou cu o expresie suprinzător de deschisă și de tandră.

— Ce altceva și-ar mai putea dori o femeie ca să fie fericită?

— Un soț care să o iubească, să o sprijine și să o încurajeze să fie completă, i-am răspuns eu. O relație ca cea pe care ai avut-o cu tata. Și așa cum vei avea și cu Dun.

Mama a găsit doi bărbați care să o iubească, iar eu...

— Chiar îmi pare rău că mariajul tău n-a mers, a spus ea cu compătimire. N-aveai de unde să știi ce fel de persoană e.

Răspunsul la asta era: „Dar tu și Z.G. ați știut!”

Înainte să mă mărit cu Tao, Z.G. mi-a spus să Tao voia să se folosească de mine pentru a scăpa de viața din sat. În timpul ședinței de umilire publică împotriva mea, mama lui Tao m-a acuzat că vreau să-i fur băiatul și să-l iau la Shanghai. Acum știm cine avea dreptate. Dorința lui Tao a fost îndeplinită: a ajuns la Shanghai. Și pentru el lucrurile au ieșit bine. Odată ce ne-am mai întremat, Uniunea Artiștilor a ținut o ceremonie pentru a-i oferi

lui Tao un premiu ca artist-model. Z.G. și mama mi-au spus că trebuia să iau parte și eu, întrucât nu numai că Uniunea Artiștilor sponsorizase și întoarcerea mea în oraș, dar aduceam și un plus de interes poveștii lui Tao, Ce echipă jalnică formam Tao și cu mine. Hainele stăteau pe noi ca pe gard. Ochii noștri erau ca niște cochilii goale, întunecate. Dar acum soțul meu se bucură de o oarecare celebritate. Ne spune, și spune oricui ascultă, că el a venit cu ideea picturii murale și apoi a pictat-o cu „un pic de ajutor“ de la câțiva membri ai comunei. Din fericire, este adesea plecat din oraș, făcând turul țării ca țăran artist-model. În iulie și august, a mers la Al Treilea Congres Național de Artă și Literatură de la Beijing.

— Am fost una dintre cele două mii trei sute de delegații culturale, s-a lăudat el la întoarcere. Viața oamenilor e bogată și variată. Arta ar trebui să exprime asta. Va fi o nouă perioadă de înflorire!

Nu este un motiv de încântare, din moment ce ultima perioadă de înflorire a culminat cu Campania împotriva Celor De Dreapta. Dar asta este soțul meu: un neică nimeni care crede că știe câte ceva.

Dar cu mult înainte ca toate astea să se întâmple, eram cu mama în dormitorul ei, când mi-a spus:

— Nu uita, Joy, încă ai toată viața înainte. N-ai decât douăzeci și doi de ani. Ai să găsești un bărbat bun. Sau poate te va găsi el pe tine. Cine știe, poate că vă cunoașteți deja. Sunt sigură că băiatul lui Violet te mai așteaptă și acum...

— Leon? am chicotit eu.

Mama și prietena ei Violet au încercat să ne cupleze de când mă știu.

— Și de ce nu, mă rog frumos? a întrebat ea, toată numai un zâmbet inocent. Fericire, Joy, asta e tot ce încerc să-ți spun.

A făcut o pauză, lăsându-mi timp să absorb cuvintele.

— Un alt lucru care aduce fericire unei femei este să-și găsească o slujbă care să-i împlinească viața - fie că vorbim de angajarea vecinilor pe post de figuranți în filme cum face May, fie de lucrul cot la cot cu bărbatul, așa cum am făcut eu cu Sam la cafenea. Pentru tine, cred că va fi arta ta.

Amintirile cu Tao, pictura murală și comuna m-au făcut să-mi pierd gustul pentru artă.

— Nu vreau să mai pictez, i-am spus eu, și vorbeam serios.

— Spui asta acum, dar lucrurile se mai schimbă.

Și, bineînțeles, mama a avut dreptate și în privința asta.

A durat aproape o lună până am primit răspuns de la May. Am primit o scrisoare și un colet, ambele trimise pe ruta obișnuită de la familia bunicului Louie din Satul Wah Hong. Scrisoarea era invitația oficială a lui May cu care să mergem la secția de poliție. Coletul conținea ceva pâine uscată și orez crocant, tare binevenite, și o rochiță albă cu volănașe pentru Samantha, cu pliseuri roz, o bonetă asortată și pantalonăși bufanți care să-i acopere scutecul. Înainte să apuc să o opresc, mama a sfâșiat boneta.

— May știe să ascundă lucruri pentru mine în pălării, mi-a explicat ea.

„Of, surorile astea!“ a fost tot ce mi-a trecut prin minte. Dar acolo, întinsă în umplutura cozorocului bonetei, mai era o scrisoare în plus de la mătușica May:

Am ajuns în Hong Kong. Am lăsat cafeneaua în grija unchiului Charley. Mariko se ocupă de afacerea mea. Cât despre slujba mea de actriță, le-am spus producătorilor ce am de gând să fac. Mi-au zis că sunt nebună, dar toată echipa de distribuție a pus mână de la mână și mi-a dat 1000 de dolari. Uită-te bine după ei în pachetul ăsta și în cele care vor mai veni.

Trebuie să te grăbești, dar trebuie să ai și grijă. Bărbatul de la asociația de familie mi-a spus că multă lume părăsește China. Oficialitățile de aici și din Statele Unite nu cred poveștile pe care le spun refugiații despre foametea de acolo. În același timp, Republica Populară Chineză îi invită pe oamenii din Hong Kong să le trimită mâncare și bani rudelor lor de pe continent. Cozile de la oficiile poștale sunt imense. Cei care sunt generoși sunt recompensați cu un banchet. Nu-și dau seama de ironia situației?

Cred că guvernului chinez îi scapă orice fel de ironie.

Acum sunt așa de aproape de voi. Te rog, spune-mi ce altceva să mai fac.

Am continuat să corespondăm și am găsit toți banii, dar, pentru mai multă siguranță, am fost prudente când a venit vorba de detaliile planului nostru de evadare.

„Rămâi în vechea noastră casă“, i-a răspuns mama, referindu-se la hotel. „Vom sosi într-o zi, curând.“

Așa că iată-mă aici, luni de zile mai târziu, înălțând zmeie într-o după-amiază vânturoasă cu familia aceasta improvizată. La un nivel foarte profund, nu îmi mai este teamă și nu mai sunt măcinată de remușcări. E posibil oare să fii fericit în Republica Populară Chineză? Absolut, pentru că eu sunt fericită acum.

Planul nostru de evadare a evoluat într-unul foarte simplu, format din doar două componente. Primul: permise de călătorie. Mergând în ultimii doi ani la Târgul de Bunuri Chinezești pentru Export ținut la Canton la începutul lunii noiembrie, Z.G. a cerut și primit permisiunea de a participa și anul acesta și de a-l aduce și pe Tao (un artist-model) pentru a oferi o demonstrație comună de pictură, portretizând vechile și noile stiluri de artă din China. Vor fi însoțiți de un copil, amah-ul lui (mama) și de mine (soția artistului model). Al doilea: vize de ieșire din țară și pașapoarte. Mama și Dun se vor căsători mâine, iar apoi mergem la secția de poliție și la Biroul pentru Afaceri Externe pentru a ridica pașapoartele pentru cei dintre noi care au nevoie, permise de călătorie către Canton pentru Dun și Ta-ming și vize de ieșire pentru mama, Dun, Ta-ming, Samantha și cu mine pentru reunirea familiei de la Hong Kong. (De șase luni tot mergem la interviuri, făcând presiuni și rugându-ne de toată lumea să rezolve cu documentele la timp pentru data plecării noastre. Mâine mai avem o ultimă repriză de întrevederi. Dacă nu ne primim actele, atunci nimic din toate astea n-o să meargă.)

Odată ce ajungem în Canton, Z.G. îl va ține pe Tao ocupat la târg, dându-ne ocazia nouă să ne strecurăm de acolo și să luăm trenul spre Hong Kong. Cum ajungem acolo, mergem la hotelul lui May.

Pare simplu, dar mai sunt multe obstacole de depășit.

Dacă suspectează cineva ceva, vreun muncitor de la unitatea de lucru a mamei, cineva de la Uniunea Artiștilor, din casa noastră sau a lui Z.G., sau, Doamne ferește, află Tao ce am pus la cale? Nu ne-ar lăsa niciodată pe Sam și pe mine să părăsim China, nici măcar pentru o reuniune de familie. O fi el un neică nimeni, dar și-ar da seama ce vrem să facem. La urma urmei, era la fel de disperat să părăsească Dragonul Verde cum suntem noi acum să părăsim China și să ne întoarcem în America.

Prin urmare, trebuie să ne concentrăm în continuare pe planul nostru, să nu ne lăsăm copleșiți de teamă și să mergem înainte.

În timp ce ceilalți îl ajută pe Z.G. să coboare zmeiele, eu culeg frunze din plop și adun niște iarbă. Vor fi niște ingrediente binevenite pentru mesele de mâine.

Joy *Bătăia de inimă a artistului*

Luni dimineața, ziua nunții mamei mele. Mama și Dun mă ajută să pregătesc micul dejun pentru cei din casă. Chiriașii stau în jurul mesei din bucătărie, certându-se și bârfind. Statutul meu în casă s-a schimbat față de prima oară când am venit să locuiesc aici. Pe atunci erau toți speriați de prezența mea. Nu aveam permis de ședere, o unitate de lucru sau cupoane pentru mâncare. Eram mai multă moartă decât vie și aduceam cu mine două guri în plus de hrănit. Afară de Bucătar, care se vede că o iubește pe mama și, prin urmare, le iubește și pe fiica și nepoata ei, nimeni nu mi-a arătat pic de simpatie sau bunătate. Din fericire, Bucătarul este singurul care contează, de vreme ce el conduce gospodăria și dă raportul comitetului de cartier, care trimite mai departe informațiile către comitetul de sector și tot așa. Acum o ține pe Samantha în brațe, dându-i de mâncare cu biberonul. În curând, o va da altcuiva de la masă. În două săptămâni vom sărbători prima ei zi de naștere, dar rămâne în continuare cumplit de mică - o amintire constantă a faptului că ceva nu merge cum trebuie în zonele rurale.

Cei mai mulți orașeni nu înțeleg pe de-a-ntregul ce se petrece la țară. Au auzit zvonuri, dar ele se bat cap în cap cu ce li s-a spus despre grânele care cresc până la cer în comune, cu rapoartele venite din partea oficialităților guvernului despre așa-ziii ani de vreme proastă care au distrus plantații nenumărate și ceea ce văd pe străzile Shanghaiului, unde n-ai cum să eviți sau să ascunzi felul în care arată oamenii care așteaptă la cozi lungi să cumpere mâncare pe cupoane. Tocmai au trecut de la primul semn al inaniției - pierderea în greutate - la stadiul doi, edemele. Gâtul și fața au început să li se umfle. Când oamenii își dau

binețe, își apasă imul altuia cu degetul pe frunte ca să vadă cât de adâncă este urma lăsată și cât durează până ce pielea revine la forma ei normală. Toată lumea are o privire apatică. Și totuși, nimeni nu se plânge, nimeni nu se revoltă. Doar când oamenii sunt cu adevărat înfometați poți să-i faci să ți se supună.

Dar oamenii din casa asta știu ce înseamnă foametea adevărată și au văzut cu ochii lor efectele. Acum sunt bucuroși că mă aflu aici pentru că eu înțeleg ce ne așteaptă și știu cum să supraviețuiesc. Și mama la fel. Bani și certificatele ei speciale pentru Chinezii de Peste Hotare ne-au protejat, permițându-ne să cumpărăm provizii la prețuri exorbitante. În Shanghai, unde mâncarea este prin tradiție dulce, zahărul este prețios. Carnea este scumpă și greu de găsit. Mama cumpără un sfert de cotlet de porc cu cincizeci de yuani sau douăzeci și cinci de dolari. Achiziționează alimente care costau odată doi sau trei yuani cu echivalentul a treizeci și cinci de dolari. Face rost de varză ofilită sau alte legume de calitate inferioară de la fermieri care au reușit cumva să evite punctele de control și să-și vândă mărfurile ascunși pe aleile întunecate. O dată, a plătit o sumă ridicol de mare pentru un pui, spunând:

— Ca planul nostru să meargă, trebuie să fii puternică.

Dar nimic din toate astea nu este destul pentru a-i hrăni pe toți cei zece oameni care locuiesc acum în casă.

Stau lângă aragaz și pregătesc „turte amărui“ din iarba pe care am adunat-o ieri la Lunghua Pagoda. Mai târziu, după ce pleacă toți la muncă, o să înmoi frunzele de plop în apă ca să scot acreala din ele, iar diseară o să le folosesc la clătite. Știu să fac mâncare din aproape orice și, din acest motiv, chiriașii din casă nu numai că îmi tolerează prezența, ci sunt chiar bucuroși să mă aibă în rândul lor.

— Mai întâi ne spun să omorăm vrăbii, acum avem o campanie împotriva ploșnițelor, se plânge una dintre dansatoare. Noi n-avem ploșnițe, așa că de unde să dovedim că ne-am făcut datoria?

— O să dăm vina pe Fratele Cel Mare pentru lipsa noastră de ploșnițe, răspunde sarcastic cizmarul. Spunem și noi că au luat ploșnițele acasă cu ei.

În iulie, experții sovietici s-au retras din China, luându-și cu ei aparatura, echipamentele și expertiza tehnică. De atunci, guvernul îl învinovățește pe Fratele Cel Mare pentru tot.

— Da, da, da! Ai mai zis asta, se bagă și văduva. O să spunem că din cauza asta n-avem ploșnițe.

—, Acum avem doi dușmani, îi dă înainte cizmarul, întinzând brațele ca să mai țină și altcineva copilul. Trebuie să ne luptăm în același timp și cu revizionismul sovietic, și cu imperialismul american.

Logica lor n-are niciun sens din mai multe motive, printre care și faptul că ni s-a spus deja că rușii au adus cu ei ploșnițele, după care ne-au lăsat nouă paraziții să ne tortureze, dar oricum, de la o vreme, puține lucruri mai au vreun sens. Crainicul de la radio ne spune multe lucruri: că URSS-ul s-ar putea să-și unească forțele cu Statele Unite în cadrul ONU pentru a ostraciza și slăbi și mai tare puterea PCR-ului. (M-am născut în America și am trăit acolo nouăsprezece ani. Familia mea a fost victima tacticilor din timpul Panicii roșii. Nu-mi imaginez că s-ar întâmpla vreodată ceva din ceea ce ni se spune.) Între timp, se întâmplă alte lucruri. Străinii din alte țări, în afară de URSS, au fost de asemenea trimiși acasă. Ba chiar am ajuns la cel mai mic număr de străini pe teritoriul Chinei de secole întregi. Tuturor publicațiilor, în afară de două ziare de propagandă, li s-au interzis aparițiile peste hotare. Cu alte cuvinte, China s-a izolat de restul lumii. Nimeni nu dă crezare zvonurilor care reușesc să treacă granița, așa cum a subliniat May în scrisoarea ei. Oamenii din *interiorul* Chinei, inclusiv cei de aici, de la masa din bucătărie, încearcă să privească dincolo de ceea ce ni se spune, în căutarea adevărului. În clipa asta, subiectul bârfei alunecă spre Mao Tse-tung care s-a retras recent din funcția de președinte al Republicii Populare Chineze în favoarea lui Liu Shao-ch'i.

— Se aude că Mao și-a făcut propria critică în fața unei adunări formate din șapte mii de oficialități ale partidului, șoptește pe un ton conspirativ una dintre dansatoare.

— Poate că s-a retras ca să evite răspunderea pentru Marele Salt înainte, spune cizmarul.

Samantha începe să se foiască, așa că i-o dă văduvei. Cum e și ea mamă a doi copii, văduva știe exact ce trebuie să facă pentru a liniști copilul, punând-o pe Samantha pe umărul ei, legănând-o și bătând-o ușurel pe spate. Așez pe masă un platou cu turte amărui, iar chiriașii le înhață dintr-un foc, tară să se oprească din pălăvrăgit.

— Și ce dacă Mao s-a retras ca șef al statului? întrebă văduva. încă deține comanda supremă. Nu s-a schimbat nimic.

— în afară de faptul că suntem înfometăți.

Replica aceasta vine din partea Bucătarului.

Chiriașii nu-și dau seama nici până acum pe de-a-ntregul cât sunt de norocoși.

— Cine ar fi crezut că au să dispară șobolanii din Shanghai?

Dansatoarea se apleacă în față, iar toată lumea se dă mai aproape ca să audă.

— I-au mâncat oamenii, ne dezvăluie ea pe un ton care îți dă fiori, după care se întoarce spre văduvă. E rândul meu. Dă-mi copilul.

O ține pe Samantha de subsori, încercând să o învețe să stea în picioare. Cu toate că este încă slăbită, Samantha pare surprinzător de încăpățânată și de perseverentă. Piciorușele i se clatină, dar dă din brațe încântată, cu un zâmbet larg pe buze. Dansatoarea o ajută să-și mențină echilibrul, după care se întoarce spre mine.

— Dacă vrei, data viitoare când te duci la Lunghua Pagoda mergem cu tine să adunăm frunze.

— Mi-ar plăcea foarte tare. (Numai că n-o să mai fiu aici.)

Dun și mama se strecoară primii afară din bucătărie luându-1 pe Ta-ming cu ei. Dansatoarea îmi dă copilul. Ceilalți pleacă și ei rând pe rând, gâdilându-i gușa Samanthei și ciupind-o ușurel. Lasă cu toții spălatul vaselor în seama mea. Îi mai tom Bucătarului o ceașcă de ceai.

— Ar trebui să te odihnești, îmi spun eu. Domnișorica nu vrea să fii prea obosit pentru restul îndatoririlor tale de mai târziu.

Dă din cap, își ia ceașca și se îndreaptă greoi spre scări. Trec pe lângă el și mă grăbesc spre camera pe care o împart cu mama. O găsesc în fața oglinzii, analizându-se cu o privire

critică. Poartă pantalonii ei albi de serviciu și o bluză albă, călcată. Și-a pieptănat părul și l-a aranjat după urechi.

— Arăți minunat, îmi spune eu. O mireasă perfectă.

— Puține lucruri din viața mea sunt așa cum mi le-am imaginat, îmi spune în timp ce se întoarce spre mine.

Astea nu mai sunt aceleași cuvinte pline de regret pe care le-am auzit de atâtea ori din partea ei. Cu toate că a tânjit dintotdeauna după o nuntă mare, cu rochie de mireasă și cu tot tacâmul - mai întâi pentru ea și apoi pentru mine tot nu are parte de ea, este însă zâmbitoare și fericită. Viața o iei așa cum e ea, iar mama o trăiește așa cum ar trebui să o facă un Dragon - refuzând să se lase înfrântă.

În timp ce-și pune jacheta de colector de hârtie, mă duc la fereastră, o deschid și iau de afară cutia pe care am lăsat-o la rece pe pervaz. Mă așez pe patul lui May și ridic cu grijă capacul, înăuntru sunt douăsprezece ouă primite de la Z.G. Astăzi, mama se va duce la unitatea ei de lucru și-și va anunța șeful de echipă că vrea să se mărite cu un profesor. Îi va promite o duzină de ouă proaspete dacă o însoțește la starea civilă la ora unu, unde se vor întâlni cu Dun, care va veni acolo direct de la cursurile lui de dimineață. Șeful ei de echipă trebuie să aprobe căsătoria: să verifice că nu suferă de vreo boală, că este un membru de nădejde al proletariatului și că ea și Dun nu sunt rude de sânge până la gradul trei. Ofițerul îi va pune pe mama și pe Dun să semneze niște acte și apoi le va acorda certificatul de căsătorie. Totuși, mama va păstra ouăle până ce șeful de echipă acceptă de asemenea să-i dea liber în după-amiaza asta pentru luna ei de miere. Suntem siguri că va lua mita de vreme ce niciunul dintre noi n-a văzut ouă de luni de zile, iar proteinele lor sunt o protecție bună împotriva umfaturilor provocate de inaniție. Aranjez ouăle ca să arate perfect, pun la loc capacul și-i întind cutia mamei. O sărut și o strâng în brațe.

— Mi-aș dori să pot fi acolo cu tine.

— Și eu, dar trebuie să pară totul cât mai normal și mai realist posibil. Am învățat asta de la mătușica Hu, îmi spune ea.

Apoi dispare pe ușă cu duzina ei de ouă.

Este important să nu ne abatem de la programul nostru normal, așa că la ora nouă pregătesc copilul de plecare, iar Ta-ming și cu mine luăm un autobuz până la Z.G., așa cum am făcut în fiecare zi în ultimele două luni. Tao locuiește tot acolo. Mi-aș dori mai mult decât orice altceva să nu mai fie nevoie să-l văd, pentru că îl urăsc și pentru că nu există nimic mai periculos decât un țăran needucat, cineva care se dă drept comunist, pictându-i în negru pe oamenii care l-au ajutat - dar trebuie să-l văd ca rutina noastră să pară normală.

— Trebuie să-l mai suporti puțin, îmi amintește adesea mama.

Trebuie, dar e greu.

Îmi deschide una dintre servitoare și mă duc direct la etaj, în dormitorul pe care Z.G. l-a transformat recent în atelier. Lumina se revarsă pe fereastră. Șevalete cu pânze și acuarele în lucru pictate de mine, Tao și Z.G. sunt rezemate prin încăpere pentru a profita de lumina naturală. Tao se află deja aici. A rămas la fel de chipeș, fără nicio îndoială, dar nu mai zâmbește să-mi arate dinții lui frumoși, nici măcar nu se întoarce, arătându-mi că nu se sinchisește de prezența mea. Așteaptă până ce o pun pe Samantha într-un țarc pentru copii - o cutie din lemn care-i perminte să se miște fără să poată pleca -, după care merge să o mângâie pe cap pe *Ah Fu* a lui. Ta-ming se duce la scaunul de la fereastră, de unde poate privi trotuarul de dedesubt. Săracul băiat nu mai e același copil fericit pe care l-am cunoscut prima oară în Dragonul Verde. Nu mai vorbește despre mama lui, despre vilă și foamea pe care a îndurat-o sau despre minutele teribile pe care le-a petrecut de unul singur în bezna din portbagajul lui Z.G. Rar se întâmplă să zâmbească, dar presupun că era de așteptat. Dun l-a rugat pe un prieten de-al lui care predă muzică occidentală la universitate să-i dea băiatului niște lecții simple de vioară. Spune că vioara moșierului este destul de veche și de valoroasă. Acum singurele lucruri care-l fac fericit pe Ta-ming simt lecțiile de vioară și timpul pe care-l petrece exersând noaptea în camera noastră. În restul timpului e tăcut și gânditor.

Z.G. intră în cameră.

— Bună dimineața, ne spune. E toată lumea pregătită să picteze?

Se apropie de Tao și discută amândoi despre lucrarea la care muncește.

— Îmi place felul în care ai făcut câmpurile atât de crude și reci...

Din multe puncte de vedere, timpul petrecut împreună îmi amintește de vremea când Tao și cu mine luam parte la lecțiile private ținute de Z.G. în vilă, mai puțin de dragostea noastră nebună, firește. Z.G. încă ne tratează diferit pe Tao și pe mine. Admiră munca lui Tao, lăudându-l pentru artistul-model care a devenit. Este o mascaradă menită să consolideze infatuarea exagerată a soțului meu. Z.G. mă învață tehnica pe care o folosea pe vremuri pentru a picta fete frumoase - folosind cărbune pudră peste o imagine și apoi aplicând acuarelă pentru a obține căldura și profunzime pentru obraji, materiale, păr, mobilier și cer. În lucrările mele, încerc să obțin ce mi-a spus Z.G., când am ajuns prima oară în pragul ușii lui, că înseamnă adevărata esență a idealului artistic chinez: înfățișarea lumii interioare a minții și sufletului. Fizic, am fost salvată de mama și Z.G., dar vocea adevărată, care mi-a salvat inima și sufletul, mi-am găsit-o în momentele de cruntă disperare. Pe mine nu arta de dragul artei mă motivează. Politica cu siguranță nu o mai face. Pe mine mă motivează emoțiile, iar dintre toate, cea mai puternică este dragostea - pentru cele două mame ale mele, pentru cei doi tați ai mei și pentru fetița mea. În timpul recuperării am început să *văd* unele lucruri. Mi-am amintit momente din copilărie, cum înșiram cu bunica mazăre pe sfoară, cum mă plimbam cu bunicul prin Orașul Chinezesc, cum mă distram costumându-mă pe platourile de filmare cu mătușa. Și, bineînțeles, îmi amintesc de tot ce făcea mama cu mine: cum mă pune să probez câte un pulover pe care-l cosese și mă umplea de ace de gămălie, cum mă ajuta să scriu numele tuturor copiilor din clasă pentru felicitările de Valentine's Day, cum mă ducea la slujbă, la plajă, la școala chineză, făcând toate acele lucruri care m-au ajutat să devin ceea ce sunt.

Posterul de Anul Nou - populat și acum, ca pe vremuri, de

care îmi pot realiza viziunea. Pictura la care lucrez le înfățișează pe cele două mame ale mele - cea care m-a născut și cea pe care iubirea pentru mine a purtat-o până aici. Sunt legătura, secretul dintre ele, cea care a fost iubită. În poster, ne-am strâns toate ca să ne uităm la copilaș, la Samantha, care tocmai a învățat să stea singură în picioare. Suntem trei generații de femei care au trăit suferințe și bucurii, care s-au luptat să răzbată și au triumfat.

Posterul meu de Anul Nou este mulțumirea mea din inimă pentru darul vieții. Mă bucură că l-am pictat în stilul desăvârșit de Z.G. pe vremea „fetelor frumoase“. Cele două mame ale mele au tenul catifelat, buze delicat colorate, sprâncene ca frunzele de salcie - toate neatinse de timp, de griji sau de realismul socialist. Sunt așa cum trebuie să fie - de-a pururi frumoase. Pictura mea nu va părăsi niciodată casa asta. Am hotărât că trebuie să rămână aici, împreună cu celelalte lucrări ale mele, drept dovadă pentru autorități că Z.G. și Tao nu au bănuțat niciodată că aveam de gând să fug. Când o vor vedea ceilalți, probabil că voi fi acuzată că venerez lucruri străine, că sunt burgheză - cu privirea către Statele Unite - sau revizionistă, cu privire la Uniunea Sovietică. Dar nu va conta, pentru că voi fi deja departe, departe. Z.G. vine lângă mine.

— În occident se spune că frumusețea este subiectivă, spune el. Dar aici, în China, frumusețea este definită de politică și realism. Care sunt însă cele mai frumoase lucruri pe care le cunosc? Emoțiile inimii - dragostea pe care o simți pentru Samantha, dragostea pe care o simți pentru Pearl și May. Lucrurile astea sunt pure, adevărate și neschimbătoare.

Cuvintele lui mă pătrund. L-am iubit pe tatăl meu Sam, și asta n-o să se schimbe niciodată, dar și Z.G. îmi este tată. Timpul, răbdarea, tehnica și simțul culorii pe care mi le-a împărtășit mi-au schimbat viața în moduri pe care nici nu am apucat să le înțeleg.

— Pe vremuri, credeam că *ai kuo* - „iubirea pentru China și poporul nostru“ - era cel mai important lucru din viață, spun eu. Apoi, am crezut că să ai pe cineva pe care să-l numești *ai jen* - „iubit“ - era cel mai important.

Mă uit spre Tao. Spatele i se încordează la auzul cuvintelor

— Acum îmi dau seama că iubirea este ceva mult mai mareț. *Kungai* - „iubirea atotcuprinzătoare“ - este cea mai importantă.

— Ai arătat asta în tablourile tale, remarcă Z.G. Arta este bătaia inimii artistului, iar tu ți-ai găsit bătaia inimii.

Tata continuă să mă laude, spunând că de ani de zile nu a mai văzut un tablou atât de reușit. După ce părăsește atelierul, Tao și cu mine lucrăm în liniște. La unu jumate, pregătesc de plecare copilul și pe Ta-ming. Tao începe să împacheteze pentru târg tablourile lui și ale lui Z.G. Din ușă, mai arunc o privire tabloului meu. Da, cu siguranță îmi simt bătaia inimii.

La două jumătate ne întâlnim acasă la mama. Strângem laolaltă toate documentele, fotografiile și celelalte hârtii pe care a trebuit să le completăm. Apoi luăm autobuzul până la Biroul de Afaceri Externe ca să ne ridicăm pașapoartele. Ne apropiem de ghișeu și suntem întâmpinați de tovarășa Yikai, o femeie înaltă și slabă, de o amabilitate surprinzătoare, care s-a întâlnit cu noi în fiecare săptămână timp de aproape șase luni. Ii arătăm documentele pe care le-a văzut de zeci de ori, dar acum ține în mână actul care îndeplinește ultima noastră condiție pentru plecare. Se luminează la față când dă cu ochii de certificatul mamei de căsătorie.

— în sfârșit! exclamă ea. Casă de piatră!

Frunzărește celelalte documente abia uitându-se peste certificatele de naștere proaspăt eliberate al Samanthei și al lui Ta-ming. Cum am reușit să le obținem? Eu am putut să susțin, cât se poate de sincer, că nu am primit niciun act pentru Samantha de la Comuna Populară Păpădia Numărul Opt. Mama a mințit, spunând că l-a adoptat pe Ta-ming după ce l-a găsit abandonat pe marginea drumului.

— Sunteți o tovarășă bună că ajutați băiatul, o laudă tovarășa Yikai pe mama, așa cum face de fiecare dată când venim aici. Și, în plus, orice femeie ar trebui să aibă un fiu.

Dar o singură chestiune continuă să o necăjească.

— China este cea mai bună țară din întreaga lume. De ce ați vrea să o părăsiți, fie și numai pentru o vizită?

— Ai mare dreptate, tovarășă, încuviințează mama. Președintele Mao ne e și mamă, și tată, dar nu crezi că e important

ca rudele de sânge să se mai vadă din când în când? Vreau ca sora mea - de mult căzută în capcana capitalismului occidental - să vadă ce familie reușită avem, spune ea, arătând spre mine, Dun, Ta-ming și Samantha. Odată ce o să ne vadă, cu siguranță va dori să se întoarcă în patria ei mamă.

Tovarășa Yikai dă din cap cu solemnitate. Ștampilează cinci pașapoarte și ni le strecoară prin deschizătura ghișeului.

— Toată lumea din cartier va fi mândră dacă o aduci înapoi pe sora dumitale, spune ea. Să aveți o călătorie plăcută.

Ne întoarcem acasă așa cum am plănuțit, să-l luăm pe Bucătar, pentru că inspectorul Wu a cerut ca cineva să garanteze pentru noi. Mergem împreună la secția de poliție unde îi ocolim pe oamenii care stau la coadă sperând să primească permise de călătorie și vize de ieșire. Intrăm direct la programarea cu inspectorul Wu care a chestionat-o pe mama încă de la sosirea ei în Shanghai. îl tratează pe Bucătar cu profund respect, oferindu-i un scaun și ceai. Apoi trece direct la subiect.

— Avem în vedere cererea aceasta de călătorie de câteva luni. Ar mai fi doar câteva întrebări, la care sunt sigur că ne puteți răspunde.

Dă din cap spre Bucătar care îi răspunde cu același gest, înțelegând gravitatea situației.

— Ați spune că tovarășa Pearl s-a alăturat muncitorilor, soldaților și țăranilor pentru a ajuta la construirea unei societăți mai bune?

— Și-a curățat singură oala de noapte și și-a spălat hainele cu mâinile ei, răspunde Bucătarul, cu vocea tremurândă de bătrânețe.

Am riscat aducându-l pe Bucătar aici. Nimeni nu știa cu siguranță ce ar putea spune, dar asta e perfect. Îmi vine să-l pup pe bătrânel, dar nu se cade.

Inspectorul Wu se întoarce spre mama.

— Multă vreme am avut bănuțieli în privința dumitale. De fiecare dată când ne-am întâlnit, mi-ai răspuns în același fel la întrebări. M-am întrebat cum se face asta. Ai răspuns la chemarea noastră și te-ai întors în patria mamă, dar nu aveai nimic de oferit de vreme ce nu erai om de știință sau inginer. Le-am spus

superiorilor mei că n-ar trebui să hrănim, să găzduim și să tolerăm americani imperialiști ca dumneata, dar mi-ai arătat că mă înșelam. Acum, superiorii mei mă întreabă dacă sunt de părere că o să profiți de ocazia asta ca să te întorci în America.

— Nu m-aș întoarce niciodată acolo, spune mama.

— Asta le-am spus și eu superiorilor mei.

Inspectorul Wu rânjește.

— Le-am spus că ești prea deșteaptă ca să faci așa ceva. Americanii nu te-ar accepta niciodată. Ar pune mâna pe tine și te-ar împușca.

Am auzit tot felul de lucruri din astea în ultimele luni. Este același tip de propagandă pe care am auzit-o mama și cu mine când am venit în China.

— O călătorie de o zi la Hong Kong? spune polițistul zâmbind batjocoritor, după care adaugă pe un ton binevoitor: în câțiva ani, Hong Kong-ul va face din nou parte din China. Trebuie doar să știm că veți fi bineveniți acolo. Nu dorim să ne împovărăm vărul mai mic.

Așa cum a făcut în ultimele șase luni, mama îi întinde che-marea din partea mătușii May. Apoi îi arată noul ei certificat de căsătorie și pașapoartele.

— Ce e cu căsătoria asta? întreabă inspecorul Wu, deși știa de ceva vreme că e în plan.

— Era de așteptat, se oferă Bucătarul să răspundă. Amândoi tovarăși de aceeași vârstă, locuind sub același acoperiș. Se cunosc de mai bine de douăzeci de ani. Mama fetei îl îndrăgea pe profesor. Aș zice că era și timpul.

Inspectorul Wu scrutează certificatul de căsătorie cu o expresie de uimire.

— Un holtei să se însoare cu o văduvă, comentează el, chicotind, după care i se adresează Bucătarului. O să-i arate văduva cum merge treaba, nu-i așa?

Bucătarul se uită urât. îngrijorată că va începe să spună ceva pentru a apăra reputația „Domnișoricii“ lui mă grăbesc să o așez pe Samantha în poala lui ca să-i distrag atenția. Nemaivând pe nimeni care să i se alăture în tradiționalele zeflemele de nuntă, inspectorul Wu dă din cap cu o mină dezaprobatore.

— E totul în ordine, spune el.

întinde cinci vize de călătorie pe birou, îi ciufulește părul lui Ta-ming și mai face câteva comentarii spontane și obscene despre noaptea nunții și lucrurile la care ar trebui să se aștepte Dun.

— Ne vedem luna viitoare, la ora obișnuită! îi strigă el mamei în timp ce ieșim din birou.

Am trecut cu bine peste cea mai grea și mai periculoasă parte a călătoriei noastre. Stăm pe treptele din fața clădirii, extaziați, dar prudenți să nu ne dăm de gol. Și totuși, oamenii care stau la coadă ne privesc cu invidie. Măcar noi am reușit să intrăm înăuntru.

Când ajungem acasă, mama iese în grădină, așa cum face întotdeauna. Dacă totul merge cum trebuie, asta este ultima oară când mai curăță florile ofilite, când tunde crengile în dezordine sau rearanjează ghivecele din grădina familiei.

Cizmarul intră pe poartă.

— Culegi flori ca să le mâncăm sau ca să le pui în vază? întrebă el.

— Vreau să culeg ultimele flori dinainte de îngheț, răspunde mama, senină. Astea ar arăta frumos în salon, nu crezi?

Cizmarul nu răspunde, dar știu ce e în mintea mamei. Ne-a vorbit despre vizita pe care a făcut-o acasă la prietena ei și despre vaza cu flori uscate pe care a văzut-o pe masă. Au făcut-o să creadă că mătușa Hu avea să se întoarcă. Mama speră că și în cazul ei comportamentul îi va face pe toți cei din casă să creadă că plecăm doar pentru câteva zile. Așa cum nu vrem ca Z.G. să aibă probleme după ce plecăm, ne gândim și la cei din casă. Când va veni poliția să-i chestioneze pe chiriași, vor putea răspunde sincer că nu bănuiseră nimic. Drept dovadă, vor arăta cu degetul spre vaza cu flori a mamei.

Pregătesc masa. Ne așezăm toți în jurul mesei din sufragerie și ascultăm bârfele zilei. Una dintre dansatoare a fost promovată la fabrica de textile. Asta a scos-o din pepeni pe colega ei de cameră. Se ciorovăiesc așa cum numai două femei care au împărțit aceeași cămăruță douăzeci și trei de ani pot să o facă. Da, totul e exact așa cum ar trebuie să fie. Chiar și când anunță

Bucătarul căsătoria dintre „Domnișorică“ și profesor, nimeni nu pare surprins în mod deosebit.

— Nu există secrete în casa asta, spune cizmarul înălțându-și ceașca de apă fierbinte pentru un toast.

Mama privește fiecare chip în parte. Absoarbe cu privirea tapetul decolorat și aplicile art déco pe care le-a cumpărat de la o casă de amanet. Degetele ei alunecă pe suprafața mesei, memorând-o. Văd că se străduiește să-și rețină lacrimile. Pentru o clipă mă cuprinde teama, crezând că o să ne dea de gol, dar apoi clipește, își drege vocea și ridică bețișoarele.

Pearl

Un loc păstrat în amintire

Părăsesc casa familiei mele aproape la fel cum am ajuns. Chiriașii, care se îngrămădesc în jurul meu pe coridor oferindu-mi sfaturi, se dau în lături când intră Bucătarul. Gândul că n-o să-l mai văd niciodată îmi arde pieptul.

— Să ai grijă de casă până marțea viitoare, îmi spun eu totuși, după care mă adresez celorlalți. Nu uitați de campania de curățenie. Nu vreau să mă întorc și să găsesc...

— Știm, știm, îmi răspund ei în cor.

Apoi ridic de jos valiza cu care am venit în China, ies pe ușă și cobor treptele în grădină. Joy duce copilul în brațe. Dun îl ține de mână pe Ta-ming. Deschid poarta și îi las pe ceilalți să iasă. Nu privesc în urmă. Mergem împreună până la colț, unde ne urcăm în primul dintr-o serie de autobuze care ne vor duce la aeroport.

Fiind colector de hârtie, am petrecut mult timp în cartierul Bund, urmărind cum trec navele înainte și înapoi pe râu și încercând să-mi dau seama dacă exista vreo cale să părăsim Shanghaiul pe Huangpu. Chiar și acum aș fi zis să luăm vaporul sau trenul până în Canton, dar superiorii lui Z.G. de la Uniunea Artiștilor au insistat ca el, Tao, Joy, copila și a ei *amah* să meargă cu avionul până acolo. Biletele de avion sunt scumpe, i-au spus ei lui Z.G., dar am fi plecați pentru o perioadă scurtă și n-ar trebui să ne pună la dispoziție multe cupoane pentru orez. Banii mei i-am folosit ca să cumpăr bilete în plus pentru Dun și Ta-ming.

Așteptăm șase ore în terminal. Schimbăm priviri îngrijorate. Z.G. și Tao trebuie să-și susțină demonstrația la deschiderea târgului, dimineață la prima oră. Dacă avionul nu mai decolează azi? Dacă nu reușim să ajungem în Canton până mâine dimineață, atunci Z.G. și Tao - și prin urmare noi toți - nu mai au niciun motiv să ajungă acolo.

Așteptăm și iar așteptăm. Bebelușii plâng, copiii n-au stare. Oamenii se cuibăresc unii în alții în straturi de haine flaușate, îmbrăcând cât mai multe bulendre și încercând în zadar să nu dea nimic de bănuț. Am o senzație neplăcută pe gât, cleioasă, de la mirosul înțepător de transpirație, scutece murdare, fum de țigară și napi murați. Linoleumul de pe jos e năclăit de scuipat, flegme pătate de nicotină, coșuri și bagaje. Soldați patrulează pe culoare, oprindu-se din când în când să verifice actele și fotografiile din dosare. Așteptarea, neliniștea și grija, toate sporite de fiecare trecere a soldaților te aduc cu nervii la pământ. Dar chiar și așa, chipurile palide și privirile pustiite au fost înlocuite de raze de speranță. Poate că lucrurile vor fi mai bine în sud.

În cele din urmă, aeronava este pregătită de plecare, dar să zbori cu un avion chinezesc cu elice de propulsie nu seamănă câtuși de puțin cu experiența mea la bordul avionului Pan Am cu care am traversat Pacificul. Samantha țipă tot drumul. Ta-ming ține în poală vioara tatălui său, întinzându-mi-o înainte să se aplece și să vomite pe culoar. Tao și Z.G. fumează non-stop, ca de altfel majoritatea oamenilor din avion. E un zbor lung, zdruncinat de turbulențe. Eu privesc pe fereastră, urmărind cum trecem peste țărnul chinez.

Când coborâm din avion în Canton, primul lucru pe care îl resimt este căldura față de Shanghai. Parcă aș fi la Los Angeles, iar asta îmi place la nebunie. Apoi aud glasuri vorbind în cantoneză. Mă uit la Joy. Țsta-i sunetul Cartierului Chinezesc. Suntem încă în China, dar ne apropiem din ce în ce mai mult de casă.

Zâmbim amândouă, dar ne stăpânim numaidecât buna-dispoziție, amintindu-ne că nu trebuie să pară că avem vreun motiv special de bucurie.

Luăm taxi-biciclete până la hotel. Străzile sunt pline de refugiați care își cară după ei legăturile de haine, copiii și bunurile de preț. Toată lumea caută să scape. Dar hotelul e exact așa cum mi-l aminteam. Mi-amintesc, de asemenea, și lucrurile pe care le-am făcut cu Z.G. aici. Când se uită la mine, îmi dau seama că și el își amintește. Jenată, întorc privirea și mă dau mai aproape de Dun. Ni se oferă trei camere: una pentru Z.G., una pentru Tao și Joy (sărăcuța de ea), și una pentru mine, Dun și copiii, de vreme ce sunt aici în calitate de *amah*.

Tao abia dacă are vreo reacție la intrarea în hotel. A evoluat mult de la spălătul orezului în toaletă. Cu toate astea, sesizez, pentru prima oară, o urmă de nervozitate pe chipul lui. Toată lumea vorbește cantonezi. A ajuns să stăpânească destul de bine dialectul șanhaiez, dar cantoneza nu seamănă cu mandarina, cu dialectul Wu din Shanghai sau cu cel din părțile lui, din satul Dragonul Verde. Trebuie să ținem toți minte că Tao nu trebuie să bănuiască ceva, dar pur și simplu n-am cuvinte pentru cât sunt de încântată să mă aflu la doar o sută șaizeci de kilometri de Hong Kong.

Dimineața, Joy vine în camera noastră și, împreună cu Dun, mai trecem o dată planul în revistă. Purtăm haine potrivite pentru deschiderea festivităților. Joy - nevasta unui țăran artist-model - s-a îmbrăcat într-o bluză simplă și pantalonii din bumbac pe care i-a purtat când am scos-o cu roaba din satul Dragonul Verde. Dun poartă un costum în stil occidental care nu-i vine, ceea ce sperăm că va da impresia că este un chinez din Hong Kong care vizitează târgul. Pe copii i-am îmbrăcat în ținute negre, asortate, ca să arătăm că sunt de la țară, iar eu port aceleași lucruri pe care le-am purtat și când am părăsit China, și când m-am întors - hainele țărănești cumpărate de May cu ani în urmă.

— Duc eu copilul, ne anunță Joy.

— Eu am grijă de Ta-ming și am pus banii noștri în pantalonii, spun eu.

— Eu am actele aici, spune Dun, ducând mâna la buzunarul hainei.

După care:

— La nouă, când se deschide expoziția, trebuie să fim cu toții prezenți.

Am căzut de acord că așa trebuie să facem, dar va fi greu când suntem atât de nerăbdători să fugim. Cu toate acestea, lui Tao i s-ar părea ciudat dacă nu ne-am face apariția, ca să nu mai vorbim de organizatorii târgului, care l-au invitat pe Tao împreună cu soția și copilul la acest eveniment special.

— De cum începe demonstrația lui Tao și Z.G., ne strecurăm afară din sală și mergem la gară, spune Joy.

Punem la cale ceva teribil de periculos, dar vocea ei pare calmă și hotărâtă. Tigrul din fata mea își arată din nou forța.

— După aceea, ne despart doar două ore de Hong Kong, spun eu, încercând să-i dau curaj.

Coborâm la parter în sala de mese, unde ne alăturăm lui Z.G. și Tao. Z.G. poartă unul dintre cele mai elegante costume Mao ale lui, potrivit pentru statutul său. Și Tao poartă un costum Mao, dar dintr-un material și cu o croială inferioare. Spre deosebire de Joy, care încă trebuie să pozeze în nevastă de țăran, Tao arată lumii că este protejatul lui Z.G. Merge mândru nevoie mare, cu un zâmbet larg pe buze.

Târgul este internațional, prin urmare așa este și bufetul: ouă fierte tari, iaurt, lipii cu cimbru pentru participanții din India și Pakistan; tocăniță de roșii, cămași, șuncă și pâine prăjită cu unt și gem pentru englezi; și terci, murături și grămezi de găluști pentru chinezi; Marele Salt înainte este minunat! Ta-ming își umple farfuria cu mai multă mâncare decât ar putea mânca vreodată, dar dacă stau bine să mă gândesc, așa facem și noi.

Chiar înainte de ora nouă, pășim pe intrarea în târg, unde suntem întâmpinați de organizator, un bărbat servil, cu o față rotundă și lucioasă. Ne conduce în sala mare. Pe scena din fața încăperii se găsesc mai multe șevalete drapate cu mătase roșie.

— De cum se deschid ușile facem prezentările, după care tablourile vor fi dezvelite, ne explică organizatorul în mandarină, cu o țigară atârnându-i din colțul gurii. Face o pauză și se încruntă îngrijorat. Membrii filialei din Canton a Uniunii Artiștilor vă vor acorda proclamațiile, după care veți începe demonstrația. Dar vă rog să vă grăbiți. Oamenii au venit aici să ne cumpere produsele și vor dori să treacă rapid la etajul cu expoziția.

Sute de participanți simt lăsați înăuntru. Tao se ține aproape de organizator, sperând pesemne să creeze niște legături, în vreme ce noi restul așteptăm să începă programul. Firește, avem parte de ceva mai mult decât ni s-a spus. Un dans cu dragoni și talgere, bătai de tobe și costume colorate creează o atmosferă de sărbătoare. După care organizatorul, cu Tao încă pe urmele lui - nu e pentru prima oară când mă uit la ginerele meu și mă gândesc ce om lacom și nesăbuit - urcă pe podium.

— Un călduros bine ați venit tuturor oaspeților Târgului Pentru Bunuri de Export al Republicii Populare Chineze, începe organizatorul în cantoneză. își repetă urarea în mandarină, apoi continuă să vorbească în mandarină, limba oficială a Chinei. Anul acesta veți vedea - și sperăm noi, veți cumpăra - și mai multe dintre tractoarele, mașinile textile, ceasurile cu alarmă și lanternele noastre minunate. Veți vedea că producem cea mai bună și mai ieftină marfa din lume. Nu există nimic ce nu pot face masele!

Publicul aplaudă. Organizatorul ridică mâinile, cerând liniște.

— Știu că sunteți cu toții nerăbdători să intrați, dar mai întâi avem o surpriză pentru dumneavoastră. Astăzi ne deschidem porțile dezvăluindu-vă o importantă expoziție de artă, continuă el. De aici va călători la Beijing pentru competiția anuală a posterelor de Anul Nou. Apoi va face turul orașelor din țară. Dacă ați mai participat la târgul nostru, atunci îl cunoașteți pe Li Zhi-ge, unul dintre cei mai importanți artiști ai națiunii noastre. Este prezent și astăzi, iar într-o clipă îl voi chema pe scenă, dar mai întâi, permiteți-mi să vi-l prezint pe Feng Tao.

Din nou aplauze, în timp ce Tao face cu mâna, zâmbește și face mai multe plecăciuni, așa cum s-a învățat de la celelalte evenimente din ultimele șapte luni.

— Feng Tao este roșu până-n măduva oaselor, anunță organizatorul. Dar e mai mult decât atât! Este ceea ce numim un „expert roșu“. Este cel mai mare compliment care poate fi oferit zilele acestea și se referă la țărani ca Tao, care sunt „roșii“ prin sutele de ani de suferințe și „experți“ prin ignoranța lor. Este aici pentru a arăta lumii că oricine poate fi artist. Cu siguranță va câștiga la Beijing premiul pentru cel mai bun poster pentru Anul Nou.

Mă uit la Z.G. să-i văd reacțiile. Cât de greu trebuie să-i fi fost să asculte genul ăsta de absurdități în ultimele luni! Cu toate astea, expresia lui rămâne amabilă, indiferentă. O simt pe Joy foindu-se nerăbdătoare lângă mine. Știe că urmează să fie chemată pe scenă pentru a fi etalată drept nevasta și tovarășa-model a lui Tao, care a venit în patria mamă din America imperialistă.

de mătasea roșie de pe fiecare șevalet în parte, dezvăluind o parte dintre lucrările recente ale lui Z.G. - femei strașnice și bucălate conducând tractoare, femei voinice fluturând steaguri roșii și urmărind cu zâmbetul pe buze un șir de tancuri pe Bulevardul Chang' an la parada ținută cu ocazia celei de-a zecea aniversări a Republicii Populare Chineze, Președintele Mao plimbându-se pe la țară, arătând mai înalt ca munții, mai măreț ca marea. Picturile lui Tao nici că ar putea fi mai diferite. Înfrățesc viața la sat în tușe îngrijite, dar simple, toate în culori vii.

Oamenii aplaudă încântați. Unul dintre bărbații de la Uniunea Artiștilor Plastici trage una dintre bucățile de pânză roșie de pe un șevalet și aud un murmur gătit dinspre Joy. Îmi lungesc gâtul să văd ce a supărat-o, iar acolo, pe scenă, dau cu ochii de ceva atât de frumos, că abia reușesc să-mi cred ochilor. Este o acuarelă cu May, Joy, Samantha și cu mine, lucrată în stilul vechi al fetelor frumoase. Primul lucru care-mi trece prin minte e că Z.G. trebuie s-o fi pictat.

— Aia e a mea! spune Joy așa de tare, că mai mulți oameni se întorc și o fixează cu privirea.

Z.G. o apucă de braț ca să o stăpânească. Ea ridică ochii spre el, roșie toată de furie.

— Mi-a furat tabloul. Vrea să-și asume meritul și pentru asta.

Oamenii din jurul nostru, veniți din alte țări nu par prea impresionați de ceea ce s-a întâmplat până acum, părând mai degrabă resemnați - asta e China și trebuie să le tolerăm urările de bun-venit, declarațiile și demonstrația înainte să pătrundem în sala de expoziție -, dar chinezii ascultă schimbul acesta cu mare interes, dându-se mai aproape, atrăgând atenția asupra noastră.

— Probabil că l-a băgat în cutie cu celelalte tablouri când nu eram atent, spune Z.G. încet. Dar nu poți să-ți faci griji despre asta acum.

Așa este, pentru că se petrece ceva mai grav. Pe scenă, membrii Uniunii Artiștilor Plastici discută aprins între ei și gesticulează furioși spre organizator și spre Tao. Înțeleg de ce - tabloul lui Joy evocă frumusețea trecutului și sentimentele profunde ale iubirii de mamă într-un stil care a fost catalogat drept burghez și de dreapta dar eu sunt foarte mândră de ea. Mai mult, sunt

fericită și onorată. Poate că nu va reuși niciodată să-și exprime sentimentele prin viu grai, dar tușele ei de culoare mi-au oferit dovada netăgăduită că ne-a iertat pe sora mea și pe mine.

Organizatorul se apropie din nou de microfon. Pare tulburat și e limpede că încearcă să dreagă cumva situația aceasta dezastuoasă.

— Ne cerem scuze că acest exemplu de artă rușinoasă a ajuns în fața ochilor dumneavoastră. Din fericire, în Noua Societate, chiar și celor mai infami criminali li se acordă ocazia de a mărturisi, spune el, pocnind din degete spre Tao. Te rog să înaintezi și să oferi o explicație oaspeților noștri. Să vadă și danșii țara noastră în acțiune, construind socialismul și comunismul.

În timp ce Tao se apropie de podium, presimt ce are de gând să facă. Va fi exact opusul a ceea ce s-a întâmplat cu pictura murală, când și-a asumat meritele pentru munca lui Joy. Acum va dezvălui numele artistului și o va acuza pe Joy - și poate chiar și pe Z.G. - că a încercat să-l îndrume pe o cale rușinoasă. Acuzându-i pe ei, va dobândi un statut mai important în cadrul partidului ca artist-model, un artist comunist, expert, pur, un acuzator și un apărător curajos împotriva huliganilor care trebuie și vor fi pedepsiți.

— Trebuie să plecăm, le spun eu. Trebuie să plecăm în clipa asta!

Pe când încep să-i împing pe ceilalți spre ușă, aud vocea lui Tao.

— N-am pictat eu atrocitatea asta diabolică, dar am fost de față la crearea ei. Nevasta mea a fost criticată în comuna noastră și denunțată drept oportunistă de dreapta. Socrul meu are un trecut depravat. Ei sunt de vină...

— Grăbiți-vă! le strig eu.

— Unde e adevăratul autor? strigă Tao. Să înainteze! Să-și asume criticile!

Tao mi-a displicut din prima clipă în care l-am văzut. L-am disprețuit de când mi-a povestit Joy cum era să moară Samantha din cauza lui. E un țopârlan sadea și, așa creștină cum sunt, mi-aș dori din toată inima să dea odată ortu' popii.

— Unde e artistul? întreabă Tao din nou.

— Eu sunt artistul, strigă dintr-odată Z.G.

Suntem așa de aproape de ușă, dar ne oprim, îngroziți de ce a putut să facă.

— Puteți să recunoașteți tehnica mea de acum mulți ani.

— Tată! Cuvântul acesta surprinzător se aude de pe buzele fiicei mele. Nu poți să...

Dar, pe scenă, Tao nu îl corectează.

— Socrul meu m-a învățat că arta ar trebui să deservească muncitorii, țărani și soldații, dar după cum puteți vedea, pe el îl preocupă doar femeile frumoase.

Tao mustăcește, delectându-se cu rolul de acuzator.

Acum înțeleg: lui Tao i-ar conveni mai mult să-l acuze pe Z.G. Dacă Tao îl poate îndepărta pe Z.G., atunci va deveni mai mult decât un simplu artist-model. Îi va lua locul lui Z.G.

— Nu e prea târziu să-ți mărturisești mulțimea de păcate, strigă Tao. Ești o buruiănă otrăvitoare. Înaintează! Arată-te!

— Unde e partizanul ăsta de dreapta? Țipă cineva din față.

— Acolo e, spune Tao, arătând spre grupul nostru.

Dun se întoarce spre mine.

— Trebuie să salvezi copiii. Du-te!

— Ce vrei să spui? Întreb eu.

În haosul din jurul nostru, chipurile de chinezi se apropie din ce în ce mai mult.

— Unde e trădătorul? se aude o altă voce.

Dintr-odată, Dun mă împinge în brațele lui Z.G.

— Pleacă! Acum! mă imploră Dun cu o voce stăruitoare.

Ridic ochii spre Z.G. și îi urmăresc reacția în timp ce îl aud pe soțul meu, care a rămas mai în spate, strigând:

— Aici sunt. Eu sunt artistul.

În vreme ce Z.G. mă trage afară din încăperea, mă uit înapoi și văd cum se îngrămădește lumea în jurul lui Dun, încercuindu-l, prinzându-l în capcană. Nu se poate să-l las așa. Mă lupt cu Z.G. din toate puterile, dar mă târăște pe ușă afară, în holul centrului. Joy e deja acolo, îngrozită, ținând copilul în brațe. Ta-ming este lângă ea, alb ca varul.

— Haide! spune Z.G.

Încerc să-mi smulg brațul din strânsoarea lui.

— Nu plec!

Z.G. se uită la Joy. Ea dă din cap și mă apucă de celălalt braț. Mă târăsc împreună de-a lungul holului, afară pe ușă și mă suie într-o mașină rusească transformată în taxi pentru străinii veniți la târg.

— Pornește! îi strigă Z.G. șoferului în mandarină.

Bărbatul se holbează la noi în oglinda retrovizoare. Nu pare să înțeleagă ce i-a spus Z.G., ca să nu mai vorbim că s-a pomenit cu trei adulți cu răsufierea tăiată, un bebeluș și un băiețel pe bancheta din spate.

— Du-ne la gară, îi spune Joy, care a crescut vorbind cantonează.

După ce mașina pornește și se afundă în marea de biciclete, Joy se întoarce spre mine.

— Mamă, trebuie să mergem mai departe, spune ea, vorbind în mandarină, ca șoferul să nu ne înțeleagă. Dacă nu plecăm acum, n-o să reușim să mai scăpăm niciodată.

— Și cu Dun cum rămâne? întreb eu.

— Nu ne putem întoarce, răspunde Joy. Știi și tu. Ne-a salvat. Nu pricepi?

— N-o să-i facă nimic, promite Z.G.

— Promisiunile tale nu înseamnă nimic, dacă plecăm, îi spun eu. Știi *asta*!

— Probabil că au descoperit deja că sunt eu. Asta înseamnă că au pornit deja în căutarea noastră. Autoritățile vor vrea să pună mâna pe mine, iar Tao o s-o vrea pe Samantha.

— Tao nu vrea copilul, spune Joy. E fată. Tao nici măcar nu o place. îi spune *Ah Fu*.

— E tatăl ei, bineînțeles că o vrea, răspunde Z.G.

— Totul e mai prețios atunci când l-ai putea pierde, adaug eu.

Mă aplec și-mi îngrop fața în mâini. Ceilalți vor face cum le spun, lăsându-mă pe mine cu alegerea aceasta groaznică. Soțul meu sau fata mea, nepoata mea și băiețelul pe care tocmai l-am adoptat? Dun a spus că trebuie să salvez copiii și asta fac. Îmi înăbuș sentimentele undeva în adâncul meu, după care îmi îndrept spatele.

— Actele noastre au rămas la Dun, le amintesc eu. Acum nu mai putem să plecăm cu trenul.

Cu toată agitația asta se pare că Joy a uitat de acte, iar acum se dezumflă toată.

— Ce facem? Întrebă ea cuprinsă de panică.

Pun o mână pe brațul ei ca să o calmez în timp ce vorbesc cu șoferul.

— Te rog să ne duci în satul Wah Hong.

Îmi aruncă o privire disprețuitoare în oglinda retrovizoare: „Nu știi ce vrei?” îi dau indicațiile pe care mi le amintesc de la vizita mea din urmă cu trei ani. Șoferul dă din cap, întoarce și își continuă drumul pe strada aglomerată.

— I-am spus lui Tao că Wah Hong a fost satul de baștină al bunicului Louie, spune Joy în mandarină, agitată. E primul loc în care o să ne caute autoritățile.

— Așa e, cad eu de acord. Dar o să le ia ceva timp să afle informația asta. La urma urmei, Tao nu vorbește cantoneză. Așa că, da, poliția o să ne caute în Wah Hong, dar la vremea aia o să fim deja plecați.

— Ce vom...

— Ne oprim în Wah Hong câteva minute ca să luăm ceva provizii și să lăsăm o pistă falsă, îi explic eu înainte să-și termine întrebarea. După aceea, nu putem merge decât într-un singur loc - Yin Bo, satul natal al familiei mele. Să sperăm că cineva de acolo va putea să ne ajute. Inspectorul Wu cunoaște numele satului meu de baștină, pentru că i l-am spus deja în fiecare lună de câțiva ani încoace, dar le va lua un timp autorităților să afle lucrul ăsta. Pe-atunci, vom fi ieșiți din țară, închei eu, încercând să par încrezătoare.

Îl trag pe Ta-ming la mine în poală și-l țin strâns.

Amintindu-mi de drumul pe care l-am făcut cu Z.G. spre satul Dragonul Verde, mi-e teamă de ce-am putea vedea odată ce ieșim de pe șoseaua principală. Dar nu dăm peste morți sau muribunzi nici pe drum, nici pe câmpuri în timp ce înaintăm cu greu pe drumul de pământ. Nu vedem nici copii abandonati în gropi. Da, e noiembrie, iar climatul este mai cald aici în sud,

dar provincia Kwangtung este și mai îndepărtată de capitală. Nu pare să fi fost atât de afectată de strategiile Marelui Salt înainte. Cum e vechea zicală? „Munții sunt înalți, iar împăratul departe.“ Cu alte cuvinte, cu cât ești mai departe de capitală și de politica împăratului, cu atât mai ușor este să-ți trăiești viața în pace.

Șoferul ne lasă chiar la intrarea în Wah Hong, de vreme ce satul, construit cu secole în urmă, nu este destinat automobilelor. Ne grăbim să ajungem la casa vărului. E surprins la vederea noastră, dar ne întâmpină cum se cuvine, oferindu-ne ceai și mulțumiri.

— Dacă n-ar fi fost banii pe care-i trimite sora ta, spune el, am fi murit de mult de foame.

— În curând s-ar putea să nu mai fii așa de recunoscător, îi spun eu.

În timp ce-i explic situația, face ochii mici.

— Avem nevoie de haine pentru Z.G., de oricâtă mâncare puteți să ne dați și de apă. De cum plecăm, trebuie să îngropați ce bani mai aveți de la May. Să nu mințiți poliția când vine. Să le spui că ne-ai văzut și ne-ai gonit.

— Unde să le spunem că ați plecat?

— Spre Macao.

Nu acolo mergem, dar rudele lui Tata Louie vor fi mai în siguranță dacă nu știu adevărul. Dar, partea cea mai importantă este că vor trimite poliția pe pista greșită.

Stăm în Wah Hong mai puțin de o oră. Z.G. renunță la costumul lui elegant în favoarea unui set de haine murdare țărănești. Gândindu-mă la fuga mea din China de-acum mulți ani și amintindu-mi cum au recunoscut-o bandiții care au urcat la bordul navei noastre pe fata înstărită după pantofi, îl fac pe Z.G. să-și schimbe pantofii din Shanghai cu o pereche de sandale. Îi dau vărului cinci bancnote de douăzeci de dolari. Cade în genunchi și-și lipește fruntea de picioarele mele în semn de recunoștință. Apoi ieșim din Wah Hong. Eu îl țin pe Ta-ming de mână, Joy poartă copilul în legătură, iar Z.G. cară mai multe bidoane de apă și un coș plin cu bile de orez. Pare nelalocul lui - ca o capră fără blană.

Și pornim spre Yin Bo, satul familiei mele, un loc care a trăit doar în amintire. Am plecat din Yin Bo când aveam trei ani, așa că nu știu cum să ajung acolo. Stim că n-ar trebui să mergem

împreună, dar ne este frică să ne despărțim. Când vedem că se apropie cineva - un negustor sau un fermier care-și duce marfa la piață unul dintre noi se separă de grup, intră pe un câmp, prefăcându-se că muncește, o ia înainte sau rămâne în urmă, în vreme ce ceilalți cer indicații spre Yin Bo. Se pare că avem vreo cinci kilometri de mers pe drumuri de pământ sau pe potecile înalte care separă câmpurile de orez. Nu e secundă în care să nu mă gândesc la Dun. Sunt speriată și îngrijorată pentru el, dar continui să pun un picior în fața celuiilalt.

După două ore, vedem o mașină apropiindu-se. Dorința de a fugi e copleșitoare. Eu o iau mai încet, Joy mărește pasul, iar Z.G. și Ta-ming, care nu vorbesc cantoneză, se ascund pe câmp. Mașina oprește în dreptul lui Joy. După ce se apleacă și vorbește cu șoferul, Joy arată spre stânga. Mașina vine până la mine și oprește.

— Căutăm agitatori, spune șoferul. I-ai văzut?

— Sunt mulți oameni pe drum, răspund eu. Cum pot să știu care simt agitatori?

— Bărbatul e bine îmbrăcat, ca un cadru de trei stilouri.

— Cadru de trei stilouri? N-am mai auzit niciodată de ăștia. Dar dacă e un bărbat care seamănă cu marele nostru Conducător, numai că mai slab, atunci da, l-am văzut pe el și pe ceilalți. Au luat-o într-acolo.

Arăt la dreapta mea, în cu totul altă direcție decât Joy, și mă rog ca tremurul capului și sudoarea care mă trece să nu fie prea evidente.

Se lasă seara când intrăm în Yin Bo. Mie îmi pare un sat ca oricare altul, cu case clădite din cărămidă gri, deschideri căscate în pereți acolo unde ar trebui să fie geamuri din sticlă, și porci, rațe și pui rătăcind pe ulițe. Satul pare să adăpostească în jur de trei sute de oameni, poate mai puțin. O tânără mamă iese din cocioaba ei cu un bebeluș în brațe și ne scrutează cu privirea. Nu trece mult, că se opresc și alții - câțiva copii, o adolescentă, doi fermieri cu baloți de fân în spinare - să se chiorască la noi.

— Scuzați-mă, spun eu. Ați putea să ne ajutați? Avem nevoie de ceva mâncare și de adăpost. Pe mine mă cheamă Zhen Long - Pearl Dragon. M-am născut aici. Numele meu de față

este Chin. Și voi sunteți tot din familia Chin. Fac parte din familia voastră. Suntem întrușiți cu toții.

Dar oamenii aceștia sunt prea tineri ca să-și amintească de mine.

— Nu e nicio bunică sau un bunic cu care aș putea vorbi?

Se holbează la mine cu gura căscată. Nimeni nu vrea să riște să facă ceva greșit.

— Sunteți Chin. Și eu sunt Chin, repet eu. Tatăl meu s-a născut aici. Eu m-am născut aici. Ele sunt fata și nepoata mea. S-ar putea să mai am unchi și mătuși care locuiesc aici. Ar fi frații tatei și nevestele lor.

Când nu se clintește nimeni, arăt cu degetul spre fata mai tânără.

— Du-te și cheamă capul satului. Chiar acum!

Rămânem acolo, așteptând, în timp ce fata în picioarele goale dă fuga pe o uliță. Câteva minute mai târziu, se întoarce nu cu unul, ci cu mai mulți bărbați, înghesuindu-se cu toții și dându-și coate ca să se bage mai în față. Acesta este satul de baștină al tatei, așa că nu mă miră că bărbații - repet, cu toții din familia Chin - îi seamănă. Au același mers ușor crăcănat, aceleași fălci lăsate și umeri gârboviți.

În timp ce se apropie, unul dintre bărbați se grăbește înainte. E mai în vârstă, probabil capul. Întinde brațele și strigă:

— Pearl?

Scutur din cap, încercând să mă descotorosesc de amintiri care nu-și au locul acum.

— Pearl, Pearl.

Bărbatul se oprește la câțiva pași în fața mea. E mai scund ca mine. Lacrimile îi șiroiesc pe față. E bătrân, o bătrânețe așa cum vezi numai la țară, cu pielea zbârcită și tuciurie, arsă de soare, dar nu e nici urmă de îndoială: e tata.

Pearl

Norocul ne surâde

— **Baba!** întreb eu, șocată.

Nu se poate ca bărbatul din fața mea să fie tata. Știu că nu se poate. Și totuși, e el.

— Credeam că ești mort.

— Pearl.

Când eram copilă, tata nu m-a îmbrățișat niciodată, dar acum mă cuprinde cu brațele și mă strânge cu putere. Nici într-o mie de ani nu mi-aș fi imaginat reuniunea aceasta. Am atâtea lucruri să-i spun, dar sunt și ceilalți cu mine și trebuie să ne continuăm fuga disperată. Mă desprind iară tragere de inimă din brațele lui.

— **Baba**, vreau să cunoști pe cineva. Ea este nepoata ta, Joy. Copilul este strănepoata ta. Și nu se poate să nu ți-l amintești pe Z.G.

Tata îi privește pe fiecare în parte. Lacrimile continuă să-i curgă. Ceilalți din jurul nostru încep și ei să suspine. Asta înseamnă reîntregirea familiei, nu formularele procesate și obținerea de permise, ci asta. Patru generații reunite după prea mulți ani pierduți.

— May unde e? întrebă **baba**.

întrebarea lui mă rănește. May a fost dintotdeauna preferata lui.

— May și cu mine am reușit să ajungem la Los Angeles...

— **Haolaiwu**, spune el, dând din cap.

Asta sperase pentru noi. Și-apoi, se schimbă la față, dezmetindu-se.

— Dar ce căutați aici?

— E o poveste lungă și n-avem prea mult timp. Important e că May ne așteaptă la Hong Kong. încercăm să ajungem la ea. Poți să ne ajuți?

— S-ar putea, spune el. Veniți cu mine.

Îl urmăam de-a lungul unei alei, cu spectatorii curioși pe urmele noastre. Ar trebui să fiu mai îngrijorată în privința asta. Când vine poliția, nu vreau ca oamenii ăștia să le spună ceva. Dar, la urma urmei, aici e căminul meu strămoșesc. Ar turna oare pe unul de-al lor?

Intrăm în casa tatei. Câțiva săteni se înghesuie cu noi înăuntru. Cu cât stăm mai mult aici, cu atât vin mai mulți oameni să-și asculte verii și să se holbeze la ei. Am urât de când mă știu sărăcia de la sate, dar aici nu e nici urmă de așa ceva. Casa este mică, dar are ferestre în toată regula. Mobilierul este drăguț. Dulapurile sunt pline de borcane, cutii și plase cu mâncare. N-am mai fost aici de când aveam trei ani, dar îmi vin în minte tot felul de amintiri. Mi-amintesc coșul care atârână din tavan. Pe treapta aia am căzut și mi-am julit genunchiul. Îmi plăcea să stau pe taburetul ăla de lângă scaunul sculptat pe care-și odihnea bunica picioarele.

Cineva ne toarnă ceai. Joy prepară un biberon cu lapte praf pentru copil. Tata îi dă lui Ta-ming o portocală. O portocală! Ce imagine incredibilă după atâtea luni de lipsuri. Tata se așază pe vine și începe să vorbească. O trăi el acum la sat, dar pe vremuri era un om de afaceri din Shanghai.

— Se aude că în fiecare zi înjur de o sută de oameni trec ilegal granița, începe el. Dar, pe de altă parte, dacă vorbești cu un paznic sau cu un polițist, o să-ți spună că prind mai mulți de-atât în fiecare zi. Chiar și mai mulți mor încercând să plece, spune el, după care se oprește pentru a ne lăsa să asimilăm toate astea. Câți bani aveți?

Pentru prima oară suspectez motivele tatălui meu. Oare putem să avem încredere în el?

— Dacă aveți bani, continuă el, ați putea să luați trenul și să mituiți gărzile.

— Am încercat asta, spune Joy. N-a mers.

— Presupun că lucrurile stau altfel aici, răspunde *baba*.
Bandele organizează evadări cu trenul, dar trebuie să plătești...

— Vai, Ba, să nu-mi spui că iar te-ai încurcat cu vreo bandă.
Se prefacă că nu mi-a auzit comentariul.

— Ați putea închiria o șampană sau o barcă de pescuit care să vă ducă pe râul Pearl până la Macao sau Hong Kong, propune el, dar traficul vaselor e și el controlat de bande.

— Râul Pearl, repetă Joy. Nu se poate să nu fie un semn de bun augur.

Fiica mea, nerăbdătoare cum e să scape de aici, nu gândește limpede.

— Ne-am lovi de aceleași probleme pe care le-am fi avut în Shanghai, îi reamintesc eu. Știi programul bărcilor de patrulă? îl întreb eu pe tata.

îmi ignoră întrebarea, venind cu altă idee.

— Ați putea să vă ascundeți pe un vas, dar nu pare o soluție prea practică dat fiind că sunteți atâția. Unii oameni preferă să plutească pe râu în jos, pe cauciucuri sau bucăți de lemn...

— Pare că știți multe despre asta, îl întrerupe Z.G.

Rămâne același lepuș de întodeauna, precaut și reticent.

Tata ridică bărbia, descumpănit. Obișnuia să facă asta când nu voia să discute despre ceva neplăcut cu mama.

— Dar cum să plutiți pe râu cu un prunc și un băiețel? continuă tata după o pauză. Și mai e și anotimpul secetos, iar râul a scăzut. Și rămâne același risc, să fiți prinși de bărcile de patrulă.

Umerii mi se pleoștesc. Am bătut atâta drum. Ce se va întâmpla cu noi când ne vor prinde?

— Mai e o cale. Satul nostru face parte dintr-o comună de douăzeci de sate. Satele au legături vechi de secole cu Hong Kong-ul și Macao. Legăturile astea n-au fost rupte doar pentru că au preluat comuniștii puterea, spune el, amintindu-mi de discursul bărbatului de la asociația de familie din Hong Kong, care-mi dăduse speranțe. Bunurile tot trebuie să treacă granița. Oamenii din comuna noastră intră în fiecare zi în Noile Teritorii din Hong Kong ca să vândă produsele noastre și să cumpere alte provizii.

— Produsele voastre? întrebă Joy, sceptică, de vreme ce Comuna Populară Păpădia Numărul Opt nu făcuse nimic pentru vânzare.

— Procesăm și preparăm ingrediente folosite în medicina naturistă chinezească, îi răspunde tata.

— Medicina naturistă chinezească? repetă Joy cu rezervă în glas.

— Nu ți-a dat mama ta doctorii tradiționale când erai mică? întrebă *baba*, după care se întoarce spre mine. Mama ta ar fi fost dezamăgită să audă că nu ți-ai crescut fata cum se cuvine.

Simt că-mi ard obrajii de indignare și exasperare. Omul ăsta ne-a abandonat. Din cauza jocurilor lui de noroc, May și cu mine a trebuit să acceptăm niște căsătorii de conveniență, am fost nevoite să fugim cu mama din Shanghai. Datoriile lui au dus la moartea mamei și la violul meu, la fuga noastră din țară...

— Sigur că mama mi-a dat ierburi și tonice, intervine Joy, apărându-mă și protejându-l pe tata de furia mea. Nu le sufeream.

— Și cum crezi că au ajuns ingredientele alea în Haolaiwu? întrebă *baba*.

Are dreptate. Chiar și după ce China și-a închis porțile oamenii din Cartierul Chinezesc au continuat să cumpere ginseng, pudră de corn de cerb sau cine știe ce alte ingrediente groaznice la gust pentru a se trata de tuse, indigestie sau probleme conjugale.

— Cultivăm și preparăm ingrediente pentru leacuri tradiționale, continuă el. Ne vindem marfa în piețele angro din Hong Kong. Pe lângă astea vindem și porci, pui, rațe... Comuna noastră are mai multe camioane și trecem granița aproape zilnic pe Podul Lo Wu. Beijingul vrea și are nevoie de comerțul cu Hong Kong-ul. Noi suntem unii dintre cei care asigură lucrul ăsta.

— Ce vrei să spui? Că puteți să mergeți cu mașina așa, pur și simplu, în Hong Kong? întrebă Z.G., parcă și mai sceptic decât Joy.

— Mai mult sau mai puțin, răspunde *baba*. De-aici și până la graniță sunt în jur de o sută treizeci de kilometri. Cred că vă putem trece granița până în Noile Teritorii. Odată ce ajungeți acolo, ar trebui să puteți parcurge cu autobuzul ultimii treizeci de kilometri până în Hong Kong.

— De ce nu ne-ai spus asta de la bun început? întrebă Joy, revoltată.

Tata îmi aruncă o privire, spunând parcă: „Nu ai învățat-o pe nepoata mea bunele maniere?”

Dar Z.G. este de aceeași părere cu Joy.

— Așa e. De ce nu ne-ai spus? Adică, dacă e așa ușor, *dumneata* de ce n-ai părăsit China?

Baba mă scrutează cu privirea în timp ce răspunde la ultima întrebare a lui Z.G.

— Mi-am părăsit familia, lăsând-o pradă unei sorți nesigure. Am fost un om de nimic. (Eu una n-am de gând să-l contrazic.) Am rămas aici pentru că asta-i căminul meu strămoșesc. Frunzele căzute se întorc la rădăcina lor. Am o casă. Caut să nu intru în necazuri. îmi fac munca...

— *Baba*, poliția e pe urmele noastre, îl întrerup eu. O să ajungă aici - dacă nu în seara asta, atunci dimineață.

— Atunci am face bine să vă ascundem, spune el, pentru că acum e prea târziu să plecăm.

împachetează niște mâncare, ne dă pături și ne conduce hăt departe, pe un câmp.

— în noaptea asta stați aici. încercați să țineți copilul treaz cât mai mult posibil. Va trebui să fie adormită cât trecem granița. Vin după voi de dimineață.

— *Baba*, nu poți să rămâi? Nu vrei să stăm de vorbă?

— Poate că poveștile și amintirile sunt menite să rămână neștiute, răspunde el. în plus, e mai sigur să rămâi aici. Dacă vine poliția, o să strigăm și-o să facem zgomot ca să vă alertăm. Dacă se întâmplă asta, luați-o spre sud și nu disperați. între timp, eu și cu alți membri ai familiei trebuie să pregătim lucrurile.

Și, spunând asta, pornește spre sat. Ne întindem păturile. Afară este răcoare, dar suportabil. Joy se plimbă de colo până colo cu Samantha, săltând-o în brațe, încercând să o țină trează. Eu îl țin pe Ta-ming strâns lângă mine.

— încearcă să dormi un pic, îi spun eu. închide ochii.

Mă uit la stele. Tata trăiește, dar pot să mă încred în el?

Mă trezesc cu o sperietură groaznică chiar înainte de ivirea zorilor. Rămân nemișcată câteva minute, așteptând să mi se potolească bătăile inimii. Mi-e teamă de ce-are să se întâmple azi și, firește, sunt îngrozită pentru soțul meu. E nevoie de toată

forța pe care o am ca să-mi înăbuș aceste emoții, pentru că astăzi trebuie să fiu tare.

Z.G. s-a trezit deja și stă în picioare la oarecare distanță de pături, privind în sud. Mă ridic și mă apropii de el.

— Z.G.?

— Până aici pot să merg cu voi, spune el încet.

Nu e momentul să-mi pierd cumpătul, dar sunt revoltată.

— Nu mergi mai departe? Glumești? Dun ți-a luat locul ca să țină familia împreună, și acum tu vrei să pleci acasă? Și-n plus, nu poți să te întorci. O să te învinuiască pentru pictura lui Joy și pentru că ne-ai ajutat să părăsim țara.

— Știu, dar m-am tot gândit la ce-a spus tatăl tău aseară. Poate că plecarea din China nu e cea mai bună idee. Aici e casa mea.

— Noi doi n-am vorbit cum se cuvine despre May...

Când spun asta, se întoarce cu spatele. Îl trag înapoi cu fața spre mine.

— Nu poți să-mi spui că nu o iubești. Știu că ești îndrăgostit de ea, îi zic eu, iar el nu încearcă să nege. May e la câțiva kilometri de aici. În orice direcție ai lua-o, te așteaptă un viitor nesigur, dar numai într-o direcție o vei găsi pe May.

— Dacă nu mă vrea? Am fost la fel de rău ca tatăl tău...

— Nu fi prost!

Replica mea e mai zgomotoasă și mai aspră decât mi-aș fi dorit. Îi răspund mai întâi la primul punct.

— Nu ești ca tata. Nu ți-ai părăsit familia. Ai plecat la război, luptând pentru o cauză. Și nu știai că May e însărcinată, nu-i așa?

Când încuviințează din cap, îi spun:

— Și bineînțeles că te vrea. Te-a vrut dintotdeauna, așa cum ai vrut-o și tu. Și, în ultimul rând, când am început toate astea, puteam să înțeleg de ce nu voiai să pleci, dar îți mai spun o dată. **Nu poți** să te întorci. **Trebuie** să pleci.

Și cu asta, mă întorc să-i trezesc pe ceilalți.

Pe când soarele se ridică pe cer, în depărtare, vedem două camioane pe șosea. Când se opresc, ne lăsăm pe vine ca să nu fim văzuți. Apoi, aud vocea tatei:

— Noi suntem. A venit vremea.

A adus cu el un bărbat - Hop-li, un văr. Ne dau de mâncare. Tata îi dă lui Joy niște lichid pe care să-l toarne în biberonul lui Sam, care să o ajute să doarmă.

— N-arăți cum trebuie, îi spune Hop-li lui Z.G. Arăți ciudat.

Și chiar arată ciudat, cu pantalonii lui prea scurți, cu gleznelor albe care i se ghicesc deasupra sandalelor, mâinile moi și palide și ochelarii cu rame subțiri.

— Hai că te aranjez eu.

Hop-li ia niște pământ de pe jos și-l freacă pe porțiunile de piele ale lui Z.G. rămase la vedere - față, gât, mâini, glezne și picioare. După care face câțiva pași înapoi pentru a-și admira opera - un artist lucrând un artist. Dă din cap mulțumit, se apropie din nou de Z.G., îi ia ochelarii și-i aruncă pe câmp. Apoi, îi mai freacă niște țărână în jurul ochilor. Ieri mi se părea că Z.G. seamănă cu o capră cheală. Acum, seamănă cu o capră cheală și chioară.

— Mult mai bine! exclamă Hop-li.

— Dar nu mai văd, se plânge Z.G.

— Da, dar acum mai arăți cât de cât a fratele meu, spune Hop-li.

— În comuna noastră doar bărbații conduc camioanele, explică tata. Cei doi veri ai tăi merg peste tot împreună. Cel mai tânăr...

— Vine cu mine în fiecare cursă și grănicerii sunt obișnuiți cu el. Au impresia că e nervos pentru că are o vedere așa de slabă. Acum, nervozitatea lui are să-ți prindă bine.

Vărul îi dă lui Z.G. un act de identitate. Când îl văd, înțeleg de ce s-a străduit atâta să-l pregătească pe Z.G. Nu e o asemănare fizică prea bună, dar apoi îmi amintesc de actele cu care intrase Sam în America. Nici el nu seamăna cine știe ce cu bărbatul din poză. Inspectorii americani n-au sesizat diferența decât mulți ani mai târziu, când fotografia a fost folosită ca dovadă pentru statutul ilegal al lui Sam.

— Și noi? întreb eu.

— O să stați în spatele camionetelor. Vă ascundem când ne apropiem de graniță.

— Crezi că o să meargă?

— Poate. Sper că da.

Traversăm câmpul până la camionete. Ambele au caroserii deschise, cu șipci din lemn pe lateral. Una este tapetată cu paie și plină cu porci și coșuri separate cu porcei. În cealaltă sunt stivuite butoaie, borcane și saci plini ochi din pânză groasă. Ne suim în spatele celei de-a doua camionete. Tata și Hop-li se urcă la volan. Îmi fac griji pentru stomacul lui Ta-ming, dar pare să fie în regulă, urmărind peisajul rural printre șipcile camionetei. Curând, cotim pe un drum pavat. Soarele rămâne în stânga noastră în timp ce înaintăm spre sud. Mi-aș dori să fie și Dun cu noi și mă rog să fie bine. Frica și durerea m-au prins în strânsoarea lor nemiloasă. O iau pe Joy de mână și ne susținem una pe cealaltă.

Cu cât ne apropiem mai mult de graniță, cu atât devine traficul mai intens - roabe, căruțuri, căruțe trase de măgari, catări și bivoli indieni, biciclete ticsite cu mărfuri puse unele peste altele, camionete de toate mărimile și oameni cu coșuri pline cu produse prinse în spinare sau cărate pe cap. Camionetele noastre ies de pe drumul principal, o iau pe o alee și se opresc.

Tata vine în spate și sărim cu toții jos. Bărbații trag unul dintre butoaiele din spatele camionetei, iar tata îi desface capacul. E plin cu căluți-de-mare uscați. Scoate stratul de deasupra pentru a dezvălui un compartiment ascuns, după care se apleacă spre Ta-ming.

— Trebuie să intri în butoi și să nu scoți niciun sunet.

Ta-ming ridică ochii spre mine și începe să tremure. Nu mai are cu el vioara așa cum s-a întâmplat când a trebuit să se ascundă în portbagajul mașinii lui Z.G. Dar asta nu este singura noastră problemă. Samantha va trebui pusă într-un coș cu porcei și va trece granița în camioneta cu porci.

Joy scutură din cap.

— Nu îmi pun copilul într-un coș cu o grămadă de porcei.

— Trebuie, dacă vrei să treacă de partea cealaltă, spune tata, pe un ton la fel de neînduplecat ca cel al fiicei mele.

— Atunci nu plecăm, i-o trănțește Joy.

O apuc de braț.

— Ca mame, suntem nevoite câteodată să facem alegeri foarte grele, care se împotrivesc cu desăvârșire tuturor simțămintelor noastre, îi spun eu.

— Nu-mi pun copilul acolo. repetă Joy.

— Grănicerilor de la punctul de control nu le place să inspecteze animale vii, pentru că sunt murdare și urât mirositoare, spune tata, încercând să ajute, dar nici că putea spune ceva mai nepotrivit.

O dată, i-am auzit pe Joy și pe Z.G. vorbind într-un fel pe care nu l-am înțeles. Acum, mă întorc spre el, cerându-i ajutorul din priviri.

— Joy, ți-aduci aminte acum câteva zile când eram în atelier și am vorbit despre diferențele dintre iubirea de patrie, dragostea pe care o simți pentru un iubit și iubirea atotcuprinzătoare? Întreabă el.

Joy încuviințează, dar e așa de căpoasă, încât am impresia că nici nu-l aude.

— Dar cum rămâne cu iubirea pe care o simți pentru tine însăși și pentru copilul tău? Întreabă el. Nu e de datoria ta să te asiguri că va avea șansa unui viitor fericit?

Urmărim chipul lui Joy în timp ce cântărește cele auzite. Se găsește în aceeași situație cu care m-am confruntat și eu ieri, în taxi. Nu voiam să-l părăsesc pe Dun, dar am fost nevoită s-o fac.

— Măcar pot să stau în camionetă cu ea? Întreabă în cele din urmă.

— Ești dispusă să intri într-un coș? spune vărul, privind-o de parcă ar fi nebună.

— N-avem prea mult timp, răspunde Joy hotărâtă. **Trebuie** să scăpăm de-aici.

Joy își pune copilul adormit într-un coș cu porci. Rături micuțe se ivesc printre crăpăturile coșului.

Ta-ming e alb ca varul. Nu-mi vine în minte nimic din ce a putea să-i spun sau să fac ca să-l liniștesc. Dar apoi îmi aduc aminte de mama. Îmi scot de la gât săculețul cu cele trei semințe de susan, trei boabe de fasole și trei monede și i-l dau lui Ta-ming.

— O să te protejeze, îi spun eu. N-o să fii acolo înăuntru decât puțin. Vorbesc cu tine tot drumul, dar trebuie să stai foarte liniștit.

Cu toate necazurile prin care a trecut, Ta-ming se urcă ascultător în butoi și se așază înăuntru cu genunchii la piept. După ce

capacul fals este pus deasupra și acoperit cu căluți-de-mare, butoiul este astupat.

Joy se îngrămădește într-un coș mai mare cu porci, aflat în mijlocul camionetei. Coșul cu Samantha și purceii este așezat lângă ea, iar apoi alte coșuri cu porci sunt înghesuite în jurul lor și stivuite deasupra. Mă urc în camioneta în care se află butoiul lui Ta-ming. Intru într-un sac gros de pânză, după care sute de șerpi mici, uscați în formă de colac, sunt aruncați deasupra mea, iar sacul este legat la gură. Aud trei uși trântindu-se și motorul pornind. Camioneta cu Samantha, Joy și Z.G. pleacă prima, urmată de a noastră, care înaintează clătinându-se.

Stau în beznă, acoperită de șerpi uscați, înlemnită. Vorbesc cu Ta-ming și mă rog să mă audă. Nu văd nimic și nu pot decât să intuiesc ce se petrece în funcție de ce aud și simt. Camioneta începe să încetinească, așteaptă, mai rulează câțiva metri, după care oprește. Aud apă curgând. Trebuie să fie Râul Sham Shun, granița dintre China continentală și Noile Teritorii ale Hong Kong-ului. Tata avea dreptate. Se traversează relativ ușor. Coada se mișcă destul de repede.

Aud un bărbat, probabil un grănicer, spunând:

— Vă rog să înaintați documentele de călătorie pentru inspecție.

Sunt speriată, dar zâmbesc. Camioneta cu Joy și copilul era în fața noastră. Orice s-ar întâmpla de-acum încolo, fata și nepoata mea au scăpat. Și Z.G.

— Nu te-am văzut de ceva vreme, tovarășe Chin, îmi spune grănicerul tatei.

— Am fost ocupați în comună, răspunde tata.

— Ce treci peste graniță azi?

Pieptul mi se strânge, stomacul mi se face ghem, inima îmi bate așa de tare, că o aud.

— Ca de obicei. Mergem la piața angro de plante medicinale.

— A, da. Bine, atunci. Ne vedem mai târziu, pe drumul de înapoiere.

Aud angrenajul camionetei huruind și traversăm podul. Mașina cotește de câteva ori la stânga, după care face dreapta. În

cele din urmă, oprim. Se deschide ușa și, într-un minut, cineva îmi dezleagă sacul. Mă ridic în picioare și-mi scutur șerpii uscați de pe mine, deschid butoiul lui Ta-ming și-l scot de-acolo. E alb ca o fantomă și tremură tot. Îl iau în brațe.

— Am reușit, îi zic.

Îl ajut să coboare din camionetă. Mă clatin pe picioare după spaima prin care am trecut și poziția incomodă din sac. Mai în față, vărul și Z.G. încă mută coșurile cu porci. Mă grăbesc să-i ajut. În câteva minute, Joy și fetița - ușor zgâriată, dar tot dormind dusă - sunt date jos. Suntem așa de epuizați fizic și psihic, încât nici nu ne mai bucurăm, nu ne mai îmbrățișăm. Și totuși, încep să simt o ușurare în timp ce trei ani de griji și stres încep să mi se topească din trup. Suntem cu toții ușor năuci și va dura mult timp până ce vom începe să conștientizăm toate astea, dar *am scăpat*. S-ar putea chiar - și iată un gând care ar fi fost de necrezut cu doar câteva ore în urmă - să ajungem la hotelul lui May la timp pentru masa de prânz.

— Uite, spune tata, punându-mi un săculeț în mână. Astea sunt pentru tine și May. Sunt fotografiile și câteva lucruri pe care le-am scris despre mama voastră, despre tot ce s-a întâmplat...

— Aș fi vrut să avem mai mult timp, îi spun eu.

— Și eu. Poate că într-o zi o să fim cu toții împreună. Poate că într-o zi ai putea să o aduci pe May aici să ne întâlnim. Crezi că v-ar plăcea asta?

Dau din cap. N-am cuvinte pentru ceea ce simt.

— Trebuie să ne grăbim, îi spune apoi vărului. Cu cât ajungem mai devreme la piață, cu atât prindem prețuri mai bune.

Îmi aruncă o ultimă privire înainte să se urce înapoi în camionetă.

— Mergeți în continuare pe drumul ăla la stânga. N-o să vă ia mult până la stația de autobuz. Autobuzul vă duce în Kowloon. Cum ajugeți acolo, puteți să luați feribotul până pe partea dinspre Hong Kong a golfului.

Când ajungem în centrul Hong Kong-ului aglomerația portului internațional, femeile îmbrăcate în culori vii, clădirile albe pe fundalul pantelor verzi ca smaraldul și chiar și albastrul senin

al cerului fac totul să pară mai deschis, mai luminos, mai liber. Pornim la deal și-apoi de-a lungul bulevardului Hollywood, pe lângă standuri de antichități, unde chiar și acum postere cu mine și May ca fete frumoase mai flutură în bătaia vântului, așteptând să fie cumpărate și luate acasă de turiști. Patronul hotelului nu mă recunoaște, dar ne spune oricum numărul camerei lui May. Urcăm mai multe etaje, străbatem un coridor murdar și ciocănim la ușă. Nu răspunde nimeni. Mai bat o dată.

— May, sunt eu, Pearl.

De parc-am fi fost unul, ne dăm cu toții câțiva pași înapoi când se deschide ușa. Dar nu e sora mea. E Dun.

Ta-ming este primul care reacționează, dând fuga la el și chițâind „Baba!” - prima oară când îl aud spunând asta. Dun îl ridică în brațe și apoi ne îngrămădim toți spre ei, împingându-l pe Dun înapoi în cameră, îmbrățișându-l, mângâindu-l, nevoindu-ne să credem că e aici. Aveam impresia că sunt golită de orice emoție, și totuși sentimentele mele sunt atât de puternice, fără granițe. îl iau în brațe și-l țin strâns, nevoind să-i mai dau drumul vreodată. Ochii mi se umplu de lacrimi de fericire.

— Cum? reușesc să întreb în cele din urmă.

— Aveam toate actele care-mi trebuia. Le-am dovedit cine sunt. Le-am spus că trebuia să merg în Hong Kong pentru o reuniune de familie. Vreți să știți ce mi s-a spus la graniță? Că sunt o gură mai puțin de hrănit.

— Și Tao?

Dun zâmbește răutăcios.

— A fost furios, dar n-avea ce să facă, spune el, după care se întoarce spre Z.G. Ai făcut bine că ai plecat.

Se uită la băiețelul pe care-l ține în brațe și spune:

— Ți-am adus ceva. Uite.

Și acolo, pe masă, lângă telefon, zărim vioara lui Ta-ming.

— Am adus toate lucrurile cu mine, nu că am avea mare nevoie de ele acum. Dar am ceva ce s-ar putea să-ți placă, Joy, spune el, mergând într-un colț al camerei și ridicând un tub din carton. E tabloul tău. Au spus că în China nu e loc pentru concepțiile tale burgheze.

Joy ia tubul din mâinile lui și scutură din cap, copleșită de...
Uimire? Recunoștință?

— Unde e May? întreb eu.

— La Ambasada Americii. Doar avem nevoie de acte, nu? S-a gândit să se apuce cât mai repede de formalități. E o femeie uimitoare sora asta a ta.

Ne întoarcem afară ca să o așteptăm pe May. Poate că ar fi trebuit să facem duș, pentru că arătăm cu toții zdrențuiți, murdari, ca niște refugiați săraci lipiți pământului. N-o să se aștepte să ne vadă îmbrăcați așa, dar niciunul dintre noi nu vrea să riște să rateze reuniunea. Stăm pe treptele hotelului, pălăvrăgind fericiți. Z.G. nu vede prea departe, dar îmi dau seama că este nerăbdător.

Eu sunt prima care o zărește pe May. Urcă dealul, cu capul plecat, uitându-se pe unde calcă cu pantofii ei cu toc uimitor de înalt. Poartă o rochie amplă în partea de jos, încinsă în talie cu o curea subțirică și o jachetă scurtă cu mâneci trei sferturi din material asortat. Pe cap are o pălărie rotundă, caraghioasă. În mâinile protejate de mănuși roz cară plase de cumpărături viu-colorate.

Mă scol în picioare. Ceilalți ridică ochii spre mine și apoi se uită pe stradă. Mă lasă pe mine să mă duc înainte. May ridică privirea și mă vede. Sora mea. Credeam că n-o s-o mai văd vreodată. Alergăm una spre cealaltă și ne luăm în brațe. Sunt atâtea de spus, dar cumva tot ce pot să fac e să întind mâna spre Joy când o văd venind cu copilul în brațe. E oare o reuniune cu mătușa ei preferată sau cu mama ei preferată? În timp ce Joy i-o arată pe Sam lui May, îmi dau seama că nu mai trebuie să-mi fac asemenea griji. Fata mea se va întoarce la Los Angeles știind că are două mame care o iubesc.

Și apoi mai e și Z.G. Joy îi întâlnește privirea. Comunicarea tacită există între surori, dar este și mai puternică între mame și fiică. Joy se dă înapoi și atinge brațul lui May.

— Am mai adus pe cineva cu noi, spun eu.

Sora mea îmi urmărește privirea. Îl vede pe Dun - un bărbat într-un costum în stil occidental, nu tocmai pe măsura lui, cu mâinile așezate protector pe umerii unui băiețel slab, dar cu un chip dulce care, oricât de curios ar părea, ține în mână o cutie de

vioară. Lângă ei stă un bărbat înalt, dar zvelt, în haine murdare, cu pantaloni prea scurți, semănând cu o cârțiță orbită de lumină. Lui May încep să-i tremure picioarele și o țin bine de braț ca să nu cadă. O conduc pe distanța scurtă pe deal în sus, i-o înmânez lui Z.G. și mă retreg. Oh, va fi interesant.

Când am plecat în China, în urmă cu trei ani, m-am gândit la ceva ce-mi spusese odată sora mea: „Totul se întoarce la începuturi.“ Eu reveneam acasă la rădăcinile mele, în locul care mă distrusese ca femeie și ca om, dar unde am descoperit încă o dată persoana care eram menită să devin - un Dragon foarte puternic, cu o mare forță de a da uitării trecutul. Mi-am găsit fiica și, prin puterea voinței - cu ferocitatea Dragonului despre care mă prevenise întotdeauna mama - am scos-o din China. Am descoperit-o pe Joy și am descoperit fericirea alături de Dun și Ta-ming. Acum, mă voi întoarce în căminul meu adevărat: America. Miracolele se găsesc la tot pasul și, în timp ce urmăresc cum sora mea - mereu frumoasă, mereu surioara mea cea mică - se pierde în privirea singurului bărbat pe care l-a iubit vreodată, înțeleg că lucrurile se întorc într-adevăr la începuturi, îmi privesc familia - așa complicată cum e ea - și știu că norocul ne surâde.

Mulțumiri

În multe privințe, romanul acesta nu ar fi văzut lumina tiparului dacă nu ar fi fost Amy Tan și soțul ei minunat, Lou DeMattei, care m-au invitat să-i însoțesc în satul Huangcun din provincia Anwei, unde am stat într-o vilă din secolul șaptesprezece, numită Zhong Xian Di. Am mers acolo la invitația lui Nancy Berliner, curatorul secției de artă chinezească de la Muzeul Peabody Essex din Salem, Massachusetts, care a adus la muzeu, cărămidă cu cărămidă, o altă vilă, ce poartă numele Yin Yu Tang. Doamna Berliner mi-a răspuns în persoană și prin e-mail la numeroase întrebări despre viața în Huangcun și vilă atât din ziua de azi, cât și din vremea Marelui Salt înainte. Tina Eng, sora lui Amy, a venit de asemenea în Huangcum. Povestirile ei despre Marele Salt înainte, despre viața la țară, dorul de mama ei, precum și explicațiile sale extrem de folositoare despre *xin yan* - „ochiul inimii“ - m-au ajutat să mă informez pentru *Visul lui Joy*. Cecilia Ding, care lucrează pentru Village China Project, a fost o translatoră, un izvor de informații și o însoțitoare minunată. Țin să le mulțumesc de asemenea nenumăraților oameni din Huangcun care ne-au împărtășit poveștile lor, ne-au arătat cum își duc viața de zi cu zi și ne-au oferit mese minunate, dintre care multe și-au găsit locul în această carte. Am schimbat mare parte din geografia satului Huangcun pentru a crea Dragonul Verde, dar vizitatorii săi vor recunoaște negreșit templul strămoșesc, podurile din piatră, vila și frumusețea peisajului.

În 1960 în China trăiau în jur de zece milioane de chinezi întorși de peste hotare sau dependenți de ajutoarele rudelor din străinătate. În timpul celor trei ani de foamete, zeci de mii de chinezi au încercat să părăsească țara. Mulți au fost prinși și

încarcerați sau și-au pierdut viața. Apoi, în 1962, guvernul chinez a permis unui număr de 250 000 de persoane să părăsească China și să intre în Hong Kong. Se estimează că în jur de alți 700 000 de oameni ajunseseră până în Guangzhou în speranța de a scăpa de traiul greu. Nu există cifre demne de încredere privind numărul celor care au reușit să iasă. Vreau să-i mulțumesc lui Xinran, pe care am cunoscut-o în Anglia, pentru informațiile despre igiena feminină din China, satele fantomă și despre felul în care mai scapă oamenii din China chiar și în ziua de azi; lui Jeffrey Wasserstorm pentru informațiile despre Shanghai și pentru că mi-a făcut cunoștință cu oameni care fie au trăit în vremea Marelui Salt înainte, fie au scăpat din China; lui Judy Fong Bates, pentru că mi-a împărtășit poveștile ei de familie despre cum trimitea bani și scrisori în China pe vremea când își închisese porțile. Alții - atât în China, cât și în Statele Unite - mi-au povestit experiențele lor din timpul Marelui Salt înainte, cum au ținut legătura cu rudele când Republica Populară Chineză era închisă și toate felurile în care ei sau părinții lor au părăsit țara în vremurile acelea. Deși preferă să rămână sub anonim, vreau să știe cât le sunt de recunoscătoare pentru că mi-au împărtășit poveștile lor.

Le sunt datoare lui Pan Ling, Simon Winchester și Hanchao Lu pentru scrierile lor despre Shanghai. Mulțumiri speciale lui Spencer Dodington, arhitect care locuiește în Shanghai și restaurează clădiri art déco, și lui Eric Zhang, care cunoaște multe lucruri despre Hongkou și zonele mai izolate pentru că mi-au făcut turul orașului. Pentru istoria posterelor chinezești de propagandă, vreau să-mi exprim recunoștința față de Melissa Chiu, Reed Darmon, Duo Duo, Stefan Landsberger, Ellen Johnston Liang, Anchee Min, Michael Wolf și Zhen Shentian, dar cea mai importantă sursă pentru mine, artistic vorbind, a fost lucrarea Măriei Galikowski, *Art and Politics in China*. Le mulțumesc lui Ye Xiaoqing pentru informațiile pe care mi le-a pus la dispoziție despre *Dianshizhai Pictorial* și viața urbană din Shanghai; lui Derek Bodde, Edward John Hardy, George Ernest Morrison, pastorului H.V. Noyés și lui Richard Joseph Smith pentru observațiile lor privind venerația cuvântului scris;

Theodorei Lau pentru cunoștințele sale enciclopedice despre zodiacul chinezesc; Patriciei Buckley Ebrey, a cărei colecție, *Chinese Civilization and Society* mi-a permis o bună cunoaștere a conduitei precise în căile iubirii, mariajului și problemelor de familie din primii ani ai Republicii Populare Chineze; lui Liz Rawling, care m-a invitat la ceai cu Consulul General Bea Câmp la Consulatul American din Shanghai; lui Mike Heam, curator în cadrul Departamentului de Artă Asiatică al Muzeului Metropolitan de Artă, pentru turul extraordinar al colecției (din nou, cu Amy Tan). Cititorii atenți vor observa că numele lui Madame Gamett are un singur *t* în *Fetele din Shanghai* și doi *t* în cartea de față. Țin să-i mulțumesc lui Trish Stuebing, nora lui Eleanora Gamett, care a sesizat greșeala și mi-a scris de atunci nenumărate povestiri despre această contesă rusoaică, dansatoare, creatoare de modă și o femeie cât se poate de impresionantă.

Nu este deloc surprinzător că s-a scris atât de puțin despre Marele Salt înainte. Oamenii de la țară, care au suferit cele mai grave efecte ale foametei, au murit sau au rămas izolați în satele lor. Cu toate acestea, există câțiva scriitori care au întreprins cercetări considerabile pe acest subiect. Aș dori să-i evidențiez pe Jasper Becker (*Hungry Ghosts*), Frederick C. Teiwes (*China s Road to Disaster*), Ralph A. Thaxton Jr. (*Catastrophe and Contention in Rural China*) și Frank Dikotter (*Mao s Great Famine*, care a fost publicată tocmai pe când terminam *Visul lui Joy*). Mai mulți oameni au scris memorii, povestiri ori biografii despre Marele Salt înainte, sau despre cum era să trăiești în China când era „închisă“ sau când abia își deschisese porțile. Țin să menționez scrierile lui Peter Briggs, Nien Cheng, He Liyi (cu Claire Anne Chik), Li Mo (cu mulțumiri deosebite pentru corespondența noastră), Sidney Rittenberg (și Amanda Bennett), Peter J. Seybolt și Ningkun Wu (în colaborare cu Yikai Li). Lucrarea *Report on Adjusting Major Targets of the 1959 National Economic Plan and Further Developing the Campaign for Increasing Production and Practicing Economy* a lui Chou En-lai mi-a oferit o imagine parțială a poziției guvenului asupra lucrurilor care se petreceau în acele vremuri. De mare ajutor mi-au fost detaliile despre viața de zi cu zi din Shanghai oferite

de o fană, Helen Ward, care mi-a răspuns la nenumărate întrebări despre experiența întoarcerii în Shanghai în august 1951 cu părinții ei. Multe detalii din această carte - ce s-a întâmplat la intrarea în Republica Populară Chineză, încercările de a face pâine prăjită cu unt și ce cosmetice erau disponibile în magazine - sunt aici grație memoriei sale uimitoare.

Cum nu se știe niciodată ce-ai să găsești, am avut noroc să dau întâmplător peste *China Leaps Forward, 1958*, un documentar uimitor produs de CIA și distribuit de Arhivele Naționale cu materiale filmate în comune, la târguri și pe străzile din China din urmă cu cincizeci și trei de ani. La biblioteca de cercetare a UCLA, am găsit o serie de lucrări numită *Communist China*, parte din Communist China Problem Research Series, publicată de Union Research Institute din Hong Kong. Volumele de început conțin eseuri scrise la mașină despre relațiile Chinei cu țări așa-zis imperialiste, agricultură, oțel și artă, „calamități naturale pe continent“ și probleme privind chinezi întorși de peste hotare - informații care s-au dovedit de neprețuit pentru mine. (La UCLA, am găsit de asemenea *Chinese Stories from the Fifties*, *Chinese Women Liberated*, *Chinese Women in the Great Leap Forward*, și *Women of China*. Aceste cărți și pamflete au dezvăluit detalii prețioase și povești populare despre viața femeilor din China din această perioadă.) Pe internet am dat peste web site-ul lui Joseph Rupp despre proiectul său privind legarea picioarelor. În 1985, acesta a mers în China rurală pentru a intervieva și fotografia femeii cu picioarele legate. Povestirile acestea, îndeosebi cele ale femeilor nevoite să-și dezlege picioarele după venirea lui Mao la putere, sunt sfâșietoare și m-au ajutat să mă informez pentru episodul cu Yong.

Bob Loomis, editorul meu de la Random House, un adevărat sprijin, este drăguț, grijuliu și, nu în ultimul rând, amuzant. Vreau să le mulțumesc și tuturor celorlați de la editura Random House, îndeosebi Ginei Centrello și lui Susan Kamil pentru întrebările și sugestiile lor binevoitoare. Încă o dată, le mulțumesc reprezentantei mele, Sandy Dijkstra, și femeilor minunate din biroul ei care au muncit neobosite în folosul meu. Larry Sells, Vivian Craig și Meiling Moore m-au ajutat în tot felul de moduri

surprinzătoare și interesante. Millie Saltsman și cu mine am împărtășit niște momente interesante anul acesta. Îi mulțumesc pentru vorbele ei pline de înțelepciune, dintre care multe și-au găsit locul în aceste pagini. Sasha Stone se îngrijește de site-ul meu web cu aplomb și voie bună, în timp ce Pattie Williams face cele mai bune fotografii.

Nu mi-a scăpat din vedere faptul că romanele mele sunt adesea populate de oameni care nu se înțeleg unii cu alții și care se dezamăgesc din nenumărate puncte de vedere. Mi se pare destul de curios, dacă stau să mă gândesc că viața mea de familie este atât de fericită. N-aș putea să scriu ceea ce scriu fără încurajarea familiei mele. Mama, Carolyn See, este un izvor constant de inspirație. Sora mea, Clara Sturak, îmi oferă întotdeauna un ochi critic, cu iubire și tandrețe. Băieții mei, Christopher și Alexander, sunt niște scumpi. Acum, am o noră frumoasă și genială, Elizabeth, care m-a făcut cea mai fericită soacră din lume. Și, în cele din urmă, soțul meu, Richard Kendall, mă menține liniștită și echilibrată, amintindu-mi constant să nu renunț la viziunea mea. Sunteți cu toții CEI MAI TARI, și vă iubesc pe toți nespun.

Cuprins

<i>Nota autoarei</i>	9
Partea întâi - Saltul Tigrului	17
Joy <i>Dropsuri</i>	19
Joy <i>Două umbre lungi</i>	37
Joy <i>O primăvară de bambus</i>	46
Pearl <i>O văduvă se cade să</i>	58
Pearl <i>De-a pururi frumoasă</i>	73
Joy <i>Cum să observi și să înveți din natură</i>	96
Partea a doua - Iepurele se ferește	115
Joy <i>În calea vântului și a valurilor</i>	117
Pearl <i>Praf și amintiri</i>	130
Joy <i>Loialitatea comunistă; Expertiza tușelor</i> <i>de culoare</i>	150
Pearl <i>Rănilor de pe sân</i>	174
Pearl <i>Durerea vieții</i>	188
Joy <i>Un neică nimeni</i>	203
Pearl <i>Purtată de o lectică înflorată</i>	219

Partea a treia - Câinele își arată colții	233
Pearl <i>Un chip zâmbitor</i>	235
Pearl <i>Un cerc perfect</i>	251
Joy <i>Între recoltă și însămânțare</i>	257
Joy <i>Haine de sticlă</i>	267
Pearl <i>Scara vieții</i>	285
Joy <i>Lansând un Sputnik</i>	295
Pearl <i>Prăjitură cu petale de trandafir</i>	306
Joy <i>Trăind un an îmbelșugat</i>	315
Pearl <i>O inimă curajoasă</i>	335
Joy <i>O mamă bună</i>	345
Partea a patra - Atacul dragonului	363
Pearl <i>Separate de un fir de ață</i>	365
Joy <i>Asta înseamnă bucuria adevărată</i>	381
Joy <i>Bătaia de inimă a artistului</i>	390
Pearl <i>Un loc păstrat în amintire</i>	403
Pearl <i>Norocul ne surâde</i>	416
Mulțumiri	431